

FLYKTNINGREGNSKAPET 2010

FLYKTNING ²⁰¹⁰ REGNSKAPET

ALT OM MENNESKER PÅ FLUKT VERDEN OVER

NRC

FLYKTNINGHJELPEN
NORWEGIAN REFUGEE COUNCIL

Foto: Reuters / Adrees Latif

REKORDMANGE INTERNT FORDREVNE!

8

27,1 millioner mennesker var på flukt i eget land ved årsskiftet 2009/2010.

Foto: Reuters / David Gray

HJELPEN SKAL FREM 28

Det er en stadig større utfordring å nå frem til dem som trenger hjelp.

LØSNING PÅ FLYKTINGPROBLEMET EN FORUTSETNING FOR FRED

En forutsetning for fred og stabilitet i Europa etter andre verdenskrig, var løsningen av flyktingproblemet. Det samme gjelder for verden i 2010.

Foto: Reuters / Zohra Bensemra

14

Foto: Scanpix

INTERNASJONAL SVIKT

Det internasjonale samfunn neglisjerer den kritiske humanitære situasjonen i Jemen.

20

INNHOOLD

INTRO	4
Stemmen utenfra	4
Fakta om Flyktinghjelpen	6
Innledning av Elisabeth Rasmusson	7
Det globale flyktingbildet	8
TEMA	16
De mest neglisjerte fluktsituasjonene	16
Flyktingene åpnet hele verden	22
Hjelpen skal frem	30
Klimaendring og flukt – på tide å ta affære	34
AFRIKA	38
AMERIKA	70
ASIA OG OSEANIA	84
EUROPA	112
TALL OG STATISTIKK	142
På flukt verden over	143
Verdens flyktinger og internt fordrevne	148
Asylsøkere	155
FAKTA	160
Konvensjoner og regelverk	160
Begreper	164
Flyktinghjelpens arbeid ute i verden	168

ANSVARLIG REDAKTØR:
Elisabeth Rasmusson

REDAKTØR: Richard Skretteberg

REDAKSJON: Merete Lindstad
og Richard Skretteberg

BIDRAGSYTERE: Harriet
Rudd, Marianne Alfsen, Merete
Lindstad, Richard Skretteberg,
Nina Birkeland, Erik Tresse, Øivind
Fjeldstad, Stine Paus, Asbjørn
Lode, Arild Karlsbakk, Adam
Combs, Patrik Eklof, Thomas
Oviller, Tonil Sæterøy, Berit Faye-
Pedersen, Ann-Kristin Ødegård,
Aase Vardøen, Carina Vedvik
Hansen, Ina Henriette Iversen
Torp, Ragnhild Wille Jordheim,
Rolf A. Vestvik, Olaf G. Alteren,
Roald Høvring, Lisetta Trebbi,
Christine Leikvang, Oddhild
Günther

STATISTIKK: Eirik Christophersen

PRODUKSJON: Cox, Oslo
(design) og Gamlebyen Grafiske
AS, Oslo (trykk)

UTGIVER: Flyktinghjelpen
Postboks 6758 St. Olavs plass
0130 Oslo
Tel: 23 10 98 00
Faks: 23 10 98 01
Epost: nrc@nrc.no
Internett: www.flyktinghjelpen.no

ISSN 1504-0216
ISBN 978-82-7411-204-9

FORSIDEBILDE:
Foto: Reuters/Finbarr O'Reilly

© Flyktinghjelpen 2010

Opplag: 3000
Redaksjonen avsluttet: Juni 2010

MED TAKK TIL: Delis Palacios Herrón,
Internal Displacement Monitoring
Centre (IDMC), Khassoum Diallo og
Henrik Pålgaard ved UNHCR, samt
ansatte i Flyktinghjelpen som har
bidratt til produksjonen av årets
rapport.

Utgitt med støtte fra NORAD og
Utenriksdepartementet.

NRC

FLYKTINGHJELPEN
NORWEGIAN REFUGEE COUNCIL

Lysrituale i kirken i Bojayá til minne om de 117 sivile som ble drept i 2002.

Foto: Jesus Abad

STEMMEN UTENFRA

I mitt hjemland Colombia er over 4 millioner mennesker drevet på flukt. Selv kommer jeg fra Bojayá i delstaten Chocó, som grenser mot Stillehavet. Bojayá ligger i et vakkert område der jorden er fruktbar og rik på mineraler. Størsteparten av Chocós befolkning er afrocolombianere og urfolk, som først i 1991 ble anerkjent av staten som egne etniske grupper med særegne tradisjoner og kulturer. På alle sosiale og økonomiske indikatorer ligger vi langt under gjennomsnittet og tre av fire lever i ekstrem fattigdom.

Den væpnede konflikten i Colombia spredde seg til Bojayá i 1996 da paramilitære grupper ankom området. Bare mellom 1996 og 1997 ble mer enn 1500 mennesker drept i vår region, men det var først i 2002 at vi fikk noen oppmerksomhet i Colombia og resten av verden. Inntil da hadde den colombianske stat vært nesten totalt fraværende. Det måtte en større tragedie til før myndighetene og mediene rettet blikket mot oss. 2.mai 2002 raste det voldsomme kamper i området, og jeg grep hånden til min 7 år gamle datter og søkte tilflukt i en kirke sammen med mange andre sivile. De fleste var kvinner og barn. Det oppstod panikk da en bombekastergranat traff kirken og eksploderte. 117 mennesker ble drept og over hundre såret. Som følge av angrepet flyktet jeg og datteren min sammen med 4000 andre innbyggere fra Bojayá til Quibdó, en by litt lenger sør i Chocó. Mange av oss sliter med varige skader og traumer etter denne forferdelige hendelsen.

Samme året som vi flyktet, var jeg med på å stifte Asociación de desplazados dos de mayo (ADOM), som kjemper for afrocolombianeres rettigheter. Etter massakren snakket vi mye om hvor viktig det var at ikke frykten fikk overtaket, og vi lyktes. I stedet for handlingssammelse ble folk mer bevisste på å fremme sine rettigheter. En av de største utfordringene mennesker på flukt møter er myndighetenes manglende evne til å gjennomføre tiltak som har blitt bestemt ved lov. Vårt viktigste mål er å kreve av regjeringen at den iverksetter vedtatte lover som skal gi sivile beskyttelse og assistanse. Konstitusjonsdomstolen har ved flere anledninger kritisert den colombianske regjeringen for dens manglende vilje til å bistå oss i konflikten, og dette har gjort at stadig flere fordrives fra sine hjem og mange har mistet tilliten til myndighetene.

Et annet stort problem i vår region er ødeleggelsene av miljøet. Chocó er rikt på naturressurser og er derfor et strategisk område for investorer. Utvinning av palmeolje til produksjon av biodrivstoff ødelegger jordsmonn, skog og elver. For oss er naturen hellig, og

Foto: Regnhild Welle Jordheim, Flyktninghjelpen

vi vet at vi må ta vare på vannet, trærne og jorden. Tilsynelatende positive investeringer i næringsutviklingsprosjekter gjør i virkeligheten stor skade på miljø og mennesker. Multinasjonale selskaper har fått tillatelse til å bygge, rive og ødelegge, uten at vi som bor i området har blitt konsultert. Bønder har blitt tvangsfordrevet fra sine områder, og de som har protestert har blitt truet og mange drept. Bitterheten mot myndighetene, som skal garantere for vår sikkerhet, beskyttelse og våre rettigheter, er derfor stor.

Dessverre blir ikke menneskerettighetene respektert av noen av de væpnede aktørene i konflikten. Folk er redde i Colombia. Mange føler at de er overlatt til seg selv uten å ha noen de riktig kan stole på. Flere som er på flukt nekter til og med å registrere seg som internt fordrevne i myndighetens register, av frykt for at informasjonen faller i gale hender. Banker en uniformert person på døren midt på natten, vet ikke folk om han er gerilja, paramilitær eller regjerings-soldat. Folk forsøker å holde seg unna alle de væpnede gruppene, men allikevel havner de ofte mellom barken og veden blant aktørene, og kan bli truet av flere grupper på samme tid.

Kvinner og barn har spesielt behov for beskyttelse, og blir daglig ofre for vold og overgrep. Voldtekt og seksuelle overgrep mot kvinner og barn, samt tvangsrekruttering av barnesoldater, rammer spesielt mange internt fordrevne. Den colombianske regjeringen må derfor gi beskyttelse og følge opp FNs Sikkerhetsråd resolusjon 1820, der seksualisert vold ses på linje med andre våpen i krig og som et våpen som truer menneskeheten. Det samme gjelder resolusjon 1325 i Sikkerhetsrådet om kvinner, fred og sikkerhet. Skal vi lykkes i å oppnå fred i hjemlandet mitt, må kvinnene inkluderes i fredsprosessen.

Flyktninghjelpen og andre humanitære organisasjoner gjør et svært viktig arbeid med å gi assistanse og beskyttelse til mennesker på flukt i Colombia. Dette er med på å "humanisere" konflikten og bidrar også til en forbedring av menneskerettighetssituasjonen. Den internasjonale humanitære tilstedeværelsen har uten tvil vært med på å redde mange menneskeliv. I tillegg har støtten vært med på å gi folk verdigheten tilbake. Å inkludere mennesker på flukt, de mest sårbare og tilsidesatte i hele Colombia, i positive prosesser der de igjen kan få følelsen av å ta tilbake kontrollen over eget liv, er avgjørende for at landet mitt kan bevege seg i riktig retning. ■

Delis Palacios Herrón, leder i ADOM

FAKTA OM FLYKTINGHJELPEN

Flyktinghjelpens mandat er å fremme og beskytte rettighetene til mennesker på flukt i eller utenfor eget land, uten hensyn til rase, religion, nasjonalitet og politisk oppfatning. Dette gjøres gjennom uavhengig og uredd talsmannsarbeid nasjonalt og internasjonalt, ved å yte humanitær hjelp i nødsituasjoner og gjennom å styrke FN-organisasjonenes kapasitet til å gi og koordinere internasjonal hjelp og beskyttelse.

Flyktinghjelpen er en av verdens fremste organisasjoner i arbeidet med flykninger og internt fordrevne. Med egne kontorer og nødhjelpsprosjekter i om lag 20 land på fire kontinenter, kan organisasjonen gi millioner av mennesker på flukt beskyttelse og bistand. Over 60 års erfaring har gitt oss verdifull kunnskap, som gjør at vi har kunnet utvikle aktiviteter som dekker de områdene vi vet er viktigst for mennesker på flukt:

- Distribusjon av mat og nødhjelp
- Bygging av hjem og skoler
- Utdanning av elever og lærere
- Informasjon, rådgivning og juridisk assistanse
- Drift av flyktingleirer

Foto: Flyktinghjelpen

Flyktinghjelpen distribuerer telt til jordskjelvofrene i Pakistan i 2005.

I tillegg til å gi beskyttelse og nødhjelp, jobber Flyktinghjelpen aktivt for å oppnå varige løsninger for mennesker på flukt. Flyktinghjelpen mener en lokal forankring av de ulike aktivitetene er viktig. Omtrent 90 prosent av våre om lag 2600 ansatte kommer fra landene vi jobber i. Mange av dem har vært på flukt selv. Deres kunnskap og erfaring gjør at vi kan tilpasse aktivitetene til situasjonen, målgruppene og behovene.

Flyktinghjelpen har ledende ekspertise om internt fordrevne og startet i 1998 det Geneve-baserte Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC, www.internal-displacement.org). Senteret overvåker situasjonen for internt fordrevne over hele verden og har en database som er verdens fremste faktabase på dette feltet. IDMCs database brukes av FN-organisasjoner, regjeringer, nødhjelpsorganisasjoner, forskningsinstitusjoner og media.

I samarbeid med UD driver også Flyktinghjelpen en av verdens største beredskapsstyrker, NORCAP. Med rundt 850 høyt kvalifiserte personer som kan rykke ut i løpet av 72 timer, er NORCAP en av verdens mest brukte beredskapsstyrker. I dag har Flyktinghjelpen avtaler med 14 FN-organisasjoner som låner personell fra beredskapsstyrkene.

Generalsekretær Elisabeth Rasmussen i Flyktinghjelpen og yrkesskoleelever i Burundi.

Foto: Flyktinghjelpen/Astrid Sehl

VELKOMMEN TIL FLYKTINGREGNSKAPET 2010

Millioner av mennesker blir født, vokser opp og dør på flukt. I årets Flyktingregnskap må vi dessverre melde om at verdenssamfunnet nå har satt en ny og sørgelig rekord, med det høyeste antall mennesker på flukt i eget land siden rapporteringen startet på midten av 1990-tallet. Over 27 millioner mennesker var internt fordrevet på grunn av krig og konflikt i fjor. Samtidig hadde flere enn 16 millioner mennesker blitt tvunget til å krysse en landegrense for å komme seg i sikkerhet. Til sammen var det 43,2 millioner folk på flukt i verden ved inngangen til 2010. Det er godt over én million flere enn tallet var året før.

Langvarige, interne konflikter var hovedårsaken til at nærmere syv millioner ble fordrevet innenfor egne landegrenser i fjor. Samtidig viser tallene at millioner av mennesker vendte hjem. I mange tilfeller ble folk direkte eller indirekte tvunget til å returnere og kom hjem til ødelagte hus og områder som fortsatt var utrygge.

Tallene i denne publikasjonen er svart på hvitt bevis på at stridende parter svikter sine forpliktelser til å beskytte sivile. I mange konflikter er også staten skyld i at uskyldige mennesker utsettes for grusomme overgrep. Vi i det internasjonale samfunnet må bidra med umiddelbar humanitær hjelp og beskyttelse, samt støtte bærekraftig gjenoppbygging av rammede samfunn. I årets regnskap setter vi søkelys på utfordringen ved at hjelpeorganisasjoner ikke når frem til de som er verst rammet. Årsakene er blant annet mangel på sik-

kerhet, mangel på politisk interesse og mangel på finansiell støtte.

Naturkatastrofer og klimaendringer fører også til at millioner av mennesker blir drevet på flukt. Mens slike kriser ofte får et øyeblikks oppmerksomhet gjennom media, er det svært vanskelig å bevare engasjement for konflikter som har pågått i mange tiår, eller som ikke har internasjonal politisk interesse. Derfor fortsetter Flyktinghjelpen å rapportere om neglisjerte kriser.

Vi håper årets Flyktingregnskap vil gjøre deg litt klokere og litt mer engasjert i vår felles innsats for de mange som i dag er på flukt.

God lesning!

Elisabeth Rasmussen,
Generalsekretær i Flyktinghjelpen

DET GLOBALE FLYKTNINGBILDET

270 000 sudanske flyktninger hadde ved inngangen til 2010 krysset grensen til Tsjad.

Foto: UNHCR/H. Caux

43,2 MILLIONER MENNESKER PÅ FLUKT

REKORDHØY INTERNFLUKT – STABILE FLYKTNINGTALL 27,1 millioner mennesker var på flukt i eget land da 2009 ebbet ut. Dette er én million flere enn i 2008 og det høyeste tallet som er registrert siden Flyktninghjelpens senter for internt fordrevne i Geneve (IDMC) startet rapporteringen om internt fordrevne på slutten av 1990-tallet. Flyktningtallene var 16,1 millioner, en liten økning fra 2008. Det samlede antallet mennesker på flukt var i 2009 43,2 millioner – det høyeste etter årtusenskiftet. Dette er en dyster påminnelse om prisen sivilbefolkningen må betale i krig og konflikt.

INTERNET FORDREVNE Bare i løpet av 2009 ble 6,8 millioner mennesker drevet på flukt i eget land, en stor økning fra tidligere år, ifølge rapporten "Internal Displacement: Global Overview of Trends and Developments in 2009" fra IDMC. Det var i hovedsak de gamle og vedvarende konfliktene som var årsaken til det høye antallet internt fordrevne i fjor. Colombia er i ferd med å ta igjen Sudan, som i flere år har ligget øverst på statistikken over land med flest internt fordrevne. Andre land med betydelig økning er Pakistan, Den demokratiske republikken Kongo, Somalia, Filippinene, Jemen og Sri Lanka.

I Afrika holdt tallet på internt fordrevne seg stabilt på 11,6 millioner. I tillegg til landene som er nevnt, var det også en økning i antallet internt fordrevne i Den sentralafrikanske republikk og Etiopia. Dette ble imidlertid utliknet gjennom at mange kunne vende hjem, spesielt gjaldt

16,1 MILLIONER HAR FLYKTET OVER EN LANDEGRENSE

Flest har flyktet fra:

Det palestinske området / Israel	4,9 millioner
Afghanistan	2,9 millioner
Irak	1,8 millioner
Somalia	0,7 millioner
Kongo-DR	0,5 millioner

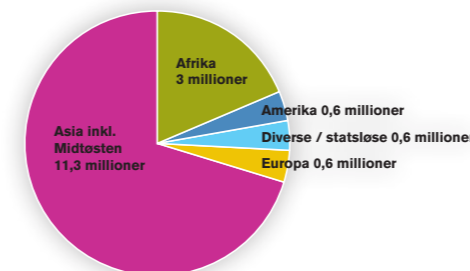
27,1 MILLIONER ER PÅ FLUKT I EGET LAND

Land med flest internt fordrevne er:

Sudan	4,9 millioner
Colombia	3,3 -4,9 millioner
Irak	2,8 millioner
Kongo-DR	1,9 millioner
Somalia	1,5 millioner

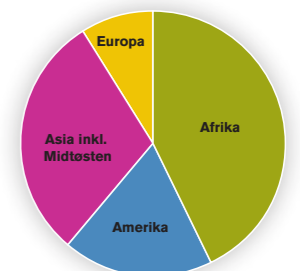
FLYKTNINGER ETTER OPPRINNELSESREGION

Mer enn to tredeler av alle flyktninger kommer fra land i Asia.

INTERNET FORDREVNE FORDELT PÅ VERDENSDDEL

Afrika har fortsatt flest internt fordrevne, men det siste året er økningen størst i Asia.

DET GLOBALE FLYKTNINGBILDET

Mennesker på flukt siste ti år ¹⁾

Antall mennesker på flukt i eget land er nesten dobbelt så stort som tallet på flyktninger, og gapet har økt det siste året. Dette er en fortsettelse av trenden som har vart i mer enn ti år.

Flyktninger
Internt fordrevne

¹⁾ Tallene gjelder for inngangen til hvert år. De omfatter alle som er drevet på flukt på grunn av forfølgelse, krig og konflikter. Fram til 2007 var U.S. Committee for Refugees and Immigrants (USCRI) brukt som kilde for antall flyktninger, mens tallene fra 2008 baserer seg på statistikk fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA). Tallene for årene før og etter 2008 er derfor ikke direkte sammenlignbare. I 2010 inkluderer tallet også asylsøkere som ennå ikke har fått søknaden endelig behandlet. Dette utgjør ca 1 million. Kilde for internt fordrevne er Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC).

Foto: UNHCR

Tusener av internt fordrevne flykter etter å ha hørt skuddveksling i provinsen Nord-Kivu i DR Kongo.

dette Nord-Uganda der den pågående returprosessen fortsatte.

Sør- og Sørøst-Asia stod for den største økningen sammenliknet med 2008. Dette gjelder både prosentvis og i absolutte tall. Ved siden av Pakistan økte også tallene i Afghanistan og Myanmar. I Midt-østen var det kamphandlingene i Nord-Jemen og i Gaza som førte til flest fordrivelser i 2009.

I Amerika er det den væpnede konflikten i Colombia som er årsaken til at antallet internt fordrevne økte med 11 prosent fra 2008 til 2009.

At tallet på mennesker på flukt i eget land nå er nesten dobbelt så stort som tallet på flyktninger og at gapet fortsetter å øke, styrker trenden vi har sett det siste tiåret. Internt fordrevne utgjør over halvparten av de som UNHCR bisto i 2009. Men utfordringene er fremdeles store når det gjelder å gi hjelp og beskyttelse til mennesker på flukt i eget land. Mange steder mangler det pålitelig informasjon om deres situasjon, og ofte befinner de seg i områder hvor inter-

nasjonale hjelpeorganisasjoner ikke slipper til. De internt fordrevne er derfor mange ganger i en enda vanskeligere situasjon enn flyktningene. Det er det enkelte lands myndigheter som er ansvarlig for å beskytte sin egen befolkning, men i flere tilfeller er det de samme myndighetene som står bak overgrep eller stilltiende aksepterer at de fortsetter.

UTFORDRINGER FOR FN FN sto i 2009 overfor kompliserte problemstillinger relatert til de store og langvarige konflikten i verden. En viktig utfordring knytter seg til staters manglende evne eller vilje til å beskytte eller bistå sin egen befolkning. Mennesker som søker tilflukt i byene, blir lett mer "usynlige" fremfor de som bor i leire. Sammen med andre humanitære aktører har FN satset sterkt på å få tilgang til disse gruppene for å dekke deres særskilte behov.

I tillegg har man sett at det humanitære handlingsrommet stadig

begrenses som følge av vanskelige forhold i felt og utfordringer knyttet til et lands myndigheter eller opprørsgrupper. Den vanskelige sikkerhetssituasjonen for nødhjelpsarbeidere er fortsatt en stor utfordring. Minst 28 sivile FN-ansatte og 7 FN-tropper mistet livet i 2009 som følge av konfliktsituasjoner. En annen stor utfordring er Somalia, der FNs humanitære rolle er meget svak som følge av begrenset humanitær tilgang.

FREDSBEVARENDE OPERASJONER Beskyttelse av sivile har stått høyt på FNs dagsorden og har fått en sentral rolle i mandatene til diverse fredsbevarende operasjoner. Ved utgangen av 2009 var det totalt 15 fredsoperasjoner og to politiske operasjoner. Til sammen bestod disse operasjonene av over 120 000 personer fra 116 land i felt. Budsjettet var på over USD 7 milliarder.

FNs integrerte operasjoner har imidlertid også reist prinsipielle

spørsmål om sammenblanding av roller, der konfliktsituasjoner stadig blir mer komplekse og omfatter flere internasjonale aktører med ulike mandater og roller. Humanitære organisasjoner, og tidvis FNs sivile aktører, står overfor store utfordringer med hensyn til å synliggjøre skillet mellom sine humanitære aktiviteter og for eksempel FNs politiske eller militære agendaer. Et godt eksempel er DR Kongo der FN's MONUC-styrke har som mandat å støtte kongole-siske myndigheter ved enkelte militære operasjoner. Dette setter også ofte uavhengigheten og nøytraliteten til de humanitære aktørene i fare, noe som igjen kan begrense det humanitære handlingsrommet og tilgangen til mennesker på flukt.

TILGANG TIL Å SØKE ASYL UNHCR har ønsket å belyse trendene knyttet til at det er blitt vanskeligere å få tilgang til å kunne søke asyl i vestlige land. I disse landene har man sett en begrensning av asyl-

FLEST FLYKTNINGER I FORHOLD TIL FOLKETALL

Det palestinske området	44 %
Jordan	39 %
Libanon	11 %
Syria	7 %
Montenegro	4 %

LAND MED STØRST FLYKTNINGBEFOLKNING

Jordan	2,4 millioner
Det palestinske området	1,9 millioner
Pakistan	1,7 millioner
Syria	1,5 millioner
Iran	1,1 millioner

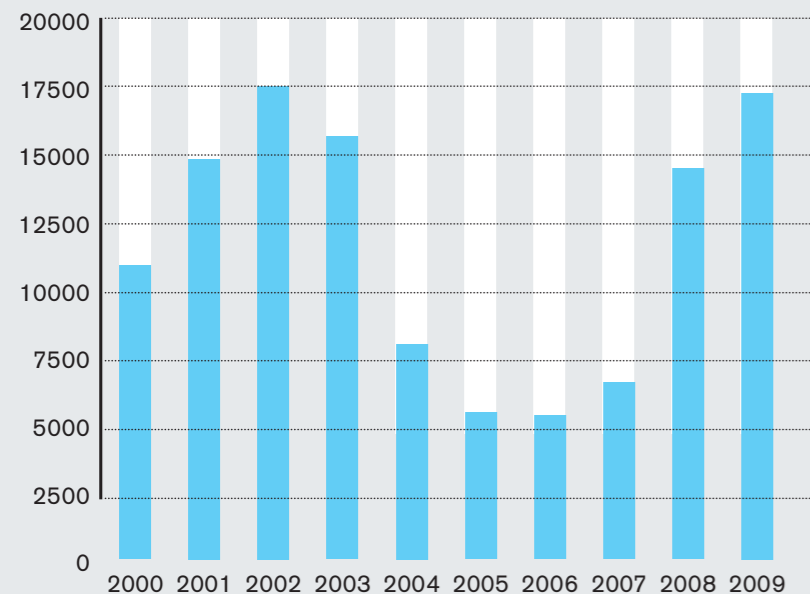
377 160 ASYLSØKERE TIL INDUSTRILAND I 2009

Flest asylsøkere kom fra:	
Afghanistan	26 803
Irak	24 341
Somalia	22 558
Russland	20 367
Kina	20 100

17 226 ASYLSØKERE TIL NORGE I 2009

Flest asylsøkere kom fra:	
Afghanistan	3 871
Eritrea	2 667
Somalia	1 901
Irak	1 214
Russland	867

DET GLOBALE FLYKTNINGBILDET

Kilde: Utlendingsdirektoratet

Asylsøkere til Norge 2000-2009

Antall asylsøkere til Norge har gått kraftig opp de siste fem årene. Så langt ser det imidlertid ut til at det blir en markant nedgang i 2010.

«... det er blitt vanskeligere å få tilgang til å kunne søke asyl i vestlige land. I disse landene har man sett en begrensning av asylsøkeres rettigheter og samtidig en økende bruk av tvungen retur...»

søkeres rettigheter og samtidig en økende bruk av tvungen retur, blant annet av enslige mindreårige til for eksempel Afghanistan. Ved siden av å reise disse prinsipielle spørsmålene, har UNHCR særlig rettet oppmerksomhet mot at "asylbyrden" i urimelig grad faller på utviklingsland. I dag tar de imot 80 prosent av verdens flyktninger.

KJØNNBASERT VOLD Heller ikke i 2009 er det registrert bedring av situasjonen for de mange, hovedsakelig kvinner og mindreårige jenter, som blir utsatt for seksuelle overgrep i krig. Dette til tross for at den politiske oppmerksomheten knyttet til disse problemstillingene har økt. Fra DR Kongo er det kommet særlig alarmende meldinger om utstrakt og systematisk bruk av seksuell vold som et

våpen i den langvarige og ødeleggende krigen i landet. Effektive tiltak for å hindre disse overgrepene har i liten grad vært satt inn, og kun et fåtall får hjelp og støtte i etterkant. Et stort problem er også at overgriperne stort sett går fri.

Erfaring fra krigsherjede land tilsier at seksuelle overgrep ofte fortsetter i stor skala også etter at konflikter avsluttes. Liberia har hatt fred i sju år, men omfanget av seksuell vold er fortsatt svært høyt. Det tar tid å snu en voldelig praksis som har utviklet seg gjennom flere år. Våpen kan samles inn og miner uskadeliggjøres, men seksuell vold viser seg vanskeligere å få bukt med.

Dette synliggjør behovet for forebyggende tiltak. Kjønnbasert vold som våpen i krig fikk større oppmerksomhet i 2009 enn noen

«Klimaendringenes virkninger på miljøet er en stadig viktigere årsak til flukt.»

Klimaendringenes virkninger på miljøet er en stadig viktigere årsak til flukt.

Foto: UNHCR

Gjennom bistand fra FN har hjemvendte fordrevne fått jordbruksproduksjonen i gang igjen i det østlige Afghanistan.

gang før, og FNs Sikkerhetsråd vedtok to nye resolusjoner på dette feltet siste år.

Den første av disse, SRR 1888, omhandler lederskap, rask tilgang til juridisk ekspertise, rapportering og koordinering av tiltak som skal hindre og forebygge kjønnsbasert vold i krig. Det vil bli etablert en internasjonal enhet som skal stå for det praktiske arbeidet, og enheten skal plasseres i rett linje under FNs generalsekretær.

Den andre resolusjonen, SRR 1889, slår fast at seksuell vold er en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet og understreker, i likhet med SRR 1325 (vedtatt i 2000), viktigheten av at kvinner deltar i freds- og forhandlingsarbeid. Den foreslår også en rekke praktiske tiltak og at økte midler stilles til rådighet.

Selv om disse tiltakene og resolusjonene ikke endrer situasjonen raskt, så representerer de likevel viktige skritt i riktig retning.

KLIMAENDRINGER FORÅRSAKER FLUKT Klimaendringenes virkninger på miljøet er en stadig viktigere årsak til flukt. Hyppigheten av naturkatastrofer har økt fra omtrent 200 til 400 over de siste 20 årene. De fleste av disse naturkatastrofene er klimarelaterte, og det er allment akseptert at klimaendring vil forsterke denne trenden ytterligere i årene som kommer. Det er en klar sammenheng mellom effektene av klimaendring og flukt.

I 2008 indikerte IDMC og FNs humanitære koordineringsorgan, OCHA, at så mange som 20 millioner mennesker var drevet på flukt av klimarelaterte naturkatastrofer. Omfanget vil stige i fremtiden. Dette stiller det internasjonale samfunn overfor store utfordringer, både når det gjelder humanitær respons og igangsetting av forebyg-

gende tiltak som kan begrense effekten av slike naturkatastrofer. De humanitære konsekvensene av klimaendring, spesielt utfordringer knyttet til fordrivelse, må derfor være en sentral del av internasjonale klimaavtaler.

Klimatoppmøtet i København i slutten av 2009 nådde ikke ambisjonen om å få til en juridisk bindende avtale som kan avløse Kyoto-protokollen når den utgår i 2012. Den ikke-bindende deklarasjonen som ble inngått, inneholder imidlertid intensjoner om ikke å øke den globale temperaturen med mer enn 2 grader celsius, frivillig utslippsreduksjon av klimagasser og løfter fra industriland om å bevilge 30 milliarder amerikanske dollar til klimatilpasning og beskyttelse av skog i utviklingsland. Det midlertidige utkastet til avtaletekst, som ikke ble ferdigforhandlet i København, understreker betydningen av internasjonal koordinering og samarbeid for å håndtere klimarelatert fordrivelse, migrasjon og planlagt forflytting av mennesker i tilfeller der klimaendring resulterer i at områder blir ubeboelige.

København-deklarasjonens frivillige natur gir imidlertid grunn til bekymring, og det haster med å komme til enighet om de store temaene, der reduksjon i klimagassutslipp er mest sentralt. Det er avgjørende at betydningen av klimarelatert fordrivelse og migrasjon, slik det er gjentatt i utkastet til avtaletekst fra møtet i København, blir anerkjent i de videre klimaforhandlingene frem mot neste klimatoppmøte i Cancun i Mexico i november/desember 2010. ■

Av Richard Skretteberg, Lisetta Trebbi, Christine Leikvang og Oddhild Günther

VERDENS FLYKTNINGER OG INTERNT FORDREVNE

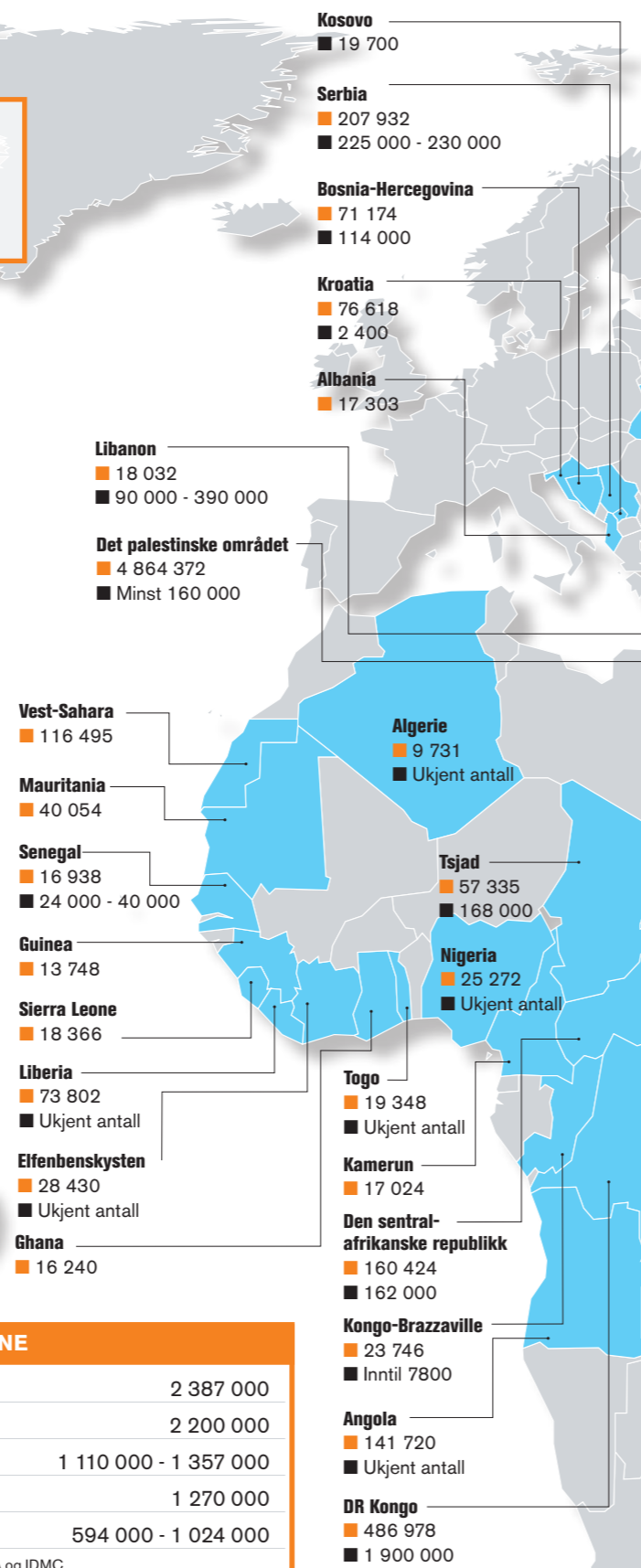
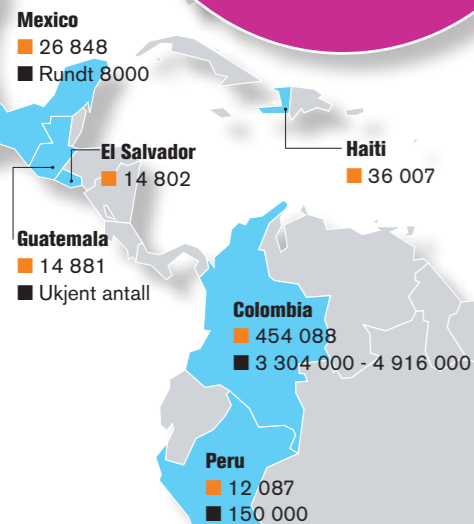
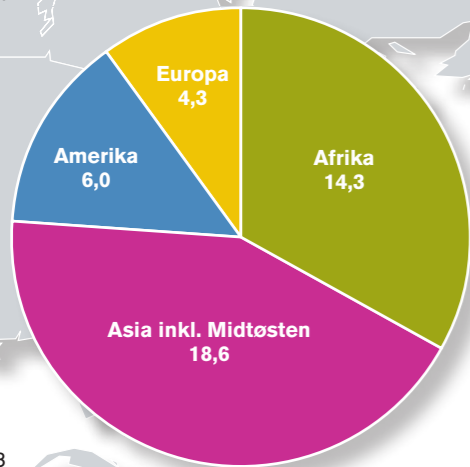
Forklaring

- Flyktninger fra landet
- Internt fordrevne

Kartet viser internt fordrevne og antall personer som har flyktet fra landet: utvalgte land per 31. 12. 2009

» VERDENS FLYKTNINGER OG INTERNT FORDREVNE

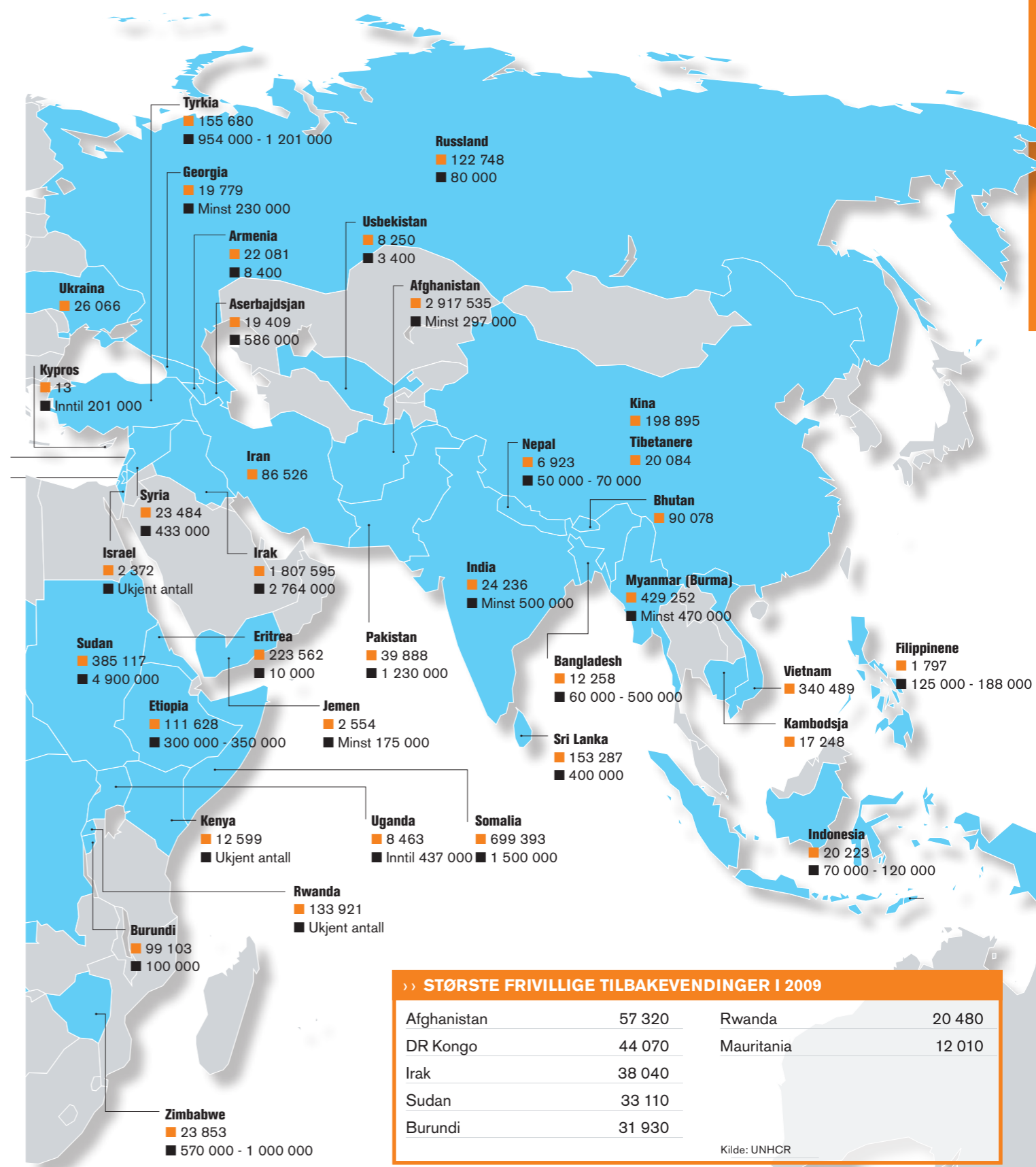
tall i millioner

» LAND MED FLEST FLYKTNINGER OG INTERNT FORDREVNE

Colombia	3 758 000 - 5 370 000	DR Kongo	2 387 000
Sudan	5 285 000	Somalia	2 200 000
Det palestinske området	Minst 5 024 000	Tyrkia	1 110 000 - 1 357 000
Irak	4 572 000	Pakistan	1 270 000
Afghanistan	Minst 3 215 000	Zimbabwe	594 000 - 1 024 000

Kilde: UNHCR, UNRWA og IDMC

» STØRSTE FRIVILLIGE TILBAKEVENDINGER I 2009

Afghanistan	57 320	Rwanda	20 480
DR Kongo	44 070	Mauritania	12 010
Irak	38 040		
Sudan	33 110		
Burundi	31 930		

Kilde: UNHCR

Fra al-Mazraq-leiren for internt fordrevne i Hajjah-provinsen i Jemen. Det er store udekkede humanitære behov for mennesker på flukt i landet.

Foto: Reuters / Khaled Abdullah

TEMA: DE MEST NEGLISJERTE FLUKTSITUASJONENE

Flertallet av verdens 43,2 millioner millioner flyktninger og internt fordrevne får ikke den oppmerksomheten situasjonen deres fortjener. Dette fører igjen til at de heller ikke får den beskyttelsen og assistansen de har krav på.

Graden av neglisjering er ikke bare synlig i forhold til ulike land, men er også relatert til hvor grupper av flyktninger og internt fordrevne søker tilflukt innenfor et lands grenser. Fokuset i media og blant de humanitære organisasjonene har i stor grad vært på dem som befinner seg i leirer. Urbane fluktsituasjoner har vært neglisjert selv om over halvparten av verdens flyktninger og internt fordrevne oppholder seg i byer. Mennesker som søker beskyttelse i byer, urbanisering av flukt, er et globalt fenomen. Det finnes imidlertid lite informasjon om antall, befolkningssammensetning, konkrete behov for assistanse og beskyttelse for denne gruppen. Urbane flyktninger og internt fordrevne forsvinner ofte blant massen i byene. Mange av de fattigste ender opp i slumområdene, hvor de forsøker å finne husly. Disse menneskene har frem til nå ikke blitt tilbudt samme assistanse og beskyttelse som de som har søkt tilflukt i leirer eller på landsbygda. Dette er en stor utfordring for lokale myndigheter og humanitære organisasjoner. Urbaniseringen krever nye metoder for å planlegge og levere bærekraftig hjelp til fordrevne.

Mange velger å flykte til byer og tettsteder fordi de der kan leve et mer selvstendig liv, men også mer «skjult» og beskyttet enn i leirer og på landsbygda. Ulempene er at de oftere har problemer med å få dekket basisbehov som mat, husvære, helse og utdanning. Det rapporteres om seksuell utnyttelse og trafficking, spesielt blant kvinner som ikke har identifikasjonspapirer og tilgang til det ordinære arbeidsmarkedet i byene.

Nedenfor er en gjennomgang av kjennetegn på neglisjerte fluktsituasjoner og årets liste over de ti landene med de mest neglisjerte situasjonene med intern flukt.

Det finnes ikke universelle kriterier for neglisjerte fluktsituasjoner, men fire viktige kjennetegn er:

1. POLITISK SENSITIVE SITUASJONER OG MANGLENDE TILGANG TIL INFORMASJON: I mange land ønsker ikke myndighetene at det rapporteres om mennesker som har flyktet på grunn av krig, konflikt

og brudd på menneskerettigheter. Årsaken er at det vurderes som politisk sensitivt. Myndighetene vil benekte eller tone ned at det er krig eller konflikt i eget land. Både økonomiske og maktpolitiske forhold kan gjøre at det er i statens interesse å skyve de humanitære utfordringene under teppet. Derfor finnes ikke «glemte», bare neglisjerte konflikter. En vet om dem, men lite eller ingenting blir gjort for å sette fokus på disse konfliktene. I slike situasjoner har humanitære organisasjoner ofte vanskelig for å få tilgang til de områdene hvor de fordrevne er. Manglende ressurser og vanskelig tilgang gjør det også vanskelig å samle inn informasjon om mennesker som er drevet på flukt i disse områdene. Dette til tross for at årsaken til fordrivelse er krig, konflikt og brudd på menneskerettighetene.

«Mennesker som søker beskyttelse i byer, urbanisering av flukt, er et globalt fenomen.»

2. MANGLENDE REGISTRERING: Fluktsituasjoner som utvikler seg over tid eller er langvarige, blir ofte ikke kartlagt grundig. De har sjelden samme nyhetsverdi som der det skjer dramatiske og raske endringer. Flyktninghjelpens senter for internt fordrevne i Genève (IDMC) følger situasjonen for mennesker på flukt i 54 land. Det er kun

seks av disse fluktsituasjonene som er kartlagt så grundig at det er mulig å lage en god oversikt over hvor mange som er på flukt, inkludert informasjon om kjønn, alder, bakgrunn, hvilke behov de har for assistanse og beskyttelse, hvor de befinner seg, hvor de flyktet fra osv. For å kunne gi god assistanse og beskyttelse er det ikke nok å kun fokusere på antall mennesker på flukt. Det må også frembringes data om deres totale livssituasjonen.

3. MANGLENDE FINANSIELLE RESSURSER: Det er store forskjeller fra land til land med hensyn til hvor store finansielle ressurser donorer eller nasjonale myndigheter gjør tilgjengelige for å assistere og beskytte mennesker på flukt. Gjennomsnittet for FNs humanitære appeller i 2009 var at 64 prosent av de identifiserte behovene ble finansiert. Dette er litt mindre enn året før og et tegn på at den globale finanskrisen også får innvirkning for flyktninger og internt fordrevne. De neglisjerte fluktsituasjonene fikk ofte en betydelig lavere andel enn de mer profilerte situasjonene. I tillegg er to tredeler >>>

av land med internt fordrevne preget av langvarige konflikter som ikke dekkes av FNs humanitære appeller. Selv om det er viktig å argumentere for mer ressurser til humanitær assistanse i neglisjerte situasjoner, må det samtidig understrekes at nødhjelp ikke må erstatte politiske initiativ som har som mål å finne varige løsninger for mennesker på flukt.

Landene på årets liste er valgt ut fra disse kjennetegnene. Det betyr imidlertid ikke at alle kjennetegn er til stede i alle situasjoner. Jemen er det landet Flyktningshjelpen vurderer som den mest neglisjert fluktsituasjonen i 2009. De andre landene følger i rangert rekkefølge.

Familie på flukt i det nordvestlige Jemen har søkt tilflukt i byen Rayda. Svært få internt fordrevne mottar assistanse.

JEMEN: DEN MEST NEGLISJERTE FLUKTSITUASJONEN

Den kritiske humanitære situasjonen i Jemen forverret seg ytterligere det siste året. FNs appeller om finansiell støtte har fått svært liten respons, og står ikke i forhold til de store udekkede humanitære behovene og den politiske oppmerksomheten Jemen har fått. UNHCR meldte i februar 2010 at de bare hadde fått inn tre prosent av de midlene de hadde bedt om, og i mars måtte man kutte i matrasjonene. Politisk er situasjonen svært sensitiv og komplisert. Det har vært konflikter på tre fronter - mot separatister i sør, mot al-Qaida og i forhold til sjiamuslimene i nord. Mange fordrevne har måttet flykte flere ganger, og i løpet av 2009 ble antallet mennesker på flukt i Jemen mer enn doblet til minst 175 000. Siden årsskiftet har det steget ytterligere, og var i mars 2010 kommet opp i 250 000. Fluktsituasjonen neglisjeres også fordi det er vanskelig å produsere detaljert informasjon om den humanitære situasjon i landet. Mange har søkt tilflukt i hovedstaden Sanaa og Saada City i nord. Men bare et mindretall av de internt fordrevne som oppholder seg i

Foto: Reuters / Khaled Abdullah

byene har fått noen form for assistanse og beskyttelse. I Jemen er det vanskeligere å leve som fordrevet i urbane områder enn i leirer. Humanitære organisasjoner har ikke nok ressurser og møter problemer med å få tilgang til mange av områdene de fordrevne oppholder seg i, er det svært mange som mangler vann, mat, medisiner, husly og ikke minst beskyttelse. Bakgrunnen for dette er restriksjoner fra myndighetenes side, kamphandlinger og minefare.

ETIOPIA

I Etiopia er mellom 300 000 og 350 000 mennesker på flukt innenfor landets grenser på grunn av konflikter som myndighetene i stor grad benekter eksisterer. Myndighetenes holdning til problemene har gjort intern flukt til et meget sensitivt tema. Myndighetene hevder at Etiopia så og si bare har internt fordrevne på grunn av naturkatastrofer, men bare i løpet av fjoråret ble mer enn 200 000 mennesker drevet på flukt pga konflikter, ifølge IDMC. Myndighetene ønsker fokus på utvikling og vil ikke framstå som et land der det er humanitære behov på grunn av intern konflikt. Siden dette er så politisk sensitivt, finnes det heller ikke god informasjon om dem som er på flukt. I tillegg er det vanskelig for de få humanitære organisasjonene som fokuserer på assistanse til de internt fordrevne å få tilgang til områdene disse befinner seg i. Brudd på menneskerettigheter og konflikter gjør at utsikten til varige løsninger for internt fordrevne er dårlige. Myndighetene må anerkjenne ulike minoriteters rettigheter. Samtidig er Etiopia et land som mottar store bistandsoverføringer. Giverland må legge press på myndighetene om å respektere rettighetene til alle dem som er drevet på flukt på grunn av konflikt, samt å sørge for at deres situasjon kommer høyere opp på den politiske og humanitære dagsorden.

INDIA

India er godt kjent som «verdens største demokrati», men få vet at landet også har minst en halv million internt fordrevne. Det reelle tallet er sannsynligvis langt høyere. Internt fordrevne i India mottar minimal assistanse og er neglisjert av indiske myndigheter. De internt fordrevne som har søkt tilflukt i byer, er enda mer neglisjert enn dem som befinner seg på landsbygda. Ingen vet hvor mange de er, bare at antallet er betydelig. Myndighetene på sentralt og delstatnivå anerkjenner ikke at indere er på flukt i eget land, og at de er en gruppe med spesielle behov for beskyttelse og assistanse.

Selv om noen få internasjonale organisasjoner arbeider for de fordrevne, må verdenssamfunnet gjøre mye mer for at de indiske myndighetene skal gi tilgang til flere organisasjoner som har et mandat til å beskytte mennesker på flukt. Regjeringen henviser til prinsippet om nasjonal suverenitet og hevder at det er lokale myndigheters oppgave å gi hjelp til de internt fordrevne. India blir ikke et reelt demokrati før alle, også de internt fordrevne, får de rettighetene som et moderne demokrati skal gi det enkelte individ.

Foto: AFP / Ahmad Al-Rubaye

Vold og kamphandlinger mellom PKK og den tyrkiske hæren driver mennesker på flukt i Tyrkia. Her internt fordrevne fra grenseområdene mot Irak, hvor situasjonen er spent.

TYRKIA

Omtrent en million internt fordrevne i Tyrkia har levd på flukt i mange år, uten å ha tiltrukket seg spesiell oppmerksomhet fra det internasjonale samfunn. Situasjonen for fordrevne kurdere er politisk sensitiv, og det finnes ikke tilstrekkelige finansielle ressurser til å finne varige løsninger for denne gruppen. Ustabil sikkerhetsituasjon i sørøst-Tyrkia, lokale militærgrupper og miner, i tillegg til mangel på ressurser til utvikling, hindrer retur. Opprinnelig flyktet flesteparten fra landsbygda, men som internt fordrevne bor nesten alle i byer og tettsteder. Urbaniseringen er en av grunnene til neglisjeringen fra humanitære organisasjoner. Den tyrkiske regjeringen har tatt viktige initiativ for å håndtere situasjonen, men effekten av disse tiltakene gjenstår å se. Før Tyrkia fikk grønt lys for å starte medlemskapsforhandlinger med EU, krevde EU-kommisjonen at Tyrkia skulle sikre tilbakevending for internt fordrevne i landet. Store utfordringer gjenstår, men hvis arbeidet fortsetter er det potensiale for å skape forsoning i det tyrkiske samfunnet og positivt påvirke den nasjonale responsen i forhold til intern flukt. Giverland og EU må derfor fortsatt legge press på Tyrkia for å finne varige løsninger for de internt fordrevne.

DEN SENTRALAFRIKANSKE REPUBLIKK

Den humanitære krisen i Den sentralafrikanske republikk har vært neglisjert siden starten på konflikten i 2005. Det er lite informasjon som blir produsert til tross for at det er over 160 000 internt fordrevne i landet. Dette er en økning på mer enn 50 prosent sammen-

liknet med i fjor. Planlagt hjelp til dem som er drevet på flukt er underfinansiert. Det er store udekkede behov blant de internt fordrevne, spesielt i forhold til matvaresikkerhet, helse, vann, sanitærforhold og utdanning. Myndighetenes store utfordring er å etablere sikkerhet og tilgang til vann, skolegang og helsetjenester for fordrevne. Denne konflikten og situasjonen til de internt fordrevne faller i skyggen av de større fluktsituasjonene i nabolandene Sudan, DR Kongo og Tsjad.

NIGERIA

Folk har vært på flukt i Nigeria for kortere eller lengre perioder siden 1999, men dette har vakt liten oppmerksomhet. Flukt er et gjentakende fenomen. Det siste året har mange blitt drevet på flukt både i midtregionen av landet, som har den høyeste konsentrasjonen av etniske minoriteter, og i det oljerike Nigerdeltaet. Informasjon om hvor mange som er på flukt viser bare til dem som er i midlertidige leire, ellers er den svært begrenset. Tall på fordrevne som presenteres i nigerianske medier varierer fra noen hundretusener til over én million. Det finnes ingen systematisk informasjon om det store antallet av fordrevne som har søkt tilflukt i byer og tettsteder.

Nigeria, Afrikas mest folkerike land, utgjør et ekstremt komplekst lappeteppes av etniske, lingvistiske og religiøse grupper. Landet har store oljerikdommer, men dette har i liten grad kommet befolkningen til gode. I en situasjon hvor statens inntekter ikke blir fordelt slik at hele befolkningen kan dra nytte av dem, ulmer mange konflikter om tilgang og kontroll over ressurser i ulike deler av landet. Etniske og religiøse grupper blir stilt opp mot hverandre i kampen om kontroll og bruk av ulike naturressuser. På grunn av den store befolkningen er det titusenvis av mennesker som drives på flukt hver gang konfliktene blusser opp. I Nigeria neglisjerer de ulike FN-organisasjonene humanitær assistanse til mennesker på flukt, og fokuserer ensidig på utviklingsprogrammer. Nigeriansk Røde kors er den eneste organisasjonen som tilbyr hjelp til de fordrevne, men de mangler finansielle ressurser for å dekke behovene.

FILIPPINENE

I motsetning til de 1,6 millionene som ble drevet på flukt av tropiske stormer i september og oktober i fjor, er situasjonen til dem som har blitt drevet på flukt av konflikt og brudd på menneskerettigheter fremdeles neglisjert. Også i 2009 hadde Filippinene et av de største antallene nye internt fordrevne, hele 400 000 ble drevet på flukt. De fattigste søker beskyttelse og hjelp i leire, men mange drar også til byer og tettsteder. Veldig lite informasjon er tilgjengelig om deres situasjon. De er «usynlige» for de humanitære organisasjonene, og myndighetene anser dem ikke som fordrevet. Filippinske myndigheter har bevisst neglisjert hvor alvorlig den humanitære situasjonen er for de internt fordrevne for å unngå internasjonal oppmerksomhet.

Foto: Reuters / Erik de Castro

Barn på flukt har søkt beskyttelse i en leir i Datu Piang på Mindanao i Filippinene.

COLOMBIA

Trass i at Colombia har det nest største antallet internt fordrevne i verden og at et stort antall colombianere er flyktinger, har det vært liten oppmerksomhet rundt den humanitære krisen i landet. Myndighetene har i mange år tonet ned problemene, og den humanitære situasjonen har blitt vurdert som svært politisk sensitiv. Dette har vanskeliggjort arbeidet, både for nasjonale og internasjonale humanitære aktører. Det settes inn for få ressurser til å møte de store behovene for assistanse og beskyttelse, og mange på flukt i landet har ikke blitt registrert som internt fordrevne. Ofte må folk flykte flere ganger innen samme by eller de reiser til en annen kant av landet, men også da som regel til en by. Colombia er det landet i verden med størst andel internt fordrevne i urbane områder - hele 93 prosent av de internt fordrevne bor nå i byene. Helt siden 1990-tallet har det vært jevn strøm av mennesker på flukt fra landsbygda til byene. Men nettopp fordi det ikke har vært en eksplosiv masseflukt, har det vært liten oppmerksomheten rundt situasjonen. I byene blir de internt fordrevne ofte usynlige for humanitære aktører. Det finnes mange eksempler på at det tar opptil to år fra de ankommer byene til de mottar hjelp.

SOMALIA

I Somalia er minst 1,5 millioner, eller 18 prosent av befolkningen, på flukt i eget land. I tillegg har 700 000 flyktet ut av landet. Sikkerhetssituasjonen og stadige skiftninger i forhold til hvilke væpnede grupper som har territoriell kontroll, gjør at muligheten for å gi assistanse og beskyttelse er svært begrenset. Tilgang til utdanning og helsetjenester for barn på flukt er blant de aller dårligste på verdensbasis. Den vanskelige sikkerhetssituasjonen bidrar også til

neglisjering av fluktsituasjonen, og problemer med å skaffe oppdatert informasjon. Til tross for at over halvparten av Somalias befolkning, inkludert dem på flukt, ikke har tilgang til nok mat og andre basisbehov, kuttet flere donorer støtten til humanitære organisasjoner som jobber i landet, fordi de var redde for at nødhjelp ville havne hos opprørerne. Unicef meldte at kutt i økonomiske bevilgninger tvang dem til å redusere sine programmer. På grunn av den politiske sensitiviteten nektet Al-Shabaab, som kontrollerer mesteparten av de sentrale og sørlige områdene, flere FN-organisasjoner, inkludert Verdens matvareprogram, å jobbe i disse områdene.

I den nordlige delen av Somalia, hvor sikkerhetssituasjonen er vesentlig bedre, blir internt fordrevne i byene neglisjert. I havnebyen Bosasso i nord-øst er 35 000 av byens 150 000 innbyggere internt fordrevne.

IRAK

Irak har rundt 2,7 millioner internt fordrevne. Dette utgjør ti prosent av landets befolkning og er den tredje største gruppen internt fordrevne i verden. Bare Sudan og Colombia har flere. I Irak har de fleste internt fordrevne søkt tilflukt i urbane områder, mer enn 60 prosent av dem er i Bagdad. Sekundær flukt forekommer hyppig i byene hvor folk har søkt tilflukt. Irak er ofte i medias søkelys, men det er ytterst sjeldent vi hører om dem som er på flukt i eget land.

Selv om sikkerhetssituasjonen har blitt forbedret siden 2008, er Irak fremdeles et av verdens farligste land. Derfor er det fremdeles få internasjonale humanitære organisasjoner som er basert i Irak. Det er ulike irakiske organisasjoner som yter mesteparten av den assistansen som når de fordrevne. Det er fremdeles store behov for beskyttelse av mennesker på flukt i landet. Ulike minoritetsgrupper som kristne, assyrere, faeli kurdere, yazidere, palestinere, shia og sunni er utsatt for jevnlig trusler og overgrep. Barn og kvinner har blitt utsatt for rekruttering til væpnede grupper, kjønnsbaserte overgrep og utnyttelse av sin arbeidskraft. For flertallet av de fordrevne er det bolig, mat og tilgang til arbeid som må prioriteres for å unngå at de grovt utnyttes og misbrukes. Utsikten til varige løsninger for irakiske fordrevne er svært begrenset. Selv flere av de store giverlandene neglisjerer de humanitære behovene ved å vurdere Irak som et land i en utviklingsfase, og ikke som et land i humanitær krise. ■

Av Nina Birkeland

Fordrevne i en leir i Yusufiya sør for Bagdad.

Foto: Reuters / Thaler al-Sudani

726 000 palestinere ble drevet på flukt i 1948. I 2010 utgjør denne gruppen fremdeles verdens største uløste flyktningproblem.

TEMA: FLYKTINGENE ÅPNET HELE VERDEN

Slik som vannet i en elv alltid er i forandring, er heller ikke ansiktene bak de høye flyktningtallene de samme. Millioner av mennesker på flukt har fått livreddende bistand og beskyttelse etter andre verdenskrig - nye venter mens du leser dette. Historien har vist at det nytter. Samtidig har flyktningene lært oss litt mer menneskelighet, gjort oss klokere og brakt verden nærmere.

Sørøya i Finnmark høsten 1944: Tusenvis av finnmarkinger trosser Hitlers ordre om tvangsevakuering. De finner skjul i fjellhuler, provisoriske hytter og under hvelvede båter. De var et tverrsnitt av sivilbefolkningen; gamle, småbarn, gravide. De sultet, frøs og mange ble syke. Først etter freden 8. mai 1945 kom de siste flyktningene frem fra sine skjulesteder. Alt var brent og rasert.

Folk i Norge hadde fått føle hva krig er. Det å vise solidaritet med mennesker på flukt var ingen akademisk øvelse, men en frukt av egen samtid. Opprettelsen av Europahjelpen (1946), eller Flyktninghjelpen som det nå heter, var et svar på dette.

EUROPA I FOKUS Flyktninger ble satt på den internasjonale dagsorden i forbindelse med den første og andre verdenskrig. Dette førte imidlertid til at det først og fremst ble definert som et europeisk problem. Da FNs generalforsamling etablerte FNs høykommissær for flyktninger 14. desember 1950, var dette også for å gi hjelp og beskyttelse til flyktningene i Europa etter den andre verdenskrig.

Optimismen og håpet om varig fred etter andre verdenskrig måtte imidlertid raskt vike for kald krig. Maktbalansen mellom de ideologiske motpolene sikret fred, men bare i vår del av verden. «Verdens vanskeligste jobb» kalte vår egen Trygve Lie oppdraget som FNs første generalsekretær. Vetomaktene måtte bli enige, og det ble en stor utfordring i en delt verden. FN, og dermed tanken om globalt samarbeid, ble på flere områder langt på vei handlingslammet. Men FN skulle også lykkes. Ikke minst i forhold til avkoloniseringsprosessen, som skulle få en fremtredende plass på den internasjonale agendaen i årene som kom.

I løpet av 1948 flyktet over 720 000 palestinere i forbindelse med opprettelsen av staten Israel, det var store flyktningstrømmer under

og etter Korea-krigen (1950-53) og i Vietnam frem til franskmennenes nederlag i 1954. Likevel var det Europa som fikk hovedfokus, og arbeidet med å løse flyktningproblemer der gikk raskt fremover. Et tilbakeslag kom imidlertid i forbindelse med oppstanden i Ungarn i oktober 1956. 200 000 ungarere flyktet vestover - av disse kom 1500 til Norge i løpet av vinteren 1956/57.

Men andre deler av verden skulle snart rykke nærmere, og det ensidige fokuset på Europa skulle bli endret. Den kalde krigen ble, i tiårene som fulgte, varm i Indo-Kina, Midt-Østen, Kongo, Latin-Amerika og i andre land i det som etter hvert fikk betegnelsen den 3. verden. Flyktningstrømmer har alltid vært et spillbilde på verdens tilstand.

FLERE STEMME I FN At man i årene etter den andre verdenskrig hadde skapt et system som for første gang i historien forsøkte å inkludere og lage regler for alle verdens land, gjorde at flere stemmer måtte

bli hørt. I takt med at stadig flere stater meldte seg inn i FN, kom også kampen mot kolonialisme og stormakters dominans stadig høyere opp på den politiske dagsorden.

Avkoloniseringsprosessen, som etter hvert skulle berøre en milliard mennesker og gi 80 tidligere kolonier uavhengighet, var en av FNs store suksesser. Den viste betydningen av FN, og at store endringer var mulig selv med kald krig. FN hadde allerede fra starten av en høy stjerne i Norge. Som en liten stat i verdens utkant var det i vår egeninteresse å styrke den internasjonale rettsorden, skape forutsigbarhet og ha klare kjøreregler.

Den algeriske uavhengighetskampen mot Frankrike, opptrappingen av konfliktene i Laos og Vietnam og Portugals kolonikriger i Afrika på 1960-tallet var imidlertid et forvarsel om at kampen for uavhengighet ikke alltid skulle gå fredelig for seg.

«Avkoloniseringsprosessen, som etter hvert skulle berøre en milliard mennesker og gi 80 tidligere kolonier uavhengighet, var en av FNs store suksesser.»

«Det er det enkelte lands myndigheter som er ansvarlig for å beskytte sin egen befolkning, men i mange tilfeller er det de samme myndighetene som står bak overgrepene eller stilltiende aksepterer at de fortsetter.»

Cuba-krisen, drapet på president Kennedy og borgerrettsbevegelsen i USA førte til økt interesse for internasjonale spørsmål. Men også i Norge var klimaet farget av den kalde krigen. Mange var tilbakeholdende med å stå frem med avvikende meninger. Likevel var det noen saker som i kraft av sin moralske tyngde trengte seg på. Avskyen mot apartheidregimet i Sør-Afrika var stort og et eksempel på at humanitært engasjement også ofte øker den politiske interessen.

I overgangen mellom 1960- og 70-tallet var det palestinske flyktninger i Midtøsten, Afrika, tibetanske flyktninger i India og Nepal og flyktninger fra konflikten i Øst-Pakistan, det nåværende Bangladesh, det ble fokusert mest på.

VERDEN INN I STUA For nordmenn flest var flyktninger, helt frem til 1970-tallet, noe man så på TV. Men internasjonalt humanitært engasjement var ikke noe nytt. Det fantes sterke strømmer i det norske samfunnet, både arven fra Nansen, den kristne nestekjærlighetstanken og arbeiderbevegelsens fokus på internasjonal solidaritet,

som tydelig fremmet budskap om rettferdighet og ønske om en fredelig verden. Engasjementet mot Vietnam-krigen, militærkuppet i Chile og apartheidregimet i Sør-Afrika hadde en sterk humanitær side, selv om den også ofte var politisk motivert.

«Flyktning 74» var den første TV-aksjonen i Norge og ble starten på de årlige TV-overførte pengeinnsamlingene. Det ble imidlertid ikke bare lagt vekt på antall innsamlede kroner, men også holdnings- og skapende arbeid blant folk flest. For å gi aksjonen tyngde hadde det stor betydning at Kronprinsesse Sonja ledet aksjonskomiteen, og at både utenriksminister Knut Frydenlund og kirke- og undervisningsminister Bjartmar Gjerde var med. Nyankomne flyktninger fra Chile og Uganda reiste rundt og mobiliserte skoleelever og studenter. TV som medium beviste sin gjennomslagskraft, og «Flyktning 74» innbrakte 22,4 millioner kroner. Da Flyktninghjelpen på ny fikk TV-aksjonen i 1979, ble beløpet nesten tre ganger høyere.

Det var utviklet en tilnærmet tverrpolitisk enhet om at den nyrike oljenasjonen Norge ikke måtte distansere seg fra menneskelig lidelse, selv om den fant sted langt borte. Undersøkelser på 1970-tallet viste at nest etter kreftsaken, var flyktningsaken det nordmenn hadde mest sympati for og ønsket å støtte.

På 1970-tallet utviklet det seg også en gryende mistro til den vestlige sivilisasjonens overlegenhet. Frem til da hadde man, av de få flyktningene som hadde kommet til Norge, forventet en total identifisering med den norske kulturen. Men på slutten av tiåret ble stadig oftere begreper som kultur, fremmedhet, identitet og etnisitet trukket inn i den offentlige debatten.

Fremdeles hadde avisene plass til bakgrunnsartikler, og frilansjournalister på tur i verden var nesten sikret spalteplass ved hjemkomst. Det skulle imidlertid ikke gå mange årene før dette endret seg radikalt.

FLERE PÅ FLUKT Ved inngangen til 1980-tallet var det ca. 10 millioner flyktninger i verden, men i løpet av tiåret steg det til hele 17 millioner. I tillegg var omtrent like mange på flukt i eget land. Det høye antallet internt fordrevne var et nytt trekk og en utvikling som bare skulle tilta i årene som kom. Flyktningkonvensjonen av 1951 er det viktigste beskyttelsesinstrumentet for mennesker på flukt som har krysset en internasjonal grense. Det sentrale i flyktningretten er at mennesker som ikke kan få beskyttelse i sitt eget hjemland, kan søke om å få internasjonal beskyttelse. De internt fordrevne kunne ikke påberope seg vern etter flyktningkonvensjonen.

Det var ikke før i 1998 at FN utarbeidet retningslinjer som fastset-

Den vietnamesiske sivilbefolkningens lidelser vekket den sterke internasjonale motstanden mot krigen.

ter de internt fordrevnes rettigheter, samt myndigheters og opprørstyrkers plikter i alle fluktens faser. Likevel er mennesker på flukt i eget land ofte også i dag i en enda vanskeligere situasjon enn flyktninger. Det er det enkelte lands myndigheter som er ansvarlig for å beskytte sin egen befolkning, men i mange tilfeller er det de samme myndighetene som står bak overgrepene eller stilltiende aksepterer at de fortsetter.

Den klassiske flyktning (i Europa) i årene etter den andre verdenskrig var en mann forfulgt på grunn av sine meninger og politiske aktivitet mot et autoritært regime i hjemlandet. På 1970- og 80-tallet ble det stadig mer åpenbart at dette var et foreldet bilde. Det typiske nå var masseflukt på grunn av konflikt, krig og generell vold.

I Afrika var det spesielt krigene på Afrikas Horn, borgerkrigen i Sudan og konfliktene i Det sørlige Afrika som bidro til at en fjerdedel av verdens flyktninger befant seg i afrikanske land på 1980-tallet. Militærdiktaturer og væpnede konflikter kjennetegnet flere land i Latin-Amerika i dette tiåret. Borgerkrigene i El Salvador og Guatemala drev over én million mennesker på flukt, hovedsakelig innen regionen. Likevel var det Afghanistan som vekket størst oppmerksomhet. Til sammen 5,5 millioner afghanske flyktninger hadde søkt beskyttelse i nabolandene Pakistan og Iran.

Økte flyktningtall og erkjennelsen av at flere av verdens flykt-

nings situasjoner hadde en langvarig karakter, gjorde at bistandsformen ble revurdert. Mens Flyktninghjelpens prosjektvirksomhet tidligere primært hadde gått ut på å støtte arbeidet til ulike operative organisasjoner, etablerte organisasjonen selv utekontorer i Thailand, Pakistan, Kenya og Costa Rica utover på 80-tallet, og det ble en langt sterkere dreining i retning av samarbeid med lokale organisasjoner.

OPTIMISMEN BLEKNET RASKT Følelsen av å stå på startstreken til en helt ny tid var sterk etter murens fall og avslutningen på den kalde krigen. Ved inngangen til 1990-tallet var det skapt et helt nytt politisk klima. Verden var ikke lenger frossen. Den var i bevegelse. I tillegg hadde de hvite flekkene på kartet for-

svunnet og informasjonsteknologien, underholdningsindustrien, verdenshandelen, økende flyktningtall og miljøproblemer viste at vi hadde fått både globale tilbud og overnasjonale utfordringer.

Men samtidig med avspenning og demokratiutvikling kom en rad konflikter som var blitt overskygget eller holdt i sjakk av den kalde krigen. Opplysningen av Sovjetunionen og Jugoslavia førte til dannelsen av nye stater og konflikter som resulterte i at millioner av mennesker ble drevet på flukt. Verden ble ikke fredligere og antallet konflikter fortsatte å stige helt frem til 1995, da antallet flyktninger og internt fordrevne ble anslått til 45 millioner.

«Det typiske nå var masseflukt på grunn av konflikt, krig og generell vold.»

500 nordmenn fra Sørøya på Finnmarkskysten ble evakuert av britisk/alliert marine i februar 1945.

«Nærhetsprinsippet og tabloidiseringen førte til at den politiske konteksten og bakgrunnsstoffet fra områder utenfor Europa ble skjøvet til side. Det viktigste var å vite at noe hadde skjedd, og ikke nødvendigvis å forstå det.»

Samtidig var ressursene som var avsatt til internasjonalt flyktningsarbeid svært begrenset. FNs høykommissær for flyktninger skulle i 1990 utføre det kunststykke å gi hjelp og beskyttelse til dobbelt så mange flyktninger som i 1980 - uten at midlene hadde økt. Interne konflikter uten klare frontlinjer gjorde at hjelpeorganisasjonene stod overfor stadig mer kompliserte situasjoner i forhold til å gi hjelp og beskyttelse. Det ble klarere enn noen gang at borgerkrig var vår tids typiske krig. Tiden var derfor overmoden for å utvikle nye strategier i flyktningsarbeidet.

NYE UTFORDRINGER Masseflukt fra krig og vold gjorde det nødvendig å innarbeide de grunnleggende sammenhengene mellom bistand og menneskerettigheter i flyktningsarbeidet. Det var i fasen mellom nødhjelpsprosjekter og langvarige utviklingsprosjekter Flyktningshjelpen engasjerte seg. Den overordnede målsettingen var å gi beskyttelse med vekt på varige løsninger. En naturlig konsekvens av dette var å forholde seg mer aktivt til politiske realiteter og politiske myndigheter.

Flyktningshjelpens langvarige samarbeid med FNs høykommissær for flyktninger ble forsterket i disse årene. Det samme gjaldt andre FN-organer og organisasjoner utenfor FN-systemet. Et viktig resultat ble opprettelsen av en sivil, handlekraftig beredskapsstyrke i 1991, som skulle stå til FNs disposisjon. I en akutt massefluktsituasjon er tid en avgjørende faktor, og personell den viktigste enkeltressurs.

1990-tallet viste behovet for en organisasjon som Flyktningshjelpen. Men samtidig ble det stadig klarere at det var nødvendig å tilpasse seg nye krav og utfordringer hvis man skulle bidra effektivt til hjelp og beskyttelse av mennesker på flukt. Det viktigste var at antallet flyktninger og internt fordrevne fortsatte å øke, og det var helt nødvendig å styrke den samlede kapasiteten for å hjelpe. For det andre ble det stadig tydeligere at beskyttelse av flyktninger og internt fordrevne krevde helt spesiell kunnskap, kompetanse og beredskap, både på den flyktningspolitiske og operative siden. For det tredje ble det stadig mer åpenbart at flyktningsproblemenes politiske natur krevde at også uavhengige aktører måtte bidra i arbeidet for å få til varige løsninger. En annen viktig lærdom var at like lite som den

Foto: Scampix

Mennesker på flukt i et sønderskutt Berlin i 1945.

Foto: Scampix

Ungarske flyktninger ankommer Sveits i november 1956.

Foto: Rolf Chr. Ulrichsen / Aftenposten

Oppslag i Aftenposten i 1982 i forbindelse med markering av treårsdagen for Sovjets innmarsj i Afghanistan.

operative siden kan eksistere tilfredsstillende uten navigasjonshjelp fra aktiv deltakelse i flyktningspolitisk debatt og forsvar av menneskerettighetene, kan en tung talsmannsrolle fungere uten vekten fra egne felterfaringer. Veldedighetstanken strakk ikke lenger til. Det var behov for stadig mer profesjonalitet for å sikre kvalitet og etterrettelighet. Samtidig var det viktig å ta vare på ressursene som ligger i frivilligheten og enkeltmenneskers solidaritet og engasjement.

GAMLE KONFLIKTER LØSES, NYE OPPSTÅR Helt på begynnelsen av 1990-tallet var Flyktningshjelpens prosjektvirksomhet knyttet til Vietnam, Mosambik/Malawi, Latin-Amerika og Afghanistan. Men den ble snart utvidet til også å omfatte det tidligere Jugoslavia, Kaukasus og Angola. Borgerkrigenes tiår gjorde at sivilbefolkningen og mennesker på flukt ble skyteskive for væpnede grupper, og begreper som etnisk rensning ble en gjenganger i mediene.

I 1992 begynte Flyktningshjelpen å organisere transport av livsnødvendige varer som mat, medisiner og utstyr i det krigsherjede Bosnia-Hercegovina. Tre år etter var halvparten av Flyktningshjelpens aktivitet og omsetning knyttet til områder i det tidligere Jugoslavia. I Latin-Amerika ble de væpnede konflikten løst, bortsett fra i Colombia der volden ble trappet opp og antallet mennesker på flukt økte dramatisk. Men som på 1980-tallet var det Afrika som forble det store flyktningskontinentet. Folkemordet i Rwanda og konflikten i Somalia, Kongo og Sudan førte til massive fordrivelser og store lidelser. På 1990-tallet eksploderte også Vest-Afrika, og store flyktningsstrømmer gikk på kryss og tvers mellom Guinea, Sierra Leone, Liberia og Elfenbenskysten.

Det at verden ikke lenger bestod av to maktsystemer som holdt hverandre i sjakk, gjorde det imidlertid også lettere å skape fred noen steder. En viktig grunn til dette var at militær innblanding utenfra forsvant eller ble redusert. Hundretusener av flyktninger kunne vende hjem til Kambodsja, Mosambik og Guatemala. Samtidig ble

det enklere for opposisjonsgrupper i mange stater å kjempe for forandringer. I det nye verdensbildet som åpnet seg, ble det også mulig å endre de grensene som kolonimaktene hadde trukket opp i Afrika. Dette banet veien for Eritreas selvstendighet i 1993.

Krigene og flyktningsstrømmene på Balkan og i Kaukasus gjorde at norske medier fikk mer enn nok dramatikkløst å skrive om fra Europa og nærområdene. Den teknologiske revolusjonen førte til en nyhetskonkurranse på et helt annet nivå enn tidligere. Nærhetsprinsippet og tabloidiseringen førte til at den politiske konteksten og bakgrunnsstoffet fra områder utenfor Europa ble skjøvet til side. Det viktigste var å vite at noe hadde skjedd, og ikke nødvendigvis å forstå det. Sirkelen fra 1950-tallet med Europa i sentrum ble imidlertid bare nesten sluttet. Verden fremsto så kaotisk og uforsikkelig at vi måtte, ikke minst av egeninteresse, engasjere oss i den.

INN I VÅR TID Mange opplever at vi lever i en farlig og kompleks tid. Stadig blir vi sjokkert av hvordan lokale begivenheter eller konflikter umiddelbart kan føre til globale reaksjoner. Karikaturtegningene av profeten Muhammed viste dette i klartekst.

Krig og konflikt driver fortsatt millioner av mennesker på flukt, skaper ustabilitet og lovløse stater. Maktkamp, kamp om territorium, verdier, interesser, økonomi og ressurser har alltid vært en del av konfliktbildet. Men nå har faktorer som miljøproblemer, migrasjon, korrupsjon, smugling av våpen, narkotika og mennesker, økt internasjonal kriminalitet, terrorisme og atomvåpen bidratt til å gi krigsårsakene et annet innhold enn før. Årsakssammenhengene synes vanskeligere å få tak på.

I stedet for fremgang førte oljen i Nigeria og diamantene i Sierra Leone og Angola til død og ødeleggelse. «Bloddiamanter» var ikke bare en lek med ord, men en bitter realitet. Narkotikaproduksjonen både finansierer og forlenger kriger. I tillegg skaper den korrupsjon og store flyktningsstrømmer. I verdens tre største produsentland, >>>

Foto: Scanpix

Krig kom tilbake til Europa. En muslimsk kvinne fra Srebrenica skriker ut sin fortvilelse foran en maktesløs FN-soldat.

Afghanistan, Colombia og Myanmar, er det mellom åtte og ni millioner flyktninger. Vi i Vesten er langt fra narkotikaens eneste ofre.

Angrepene 11. september har preget det første tiåret i dette årtusen. Både terroraksjoner, men også «kampen mot terror» rammer sivilbefolkningen i land som Irak, Afghanistan, Filippinene og Colombia. Prinsippet om å skille mellom sivile og militære mål blir stadig brutt. Det er i tillegg blitt vanskeligere for hjelpearbeidere å kunne operere i konfliktsoner på grunn av manglende sikkerhet.

VOLD MOT KVINNER EN KRIGSTRATEGI I takt med at sivilbefolkningen stadig oftere blir trukket direkte inn i krigshandlinger, har fokus på situasjonen for barn og kvinner økt. Det er 20 millioner barn på flukt i verden i dag. Limet som holder familien sammen i en fluktsituasjon og som er avgjørende for å normalisere livet i en leirsituasjon, er ofte moren. Men i dagens konflikter er kvinner selv blitt mer utsatt og et mål i seg selv. Seksualisert vold i krig innebærer mer enn voldtekt; den kan også dreie seg om tvangsprostitusjon og påtvunget graviditet. Når seksualisert vold brukes militært – som et våpen i krig – innebærer dette at kvinner og menn angripes for å ødelegge samfunn og terrorisere befolkningen til underkastelse eller flukt. Voldsbruken er da blitt et middel for å nå politiske mål. Under krigen i det tidligere Jugoslavia på 1990-tallet brukte de serbiske lederne seksualisert vold som krigsstrategi for etnisk utrensning av muslimske bosnere. Da ble overgrepene ikke bare et angrep på kvinner som individer, men også som representanter for sin etniske gruppe og kultur. Muslimske kvinner ble blant annet tvunget til å føde barn av serbiske fedre, som en metode for å spre etnisk dominans. Voldtekt under krig har også vært en måte å demonstrere seier overfor og ydmykelse av motparter.

Det siste tiårets kriger i en rekke afrikanske land, blant dem Sierra

Leone, Liberia og Kongo, har vist at seksualisert vold kan skje i en massiv skala, uten at det er lett å se en klar krigsstrategi. Effektene er imidlertid ofte de samme – krigstraumer, hat som vanskeliggjør forsoning og en eksplosiv økning av hiv/aids.

I juni 2008 vedtok FNs sikkerhetsråd resolusjon 1820, der seksualisert vold ses på lik linje med andre våpen i krig og som et våpen som truer menneskeheten og til tider er et ledd i folkemord. Denne resolusjonen var en oppfølger til den svært viktige resolusjon 1325 i Sikkerhetsrådet, om kvinner, fred og sikkerhet. Den kom i 2000 for å sikre kjønnsbalanse i fredsoperasjoner og for å fokusere på kvinners situasjon i krig.

MURENE BLIR FLERE OG HØYERE Da Berlin-muren ble revet i 1989, håpet en hel verden på at slike virkemidler hadde havnet på historiens skraphaug for godt. Slik gikk det ikke. «Skammens mur» brukes i dag i okkupert Vest-Sahara, USAs grense mot Mexico og på den okkuperte Vestbredden. Ikke mindre enn 15 murer er reist etter 1989. I tillegg er flere nye under planlegging, blant annet mellom Pakistan og Afghanistan og mellom Thailand og Malaysia. Hensikten er å hindre terror, smugling og/eller illegal innvandring. Østtyskere som forserte Berlin-muren fikk heltestatus. Asylsøkere uten papiere som i dag tar seg inn i Vest-Europa eller USA, blir kriminalisert.

Det vi ser er at flyktnings rett til bevegelse og beskyttelse er i fare på grunn av sterkere nasjonale sikkerhetstiltak. Konsekvensene for flyktninger og asylsøkere er ulike. Mange tusen palestinere er tvunget ut av hjemmene sine som et direkte resultat av muren Israel bygger på Vestbredden. Murene rundt de spanske enklavene Ceuta og Melilla i Marokko er reist for å hindre mennesker å komme inn på spansk territorium, og dermed inn i EU. Murene skiller ikke mellom migranter og flyktninger med behov for beskyttelse, og forhindrer mennesker å benytte retten til å søke

«Muslimske kvinner ble blant annet tvunget til å føde barn av serbiske fedre, som en metode for å spre etnisk dominans.»

Foto: Reuters Oscar Rivera

Borgerkrigen i El Salvador på 1980-tallet kostet 75 000 mennesker livet. I dag kjemper politiske motstandere med demokratiske virkemidler.

asyl. Muren Marokko har bygget i okkupert Vest-Sahara befester okkupasjonen og motvirker en løsning som kan gjøre det mulig for flyktningene å komme hjem.

DET NYTTER Stadig mer komplekse og langvarige konflikter rammer millioner av mennesker. Manglende sikkerhet og oppfølging av FNs humanitære appeller, forhindrer at mennesker på flukt får den hjelpen de har rett til. Samtidig er det humanitære systemet i endring. Antallet frivillige organisasjoner med ulikt verdigrunnlag øker, og utradisjonelle aktører som militære styrker, private selskap o.a. spiller en økende rolle. Lokalbefolkningen får problemer med å skille de ulike aktørene fra hverandre, og humanitære organisasjoner står i fare for ikke lenger å bli oppfattet som nøytrale og uavhengige. Nye problemfelt har også dukket frem. Konsekvensene av klima- og miljøendringer er en stadig viktigere årsak til flukt. Antallet rapporterte naturkatastrofer har økt dramatisk, og det store flertallet av disse er klimarelaterte. Til sammen synes utfordringene å være nesten

uoverstigelige. Men konflikter, krig, terror og klimaendringer er skapt av mennesker, og de kan derfor også løses av mennesker. Angola, Mosambik, Vietnam, Laos, Kambodsja, Balkan og Vest-Afrika har nesten forsvunnet fra avisspaltene. Det er et godt tegn. At millioner av mennesker har kunnet vende hjem er viktige nyheter, bare så synd de sjelden refereres i pressen.

Det viktigste vi som humanitær aktør kan gjøre er å hindre menneskelig lidelse, hjelpe flyktninger hjem og gi barna barndommen tilbake. En organisasjon som Flyktninghjelpen vil alltid bare være et middel til å hjelpe mennesker på flukt. Den kan aldri bli et mål i seg selv. Det er kun resultatene av arbeidet som gjøres som betyr noe. En viktig forutsetning for fred og stabilitet i Europa etter annen verdenskrig var at flyktningproblemet ble løst. Det samme gjelder for verden i 2010. ■

Av Richard Skretteberg

Foto: Roald Høivang/Flyktninghjelpen.

Mens noen flyktningkriser fortsatt er uløste, har andre fått en løsning. I 2006 vendte liberianske flyktninger hjem fra nabolandet Sierra Leone etter flere år i eksil.

Internt fordrevne i det nordlige Sri Lanka bak piggrådgerde og vokter av soldater i april 2009 - rett før borgerkrigen ble avsluttet.

Foto: Reuters

TEMA: HJELPEN SKAL FREM

Mange på flukt er overlatt til seg selv. Årsakene til dette er mange og komplekse - og representerer en av de største utfordringene internasjonale humanitære organisasjoner står overfor i dag.

På Sri Lanka ble omlag 280 000 mennesker fordrevet av kampene som i mai 2009 endte med regjeringens seier over Tamil tigrene etter 25 års borgerkrig.

I Pakistan strandet minst 300 000 fordrevne i regionene D.I. Khan og Tank etter myndighetenes offensiv mot Taliban i Sør-Waziristan. I Somalia førte en intensivering av kamphandlingene til at et ukjent antall mennesker forlot sine hjem i hovedstaden Mogadishu og flere andre områder i sørlige og sentrale deler av landet.

Felles for alle disse konfliktområdene var at det internasjonale hjelpeapparatet, av ulike årsaker, slet med å få tilgang til å gi sivilbefolkningen assistanse og beskyttelse.

På Sri Lanka ble de fordrevne til å begynne med plassert bak piggrådgerder i militært kontrollerte flyktningleire, uten bevegelsesfrihet og i strid med internasjonal rett. I praksis var de interneringsleire, og hjelpeorganisasjonene hadde begrenset adgang. FN og andre hjelpeorganisasjoner besluttet å begrense sin assistanse til livsviktig hjelp da arbeidsforholdene var uholdbare. I Pakistan fikk ikke internasjonalt personell fra hjelpeorganisasjoner slippe inn i området der de fordrevne fra Sør-Waziristan oppholdt seg. I Somalia har sikkerhets-situasjonen vært så uholdbar at de fleste hjelpeorganisasjoner, bortsett fra Flyktningshjelpen og noen andre, har måttet trekke sine folk ut av landet. I et land der den humanitære krisen stadig blir omtalt som en av verdens verste, er det altså bare de færreste som får hjelp.

KOMPLEKST ÅRSAKSBILDE Hjelpeorganisasjonene beskriver ofte situasjonen som at «det humanitære rommet»- deres operasjonelle virkeområde - har krympet. At den «humanitære tilgangen» til ofre for kriger og konflikter begrenses i stadig større grad.

At fordrevne blir overlatt til seg selv, uten å få hjelp til det mest grunnleggende - som tak over hodet, mat og vann eller helsehjelp - er ikke en ny utfordring. Hjelpearbeid drives per definisjon i kompliserte og til dels farlige områder som det kan være vanskelig å operere i. Siden 1990-tallet har hjelpeorganisasjoner dessuten økt

sine aktiviteter i krigssoner, noe som naturlig nok har ført til at utfordringene med å nå frem har økt. Det nye er en markant og tiltagende forverring, særlig det siste tiåret.

Årsakene til den manglende tilgangen er mange og komplekse. Tidligere var for eksempel konflikter i større grad mellomstatlige, mens de i dag som oftest er interne. Før måtte hjelpeorganisasjonene forhandle med statlige myndigheter for å slippe til. I de interne konfliktene er det ofte en broket gruppe aktører, der mange er ikke-statlige grupper, som det er mer komplisert å forholde seg til. Krigens folkerett, de internasjonale reglene som regulerer stateres krigføring og krever at partene sikrer et humanitært rom, blir i mindre grad tatt hensyn til av ikke-statlige grupper og utfordres også av mange stater. I mange land nekter myndighetene det internasjonale

«På Sri Lanka ble de fordrevne til å begynne med plassert bak piggrådgerder i militært kontrollerte flyktningleire, uten bevegelsesfrihet og i strid med internasjonal rett.»

samfunnet adgang til sivilbefolkningen i visse områder, benekter behovene eller legger byråkratiske hindre i veien - som å stoppe nødhjelpssendinger i toll eller forsinke pengeoverføringer.

Den nye krigføringen, med mange aktører og fronter, skaper også et mer uoversiktlig konfliktbilde der sikkerhetssituasjonen raskt og uforutsigbart kan bli endret til det uholdbare.

Sist, men ikke minst, begrenses det humanitære rommet av at hjelpeorganisasjoner i mindre grad enn før oppfattes som nøytrale, upartiske og uavhengige.

UAVHENGIGHETEN UTFORDRES Hjelpeorganisasjonene har det siste tiåret - i kjølvannet av «krigen mot terror» - i stadig større grad blitt oppfattet som en del av et vestlig politisk prosjekt. Særlig i muslimske land som Afghanistan, Sudan, Somalia og Irak, men også i et land som Sri Lanka.

Selv om organisasjonene arbeider ut fra de humanitære prinsippene om ikke å ta stilling i en konflikt, yte hjelp til alle uavhengig av deres opprinnelse, kjønn, politiske eller religiøse tilhørighet og at hjelpearbeidet skal være tydelig adskilt fra politiske og militære interesser, er det ikke nødvendigvis slik de oppfattes av myndighetene i et land. Eller av deler av befolkningen selv, for den saks skyld. >>>

Foto: Reuters / Nibola Solic

I Afghanistan og flere andre land er det et dilemma at sikkerhetstiltakene bidrar til å innsnevre det humanitære rommet de er ment å øke.

Det er lett å identifisere årsaker til at tvilen om bakenforliggende agendaer oppstår. En rekke land fremstiller bevisst humanitære organisasjoner som andre lands forlengede utenrikspolitiske arm. Samtidig er det for eksempel i et land som Afghanistan ikke lett for folk å se at det er forskjell på det mange oppfatter som vestlige okkupasjonsstyrker og de vestlige hjelpearbeiderne. Dette stiller humanitære organisasjoner og deres evne til å operere i tråd med de humanitære prinsippene under betydelig press.

Hjelpeorganisasjonene opererer ikke alene i det humanitære rommet. For USA og deres allierte, deriblant Norge, er det en uttalt militær strategi «å vinne hjerter og hjerter» i Afghanistan. Det søker de å oppnå gjennom å la militære offensiver og nødhjelpstiltak gå hånd i hånd. De bringer altså militær strategi inn i det humanitære rommet, og leverer humanitær bistand der det finnes humanitære aktører til å gjøre det. De militære uttrykker også ofte ønske om at humanitære aktører skal underlegges militær koordinering. Det har ført til knallhard kritikk fra hjelpeorganisasjonene. Foruten å vanne ut prinsippet om at humanitær assistanse skal gis på grunnlag av behov alene, og ikke styres av hvor man øyner en mulighet til å oppnå politiske eller militære mål, mener hjelpeorganisasjonene at sammenblandingen gjør jobben både farligere og vanskeligere for dem. Og enda viktigere, den setter mottakerne av hjelp i fare – fordi det å ta i mot hjelp kan oppfattes som å støtte fienden.

FNs mange hatter bidrar også til å viske ut linjene. FN som organisasjon har ofte, i henhold til sitt mandat, både politiske, militære og humanitære oppgaver i ett og samme land. Trippelrollen FN har i Somalia har for eksempel gått ut over organisasjonens humanitære spillerom, særlig fordi de militære og politiske operasjonene har vært feilslåtte og nytt liten folkelig støtte. Andre humanitære organisasjoner trekkes med i dragsuget og oppleves som å stå sammen

med FN bak en skjult, vestlig, politisk agenda. Hele det humanitære systemet opplever en troverdighetskrise i flere land.

Å SKAPE ROM I arbeidet med å utvide det humanitære rommet har særlig sikkerhetsutfordringene hatt høy prioritet de siste årene. Det har aldri vært trygt å være hjelpearbeider. Men der hjelpearbeidere tidligere i større grad ble tilfeldige ofre for krig og konflikt, er de i dag blitt et direkte angrepsmål. I 2008 ble 260 hjelpearbeidere drept, kidnappet eller skadet i målrettede angrep. Sudans Darfur-region, Afghanistan og Somalia stod for 60 % av angrepene og er blant de farligste landene i verden å drive hjelpearbeid i. Hjelpeorganisasjonene har tatt mange grep, og til dels lykkes, med å øke sikkerheten – og dermed kunnet yte fortsatt hjelp til mennesker i nød, selv i land der sikkerhetsutfordringene er store.

Sikkerhetsutfordringene representerer én av de mange ytre faktorene som

påvirker den humanitære tilgangen, og som hjelpeorganisasjonene har liten makt til å endre på. Nå mener stadig flere i det humanitære miljøet at organisasjonene må rette blikket mot seg selv, mot de indre faktorene.

Det humanitære rommet er ikke noe som er der, lagt til rette for dem som skal hjelpe. Det er noe som i stor grad skapes, også av hjelpeorganisasjonene. Noen mener sågar at hjelpeorganisasjonene selv sitter med en av de viktigste nøklene til en vesentlig utvidelse av det humanitære rommet i mange land. Nøkkelen heter aksept.

SELVINNSIKT OG AKSEPT Hvordan hjelpeorganisasjonene oppfattes på bakken, er ikke utelukkende styrt av ytre forhold. Det har mye å si hvordan organisasjonene opererer i felt. Måten man jobber og ter seg på, holdninger og tilnærming er viktige faktorer. Det er en tøff, men nødvendig øvelse å ta tak i selve den humanitære organismen. En øvelse som inngår i den større og pågående diskusjonen om

Foto: Reuters / Faisal Omar

Å nå frem med humanitær assistanse til internt fordrevne i den krigsherjede somaliske hovedstaden Mogadishu, er en krevende oppgave.

behovet for å reformere det internasjonale humanitære systemet. Hvordan oppnår man så aksept på bakken? Først og fremst må hjelpen som tilbys være relevant, av god kvalitet og til rett tid – og selvsagt tilbudt på rent humanitært grunnlag. Det er grunnfjellet. Bedre behovsanalyser kan derfor bidra til økt tilgang.

Forøvrig kan organisasjonene jobbe langs en rekke mulige spor. Det er for eksempel et dilemma at sikkerhetstiltakene bidrar til å innsnevre det humanitære rommet de er ment å øke. Sikkerhetstiltak er selvsagt tvingende nødvendige i mange situasjoner, men tiltakene må gjennomføres på bakgrunn av en grunnleggende forståelse av mulig negativ effekt. Når hjelpearbeidere kjører rundt med væpnet eskorte i pansrede biler og omgir seg med høye murer og overvåkningskameraer, øker avstanden til samfunnene man jobber i.

Hvite, vestlige hjelpearbeidere, som bor i fine hus, kjører dyre biler og bidrar til en dollarøkonomi, stiller i utgangspunktet med et handicap. Flyktninghjelpen har en bevisst strategi om å bruke lokalt ansatte i så stor grad som mulig, også i lederposisjoner, for å øke lokal aksept og organisasjonens evne til å forstå konteksten.

For organisasjoner med mange internasjonalt ansatte, som blir trukket ut av sikkerhetsgrunner, kan det imidlertid bli problematisk å la lokalt ansatte steppe inn. Det kan oppfattes som utilbørlig overføring av risiko og forringe aksepten. Fjernstyring av hjelpeoperasjoner slik som i Somalia, der brorparten av hjelpeinnsatsen koordineres fra Kenyas hovedstad Nairobi, kan være fremmedgjørende.

NYE ALLIANSER? En årsak til at hjelpearbeidet oppleves som del av et vestlig prosjekt, kan være at donorene i stor grad også er vestlige – og ofte statlige. Det finnes en rekke mulige samarbeidspartnere utenfor det etablerte humanitære systemet, i blant annet Gulf-statene og Sørøst-Asia, som kan åpne nye dører og skape humanitære allianser på tvers av kontinenter.

Dialog er en annen, viktig akseptstrategi. Flyktninghjelpen var for eksempel tidligere forhindret fra å bistå urbefolkningen i Colombia, fordi gruppens ledere ikke følte seg sikre på organisasjonens motiver og plass i det særdeles kompliserte konfliktbildet. Etter hvert,

gjennom dialog og tillitsbygging, kunne organisasjonen innlede samarbeid med et utvalg urfolkorganisasjoner og bidra med rådgivning og støtte til utdannings- og fri rettshjelpsprosjekter rettet mot denne gruppen internt fordrevne.

Å gå i partnerskap med lokale organisasjoner, som nyter folkelig respekt og aksept, er også en mulig akseptstrategi i enkelte land. Dilemmaet blir da at man som operasjonell humanitær organisasjon blir redusert til en pengedonor med en begrenset nytteverdi. På sikt kan man utspille sin operasjonelle rolle fullstendig.

For å slippe til i områder utenfor myndighetenes kontroll, kan ytterligere en strategi være å gå i dialog med ikke-statlige grupper. Men denne fremgangsmåten er både kontroversiell og problematisk i mange land, og må i så fall skje i full forståelse av risikoen. Slik dialog kan nemlig bidra til økt tilgang, men kan også oppleves som anerkjennelse av disse gruppene. I et land som Somalia kjemper nettopp de ulike opprørsfraksjonene om å være dem som kan skape sikkerhet og livsgrunnlag for folket. Gjennom det forsøker også de å vinne folkets aksept.

Dette er bare noen smakebiter på mulige strategier for å oppnå økt aksept – og dilemmaene de skaper. Selve begrepet «humanitært rom» er i seg selv problematisk når det defineres som organisasjonenes manøvreringsrom. Stadig flere tar til orde for å angripe problematikken fra motsatt kant – som de nødstiltes manglende mulighet til å få hjelp. Nyansen er viktig når utfordringene skal møtes og særlig når man streber etter aksept. ■

Av Marianne Alfsen

Kildeliste: UNHCR: Creating Humanitarian space: a case study of Somalia (2009), av Erik Abild, Safeguarding humanitarian space: a review of key challenges for UNHCR (Februar 2010), Providing aid in insecure environments: 2009 Update (Humanitarian Policy Group, April 2009), An Unlikely Securitising Actor? UNHCR, the securitisation of forced migration and its impact on the international refugee regime, Anne Hammerstad, i Gil Loescher og Alex Betts, red., Refugees in International Relations (Oxford University Press, 2010), diverse interne dokumenter i Flyktninghjelpen, samtaler med Eric Sevrin (Flyktninghjelpen).

Langs kysten sør i Bangladesh opplever flere hundre tusen mennesker hvordan havet stiger og legger dyrket mark under vann.

Foto: Espen Rasmussen

TEMA: KLIMAENDRING OG FLUKT – PÅ TIDE Å TA AFFÆRE

Allerede for 20 år siden slo FNs klimapanel fast at fordrivelse kunne bli blant klimaendringenes alvorligste konsekvenser. I dag er det et faktum. På klimatoppmøtet i Mexico i desember 2010 er det på tide å ta affære.

25. mai 2009 treffer orkanen Aila kysten av Bangladesh. På øya Padma Pakur i det massive elvedeltaet i sør sliter det kraftige regnværet dikene i stykker. Vannmassene skyller inn over land. De river med seg hus, jordbruksland, rekefarmer og menneskeliv.

Flom etter tropestormer er et naturlig fenomen i Bangladesh. I et normalår blir omlag en fjerdedel av landmassen lagt midlertidig under vann. Men klimaendringene har økt hyppigheten og omfanget - og konsekvensene.

Stadig oftere har folk ingenting å vende tilbake til når stormen har lagt seg. Ett år etter orkanen fortsetter tidevannet å oversvømme Padma Pakur daglig. Innbyggerne bor i telt og provisoriske hytter på toppen av dikene - som er så smale at barna må leke og spille fotball i vannet. Tidevannet er blitt høyere og høyere for hvert år, og folk er redd de aldri kan vende tilbake.

Bangladesh' utenriksminister Dipu Moni uttalte høsten 2009 til The Washington Times at økt havnivå kan legge en tredel av landet permanent under vann. Det betyr at omlag 20 millioner mennesker må finne seg et nytt sted å bo, og innbyggerne på Padma Pakur vil ikke engang ha diker igjen å balansere livene sine på.

LITEN KUNNSKAP OM «KLIMAFLUKT» Å forflytte seg for å unnsnippe naturens lunefulle krefter eller utnytte dens sesongavhengige muligheter, er ikke noe nytt for menneskeheten generelt, eller for folk i Bangladesh spesielt. Det nye er omfanget - faktisk og potensielt.

Allerede i sin første hovedrapport fra 1990 slo FNs klimapanel fast at en av de alvorligste konsekvensene av klimaendringer kan være migrasjon og flukt, og at mennesker i større grad enn før må forlate sine hjem på grunn av flom, tørke, storm og økt havnivå.

I sin fjerde hovedrapport fra 2007, som lå til grunn for klimahandlingene i København i desember 2009, anslo klimapanelet at rundt 150 millioner mennesker på verdensbasis vil bli «klimaflyktninger» innen 2050. Andre anslag spenner fra 200 millioner til en milliard. Tallene er tatt ut av luften. Ingen har systematisk hentet inn og analysert flukt i relasjon til tidligere naturkatastrofer. Dermed

har verden heller ikke noe grunnlag for å si noe om trender eller lage prognoser for fremtiden.

Tallarbeidet kompliseres ytterligere av at det sjelden er én grunn til at folk flykter. Brudd på menneskerettighetene og forfølgelse av politisk opposisjonelle og etniske minoriteter øker for eksempel ofte i kjølvannet av naturkatastrofer.

De vaklende tallene endrer ikke fakta på bakken: Klimarelatert fordrivelse er en realitet. I september 2009 kom rapporten: «Monitoring disaster displacement in the context of climate change» som utgjør det første skrittet mot mer kunnskap om hvem de klimafor-

drivne er, hvor de lever og hvor mange de er og vil bli. Flyktninghjelpens senter for internt fordrevne (IDMC) og FNs organ for koordinering av humanitære saker (OCHA) har tatt for seg alle naturkatastrofer i 2008, og fastslår at 20 millioner mennesker ble fordrevet av klimarelaterte naturkatastrofer som flom, storm og annet ekstremvær det året.

Rapporten tar ikke stilling til om katastrofene, og dermed flukten, skyldes klimaendringer. Men statistikken viser at antallet registrerte naturkatastrofer har doblet seg de to siste tiårene, og FNs klimapanel slår fast at det er en link mellom klimaendringer og naturkatastrofer.

Rapporten tar bare for seg de plutselige katastrofene. Hvor mange som i 2008 ble fordrevet på grunn av klimaendringer over tid - som mer tørke, saltvannsforurenset grunnvann, erosjon eller økt havnivå - er ikke undersøkt. Vi vet ikke hvilke hendelser som vil skape mest klimafordrivelse i fremtiden, de plutselige eller de gradvise.

Rapporten gir likevel en første indikasjon på at omfanget av klimarelatert fordrivelse er enormt, både i dag og potensielt i fremtiden.

Rapporten anbefaler at rapporteringen på sammenhengen mellom flukt og naturkatastrofer fortsetter slik at datagapet kan fylles. IDMC starter i 2010 en årlig, systematisk datainnhenting.

KLIMATILPASNING Den offentlige debatten rundt toppmøtet i København la stor vekt på at verden må handle «før det er for sent». Foku- >>>

TEMA › KLIMAENDRING OG FLUKT – PÅ TIDE Å TA AFFÆRE

Klimatoppmøtet i Mexico 2010

Conference of the Parties (COP) er det årlige møtet mellom de 194 partene i FNs klimakonvensjon. Københavnmøtet i desember 2009 var det 15. i rekken (COP15). I desember 2010 møtes partene igjen i Mexico (COP16). Siden partene ikke kom frem til en juridisk bindende avtale i København, ble det besluttet å fortsette forhandlingene. Sterke krefter ønsker at det videre kun skal forhandles om temaer der man har mulighet til å få til en avtale. Verden trenger en juridisk bindende avtale som kan ta over når Kyoto-protokollens første periode opphører i 2012. Om man lykkes i Mexico gjenstår å se.

Foto: Mohamed Gaarane / IRIN

I Somalia har tusentalls dyr dødd på grunn av tørke.

Foto: Nancy Paulus / IRIN

Omfattende flom i Senegals hovedstad, Dakar, i august 2009.

set lå på å kutte utslipp for å hindre videre klimaendringer.

Samtidig er det nå en erkjennelse av at vi må forholde oss til de endringene som allerede har skjedd eller er uunngåelige. På toppmøtespråket heter det «klimatilpasning». Myndighetene i Bangladesh har æren for at bistand til mennesker som tvinges til å flykte fra klimaendringer stod oppført som et klimatilpasningstiltak i forhandlingsgrunnlaget.

Verdenssamfunnet må gjøre alt vi kan for å forebygge at mennesker tvinges på flukt. Vi må både redusere klimagassutslipp og satse på klimatilpasningstiltak som hjelper folk til å takle de stadig hyppigere naturkatastroferne - som å bygge flere diker eller beskytte jordbruksproduksjonen. Likevel vil mange tvinges på flukt. I enkelte tilfeller vil migrasjon i seg selv være et fornuftig tilpasningstiltak, som det må legges til rette for.

Referansen til fordrivelse fikk ikke plass i slutterklæringen i København. Det ble heller ingen juridisk bindende, verdensomfattende klimaavtale - kun en begrenset erklæring i regi av en håndfull land, blant annet USA, Kina, India, Brasil og Sør-Afrika. Det knappe tre sider lange dokumentet ble kun tatt «til etterretning» på Københavnmøtet.

Skuffelsen over resultatet var stor, men det er lyspunkter. Behovet for klimatilpasningstiltak anerkjennes av partene, og det er politisk vilje blant deltakerlandene til å anerkjenne viktigheten av tiltak rettet mot klimarelatert fordrivelse. En vilje det er avgjørende å bygge videre på frem mot neste klimatoppmøte - som starter i Mexico 29. november 2010.

ET LITE FREMSKRITT En hovedutfordring i forhandlingene om klimatilpasningstiltak er: Hvem skal betale? I København stod utviklingslandene sterkt på prinsippet om at forurenseren betaler. Utviklingslandene rammes av de største konsekvensene av klimaendringene, til tross for at de bare står bak 30 prosent av klimagassutslippene. Verdensbanken anslår at global oppvarming på to grader i 2050 (som var målet for en klimaavtale i København, og videreføres til Mexico) vil koste utviklingslandene mellom 75 og 100 milliarder dollar i klimatilpasningstiltak.

Bangladesh har allerede brukt 10 milliarder dollar på å takle kli-

marelaterte katastrofer de siste 30 år. I 2008 opprettet myndighetene et eget klimafond og en fast årlig budsjettpost for klimatilpasning. Blant planlagte tiltak er heving av veier, bygge hus på påler og utvikle jordbruksprodukter som tåler våtere klima. 45 millioner dollar er satt av i klimafondet, men utgiftene vil være langt større. Bangladesh er avhengig av utenlandske donorer - til blant annet å kunne ta seg av de millioner av mennesker som må forlate sine hjem når naturkatastroferne rammer i tiden som kommer.

En av de få, gledelige resultatene av klimaforhandlingene i København, er at industrilandene lovet å bidra med 30 milliarder dollar de neste tre årene til klimatilpasningstiltak og utslippskutt i utviklingsland, og minst 100 milliarder dollar årlig innen 2020. Københavnserklæringen sier imidlertid ingenting konkret om hvordan dette skal finansieres. Det er dessuten usikkert om pengene virkelig vil komme i tillegg til den utviklingsstøtten som allerede gis i dag.

De videre klimaforhandlingene skal bygge på et nytt forslag til forhandlingstekst, som ble lagt frem i mai 2010. I dette forhand-

Foto: Espen Rasmussen

Både i 2007 og 2009 ble Bangladesh rammet av sykloner som førte til store ødeleggelser.

lingsutkastet er referansen til klimarelatert fordrivelse, som Flyktninghjelpen blant annet kjempet for å få med i forhandlingene i København, videreført. De første formelle forhandlingsmøtene fant sted i Bonn i april og juni 2010. Ytterligere to møter gjenstår før Mexico, og fokuset på at klimarelatert fordrivelse og migrasjon blir med i en eventuelt endelig avtale vil bli opprettholdt så lenge klimaforhandlingene pågår.

BESKYTTELSE Erkjennelse av de humanitære konsekvensene av klimaendringene, nedfelt i en juridisk bindende klimaavtale, representerer én utfordring. Et annet sentralt spørsmål er hvordan verden skal beskytte de klimafordrevne - enten de flykter internt i eget land eller over landegrensene. Det avgjøres i andre fora enn på toppmøtet i Mexico, men krever også internasjonalt samarbeid.

I Norge ble det i opptakten til klimatoppmøtet i København tegnet et bilde av «klimaflyktninger» som velter inn over landegrensen vår på jakt etter tørr grunn under føttene. Faktum er at de aller fleste fordrives innenfor grensene av sitt eget land.

Internt fordrevne har allerede et visst vern gjennom United Nations Guiding Principles on Internal Displacement. FNs retningslinjer anerkjenner eksplisitt at menneskeskapte naturkatastrofer er blant hovedårsakene til at folk fordrives internt. En ny konvensjon om internt fordrevne, vedtatt av den Afrikanske Union (AU) i 2009, nevner også eksplisitt klimarelatert fordrivelse. Det er imidlertid en lang vei å gå før FNs retningslinjer blir fulgt opp i alle land og før AU-konvensjonen blir mer enn ord på et papir.

Selv om de fleste vil fordrives internt av klimaendringer, vil også noen presses ut over sitt eget lands grenser. Igjen er Bangladesh et eksempel. Stadig flere må flykte over grensen til India. Bangladesh er overbefolket, og det blir stadig mindre å vende tilbake til. Naturfenomener som før var midlertidige er i økende grad blitt permanente - slik innbyggerne på øya Padma Pakur frykter den daglige tidevannsfloommen er blitt.

Men India vil ikke ha dem. De er i ferd med å bygge en mur på grensen for å hindre flyktningene fra å ta seg inn i landet.

De som flykter over landegrensene på grunn av klima, har et svakere vern enn de internt fordrevne. Internasjonal rett er nemlig

basert på å beskytte folk fra forfølgelse. Derfor mener mange at Flyktningkonvensjonen bør endres. Flyktninghjelpen er ikke blant dem. Organisasjonen mener at å utvide flyktningbegrepet i konvensjonen til syvende og sist vil svekke det totale vernet av alle typer flyktninger. For i dagens politiske klima er det liten vilje til å utvide konvensjonsbeskyttelsen. Et alternativ er å bygge på eksisterende beskyttelsesmekanismer og god statspraksis.

På legspråk vil det si at det er mulig å utnytte det internasjonale lovverket som allerede finnes. Med litt velvilje. Et eksempel på god statspraksis basert på retten til liv finner vi i Danmark - som lenge lot være å returnere spesielt sårbare til tørkerammede områder i Afghanistan. Men mer arbeid må til for å finne gode beskyttelsesløsninger for folk som drives på flukt av klimarelaterte naturkatastrofer. Vi må begynne med en forståelse av at klimaendring fører til nye utfordringer for beskyttelse av fordrevne, og at problemet er økende.

Et annet utfordrende premiss for internasjonal beskyttelse av flyktninger, er tvang. At mennesker oppleves som ikke å ha noe annet valg enn å flykte. Det er lett å få forståelse for at et menneske som får landsbyen skylt på havet av en orkan tvinges til å etablere seg et nytt sted. Det blir en større utfordring å skape samme forståelse for dem som fordrives av de snikende klimakatastroferne, som hyppigere tørke og flom. For hvor går grensen for når bonden som mister avling etter avling på grunn av tørke tvinges til å flykte?

Det haster nå med å ta politisk grep for å redusere de menneskeskapte klimagassutslippene og å legge penger på bordet til reelle tilpasningstiltak ■

Av Marianne Alfsen

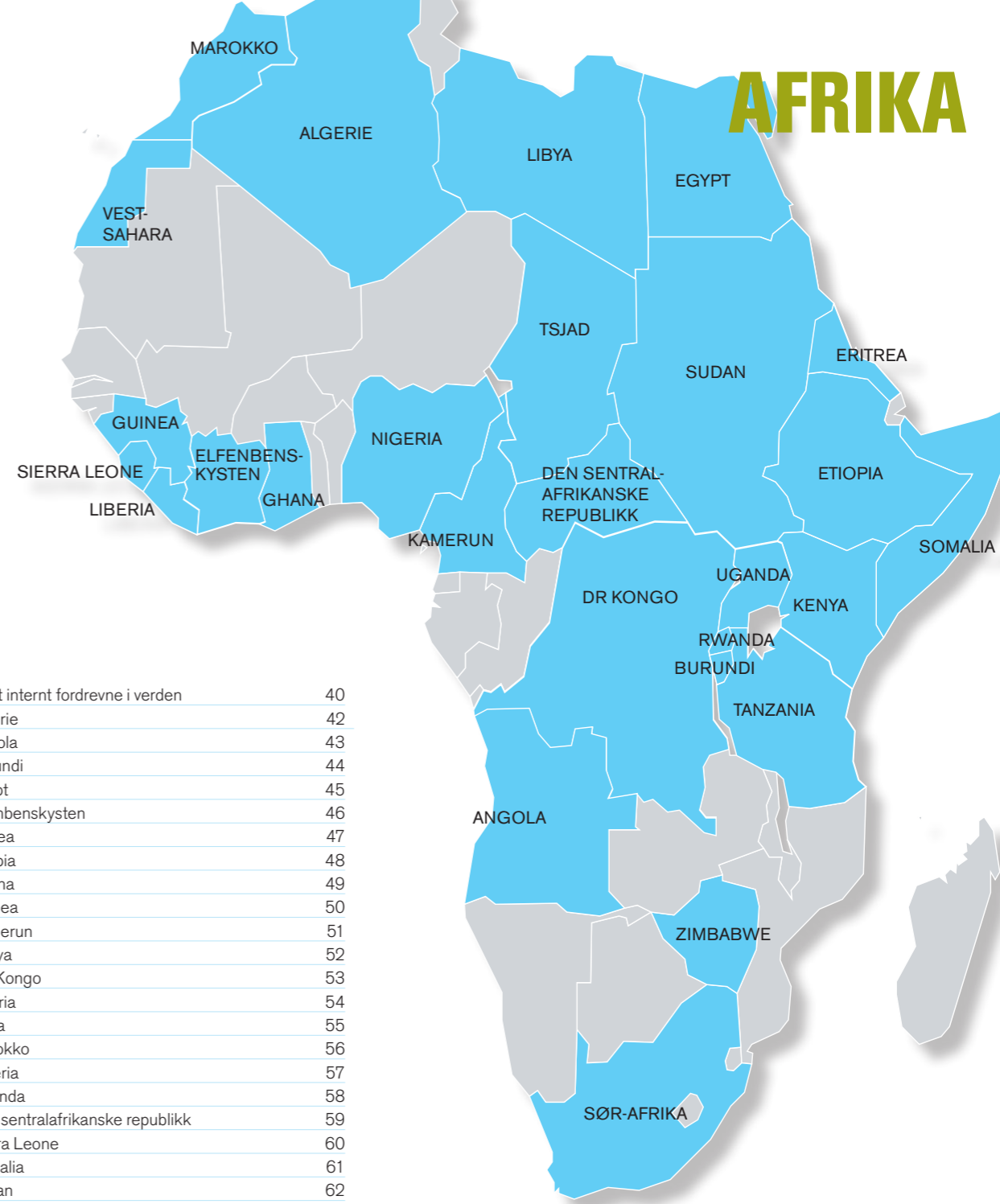
Kilder: Rapporten «Monitoring disaster displacement in the context of climate Change» fra OCHA og IDMC (2009), Rapporten «Future floods of refugees» fra Flyktninghjelpen (2008), Senter for klimaforskning (Cicero), Bjerknessenteret for klimaforskning, United Nations Framework Convention on Climate Change (<http://unfccc.int/2860.php>), Human Development Report 2007/2008, Human Development Report 2009, rapporten «Klimarelaterte kostnader for Bangladesh» fra Kirkens Nødhjelp (2009), artikler fra VG, Dagsavisen, Adresseavis, yr.no og The Washington Times.

Mange fordrevne har vendt tilbake i Nord-Uganda.

Foto: Truls Brekke / Flyktninghjelpen

AFRIKA >>

Flest internt fordrevne i verden	40
Algerie	42
Angola	43
Burundi	44
Egypt	45
Elfenbenskysten	46
Eritrea	47
Etiopia	48
Ghana	49
Guinea	50
Kamerun	51
Kenya	52
DR Kongo	53
Liberia	54
Libya	55
Marokko	56
Nigeria	57
Rwanda	58
Den sentralafrikanske republikk	59
Sierra Leone	60
Somalia	61
Sudan	62
Sør-Afrika	63
Tanzania	64
Tsjad	65
Uganda	66
Vest-Sahara	67
Zimbabwe	68

LAND SOM FLEST HAR FLYKTET FRA >>>	
Somalia	699 393
DR Kongo	486 978
Sudan	385 117
Eritrea	223 562
Den sentralafrikanske republikk	160 424

Kilde: UNHCR

LAND MED FLEST INTERNT FORDREVNE >>>	
Sudan	4 900 000
DR Kongo	1 900 000
Somalia	1 500 000
Zimbabwe	570 000 - 1 000 000
Uganda	Inntil 437 000

Kilde: IDMC

Kvinner på flukt er spesielt sårbare for overgrep, og de siste årene har UNHCR utviklet program for å sikre kvinner økt beskyttelse.

Tilbakevendte flyktninger i Sør-Sudan bygger opp igjen sine hjem etter flere år i eksil.

Innbyggere i Somalias hovedstad Mogadishu flykter fra kamper mellom islamister og regjeringsstyrker sommeren 2009.

FLEST INTERNT FORDREVNE I VERDEN

Det siste året har antallet mennesker på flukt gått litt ned. Men kontinentet har fortsatt flest internt fordrevne i verden – 11,6 millioner ved inngangen til 2010.

Av de fem landene i verden med høyest antall internt fordrevne, ligger tre i Afrika. Sudan hadde ved inngangen til 2010 4,9 millioner, etterfulgt av Den demokratiske republikken Kongo med 1,9 millioner og Somalia med 1,5 millioner. Hundretusener internt fordrevne finnes også i Tsjad, Etiopia, Elfenbenskysten, Uganda og Zimbabwe. Totalt bor 40 prosent av alle verdens internt fordrevne på det afrikanske kontinentet.

De fleste afrikanere som flykter ut av hjemlandet, søker tilflukt i naboland. Ved inngangen til 2010 var det i alt 2,7 millioner flyktninger og asylsøkere i Afrika. Flukt bildet preges av langvarige flyktningkriser, både når det gjelder internt fordrevne og flyktninger.

Afrika er et hardt rammet kontinent, med vedvarende, eskalierende og tilbakevendende konflikter. Resultatet er massive og langvarige humanitære kriser – som forsterkes ytterligere av at Afrika er svært sårbart for klimaendringer. Klimaskapte naturkatastrofer, som hyppigere tørke og flom, forårsaker og bidrar i økende grad til både konflikt og fordrivelse og hindrer retur. Kronisk fattigdom og svake statsstrukturer bidrar også til å forlenge de humanitære krisene. Økte matpriser fortsatte dessuten å ramme de fattigste i 2009.

Av verdens 12 verste humanitære kriser identifisert av FNs høykommissær for flyktninger i UN Humanitarian Appeal 2010, er ni i Afrika: Sudan, DR Kongo, Somalia, Kenya, Tsjad, Zimbabwe, Uganda, Den sentralafrikanske republikk og Vest-Afrika som region.

Kvinner og barn er mest utsatt og utgjør den største gruppen fordrevne. I flere pågående konflikter, som i Sudan og DR Kongo, er for eksempel seksuelle overgrep mot kvinner en del av krigs-

strategien.

Flere av konfliktene i Afrika karakteriseres av at det blir stadig vanskeligere for hjelpeorganisasjonene å nå frem til de nødstilte – på grunn av blant annet manglende sikkerhet og bevisst politikk fra myndighetene (Se temaartikkel: "Når hjelpen ikke når frem").

ØKT KONFLIKTNIVÅ To regioner er særlig rammet av voldelige konflikter. Den første strekker seg fra Tsjad, via Sudan til Etiopia og Somalia. Den andre omfatter hovedsakelig land i Great Lakes-regionen, og inkluderer DR Kongo, Uganda og Den sentralafrikanske republikk.

Somalia har vært uten sentral myndighet siden 1991, og har vært preget av konstant krig og borgerkrig. I 2009 eskalerte konflikten dramatisk. Resultatet var 200 000 nye fordrevne. En allerede prekær humanitær situasjon for landets sivilbefolkning ble betydelig forverret.

Hjelpeorganisasjonene var i stor grad lammet av konflikten og manglende sikkerhet, og få internasjonale humanitære organisasjoner er til stede på bakken. Et betydelig antall fordrevne har derfor ikke fått tilgang på beskyttelse eller hjelp. Flyktninghjelpen er blant de få som fortsatt arbeider inne i Somalia.

Også i DR Kongo sliter hjelpeorganisasjonene med å få tilgang til fordrevne, etter at konflikten i Nord- og Sør-Kivu ble intensivert i 2009. Siden 1990-tallet har millioner av kongolesere flyktet for å unnsnippe krigen mellom myndighetene og ulike opprørsgrupper. Myndighetenes offensiv mot hutumilitsen FDLR (Democratic Liberation Forces of Rwanda) og andre væpnede grupper, førte til én

million nye fordrevne – det høyeste antallet nye fordrevne i Afrika i 2009.

Også Sudan opplevde massiv ny fordrivelse, hele 530 000 mennesker, i 2009. Samtidig var hjelpeorganisasjonenes tilgang begrenset. I Sør-Sudan har inter-etniske konflikter økt, og har i kombinasjon med ekstreme værforhold ført til massiv fordrivelse. Det internasjonale samfunnet er dessuten under press for å finne en løsning i den krigsherjede Darfur-regionen. En forsiktig optimisme oppstod i kjølvannet av møtet mellom Tsjads president Deby og hans sudanske motpart Omar al-Bashir i februar 2010. Det var deres første møte på seks år.

Sudans fremtid er usikker, og potensialet for ytterligere spenninger er stor etter presidentvalget i april 2010 og foran den bebudede folkeavstemningen om deling av landet i 2011.

SKJØR FRED I VEST-AFRIKA I Vest-Afrika er de humanitære behovene fortsatt store, men konflikt bildet har utviklet seg positivt. Flere konflikter og borgerkriger er blitt løst det siste tiåret, og stadig flere land er på vei mot mer demokratiske styresett og en mer ansvarlig økonomisk politikk. I Sierra Leone og Liberia tok borgerkrigene slutt i henholdsvis 2002 og 2003. En freds- og forsoningsprosess har ført til at mange fordrevne har kunnet vende hjem.

Men freden er skjør. Den relative stabiliteten i hele regionen utfordres av blant annet generell fattigdom, marginalisering, svake statlige institusjoner, narkotikahandel og korrupsjon. I flere land, blant annet Nigeria og Guinea, var den politiske spenningen stor gjennom hele 2009.

Ordene "Africa Must Unite" – Afrika må stå sammen – innleder Den afrikanske unions hjemmesider på internett. På et kontinent der interne konflikter ofte raskt har spredt seg til nabolandene, er nettopp en regional tilnærming nødvendig. Stabiliteten i Sierra Leone er vel så avhengig av at naboland som Liberia makter å holde på freden, som av sin egen evne til å håndtere interne spenninger. Deler av konflikt bildet i Somalia skyldes at Eritrea og Etiopia støtter hver sine fraksjoner i det som i praksis er en kamp om egne, uløste konflikter. I Great Lakes-regionen er en normalisering

av forholdene mellom Rwanda og DR Kongo avgjørende for hele regionens stabilitet og for internt fordrevne og flyktnings mulighet til å returnere og gjenoppbygge sine liv.

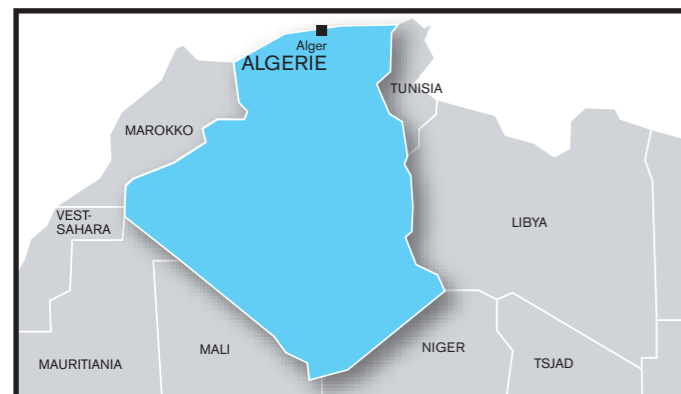
ØKONOMISK VEKST Afrika må også forholde seg til blandede migrasjonsstrømmer, både sørover i retning Sør-Afrika og nordover i retning Europa. Mange av dem som flykter fra krig, konflikt og overgrep tar de samme rutene i bruk som de som søker bedre økonomiske livsvilkår.

Selv om økonomien er i rask vekst i flere land sør for Sahara, er det fremdeles en lang vei å gå før fremgangen også når de fattigste. Likevel er det svært positivt at blant de 10 landene der IMF forventer sterkest vekst i 2010, er fire i Afrika: Botswana, DR Kongo, Angola og Liberia.

Direktør Robert Zoellick i Verdensbanken har uttalt at perioden 2010 til 2020 er "Afrikas tiår for utvikling", og flere spår en økonomisk boom. Men det betyr lite for de fordrevne, så lenge konfliktene fortsetter og fordelingen forblir skjev.

Mange av Afrikas internt fordrevne og flyktninger bor i leire, og har vært hovedfokus for det internasjonale humanitære hjelpeapparatet. Nå rettes søkelyset i stadig større grad også mot dem som bor i urbane strøk. Denne gruppen har på mange måter vært usynlig, og har mottatt begrenset med hjelp. Det er vanskelig å skille dem ut fra den fattige lokalbefolkningen. De fordrevne mangler ofte dokumenter, og er ekstra sårbare for diskriminering og overgrep. Mange lever i konstant frykt for å bli arrestert. De kjemper om de samme ressursene som den fattigste delen av lokalsamfunnet, noe som kan lede til konflikt.

I oktober 2009 gikk landene i Den afrikanske union (AU) sammen om en ny konvensjon for internt fordrevne. Konvensjonen er den første i sitt slag, og representerer et stort skritt mot sterkere beskyttelse av internt fordrevne. 15 AU-land må ratifisere konvensjonen før den kan tre i kraft. Derfra er det langt igjen før konvensjonen får målbar konsekvens. Likevel betegnes den som historisk, og betraktes som et glimt av fremtidshåp for Afrikas internt fordrevne. ■

NØKKELTALL › ALGERIE

Folketall (mill)	34,9
Areal km2	2 381 741
Flyktninger fra Algerie	9 731
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Algerie fra andre land	94 290
Frivillige tilbakevendinger til Algerie i 2009	–
Asylsøkere fra Algerie til Norge i 2009	161

Tall ved inngangen til 2010

USYNLIGGJØR INTERNT FORDREVNE

Internt fordrevne i Algerie lever fortsatt på siden av samfunnet fordi myndighetene ikke anerkjenner at de finnes. Landet sliter også med utstrakte brudd på menneskerettighetene og en av verdens mest langvarige flyktningssituasjoner.

I april 2009 tok president Abdelaziz Bouteflika fatt på sin tredje periode etter å ha endret grunnloven for å gjøre gjenvalg mulig. Ifølge offisielle tall vant han med nitti prosent av stemmene. Som president har Bouteflika normalisert forholdet til militæret og ledet an i en nasjonal forsoningsprosess. Tiltakene har redusert omfanget av den politiske volden.

BORGERKRIGENS BAKGRUNN Den blodige konflikten i Algerie brøt ut i 1992, etter at Front Islamique du Salut (FIS) vant valget. Et påfølgende militærkupp førte til unntakstilstand og en rekke voldelige sammenstøt mellom sikkerhetsstyrker og FIS-medlemmer. Partiet ble forbudt, og flere tusen av tilhengerne fengslet.

Borgerkrigen herjet frem til 1999, da den nyvalgte president Bouteflika fremforhandlet våpenhvile og en avtale om amnesti, som ble godkjent ved folkeavstemning. To grupper av slo fredsplanen: Groupe Salafiste pour la Prédication et le Combat (GSPC) og Groupe Islamique Armé (GIA).

Voldshandlinger fortsatte i kjølvannet av forsoningsprosessen. Fra regjeringshold ble det hevdet at motstanden kom fra mindre og isolerte grupper som ikke ønsket fred, men i året etter amnestiet ble det drept gjennomsnittlig 200 mennesker per måned i kamper mellom sikkerhetsstyrker og motstandsgrupperinger. Det anslås at mellom 150 000 og 200 000 mennesker mistet livet under konflikten.

Sikkerhetssituasjonen har bedret seg, men gruppen L'Organisation al-Qaïda au Maghreb Islamique var fortsatt aktiv i 2009.

Algerie er en viktig deltaker i den såkalte kampen mot terror. USA har siden 11. september 2001 støttet den algeriske regjeringens

kamp mot islamister.

Marokkos okkupasjon av den tidligere spanske kolonien Vest-Sahara, er bakgrunnen for at grensen mellom Algerie og Marokko har vært stengt siden 1994.

UKJENT ANTALL INTERNT FORDREVNE Regjeringen har konsekvent benektet at det finnes internt fordrevne i Algerie. Begrenset tilgang til aktuelle områder gjør tallfesting vanskelig, men det antas at mellom 500 000 og 1,5 millioner mennesker er blitt fordrevne siden 1992.

Tellinger indikerer at færre internt fordrevne og migranter ankommer byene. Samtidig offentliggjør ikke myndighetene fullstendige statistikker, og tallene tar ikke høyde for de mange som lever i slumområder rundt byene. Slike uformelle bosetninger har vokst betraktelig flere steder i Algerie.

Det finnes ingen rapporter om tiltak for å fremme lokal integrering i urbane strøk, og en rekke hindringer ligger i veien for at internt fordrevne kan vende hjem. Blant annet er minefaren stor, spesielt i den nordlige delen av landet.

FLYKTINGSITUASJONEN Algerie opplever blandet migrasjon. Et stort antall mennesker, hovedsakelig fra landene sør for Sahara, er strandet etter mislykkede forsøk på å nå Europa på illegalt vis. Blant disse er flyktninger som faller inn under UNHCRs mandat.

Flesteparten av de 165 000 flyktningene fra Vest-Sahara bor i fire flyktningleire i ørkenområder vest i Algerie. Her har de vært siden den marokkanske okkupasjonen i 1975.

Et ukjent antall palestinske flyktninger holder også til i Algerie, men de er godt integrert.

Algerie har undertegnet Flyktningekonvensjonen av 1951, men ennå er det ikke etablert noe tilfredsstillende apparat for å håndtere asylsøknader. ■

NØKKELTALL › ANGOLA

Folketall (mill)	18,5
Areal km2	1 246 700
Flyktninger fra Angola	141 720
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Angola fra andre land	18 975
Frivillige tilbakevendinger til Angola i 2009	2 300
Asylsøkere fra Angola til Norge i 2009	19

Tall ved inngangen til 2010

NESTEN 4,5 MILLIONER VENDT HJEM

Angola startet et frivillig tilbakevendingsprogram etter fredsavtalen i 2002. Siden den tid har mer enn fire millioner internt fordrevne og 400 000 flyktninger returnert. Organiserte former for tilbakevending ble avsluttet i 2007, men fortsatt er det mange som finner veien hjem på eget initiativ.

I 2008 avholdt landet parlamentsvalg for første gang siden 1992, men fjorårets planlagte presidentvalg ble utsatt av regjeringen, i påvente av en grunnlovsrevisjon som ennå ikke er fullført. Revisjonsprosessen er sterkt påvirket av nåværende president José Eduardo dos Santos, som har sittet ved makten i over tretti år. Det er ennå usikkert hvordan den nye grunnloven vil påvirke det kommende valget.

BORGERKRIG Angola er en av de største oljeprodusentene på det afrikanske kontinentet, men også et av verdens fattigste land. Årsaken er politiske, økonomiske og sosiale etterdønninger av den blodige konflikten fra 1975 til 2002 mellom regjeringspartiet MPLA og opprørsgruppen UNITA. Nesten én million mennesker ble drept og fire millioner internt fordrevet. Rundt 600 000 flyktet til naboland.

MPLA og UNITA ble først støttet av henholdsvis Sovjetunionen og Sør-Afrika. Etter at den kalde krigen tok slutt, var det olje- og diamantindustrien som finansierte konflikten.

Angola har stort sett hatt både fred og økonomisk vekst siden fredsavtalen i 1992, men fallende olje- og diamantpriser og den globale finanskrisen gjorde at myndighetene har måttet søke støtte hos blant annet Det internasjonale pengefondet (IMF).

OVERGREP I fjor utviste Angola titusener av utlendinger uten lovlig opphold - de fleste fra Den demokratiske republikken Kongo. Både Human Rights Watch og FNs kontor for samordning av humanitære aktiviteter (OCHA) rapporterte at militære styrker og politi begikk alvorlige overgrep, inkludert voldtekt og plyndring, under

massedepotasjoner. Slike deportasjoner har foregått siden 2003, spesielt i Angolas diamantrike områder. I tillegg har regjeringen ytret at den vil styrke grensekontrollen for å redusere ukontrollert innvandring.

Angola har signert Flyktningkonvensjonen, men mangler et velfungerende system og lovverk for å håndtere de mange menneskene som hvert år tar seg over landets grenser. Dette har ført til opphoping av saker og uavklart status for en rekke flyktninger.

MYE FATTIGDOM Selv om et høyt antall internt fordrevne har returnert til sine hjemsteder, er utfordringene fremdeles mange. Prosessen med tilbakevending og reintegrering var ofte påtvunget og hastig, og gjorde at mange kom hjem uten å ha noe startgrunnlag. På landsbygda, som ble hardest rammet under borgerkrigen, gjør manglende infrastruktur det vanskelig for hjemvendte å skaffe seg skikkelig bolig, utdanning, arbeid og helsetjenester. Deler av befolkningen har fortsatt ikke stabil tilgang til mat og rent vann. Minefaren gjør det vanskelig å drive jordbruk.

Mange internt fordrevne er også blitt værende i landsbyene og byene som de flyktet til, og utgjør en vesentlig andel av den fattige befolkningen i byene. De utsettes jevnlig for trakasseringer og trues stadig med å bli kastet ut fra nåværende bolig. I Angola lever to av tre under fattigdomsgrensen. En av fire lever i ekstrem fattigdom. ■

NØKKELTALL › BURUNDI

Folketall (mill)	8,3
Areal km2	27 830
Flyktninger fra Burundi	99 103
Internt fordrevne	100 000
Flyktninger i Burundi fra andre land	31 305
Frivillige tilbakevendinger til Burundi i 2009	31 930
Asylsøkere fra Burundi til Norge i 2009	19

Tall ved inngangen til 2010

DEMOBILISERING OG REINTEGRERING

Burundi tok et viktig steg mot fred og forsoning 8. april 2009, da burundiske myndigheter og landets siste væpnede gruppe, Palipehutu-FNL, møttes i Pretoria, Sør-Afrika, og ble enige om et veikart for fred. Dette førte blant annet til at Palipehutu-FNL la ned våpnene og ble et politisk parti med navnet FNL, uten sin tidligere hutuferanse. I tillegg sluttet partiet seg til en prosess med demobilisering av tidligere stridende og reintegrering til sivil liv og til hæren og politiet. Sør-Afrika anså dermed sitt mandat som tilretteligger i fredsprosessen, som fullført. Ved utgangen av 2009 forlot de siste sørafrikanske fredsbevarende styrkene landet.

SKJØR FRED OG FORSONINGSPROSESS Til tross for store fremskritt mot fred og forsoning, var 2009 også preget av myndighetenes behandling av den politiske opposisjonen. I løpet av året ble det lagt fram stadig nye rapporter om begrenset ytringsfrihet og politisk motivert vold. Blant annet var det vanskelig for andre politiske partier enn regjeringspartiet å holde interne møter uten å bli forstyrt av politiet eller ungdomsmiliter.

Styresmaktene har heller ikke lyktes i å ta et oppgjør med overgrepene som fant sted under borgerkrigen som brøt ut på 1990-tallet, og som førte til massiv flukt internt og over landegrensene. Opprettelsen av en uavhengig menneskerettskomisjon eller en sannhetskomisjon har ikke kommet videre.

LANDKONFLIKTER Det burundiske samfunnet preges i stor grad av menneskerettighetsbrudd, seksualisert vold, økende kriminalitet og mangel på straffefølgelse. Hele justissektoren lider av politisk innblanding og manglende kapasitet. Omfattende straffefrihet i kombinasjon med stor utbredelse av våpen, betyr at konflikter blir løst på en voldelig måte. Konflikten handler i stor grad om tilgang til land. Til tross for at myndighetene har satt opp en nasjonal

landkomisjon som skal løse landkonflikter, er det vanskelig å finne fram til løsninger for flyktninger som har og kommer til å returnere. Burundi er et av Afrikas tettest befolkede land, og mangel på land til tilbakevendte flyktninger er en kilde til stadige konflikter.

FLYKTNINGER OG FORDREVNE I løpet av oktober 2009 returnerte de siste burundierne som flyktet til Tanzania allerede i 1972. Totalt har 505 521 burundiske flyktninger nå returnert til hjemlandet siden 2002. Fremdeles er det flere tusen flyktninger i Den demokratiske republikken Kongo, Uganda og Tanzania. Et betydelig antall burundiere i Tanzania er blitt tilbudt muligheten til å søke om statsborgerskap.

Blant de 35 000 flyktningene som fortsatt oppholder seg i flyktingleiren Mtabila i Tanzania, er det ytterst få som ønsker å returnere. Mange ønsker å vente til etter valget i 2010 før de tar en beslutning. Til tross for at borgerkrigen er over og at Burundi ikke lenger er i en humanitær krise, er landet blant de fattigste i verden. De fleste burundiere står overfor store utfordringer knyttet til begrenset tilgang til mat, sosiale tjenester, utdanning, arbeid og land. Det vil bli avgjørende for landets stabilitet og utvikling hvordan myndighetene vil prøve å løse disse utfordringene i nærmeste fremtid.

VALG I 2010 skal burundierne etter planen gå til valg av ny president og nasjonalforsamling. Mot slutten av 2009 ble det tatt viktige steg mot det planlagte valget. Regjeringen utnevnte kommisjonærer til landets uavhengige valgkomisjon, og godkjente regler for gjennomføringen av valget. ■

NØKKELTALL › EGYPT

Folketall (mill)	83,0
Areal km2	1 001 450
Flyktninger fra Egypt	8 628
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Egypt fra andre land	107 849
Frivillige tilbakevendinger til Egypt i 2009	–
Asylsøkere fra Egypt til Norge i 2009	29

Tall ved inngangen til 2010

SLUTT PÅ SJENERØSITETEN

Egyptys tidligere sjenerøse politikk overfor mennesker på flukt har de siste årene hardnet til. Jevnlige rapporter om egyptiske grensevakter som skyter mot migranter og flyktninger som reiser gjennom landet for å komme seg inn i Israel. Ifølge Human Rights Watch (HRW) skal 69 mennesker ha blitt drept av egyptiske grensevakter fra 2007 fram til mars 2010.

I 2008 kritiserte UNHCR Egypt for å tvangsreturnere eritreiske asylsøkere. Siden da har også personer med formell flyktningstatus fra UNHCR blitt deportert.

FATTIGDOM OG UTRYGGHET Egypt er vertsland for flyktninger og asylsøkere fra over 30 land. De største gruppene er fra Sudan, Irak og Somalia. De fleste andre kommer fra Eritrea, Etiopia eller land sør for Sahara.

Situasjonen for flyktninger og asylsøkere i Egypt er preget av fattigdom, og mange lever i konstant frykt for å bli tvangsutsendt. De fleste bor i Kairo, i slumområder og er underlagt begrensninger når det gjelder tilgang til arbeid, utdanning og helsetjenester. Selv de med flyktningstatus har ikke fulle rettigheter til arbeid og offentlige tjenester. De som prøver å få seg arbeid i den uformelle sektoren møter sterk konkurranse fra et økende antall arbeidsledige, fattige egyptere. Når i tillegg levekostnadene har økt kraftig de siste årene, blir tilværelsen svært vanskelig.

Mellom 50 000 og 70 000 palestinere har i flere tiår oppholdt seg i Egypt, men uten å ha blitt registrert som flyktninger. De har ingen adgang til det formelle arbeidsmarkedet eller offentlige skoler.

TRANSITTLAND PÅ VEI TIL ISRAEL Egypt er ikke bare mottaksland, men også transitland for folk på flukt. Noen reiser fra økonomisk nød, andre flykter fra overgrep og forfølgelse. Mange av dem er sudanere på vei til Israel. Siden 2006 har over 13 000 tatt seg gjennom

Egypt og inn i Israel over grensa i Sinai-ørkenen, ifølge HRW.

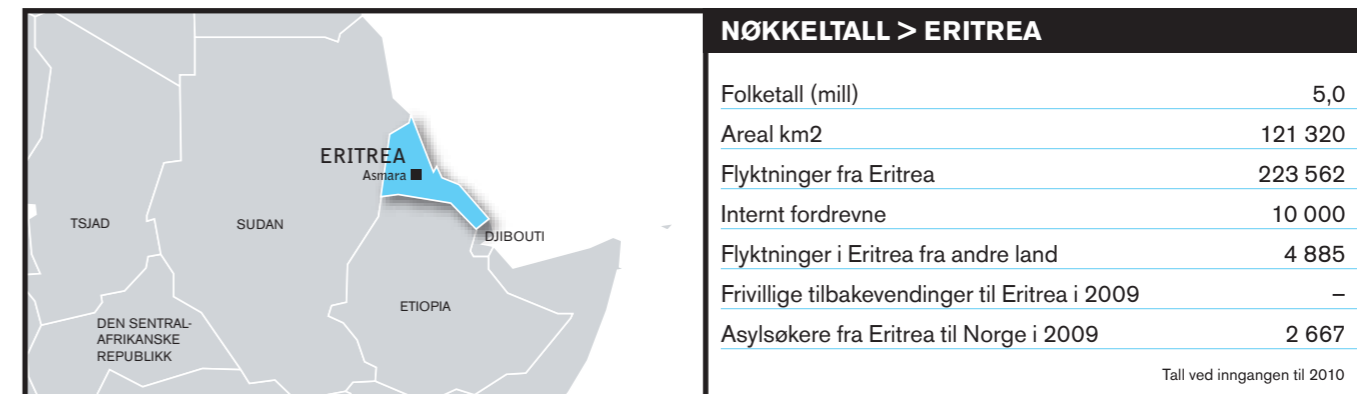
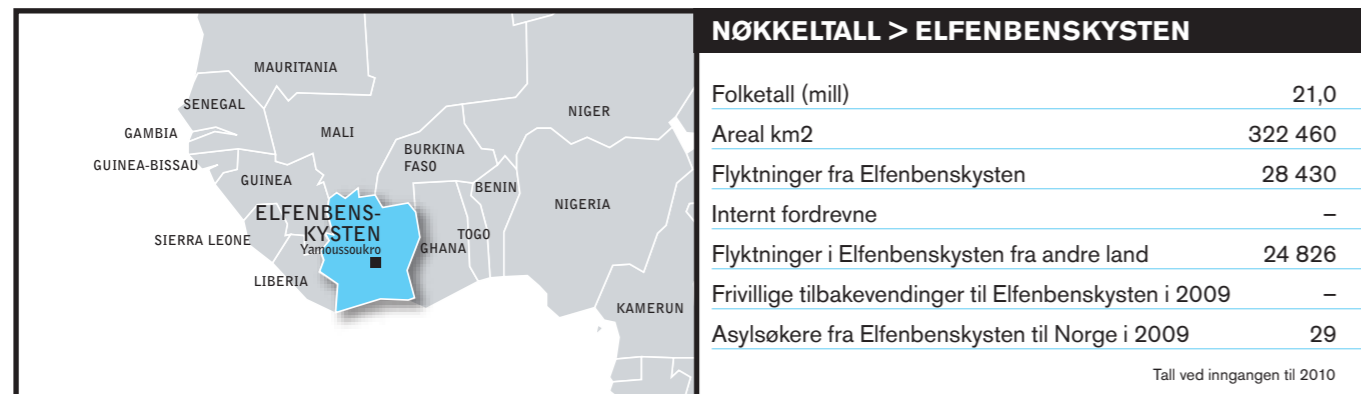
Både egyptiske og israelske myndigheter mener det er et stort problem at migranter og asylsøkere prøver å komme seg ulovlig inn i Israel via Egypt. UNHCR har fått rapporter om hundretalls personer, de fleste fra Eritrea og Etiopia, som er blitt internert eller tvangsutsendt fra Egypt, uten at UNHCR har blitt gitt muligheten til å prøve deres søknader om asyl.

Egypt har sluttet seg til Flyktningkonvensjonen av 1951, men har ingen nasjonal lovgivning for asylbehandling. Myndighetene og UNHCR har en avtale om at UNHCR tar seg av registrering av flyktninger og tildeling av flyktningstatus.

DEPORTERER FLYKTNINGER 16. april 2010 utstedte Amnesty International (AI) en såkalt "urgent action", en oppfordring til å støtte den sudanske flyktingen Ishaq Fadl Dafallahs protest mot å bli tvangsutsendt fra Egypt. UNHCR har gitt Dafallah flyktningstatus, og han skulle dermed være beskyttet mot deportasjon. Ifølge AI risikerer Dafallah å bli fengslet og torturert hvis han sendes tilbake til Sudan.

Dafallahs skjebne er ikke unik. I 2009 fortsatte egyptiske myndigheter å fengsle flyktninger og migranter, for så å stille dem for militærdømstoler som ikke innfrir internasjonale standarder for rettfærdig behandling. Dette er i strid med forpliktelsene knyttet til Flyktningkonvensjonen av 1951, påpeker UNHCR.

METALLMUR MOT GAZA I desember 2009 rapporterte BBC at Egypt var i gang med å bygge en mur av metall langs grensa mot Gaza. Hensikten er å sette en stopper for smuglingen av mennesker og varer gjennom tunneller som fører inn til Gazastripen. Muren skal bli 10-11 km lang og vil gå 18 meter ned i bakken. ■

INTET VALG I SIKTE

Da regjering og opprørere i 2007 underskrev en fredsavtale etter fem års borgerkrig, skapte det håp om at landets flere hundre tusen internt fordrevne skulle kunne vende hjem. Men tilbakevendingssprosessen har gått langsommere enn forventet. I midten av 2009 anslo FN at det var 42 000 internt fordrevne i den vestlige delen av landet. For resten av landet er det ingen oversikt over hvor mange som fortsatt er fordrevet.

Det siste året har det blitt rapportert om økende spenninger i områdene i vest mellom nyankomne innvandrere fra nabolandene og internt fordrevne ivorianere som returnerer til sine landsbyer.

MAKTDELING Fredsavtalen i 2007 ga en maktdeling der Guillaume Soro, som ledet opprørshæren, ble innsatt som statsminister. Ingen demobiliseringsprosess har til nå blitt gjennomført, og opprørshæren har beholdt en de facto kontroll over de nordlige områdene, som inneholder 60 prosent av landets naturressurser, hovedsakelig knyttet til gruvedrift og tømmer.

Fredsavtalen fastslo at det skulle gjennomføres demokratiske valg, men tidsrammene for dette er for lengst sprengt. Det ble ikke noe av valget som etter planen skulle vært gjennomført 29. november 2009. Dette var den sjettede gangen valget ble utsatt, og dermed er det fremdeles usikkert når Elfenbenskysten vil avholde sitt første valg siden borgerkrigen brøt ut.

Noen tegn til framskritt har det likevel vært det siste året. Prosessen med å registrere velgere er nær fullført, og store deler av de nordlige områdene som er underlagt opprørshæren, ble i løpet av 2009 overført til den sivile administrasjonen.

ETNISITET OG LANDRETTIGHETER Etnisitet og landrettigheter står sentralt i konflikten i Elfenbenskysten. I 2000 ble den tidligere

statsministeren Alassane Ouattara, fra den nordlige delen av landet, nektet å stille som kandidat ved presidentvalget. Begrunnelsen var at moren hans var fra Burkina Faso, og at han dermed ikke tilfredsstilte grunnlovens krav til en president. Utestengingen førte til en mobilisering av det hovedsakelig muslimske nord, og etter lang tids uro brøt det ut full borgerkrig i 2002. Landet ble delt i to da opprørshæren Forces Nouvelles (FN) tok kontroll over de nordlige områdene.

Elfenbenskystens fikk i 1998 en ny lov om landrettigheter som slår fast at bare innfødte ivorianere har rett til å eie land. Denne loven brøt med Elfenbenskystens tidligere politikk knyttet til innvandring og eiendomsrett. I tiden etter frigjøringen etablerte Elfenbenskysten seg som eksportør av kakao og kaffe fra plantasjer vest i landet. For å skaffe nok arbeidskraft til plantasjene ble innbyggere fra Mali, Burkina Faso og andre naboland oppfordret til å komme til Elfenbenskysten.

Den tidligere landsfaderen Felix Houphouët-Boigny, som var president fra 1960 til sin død i 1993, uttalte at "retten til land skal tilfalle den som tar den i bruk". Dette la grunnlag for mekanismer for salg og leie av land, som ikke er anerkjent i den nye loven.

MISTER TÅLMODIGHETEN FN har hatt en fredsbevarende styrke i Elfenbenskysten siden 2004, og styrken har stadig fått forlenget mandatet i takt med utsettelsene av valget. Landet har også fått internasjonal bistand for å komme på fote igjen etter borgerkrigen. Nå har imidlertid det internasjonale samfunnet begynt å miste tålmodigheten med ivorianske myndigheter. Etter den siste valguttsettelsen har Verdensbanken uttalt at videre støtte vil avhenge av at valget snart blir gjennomført. ■

STADIG MER ISOLERT

Eritrea blir stadig mer isolert i det internasjonale samfunnet. Da Den afrikanske union (AU) i mai 2009 krevde at det ble innført sanksjoner mot Eritrea på grunn av støtten til islamister i Somalia, trakk Eritrea sitt AU-medlemskap. I desember 2009 innførte FNs sikkerhetsråd de ønskede sanksjonene, som blant annet omfatter våpenembargo.

Eritrea er et av verdens mest undertrykkende og lukkede regimer. All opposisjon blir slått hardt ned på, og fengsling uten lov og dom, utenomrettslige drap, tortur og forsvinninger er dagligdags.

HÅPET BRAST Eritrea ble opprettet i 1993 etter tre tiår med krig, og er Afrikas yngste land. Optimismen var stor de første årene. Mediene blomstret og i 1997 banet en ny grunnlov veien for demokrati og respekt for menneskerettighetene. Under grensekriegen mot nabolandet Etiopia fra 1998 til 2000 stagnerte demokratiseringsprosessen. Kriegen førte til at 1,1 millioner mennesker ble fordrevet og 100 000 drept. I 2008 ble den fredsbevarende FN-styrken, som overvåket grensen, presset til å forlate landet. 2009 var likevel et relativt rolig år, men grensekonflikten forblir uløst og situasjonen er ustabil.

FNs organ for koordinering av humanitære operasjoner (OCHA) rapporterte i oktober 2009 at det ikke lenger finnes internt fordrevne i Eritrea. Enkelte kilder melder imidlertid om små gjenværende grupper.

STADIG FLERE FLYKTER Tusener skal ha flyktet fra landet i 2009 - fra vedvarende menneskerettighetsovergrep og en ubegrenset verneplikt for kvinner og menn. Store deler av den voksne befolkningen tvinges til å jobbe for staten for småpenger. Forsøk på å unndra seg verneplikt blir hardt straffet.

De fleste flykter til Sudan, Etiopia og Djibouti. Eritreere har flyk-

tet til Sudan i 30-40 år. De fleste reiste under uavhengighetskrigen og returnerte til Eritrea da de mistet sin flyktningstatus i 2002. Likevel er 66 000 fortsatt registrert som flyktninger i Sudan, og nye 1800 krysser grensen hver måned. UNHCR frykter økt strøm i 2010 på grunn av tørke og matmangel.

Stadig flere legger ut på en farefull ferd til Europa. I 2009 søkte 10 200 eritreere asyl i industriland. I 2008 og 2009 var eritreere den nest største gruppen asylsøkere til Norge.

Å forlate Eritrea er ikke lett. Myndighetene krever utreisevisum, som sjelden innvilges borgere under 50 år. Å reise rundt i landet krever reisetillatelse. Myndighetene har en "skyt-for-å-drepe" policy på grensen, og Human Rights Watch kalte i 2009 landet et "stort fengsel".

FRARÅDER RETUR De siste årene har land som Egypt, Tyskland og Storbritannia returnert asylsøkere til Eritrea. Mange ender i fengsel, blir utsatt for tortur og i noen tilfeller drap. UNHCR frarådet i april 2009 tilbakesending av avviste asylsøkere til Eritrea. Mange eritreiske asylsøkere i utlandet frykter for sin sikkerhet, på grunn av et aktivt informantnettverk. Eritreas ambassader har ansvaret for å innkreve to prosent skatt fra eritreere i eksil. De som ikke betaler opplever at familien i hjemlandet trakasseres. Eritrea har ikke underskrevet FNs flyktningkonvensjon, men tilbyr beskyttelse til omlag 4900 flyktninger, de fleste fra Somalia. ■

NØKKELTALL › ETIOPIA

Folketall (mill)	82,8
Areal km2	1 127 127
Flyktninger fra Etiopia	111 628
Internt fordrevne	300 000 - 350 000
Flyktninger i Etiopia fra andre land	124 344
Frivillige tilbakevendinger til Etiopia i 2009	–
Asylsøkere fra Etiopia til Norge i 2009	706

Tall ved inngangen til 2010

STADIG MER AUTORITÆRT STYRE

I følge Human Rights Watch blir Etiopia et stadig mer autoritært samfunn. De peker spesielt på to nye lover i 2009, som viser at Etiopia går i feil retning. Den ene setter i praksis stopper for alt menneskerettighetsarbeid i det sivile samfunn. Den andre åpner for å til tale politiske motstandere og fredelige demonstranter for terrorisme. Grepene om befolkningen ble strammet i opptakten til valget i mai 2010.

Samtidig fortsetter myndighetenes væpnede kamp mot separatister, grensekonflikten med Eritrea forblir uløst og etniske konflikter blusser stadig opp. Etiopia rammes ofte av tørke og er blant de mest sårbare landene i verden for klimaforandringer. Landet er i dag en av verdens største mottakere av internasjonal bistand.

KONSTANT KONFLIKT I flere tiår har Afrikas eldste uavhengige land vært preget av sult, konflikt og rivalisering mellom stormaktene. Sett bort fra fem år under italiensk okkupasjon, har Etiopia aldri vært kolonisert. Nåværende statsminister Meles Zenawi kom til makten i 1991, da den brutale diktatoren Mengistu ble styrtet. Zenawi ble valgt til sin tredje periode etter et voldelig og kritisert valg i 2005.

Zenawi endret landet fra å være en sentralisert stat til å bli en etnisk basert føderasjon. En bølge av konflikter fulgte, og etniske motsetninger er fortsatt en hovedårsak til fordrivelse. Tørke, flom og kamp om magre jordressurser skaper ytterligere spenninger mellom folkegrupper. Millioner er avhengige av matutdeling.

Konflikten med Somalia under den kalde krigen og grensekriegen med Eritrea fra 1998 til 2000 har satt dype spor. Etiopiske myndigheter kjemper også mot flere separatistbevegelser. De største er Oromo Liberation Front (OLF) og Ogaden National Liberation Front (ONLF). Sistnevnte kjemper for løsrivelse for den somaliske minoriteten. Den humanitære situasjonen i området er alvorlig.

USIKKERT ANTALL FORDREVNE Myndighetenes offensiver mot separatister, overgrep og etniske konflikter tvang mange på flukt også i 2009. Det finnes ingen tilgjengelig informasjon om hvor mange, men det er store udekkede behov for beskyttelse og assistanse. Humanitære organisasjoner er utestengt fra deler av landet, og en vanskelig sikkerhetssituasjon hindrer hjelpearbeidet i andre. Det finnes intet myndighetsorgan som følger opp internt fordrevne, og overgripere nyter straffefrihet.

Mangelen på politiske initiativer for å løse de ulike konfliktene gjør at risikoen for ny fordrivelse er stor.

MANGE FLYKTNINGER Med grense til konfliktfylte land som Sudan, Eritrea og Somalia, mottar Etiopia også flyktninger - over 120 000 per januar 2010, og tallet vil ifølge UNHCR øke med 25 prosent i tiden som kommer.

På 1990-tallet var det på det meste 628 000 somaliske flyktninger i Etiopia. De fleste har reist hjem. Kamper i Somalia skaper imidlertid igjen masseflukt, og flere nye leirer er blitt åpnet de siste årene, senest våren 2010. Det kommer også stadig flere eritreiske flyktninger til Etiopia. For flyktninger fra Sudan har usikre forhold i hjemlandet hindret retur. ■

NØKKELTALL › GHANA

Folketall (mill)	23,8
Areal km2	239 460
Flyktninger fra Ghana	16 240
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Ghana fra andre land	14 256
Frivillige tilbakevendinger til Ghana i 2009	–
Asylsøkere fra Ghana til Norge i 2009	54

Tall ved inngangen til 2010

FORTSATT TVUNGEN RETUR

Ghana er vert for flyktninger fra flere land i Vest-Afrika. Gjennom medlemskap i the Economic Community of West African States (ECOWAS), har Ghana, Gambia, Guinea og Sierra Leone, i samarbeid med FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), lagt ned mye arbeid for å tilbakeføre og reintegrere flyktninggrupper. En del av returprosessen har vært preget av tvang fra ghanesiske myndigheters side, spesielt overfor de mange liberiske flyktningene.

SAMFUNNSFORHOLD Ghana erklærte sin uavhengighet fra britisk styre i 1957. Landet var det første sør for Sahara som kvittet seg med koloniherrerne.

Etter avsettelsen av uavhengighetslederen Kwame Nkrumah i 1966, ble Ghana i årene etter herjet av en rekke militærkupp. Fra 1981 og frem til 1992 var grunnloven opphevet og politiske partier forbudt, men etter at grunnloven ble gjeninnført, etablerte ghaneserne et flerpartisystem. Da landet i 2008 avholdt president- og parlamentsvalg, forløp det stort sett i henhold til demokratiske prinsipper.

Ghana er en veldrevet stat, målt ut fra afrikanske standarder. Landet trekkes ofte frem som en modell for politisk og økonomisk reform på kontinentet, og har en profilert rolle som fredsbevarende aktør i både Elfenbenskysten, Liberia, Sierra Leone og Den demokratiske republikken Kongo.

UROLIG REGION Vest-Afrika preges av langvarige flyktningssituasjoner. Flere land i regionen ble langt på vei ødelagt av væpnede konflikter på 1990-tallet, og er nå i en sårbar gjenoppbyggingsfase. I tillegg har den globale finanskrisen ført til verre levekår for de fleste, inkludert gruppene av fordrevne. Alle utfordringene skaper grobunn for økt migrasjon. Mange tar seg gjennom Sahara til Marokko eller Libya, og prøver å komme seg videre til Europa derfra.

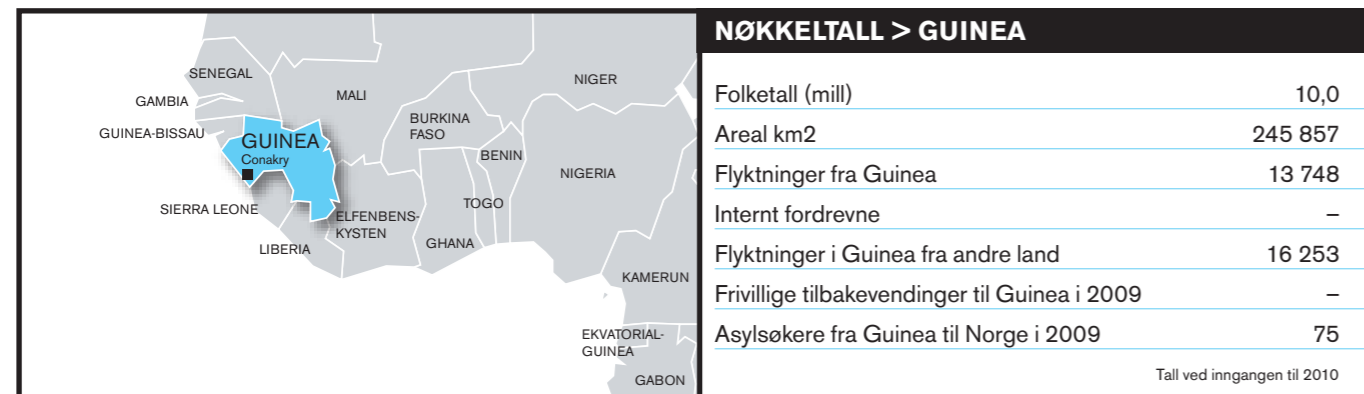
Etter gjeninnføringen av grunnloven i 1992 har den politiske situasjonen i Ghana stort sett vært stabil. Likevel har det kommet til voldelige sammenstøt mellom etniske grupper, spesielt i de nordlige områdene. På midten av 1990-tallet resulterte en konflikt over landområder i at tusen mennesker mistet livet og 150 000 mennesker ble fordrevet. Så sent som for to år siden ble det innført port- og våpenforbud i en av de nordlige regionene på grunn av uro og vold.

RETUR AV FLYKTNINGER Mennesker fra Liberia og Togo er blant flyktninggruppene i Ghana. Liberierne flyktet opprinnelig fra borgerkrigen tidlig på 1990-tallet, mens mange av togolenserne kom på grunn av volden som fulgte etter valget i 2005.

Før presidentvalget i Togo i mars 2010 dro grupper av togolensere til nabolandet Benin, fordi de fryktet en gjentakelse av voldshandlingene. Påstander om valgjuks førte til demonstrasjoner, men så langt har ikke situasjonen eskalert like mye som i 2005. Planen for inneværende år er at 3 000 av de tidligere togolensiske flyktningene skal returneres fra Ghana og Benin med hjelp fra UNHCR.

I 2008 vakte det internasjonal oppsikt at Ghana forsøkte å tvinge liberiske flyktninger tilbake. Selv om man offisielt forlot denne linjen, ble det også i 2009 registrert at myndighetene brukte tvang overfor liberierne. Svært mange av de liberiske flyktningene har oppholdt seg i Ghana siden borgerkrigen startet.

Om lag 8 100 ghanesiske flyktninger har bodd i nordlige områder av Togo i mange år. De ønsker å etablere seg permanent der, og UNCHR jobber sammen med den togolensiske regjeringen for å hjelpe flyktningene med å bygge opp nødvendig infrastruktur, starte landbruk og å skaffe nødvendige dokumenter. ■

USIKKER FREMTID

Guinea tilhører den ustabile regionen Vest-Afrika, hvor politisk uro, etniske konflikter, vold og brudd på menneskerettighetene har ført til langvarige flyktningssituasjoner og flere hundre tusen internt fordrevne.

Nesten alle som har vært internt fordrevet i Guinea har kunnet vende hjem, men FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) jobber fortsatt med å finne løsninger for flyktningene som fremdeles befinner seg i Guinea og nabolandene.

KONFLIKTBILDET President Lansana Contés død i 2008 utløste nok et militærkupp i Guineas turbulente historie. Kuppet endte med at kaptein Moussa Dadis Camara erklærte seg selv president. Et knapt år senere ble han utsatt for et attentatforsøk, og general Sekouba Konaté tok over som fungerende president. Under ham ble det inngått en avtale om å bringe Guinea tilbake til sivil styre, gjennom etablering av en overgangsregjering og valg på president innen seks måneder. Valget har blitt utsatt en rekke ganger, men skal etter planen gjennomføres i juni og juli 2010.

På 1990-tallet var Guinea sterkt involvert i krigene i Sierra Leone og Liberia, blant annet gjennom støtte til ulike opprørsgrupper. I 2000 og 2001 spredte konfliktene i nabolandene seg inn på guineansk jord, da væpnede grupper begynte å krysse grensene.

FLYKTNINGSITUASJONEN Guinea mottok nesten én million flyktninger fra Liberia og Sierra Leone da borgerkrigene i nabolandene var på det verste. Dette førte også til uro og fordrivelser i Guinea, og ifølge Verdens helseorganisasjon (WHO) ble rundt 360 000 guineanere internt fordrevet.

Disse har nå vendt tilbake og blitt reintegrert, men situasjonen er fortsatt uavklart for en stor del av flyktningene - deriblant mange fra Elfenbenskysten.

UNHCR samarbeider med Guinea og øvrige medlemsland i the Economic Community of West African States (ECOWAS) om frivillige tilbakeførings- og reintegreringsløsninger. Arbeidet for 2010 inkluderer syv flyktningbefolkninger fordelt på fjorten land, og bosatt både i byer og på landsbygda.

Integrering av flyktningene i det guineanske samfunnet er ingen god løsning, siden landet preges av høy arbeidsledighet, dårlig tilgang til grunnleggende tjenester og økende fattigdom. Selv om Guineas store mineralressurser gjør landet til potensielt et av Afrikas rikeste, er folket blant de fattigste i regionen. Hele 47 prosent lever under fattigdomsgrensen.

SEPTEMBERMASSAKREN Guinea som rettsstat ble svekket i 2009, blant annet fordi militærstyret blandet seg inn i rettsvesenets arbeid, og i tillegg prøvde å etablere sitt eget, parallelle juridiske system.

Videre ble det ikke gjort forsøk på å holde medlemmer av sikkerhetsstyrkene ansvarlige for gamle og nye overgrep - deriblant massakren på mer enn 250 opposisjonstilhengere i september 2009. I forbindelse med en fredelig politisk markering ble demonstranter tvunget inn på et fotballstadion i hovedstaden Conakry, og skutt ned eller drept med kniv og bajonetter. Ifølge Amnesty International ble også mer enn tretti kvinner utsatt for mishandling og voldtekt. Mye tyder på at presidentgarden, de såkalte røde beretene, planla og stod bak ugjerningen. ■

URO BLANT FLYKTNINGER

Kamerun er den foretrukne endestasjonen for mange av flyktningene og asylsøkerne fra Sentral-Afrika og Great Lakes-regionen, selv om landet sliter med økonomisk krise og interne spenninger på grunn av arbeidsledighet og økte levekostnader.

De fordrevne bor hovedsakelig i nord-, øst og Adamaoua-provinsene midt i landet. En del holder også til i urbane strøk. Felles for dem alle er vanskelige levekår.

Sikkerhetssituasjonen i Kamerun er blitt bedre, men det er fortsatt problemer knyttet til de to sørvestlige, engelskspråklige provinsene. Separatistbevegelsen the Southern Cameroons National Council (SNC) er erklært ulovlig.

SAMFUNNSFORHOLD Kamerun ble etablert i 1961 gjennom sammen slåing av to tidligere kolonier - en britisk og en fransk. Siden den tid har landet gått fra ettpartistyre til et flerpartisystem, men fremdeles brytes menneskerettighetene og ytringsfriheten er begrenset. I følge Human Rights Watch og Amnesty International tyr regjeringen til trusler, arrestasjoner, vold og tortur for å kneble politiske motstandere, menneskerettighetsaktivister og journalister.

Kamerun har også store utfordringer i forhold til omskjæring av kvinner, trafficking og diskriminering av pygmé-minoriteten og homoseksuelle.

Myndighetene har streng kontroll over media, og korrupsjonsnivået er blant de høyeste i verden. Men Kamerun har en lav grad av analfabetisme sammenlignet med andre afrikanske land, og det har blitt foretatt en del investeringer i jordbruk, helsevesen, transport og utdanning.

FLYKTNINGSITUASJONEN I 2005 ble nærmere 15 000 personer i Adamaoua-regionen internt fordrevet på grunn av angrep og

plyndring av væpnede grupper fra Den sentralafrikanske republikk. Ifølge UNHCR har flere hundre av dem fortsatt ikke vendt hjem. Mange kamerunere er også blitt fordrevet på grunn av landtvister og sammenstøt mellom etniske grupper.

Siden 2005 har Kamerun opplevd en tilstrømming av flyktninger over grensen fra Den sentralafrikanske republikk - et land ødelagt av væpnet konflikt og plyndring. Flesteparten er kvegbønder på flukt fra kriminelle og opprørere som har angrepet bosetningene deres, stjålet kyr og kidnappet kvinner og barn.

Kamerun huser i tillegg flyktninger fra Tsjad. De fleste ankom i februar 2008 etter at opprørere angrep hovedstaden N'Djamena. Angrepet ble slått tilbake og mange av flyktningene har kunnet returnere. Men 5 000 er fremdeles i Kamerun og blir hjulpet av FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR).

OPPRØR I LANGUI-LEIREN Kameruns flyktningleire er preget av manglende infrastruktur, dårlig tilgang på rent vann og næringsrik mat, samt få helsetjenester. Resultatet er underernæring, sykdom og høye dødelighetstall, spesielt blant barn. I Langui-leiren, hvor det blant annet bor flyktninger fra Tsjad, har de elendige levevilkårene ført til uro og en svært spent situasjon.

En av UNHCRs utfordringer er at flyktningene er spredt ut over store områder. Det blir dermed vanskelig å nå frem med humanitær bistand, spesielt i regntiden når veiene er nesten ufremkommelige. UNHCR klarer likevel å gjennomføre jevnlig besøk til nye og gamle leirer for å dokumentere utviklingen. ■

NØKKELTALL › KENYA

Folketall (mill)	39,8
Areal km2	582 650
Flyktninger fra Kenya	12 599
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Kenya fra andre land	377 866
Frivillige tilbakevendinger til Kenya i 2009	–
Asylsøkere fra Kenya til Norge i 2009	9

Tall ved inngangen til 2010

USIKRE GRENSEOMRÅDER

Kenya påvirkes sterkt av konfliktene og den usikre situasjonen i nabolandet Somalia. Til tross for stengingen av grensen i 2007, fortsetter somaliere å ta seg inn i Kenya. Der ender de fleste opp i allerede overfylte flyktningleirer.

Kenya berøres også sterkt av den somaliske piratvirksomheten i Adenbukta og sørover mot den kenyanske kystbyen Mombasa. I tillegg kommer problemer med somaliske militsgrupper, som ved flere anledninger har tatt seg over grensen til Kenya og begått kriminelle handlinger, og skapt uroligheter.

POLITISK UROLIGHET Valget i 2007 førte til omfattende protester, konflikter og uroligheter, som drev om lag 600 000 kenyanere på flukt i løpet av to måneder. Årsaken var uenigheter om valgutfallet og påstander om valgfusk. I Kenya spiller de politiske partiene i stor grad på etnisk tilhørighet. Når fattigdommen samtidig er svært utbredt, kan partipolitisk strid lett antenne voldelige konflikter mellom ulike etniske grupper.

Mange av de som ble jaget på flukt i kjølvannet av valget, er fortsatt fordrevet. I 2008 lanserte myndighetene program for å få dem til å vende tilbake, "Operation go back home". Ifølge myndighetene hadde de fleste vendt hjem ved utgangen av 2009, men ifølge Flyktninghjelpens Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC) lever mange fortsatt i leirer eller hos vertsfamilier. Mange vegrer seg for å vende tilbake fordi de frykter vold og represalier.

I februar 2008 undertegnet de største politiske partiene en fredsavtale, der maktfordeling stod sentralt. Avtalen la opp til at partene skulle kunne enes om både kortsiktige og langsiktige reformer for å bedre landfordeling, rettsystemet og grunnloven.

REFORM OG STRAFF Rundt sommeren 2010 er det forventet at Kenya går til folkeavstemning over revidert grunnlov, der maktfordelin-

gen i presidentembetet står sentralt. Politikerne har tidligere blitt enige om å benytte seg av det lokale rettsvesenet for å straffefølge personer ansvarlige for politisk vold. En sannhets-, rettfærdighets- og forsoningskommisjon har blitt foreslått, men det er fortsatt usikkerhet om denne også skal kunne dømme personer. Også landspørsmålet om fordeling av jord er et viktig tema i Kenya, og mange mener at dette må adresseres bedre i den nye grunnloven.

Korrupsjon er et stadig tilbakevendende problem i landet. Mange ser ut til å ha mistet troen på at myndighetene er i stand til å gjøre noe med det utbredte problemet.

VERDENS STØRSTE FLYKTNINGLEIR Kenya huser verdens største flyktningleirer i Dadaab i Garissa-distriktet, nordøst i Kenya, der Flyktninghjelpen er aktiv engasjert. Der er det i dag tre leirer; Ifo, Daghaley og Hagadera. Leirene ble bygget for flyktninger fra Somalia, som begynte å strømme inn over grensa til Kenya tidlig på 1990-tallet. Det snakkes også om å opprette en fjerde leir, fordi kapasiteten i de tre andre er sprengt. Leirene ble opprinnelig bygget for 90 000 mennesker, men i mars 2009 bodde mer enn 260 000 personer i leirene. Mange har bodd der i over 18 år.

Leirene i Dadaab er til tider utsatt for oversvømmelse og andre ganger tørke, en situasjon som gjør situasjonen vanskelig både helsemessig og ernæringsmessig. I 2009 brøt det ut meslinger, og tilfeller av kolera ble rapportert.

I oktober 2009 rapporterte Human Rights Watch om at flyktninger i Dadaab-leirene blir forsøkt rekruttert som soldater til Somalia. Både den somaliske overgangsregjeringen og opposisjonsgruppen Al-Shabaab forsøker å få flyktningene til å slåss på sin side. ■

NØKKELTALL › DR KONGO

Folketall (mill)	66,0
Areal km2	2 345 410
Flyktninger fra DR Kongo	486 978
Internt fordrevne	1 900 000
Flyktninger i DR Kongo fra andre land	186 452
Frivillige tilbakevendinger til DR Kongo i 2009	44 070
Asylsøkere fra DR Kongo til Norge i 2009	107

Tall ved inngangen til 2010

ØKT URO OG FLERE FORDREVNE

Kamper mellom regjeringsstyrker og ulike opprørsgrupper, og direkte angrep på sivile fra opprørere og regjeringssoldater, tvang mer enn én million mennesker på flukt i den østlige delen av Den demokratiske republikken Kongo (DR Kongo) i løpet av 2009. Ved slutten av året var det 1,9 millioner internt fordrevne i landet, det høyeste antallet siden 2004.

FNs fredsbevarende styrke i DR Kongo, MONUC, er den største FN-styrken i verden. Likevel har ikke FN-soldatene maktet å oppfylle sitt mandat, som blant annet går ut på å gi beskyttelse til sivilbefolkningen. I 2009 kom det stadig rapporter om kidnapping, drap, tortur, vold og seksuelle overgrep mot sivile, og MONUC fikk kritikk internasjonalt for sin støtte til den kongolesiske hæren, som til stadighet anklages for å begå overgrep.

FREDSAVTALE OG OFFENSIV I mars 2009 undertegnet den kongolesiske regjeringen en fredsavtale med opprørsgruppen National Congress for the Defence of the People (CNDP). CNDP ble offisielt et politisk parti, og arbeid ble satt i gang for å integrere CNDP-styrker i den kongolesiske hæren.

I begynnelsen av 2009 startet regjeringen også en militær offensiv mot den rwandiske hutumilitsen Democratic Liberation Forces of Rwanda (FDLR) i Nord-Kivu-provinsen. Offensiven ble støttet av Rwanda. Rwandiske soldater krysset grensen og kjempet side om side med kongolesiske regjeringssoldater. I februar trakk de rwandiske styrkene seg ut av landet, mens den kongolesiske hæren med støtte fra MONUC fortsatte offensiven og utvidet den til Sør-Kivu.

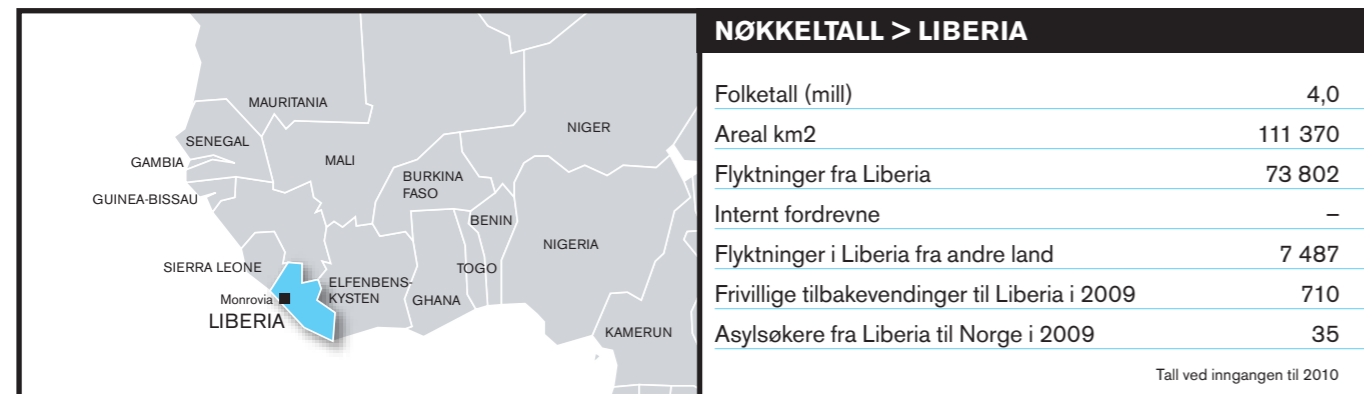
Samarbeidet mellom DR Kongo og Rwanda har fått bred internasjonal støtte, og blir sett på som et viktig steg mot fred og stabilitet i DR Kongo. Så langt er det imidlertid få FDLR-opprørere som har lagt ned våpnene og returnert til Rwanda.

NY KONFLIKT I VEST Siden midten av 2008 har den ugandiske opprørsgruppen Herrrens motstandshær (LRA) gjentatte ganger gått til angrep på lokalsamfunn øst i Kongo og plyndret, bortført og drept sivile. Angrepene fortsatte i 2009 og drev flere hundre tusen kongolesere på flukt i løpet av året.

I 2009 oppsto det også en ny konflikt i Equateur-provinsen i den vestlige delen av DR Kongo. Konflikten sprang ut av strid mellom to ulike stammer om fiske- og jordbruksrettigheter. Konflikten ble trappet opp mot slutten av året og skapte store flyktningstrømmer inn i nabolandet Republikken Kongo.

INGEN VARIG LØSNING I SIKTE Myndighetene i DR Kongo vedtok i juni 2009 en stabiliserings- og gjenoppbyggingsplan med vekt på sikkerhet, humanitære og sosiale behov og økonomisk utvikling. Opptrappingen av volden i 2009 tyder imidlertid på at det er lite håp om en varig løsning på konfliktene i DR Kongo i nær framtid. Mange grupperinger er villige til å ty til vold for å få del i landets rike naturressurser, og det er fare for nye konflikter, som kan komme til å destabilisere landet ytterligere og skape problemer for gjennomføringen av de planlagte valgene i 2011.

De kongolesiske myndighetene har sviktet sitt ansvar for å gi befolkningen fysisk beskyttelse og tilgang til mat, sosiale tjenester, utdanning, arbeid og land. Befolkningen er derfor avhengig av assistanse fra det internasjonale samfunn, men bistanden er ikke tilstrekkelig til å dekke behovene. Den økte uroen i store områder i Øst-Kongo har forverret situasjonen, fordi det er blitt vanskeligere for humanitære organisasjoner å operere i disse områdene. ■

LEGGER KRIGEN BAK SEG

Seks år etter de siste kamphandlingene, går Liberia gradvis mot en stabilisering av sikkerhetssituasjonen. Etter fire års innsamling av informasjon kom Sannhetskommisjonen i 2009 med sine anbefalinger, og la blant annet fram forslag om at 50 personer, deriblant den sittende presidenten, ikke bør tildeles offentlige verv i de kommende 30 årene. Grunnen er presidentens tidligere støtte til Charles Taylor, som nå sitter fengslet i Haag, anklaget for krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten. President Ellen Johnson-Sirleaf, som er den første afrikanske demokratisk valgte kvinnelige president, har valgt å ikke følge anbefalingene fra Sannhetskommisjonen, og har annonsert at hun vil stille som presidentkandidat ved neste valg, som avholdes i 2011.

REDUSERT FN-STYRKE Siden 2003 har en fredsbevarende styrke vært utplassert i Liberia. Styrken besto på det meste av 15 000 soldater, men har blitt gradvis redusert til nærmere 8000 i mai 2009. For å støtte landet gjennom det forestående valget har FNs sikkerhetsråd besluttet å forlenge styrkens mandat til 2011.

Til tross for en bedret sikkerhetssituasjon, har Liberia store utfordringer knyttet til gjenoppbyggingen av landet etter 14 års borgerkrig. Mangel på utdanning og tilgang til arbeid for ungdom, utbredt vold mot kvinner og barn, og konflikter knyttet til landspørsmål er bare noen av forholdene som kan føre til en ny destabilisering av situasjonen.

FREMTID FOR DE UNGE Liberia har en svært ung befolkning. Over halvparten av landets 3,5 millioner innbyggere er under 20 år, og blant dem har mange mistet skolegang på grunn av krig og konflikt. Foreløpige tall viser at over 60 prosent av barn i grunnskolealder ikke har tilgang til skolegang, og det er anslått at 1,5 millioner libe-

rianere ikke kan lese og skrive. Situasjonen er særlig alvorlig for jenter og kvinner på landsbygda.

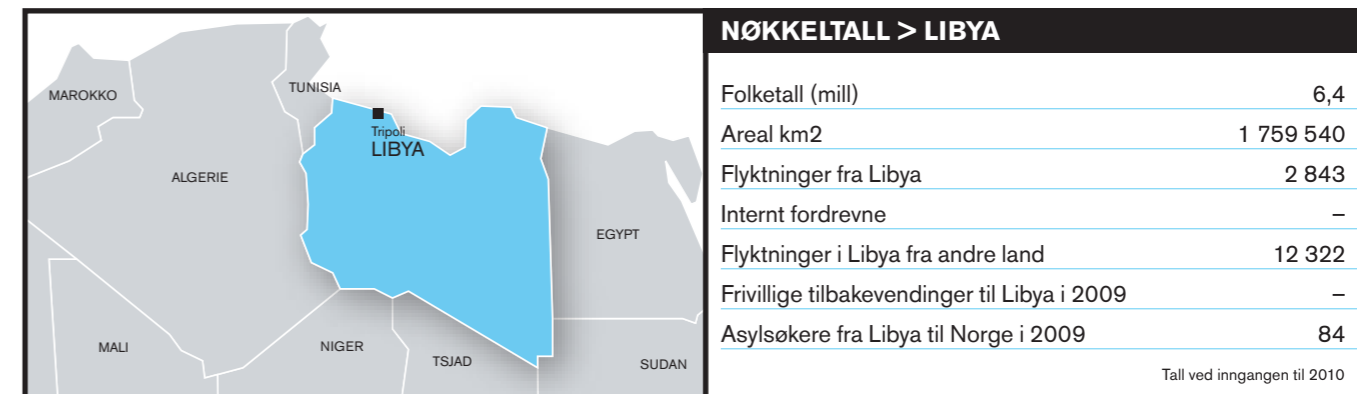
I tillegg til manglende skolegang er arbeidsledigheten i formell sektor anslått til svimlende 85 prosent. At Liberia makter å gi et tilbud til det høye antallet unge som etter konflikten har verken kvalifikasjoner eller muligheter til arbeid, vil være vesentlig for en videre fredelig utvikling.

KJØNNSBASERT VOLD Norge har ved hjelp av bistandsmidler styrket Liberias politi ved å bygge mottak for mishandlede kvinner og barn ved ti hovedpolitistasjoner. Kjønnbasert vold var svært utbredt under konflikten, og voldtekt er fremdeles den hyppigst anmeldte alvorlige forbrytelsen i Liberia. Mange av ofrene er barn. I 2007 gjaldt 46 prosent av anmeldte voldtektssaker barn under 18 år.

LANDKONFLIKTER HINDRER FREDELIG RETUR Inn på en halv million mennesker ble internt fordrevet under borgerkrigen, som varte til 2003.

Blant myndighetene og deres internasjonale bistandspartnere var det i 2009 allmenn enighet om at de fleste da hadde returnert. Situasjonen for fordrevne som i sin tid aldri ble registrert, og som søkte seg til hovedstaden Monrovia under krigen, er imidlertid ikke dokumentert.

Tross den omfattende returen er alle de bakenforliggende årsakene til flukten ikke løst. Det gjelder blant annet konflikter knyttet til land og eiendom. I 2009 ble det rapportert om et økende antall landkonflikter i Liberia. Det gjelder særlig i områdene som grenser mot Guinea, men også andre steder som har hatt en stor andel retur av internt fordrevne. ■

SVINGDØR TIL EUROPA

31. mars 2009 mistet 300 mennesker livet da tre skip med afrikanske migranter gikk ned på vei fra Libya til Italia. Ulykken representerer en av de største maritime katastrofene i moderne midelhavshistorie - og understreker hvilken risiko mange løper for å ta seg til Europa. De siste årene er Libya blitt ett av de viktigste "venteværelsene" på ferden. Libya samarbeider med EUs grensekontrollbyrå Frontex om å begrense migrasjonsbølgen. I 2009 inngikk Libya en returavtale med Italia.

INN I VARMEN Muammar Gaddafi har styrt den oljerike, tidligere italienske kolonien siden et militærkupp i 1969. Han innførte et styre som fikk navnet "massenes stat". Landet styres av folkekomitéer, men i praksis har Gaddafi all makt. Libyas påståtte delaktighet i angrep i Europa på 1980-tallet førte til at USA bombet landet i 1986. Etter at Libya ble beskyldt for å stå bak bombingene av et fly over Lockerbie i Skottland i 1998, ble Gaddafi en internasjonal paria. I 2003 påtok landet seg formelt ansvar for Lockerbie og tok avstand fra masseødeleggelsesvåpen. Etter dette ble Libya omfavnet av det internasjonale samfunnet, til tross for vedvarende menneskerettighetsbrudd mot egen befolkning.

Økonomiske interesser og samarbeid om antiterror og migrasjonskontroll gjorde at både EU og USA styrket sine bånd til Libya i 2009. Gaddafi besøkte USA for første gang i 2009, der han talte i FN. Han overtok også ledervetet i Den afrikanske union.

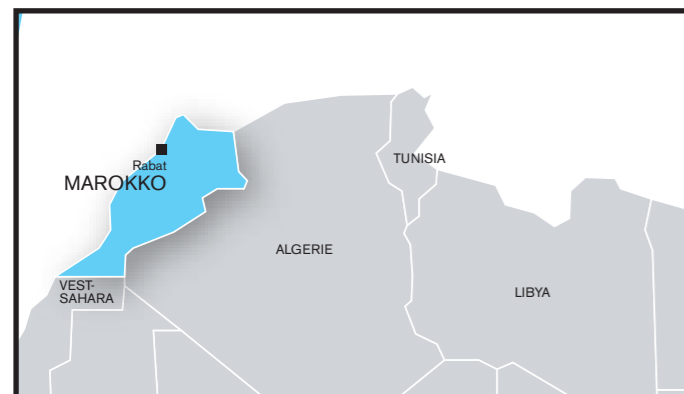
INTERNERER MIGRANTER Gjennom 1990-tallet ønsket Libya afrikanske gjestearbeidere velkommen som billig arbeidskraft. I 2000 hadde omlag én million utlendinger kommet, og myndighetene ønsket å begrense tilstrømmingen. Samtidig begynte europeiske myndigheter å legge press på Libya om å stoppe migranter på vei

til Europa. Det førte til at grensekontrollen ble skjerpet, og Libya begynte å arrestere og deportere papirløse utlendinger.

Samarbeidet mellom Italia og Libya ble styrket i 2009. Nå blir skip med migranter i italiensk farvann overlatt til libyske myndigheter - uten at deres beskyttelsesbehov utredes (Se kapitlet om Italia). I Libya blir de internert til de blir utvist. Menneskerettighetsorganisasjoner melder om mishandling og umenneskelige forhold i integreringsleirene for migranter og asylsøkere. UNHCR slipper bare til i noen av dem. I juli 2009 fikk de tilgang til eritreere som hadde blitt returnert fra Italia. UNHCR slår fast at en stor andel hadde et beskyttelsesbehov. I begynnelsen av 2010 fikk også eritreiske myndigheter tilgang til internerte eritreere, og Human Rights Watch frykter det betyr en snarlig deportasjon (Se kapitlet om Eritrea).

INGEN ASYLLOVGIVNING Libya har ikke ratifisert FNs flyktningkonvensjon, og har ingen nasjonal asyllovgivning. Det finnes derfor ikke prosedyrer for å søke asyl, og myndighetene gjør ingen forsøk på å undersøke beskyttelsesbehov blant de som ankommer fra afrikanske naboland eller returneres fra EU.

Libya samarbeider heller ikke formelt med UNHCR, men tillater deres tilstedeværelse og anerkjenner tildels dokumentasjon om flyktningstatus utstedt av høykommissæren. De fleste som får flyktningstatus er fra Eritrea, Somalia og Sudan. I tillegg har mange palestinske flyktninger i en årrekke vært bosatt i Libya. ■

NØKKELTALL › MAROKKO

Folketall (mill)	32,0
Areal km2	446 550
Flyktninger fra Marokko	2 896
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Marokko fra andre land	1 091
Frivillige tilbakevendinger til Marokko i 2009	–
Asylsøkere fra Marokko til Norge i 2009	72

Tall ved inngangen til 2010

NESTE STOPP EUROPA

Marokko er Europas nærmeste afrikanske nabo. Bare noen kilometer skiller nordspissen av Marokko fra strendene i Sør-Spania. De spanske enklavene Ceuta og Melilla er de mest brukte innfallsportene til Europa for afrikanske migranter. Marokko har gjennom historien og frem til i dag vært et knutepunkt for mennesker på vandring.

POLITISK REFORM Marokko var fransk protektorat til 1956. I tiårene etter uavhengigheten styrte kongen med hard hånd. Gradvis politisk reform på 1990-tallet har bedret menneskerettighetssituasjonen noe, og landet har gjennomgått en forsoningsprosess. Den nåværende kongen, Mohammed VI, er en reformator, men har samtidig beholdt stor politisk makt og overgrep finner fremdeles sted. I 1975 okkuperte Marokko Vest-Sahara. Som en konsekvens lever 165 000 saharawiske flyktninger i leire i Algerie. I okkupert Vest-Sahara er alle de uavhengige menneskerettighetsorganisasjonene siden 2000 enten blitt nedlagt ved dom eller blitt nektet å registrere seg. (se kapittelet om Vest-Sahara).

ENDRET MIGRANTSTRØM På 1960- og 1970-tallet mottok Marokko mange asylsøkere fra Algerie, Øst-Europa og Palestina. De er blitt vel integrerte. Siden 1990-tallet har migrasjonsmønsteret endret seg dramatisk. Afrikanere fra landene sør for Sahara dominerer, men mange kommer også fra asiatiske land som India, Pakistan og stadig oftere Irak. Strømmen er blandet, fra mennesker på flukt fra krig og overgrep, til økonomiske migranter. Majoriteten tar seg inn via Algerie og grensebyen Oujda. For noen er Marokko endestasjon, men mange reiser videre til Europa - via Kanariøyene og de spanske enklavene eller Marokkos nordkyst. Mange dør i for-

søket på å krysse havet. I 2005 ble 11 drept da migranter forsøkte å forsere grensesperringene til de spanske enklavene.

MANGLER LOVGIVNING Marokko har ratifisert FNs flyktningkonvensjon. Et spesifikt nasjonalt lovverk for flyktninger og asylsøkere finnes imidlertid ikke, selv om en lov fra 2003 har noen forordninger. UNHCR har i praksis registrert, vurdert beskyttelsesbehov og utstedt dokumenter til asylsøkere de siste 50 årene. Flyktninger anerkjent av UNHCR, de fleste fra Elfenbenskysten, Kongo og Irak, har i dag store vanskeligheter med å etablere nye liv i Marokko.

Mange som forsøker å komme inn i Marokko deporteres og dumpes på grensen, uten at deres beskyttelsesbehov utredes. Ofte blir de overlatt til seg selv i ugjestmilde ørkenstrøk. Ifølge myndighetene ble 8700 migranter returnert til sine hjemland (hovedsakelig Mali og Senegal) mellom 2004 og 2008. I samme periode skal 65 000 ha blitt stoppet av myndighetene i eller på grensen til de spanske enklavene. Anslagsvis 10 000 til 20 000 migranter fra landene sør for Sahara bor ulovlig i Marokko.

SAMARBEIDER OM KONTROLL Marokkos strategiske beliggenhet gjør at effektiv grensekontroll har høy politisk prioritet. Marokko mottar store summer fra EU, og grensekontrollbyrået Frontex ønsker et samarbeid. Myndighetene er klare på at de verken vil være EUs migrasjonspoliti eller dumpingplass for migranter som ikke får opphold i EU. ■

NØKKELTALL › NIGERIA

Folketall (mill)	154,7
Areal km2	923 768
Flyktninger fra Nigeria	25 272
Internt fordrevne	Ukjent antall
Flyktninger i Nigeria fra andre land	10 272
Frivillige tilbakevendinger til Nigeria i 2009	–
Asylsøkere fra Nigeria til Norge i 2009	582

Tall ved inngangen til 2010

MAKTVAKUM OG VOLD

Intern fordrivelse i kjølvannet av lokal, ofte etnisk basert vold og væpnet intern konflikt, er et vedvarende fenomen i de fleste regionene i Nigeria. Noen eksempler på vold som har skapt fordrivelse det siste året: Det oljerike Niger-deltaet opplevde stadig oftere sammenstøt mellom regeringstropper og lokale militsgrupper i 2009 - der konfliktens kjerne er fordeling av oljeressursene. I nordlige og sentrale deler av landet førte misnøye i forbindelse med valget til sammenstøt mellom kristne og muslimer i flere lokalsamfunn. I et etnisk motivert angrep i mars 2010 ble mer enn 100 mennesker slaktet i Jos, en by på grensen mellom det muslimskdominerte nord og det kristendominerte sør. Ingen vet hvor mange som er fordrevet. Også naturkatastrofer fører hvert år til fordrivelse eller hindrer retur i Nigeria.

DEMOKRATI I TRØBBEL I mai 2010 døde president Umaru Yar' Adua etter lang tids sykdom, og visepresident Goodluck Jonathan ble innsatt. I 2011 skal det være valg, og maktkampen er allerede i gang. I Nigeria skal presidentembetet rotere mellom nord og sør.

Etter tiår der det ene militærkuppet avløste det andre, fikk Nigeria i 1999 en folkevalgt ledelse. Utfordringene er formidable. Afrikas mest folkerike stat er et komplisert lappeteppes av etniske, religiøse og lingvistiske grupper i stadig konflikt med hverandre. Det går en særlig konfliktlinje mellom lokale folkegrupper og de som blir oppfattet som innflyttere. Politisk oppmykning under sivilt styre har gjort det mulig for ulike grupperinger å uttrykke sin misnøye mer høyllytt. Det har ført til stadig mer vold. En fellesnevner for konfliktene er store sosiale ulikheter og kamp om knappe ressurser i et land der rike oljeforekomster kun gagnar et korrupt mindretall. Nigeria slites i sammenføyningene av motset-

ningene, og noen analytikere mener staten Nigeria går mot full kollaps. Samtidig peker andre på lyspunkter, som myndighetenes pågående forsøk på forsoning med militante grupper i Niger-deltaet. Avvæpning av væpnede grupper startet for fullt i 2009, men presidentens sykdom truer forsoningsprosessen.

INTERNT FORDREVNE FALLER UTENFOR Nigerianske myndigheter har i liten grad etablert en egen politikk eller et apparat for å bistå de internt fordrevne. Planer har foreligget siden 2004, men ingenting har skjedd. Ansvaret for å følge opp de internt fordrevne er i stor grad blitt delegert til lokale myndigheter. I 2009 skrev Nigeria under Den afrikanske unions konvensjon om internt fordrevne, som skal danne grunnlaget for lovpålagte retningslinjer. Det gjenstår både å ratifisere den og gjøre den til praktisk politikk.

I fraværet av en spesifikk politikk har responsen ikke vært tilstrekkelig. Det finnes svært begrensede midler, og det er ingen bevisst satsning på varige løsninger.

Noen fordrevne blir internert i offentlige bygg i en kortere periode. De fleste får imidlertid hjelp fra familie, venner og kirkesamfunn i områder der deres etniske eller religiøse gruppe er i flertall. Mange vender hjem når volden avtar. Et ukjent antall bosetter seg permanent i området de flyktet til.

FN satser på utvikling fremfor humanitær assistanse, for å snu voldstrenden. Koordinasjonen mellom humanitære aktører er dårlig.

Nigerianere var den syvende største gruppen asylsøkere til industriland i 2009. Nigeria er også vertskap for omlag 10 000 flyktninger, hovedsakelig fra Liberia. ■

NØKKELTALL › RWANDA

Folketall (mill)	10,0
Areal km2	26 338
Flyktninger fra Rwanda	2 896
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Rwanda fra andre land	54 298
Frivillige tilbakevendinger til Rwanda i 2009	20 480
Asylsøkere fra Rwanda til Norge i 2009	8

Tall ved inngangen til 2010

POLITISK STØTTET RETUR

Stadig flere rwandiske flyktninger vender hjem. I februar 2010 signerte Rwanda, Den demokratiske republikken Kongo og FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) en avtale om frivillig tilbakevending for rwandiske flyktninger i Kongo og kongolesiske flyktninger i Rwanda. Prosessen blir krevende, siden det finnes et stort antall fordrevne i regionen. Mangel på land og ressurser kan skape grobunn for nye konflikter.

Rwanda opplever stabilitet, til tross for uro i de østlige områdene av DR Kongo, hvor væpnede opprørsgrupper fortsatt er aktive. I begynnelsen av 2009 iverksatte regjeringene i Rwanda og DR Kongo en felles militær operasjon for å avvæpne medlemmer av Forces Démocratiques de Libération du Rwanda (FDLR). Mer enn 500 FDLR-opprørere har så langt vendt tilbake og blitt reintegrert i det rwandiske samfunnet.

FOLKEMORD Rwanda var åsted for Afrikas verste folkemord i moderne tid. Da landet ble selvstendig i 1962, satt den etniske gruppen hutu med makten. Undertrykkning av tutsier førte til at mange flyktet inn i nabolandene Burundi, DR Kongo og Uganda.

Folkemordet startet i 1994, da tutsigeriljaen fikk skylden for å ha drept presidentene i Rwanda og Burundi. I løpet av hundre dager ble 800 000 tutsier og moderate hutuer drept. Senere tok tutsiene kontroll over landet, via Front Patriotique Rwandais (FPR). Rundt to millioner hutuer flyktet til DR Kongo, deriblant militante ekstremister. De slo seg ned i østlige deler av DR Kongo, hvor opprørsbevegelsen FDLR etter hvert ble aktiv.

DÅRLIGE FLYKTNINGLEIRE Det lever et ukjent antall internt fordrevne i Rwanda. Myndighetene anerkjenner ikke at de finnes, og har derfor vært lite villige til å motta internasjonal bistand rettet mot denne gruppen.

Flertallet av flyktningene og asylsøkerne i Rwanda er der på grunn

av konfliktene som har preget Great Lakes-regionen de siste tretti årene. Den foreløpig siste tilstrømningen kom i desember 2006. Årsaken var nye kamper øst i DR Kongo.

De fordrevne lever i flyktningleire og er avhengige av internasjonal hjelp. Forholdene er til dels elendige, med trangboddhet og mangelfulle sanitære forhold.

Hjemvendte rwandere mottar noe hjelp, men de aller fleste sliter med å etablere seg på nytt i et samfunn som preges av ressursmangel. Mange får ikke tilbake sine gamle eiendommer, og blir i stedet tvangsflyttet til jordbrukskollektiver.

Nesten to tredjedeler av befolkningen lever under fattigdomsgrensen.

SAMFUNNSUTVIKLING I 2009 innførte den rwandiske regjeringen restriksjoner på politisk aktivitet, individuelle rettigheter, kritikk av politiske myndigheter og diskusjoner om etnisitet. Dette bekymrer både menneskerettsorganisasjoner og internasjonale bistandsaktører.

Rettsoppgjøret etter folkemordet ble i 2008 hovedsakelig overført til gacaca-systemet, som er lokalt baserte rettsinstanser. Mange mener at gacaca-prosessen har bidratt til nasjonal forsoning. Andre påpeker at korrupsjon og upassende påvirkning fra lokale myndigheter og fremtredende personer har undergravd prosessens legitimitet.

Striden mellom regjeringen og Det internasjonale krigsforbrytertribunalet for Rwanda (ICTR) har også komplisert forsoningsprosessen. Man har blant annet vært uenig om hvem som skal ha kontroll over rettssakene. Regjeringen har dessuten beskyldt FN for ikke å følge opp avtalen om å returnere dømte krigsforbrytere til Rwanda.

Rwanda skal avholde presidentvalg høsten 2010 – for andre gang siden folkemordet.

Det er planlagt parlamentsvalg i 2013. ■

NØKKELTALL › DEN SENTRALAFRIKANSKE REP.

Folketall (mill)	4,4
Areal km2	1 759 540
Flyktninger fra Den sentr.afrikanske rep.	160 424
Internt fordrevne	162 000
Flyktninger i Den sentr.afrikanske rep. fra andre land	28 266
Frivillige tilbakevendinger til Den sentr.afrikanske rep. i 2009	–
Asylsøkere fra Den sentr.afrikanske rep. til Norge i 2009	3

Tall ved inngangen til 2010

ULØSTE KONFLIKTER OG NYE UTFORDRINGER

En allmenn lovløshet og konflikter mellom regjeringsstyrker og ulike væpnede grupper påfører sivilbefolkningen i Den sentralafrikanske republikk store lidelser. Siden 2005 har mer enn 300 000 mennesker blitt drevet på flukt i de nordlige områdene av landet. Om lag en tredel har flyktet til et av nabolandene, mens de andre er på flukt i eget land.

POLITISK USTABILT Helt siden selvstendigheten i 1960 har Den sentralafrikanske republikk (SAR) vært politisk ustabil med stadige militærkupp. Den sittende presidenten, General Francois Bozizé, kom til makten gjennom et kupp i 2003, og dannet en overgangsregjering som to år senere organiserte valg. Bozizé vant presidentvalget, som ifølge internasjonale observatører var fritt og rettferdig.

Mange håpet at valget ville markere en overgang til en ny og fredeligere fase. I stedet er situasjonen forverret. I tillegg til egne problemer rammes SAR av konflikter og borgerkriger som herjer i nabolandene Sudan, Tsjad og de to Kongo-statene.

I januar 2009 ble en ny koalisjonsregjering utnevnt. Medlemmer av opposisjonen fikk enkelte plasser, men majoriteten besto av de samme som tidligere. Presidenten og hans regjering har til dags dato ikke klart å få kontroll over hele landet.

KAOS I NORD SAR er rik på naturressurser som blant annet diamanter og tømmer. Likevel er landet blant de fattigste i Afrika, med svake institusjoner og dårlig infrastruktur. Store deler av helse- og skoletilbudet ligger i ruiner, etter mange år med krigshandlinger og voldelige konflikter.

Den verste og mest omfattende volden skjer i de nordlige områdene av landet. Der er forholdene kaotiske, med landeveisrøvere, leiesoldater og ulike opprørsgrupper som plyndrer landsbyer for mat og husdyr. De begår også overgrep som drap, voldtekt og kidnapping av barn for løsepenger.

I tillegg til interne opprørsgrupper har Herrens motstandshær (LRA), opprinnelig fra Uganda, spredd seg til SAR. De har brakt med seg ytterligere vold og intern fordriving av sivile.

MENNESKEHANDEL SAR er både avsenderland, overgangsland og endestasjon for handel med mennesker, der kvinner og barn selges til tvangsarbeid og/eller seksuell utnyttelse. Myndighetene har vært lite handlekraftige i arbeidet med å slå ned på menneskehandelen. Selv om lover er på plass, er det liten eller ingen kunnskap om hvordan man praktisk gjennomfører identifisering av ofre for menneskehandel.

Menneskerettsbruddene i SAR er mange. Drap på sivile, seksuell vold og plyndring av landsbyer er ikke uvanlig. Myndighetenes overgrep mot lokalbefolkningen er ofte en hevn for befolkningens støtte til opposisjonsgrupper. Rekruttering av barnesoldater har vært utstrakt praksis hos alle de væpnede gruppene i landet. Med LRA inne i bildet er dette blitt et forsterket problem.

FNS TILSTEDEVÆRELSE I 1998 gikk FN inn i SAR gjennom den fredsbevarende styrken MINURCA. Allerede to år senere ble styrkene avvirket, da FN mente situasjonen hadde stabilisert seg og at myndighetene hadde vist evne til å gjennomføre "frie og demokratiske" valg.

I september 2007 ble det igjen bestemt at FN skulle inn i landet med fredsbevarende styrker, ettersom konfliktene hadde gjenoppstått. Denne gangen ble styrkene stasjonert i nordøstlige deler av SAR og i den østlige delen av nabolandet Tsjad. Operasjonen ble gjennomført i samarbeid med EU for å stabilisere konflikten og skape trygge forhold for retur for flyktninger og internt fordrevne i landet. I mai 2010 fikk styrken fornyet sitt mandat. ■

SKJØR STABILITET

Den 10 år lange borgerkrigen i Sierra Leone tok formelt slutt i 2002, men gjenoppbyggingen går sakte og stabiliteten er skjør. Massiv arbeidsløshet og fattigdom er blant faktorene som gjør Sierra Leone sårbar for nye konflikter. Særlig marginaliseringen av unge trekkes frem som bekymringsfull. Sierra Leone har lenge ligget i bunnsjiktet på FNs utviklingsindeks, og er et umodent demokrati preget av korrupsjon.

I Vest-Afrika har tradisjonelt interne konflikter i ett land raskt spredt seg til nabolandene. Sierra Leones fremtid avhenger derfor vel så mye av om nabolandene klarer å holde på freden, som av sin egen evne til å håndtere interne spenninger.

TERROR MOT SIVILE Borgerkrigen i Sierra Leone var en av kontinentets mest brutale på 1990-tallet. I kampen mellom opprørsbevegelsen Revolutionary United Front (RUF) og det korrupte regimet til president Joseph Saidu Momoh, ble sivilbefolkningen fanget i kryssilden. Rebellenes krigføring var preget av grove overgrep mot sivile. Soldatene, som ofte var neddopede barn bortført fra sine familier, drepte tusenvis og lemlestet enda flere ved å kutte av hender og andre kroppsdelene. Kvinner og barn ble bortført og holdt som sex-slaver.

Konflikten smittet over til nabolandene Liberia og Guinea. Sierra Leones rike forekomster av diamanter, olje og andre verdifulle naturressurser var med å smøre krigshjulene.

FORSONING FN opprettet i 2002 en spesialdomstol i Sierra Leone, som skulle etterforske krigsforbrytelser begått under borgerkrigen. Tribunalet ble avsluttet i oktober 2009. Den siste saken føres i Haag, mot Liberias tidligere president Charles Taylor, som er anklaget for krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten

i Sierra Leone. Dom er ventet i 2010. I 2003 ble det også opprettet en sannhets- og forsoningskommisjon, som sammen med tribunalet har bidratt til forsoningsprosessen.

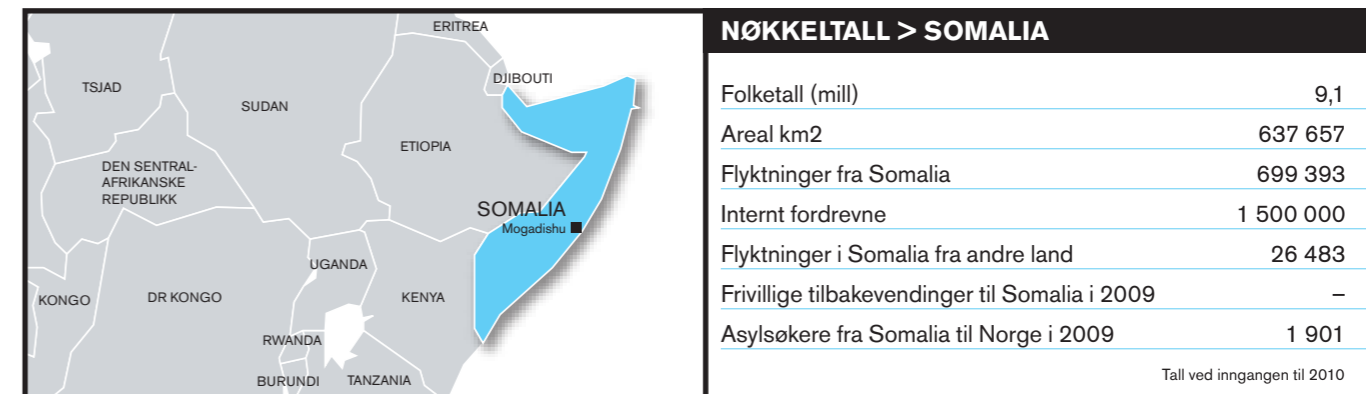
FNs fredsbyggende arbeid tok til i 1998. De siste FN-styrkene trakk seg ut av landet i 2005. FNs fredsbyggingskontor (UNIPSIL) har mandat ut september 2010.

6500 svært traumatiserte barnesoldater er blitt gjenforent med sine familier. Å gi disse barna en fremtid er en av de store utfordringene Sierra Leone står ovenfor.

GRUPPEBESKYTTELSE HAR OPPHØRT Over to millioner mennesker, nesten halvparten av landets befolkning, ble drevet på flukt under krigen. Mange levde i flyktningleire i nabolandene. De fleste ble fordrevet internt. I 2007 var det ingen internt fordrevne og få flyktninger fra Sierra Leone igjen.

31. desember 2008 ble gruppebeskyttelsen av flyktninger fra Sierra Leone trukket tilbake - slik Flyktningkonvensjonen åpner for når årsakene til flukt opphører. UNHCR har siden bistått Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Mali, Senegal, Liberia og Nigeria med å undersøke sakene til individuelle flyktninger som ikke ønsker å returnere til Sierra Leone. I henhold til konvensjonen kan menneskelige hensyn gi grunnlag for videre opphold.

Sierra Leone var også vertskap for flyktninger, hovedsakelig fra nabolandet Liberia. De fleste har nå returnert eller blitt integrert lokalt i Sierra Leone. UNHCR vil i 2010 bidra til reintegrering av gjenværende liberiere. I 2008 opprettet Sierra Leone et eget sekretariat for å bistå flyktninger, som de siste årene er blitt behandlet i henhold til internasjonale forpliktelser. ■

KRITISK HUMANITÆR SITUASJON

Den kronisk ustabile politiske og sikkerhetsmessige situasjonen som har regjert i Somalia siden 1991, fortsetter å gjøre seg gjeldene, nå også med nye opposisjonsgrupperinger og en ytterligere forverring av den humanitære situasjonen for sivilbefolkningen. Matmangel preger landet, et problem som forverres ved at humanitære organisasjoner har fått innskrenket sine muligheter til å bistå med assistanse.

USTABILE POLITISKE FORHOLD Helt siden uavhengigheten i 1960 har befolkningen i Somalia stadig vært utsatt for politiske uroligheter, væpnet konflikt og kritiske humanitære situasjoner. Etter at president Siad Barre ble styrtet i 1991, har landet vært uten en funksjonsdyktig sentralregjering og myndighet. I 2004 ble en overgangsregjering, Transitional Federal Government, (TFG) dannet, støttet av FN. TFG har imidlertid bare hatt begrenset kontroll over landet, og sommeren 2006 tok Unionen av Islamske Domstoler (ICU) kontroll over store deler av Sør- og Sentral-Somalia. Noe av det første ICU gjorde var å innføre strenge muslimske lover.

I desember 2006 gikk etiopiske styrker, med støtte fra USA og i samarbeid med somaliske regjeringsstyrker, inn i Somalia for å avsette ICU. Kamper i hovedstaden Mogadishu drev hundretusener på flukt. Halvannet år senere, i juni 2008, ble det inngått våpenhvile mellom overgangsregjeringen og en allianse av opprørsgrupper dominert av medlemmer fra ICU. I januar 2009 trakk de etiopiske troppene seg ut av Somalia, og en ny president ble valgt under de FN-støttede fredssamtalene i Djibouti.

Den nordvestlige delen av Somalia (Somaliland) erklærte seg unilateralt som egen stat etter at Siad Barre ble styrtet i 1991. Dette området har de senere årene beveget seg mot politisk og sosial stabilitet, til forskjell fra sørlige og sentrale deler av landet.

ISLAMISTGRUPPERINGER I SØR I første kvartal av 2009 ble en samlingsregjering valgt; Government of National Unity (GNU). Andre kvartal derimot, førte med seg en mer ustabil situasjon da deler av regjeringen, støttet av African Union Mission to Somalia (AMISOM), kom i konflikt med de Islamske opposisjonsgruppene Al-Shabaab og Hizbul-Islam.

Hovedstaden Mogadishu og de sørlige og sentrale områdene av landet har i mange år vært preget av klankonflikter. Fra mai 2009 har det vært en eskalerende konfliktsituasjon mellom TFG og mer ekstreme islamistgrupper, som blant annet Al-Shabaab og Hizbul-Islam. Våren 2010 er det Al-Shabaab som kontrollerer det meste av de sørlige og sentrale delene av Somalia.

KRITISK SITUASJON Den humanitære situasjonen i Somalia var i 2009 kritisk, og fortsetter å være det i 2010. Årsaken er manglende lederskap og kontroll over landet fra myndighetenes side. Nesten halvparten av befolkningen mangler mat. I tillegg er tilgangen på helsetjenester og utdanning blant de verste i verden.

Muligheten til å bistå de internt fordrevne har vært svært begrenset for humanitære organisasjoner på grunn av konflikten. Al-Shabaab har blant annet suspendert UNICEF og Verdens matvareprogram (WFP) fra å tilby assistanse til fordrevne personer i deler av området. I tillegg har humanitære organisasjoner i stadig økende grad vært målgruppe for angrep. Brudd på internasjonal humanitær rett og menneskerettigheter har økt, slik at sikkerhets-situasjonen både innenfor og utenfor leirene er dårlig. Flyktninghjelpen er en av få internasjonale organisasjoner med tilstedeværelse og arbeid i Somalia. ■

NØKKELTALL > SUDAN

Folketall (mill)	42,3
Areal km2	2 505 810
Flyktninger fra Sudan	385 117
Internt fordrevne	4 900 000
Flyktninger i Sudan fra andre land	192 233
Frivillige tilbakevendinger til Sudan i 2009	33 110
Asylsøkere fra Sudan til Norge i 2009	251

Tall ved inngangen til 2010

VED ET VEISKILLE?

I april 2010 kunne sudanerne delta i demokratiske valg på president og nasjonalforsamling for første gang på over 20 år. Går alt etter planen, blir det folkeavstemning i 2011 om hvorvidt det konfliktherjede Sør-Sudan skal bli en egen stat.

KONFLIKT MELLOM NORD OG SØR Allerede før Sudan erklærte sin uavhengighet 1. januar 1956, brøt det ut væpnet opprør i Sør-Sudan. Årsaken var misnøye med maktkonsentrasjonen i hovedstaden Khartoum og den skjeve fordelingen av landets ressurser. Kravet fra Sør-Sudan var økt selvstyre. Konflikten pågikk fram til 1972, og endte med en fredsavtale som ga Sør-Sudan status som region med utstrakt selvstyre.

I 1983 brøt borgerkrigen ut på nytt. Bakteppet var blant annet regjeringens ønske om å innføre islamsk lov, sharia. Det vakte sterke reaksjoner i Sør-Sudan, der mange er kristne. Borgerkrigen varte til 2005. Da hadde to millioner mennesker mistet livet, fire millioner blitt fordrevet og en halv million flyktet ut av landet siden 1983.

FREDSAVTALE, TILBAKEVENDING OG NYE FORDREVNE I januar 2005 ble fredsavtalen Comprehensive Peace Agreement (CPA) mellom nord og sør underskrevet. Kort etter dannet regimet i Khartoum, representert ved National Congress Party (NCP), og opprørsgruppen Sudan People's Liberation Movement (SPLM) en samlingsregjering. I tillegg ble FN's fredsbevarende operasjon UNMIS opprettet.

I juni 2009 anslo UNMIS at om lag 2,5 millioner av Sør-Sudans fordrevne og flyktninger hadde vendt tilbake. Det har imidlertid vist seg svært vanskelig å få til gode og varige løsninger for de returnerte. Sør-Sudan er blant de fattigste områdene i hele verden, med blant annet begrenset tilgang til rent vann. I tillegg har den ugandiske opprørsgruppen Herrens motstandshær (LRA) etablert seg i området.

I 2009 økte de inter-etniske konfliktene i Sør-Sudan, noe som har ført til en betydelig forverring i sikkerhetssituasjonen og at matsikkerheten er blitt alvorlig svekket. I løpet av året ble over 390 000 mennesker i Sør-Sudan fordrevet.

PÅ FLUKT I DARFUR I Darfur-provinsen vest i Sudan ble forsøk på fredsforhandlinger stadig utsatt gjennom 2009. Sammenstøt mellom regjeringstropper og opprørere førte til innpå 140 000 nye fordrevne i løpet av årets fem første måneder. Nesten 270 000 flyktet over grensa til flyktningleirer i nabolandet Tsjad.

Den væpnede konflikten i Darfur startet i 2003 da opprørsgruppen Sudan Liberation Army (SLA) og Justice and Equality Movement (JEM) angrep regjeringstyrker. Begrunnelsen var den økonomiske og politiske marginaliseringen av Darfur. Konflikten førte til en av verdens verste humanitære kriser, og en fredsbevarende styrke fra Den afrikanske union (AU) ble etablert. Den klarer ikke stabilisere situasjonen, og etter massivt internasjonalt press gikk sudanske myndigheter våren 2007 med på å slippe inn en FN-styrke. Da hadde regjeringen og SLA inngått en fredsavtale. Andre opprørsgrupper har imidlertid fortsatt å kjempe i Darfur.

SVEKKET HUMANITÆR INNSATS FN-styrken i Darfur mangler ressurser til å sikre sivilbefolkningen tilstrekkelig trygghet.

I mars 2009 ble 13 internasjonale humanitære organisasjoner utvist fra Sudan. Samtidig ble tre nasjonale organisasjoner forbudt. Da hadde Den internasjonale straffedomstolen (ICC) nettopp tiltalt president Al-Bashir for krigsforbrytelser. Utvisningen av de humanitære organisasjonene har svekket muligheten for å nå fram med bistand til hundretusener av sivile, blant annet i Darfur. ■

NØKKELTALL > SØR-AFRIKA

Folketall (mill)	50,1
Areal km2	1 219 912
Flyktninger fra Sør-Afrika	554
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Sør-Afrika fra andre land	357 768
Frivillige tilbakevendinger til Sør-Afrika i 2009	–
Asylsøkere fra Sør-Afrika til Norge i 2009	1

Tall ved inngangen til 2010

MOTTAR FLEST ASYLSØKNADER I VERDEN

Sør-Afrika er i dag det landet i verden som mottar flest individuelle asylsøknader, 222 324 bare i 2009. Antallet har mer enn firedoblet seg siden 2007. Asylsystemet kneler under vekten, og søknadene hopper seg opp. I tillegg strømmer millioner av papirløse migranter til landet hvert år. Sør-Afrika sliter med å oppfylle sine internasjonale forpliktelser i kjølvannet av den massive tilstrømmingen til landet.

FORDRIVES AV VOLD Valget i Sør-Afrika 22. april 2009 ga ANC fem nye år ved makten, og Jacob Zuma ble ny president. Han tok over en økonomi i krise. Sør-Afrika er en av kontinentets økonomiske stormakter, men sliter samtidig med stor fattigdom, høy arbeidsledighet og økende kriminalitet. 16 år etter apartheids fall preger dessuten etnisitet fortsatt både partipolitikk og tenkemåte. Samlet har dette gitt grobunn for sterke spenninger mellom sør-afrikane og innvandrerbefolkningen.

Rasistisk motivert vold har i flere år rammet utlendinger. Zimbabwe er mest utsatte. I november 2009 førte voldsomme sammenstøt i De Doorns i den vestlige Kapp-provinsen til at omlag 3000 zimbabwere ble fordrevet. Sammenstøtene var de verste siden volden i mai 2008, da 62 mennesker ble drept og 46 000 drevet på flukt. Sør-afrikanske myndigheter har satt i gang flere tiltak for å bekjempe fremmedfrykt, men angrepene på innvandrere og flyktninger fortsatte i 2010.

MELLOM TO STOLER Siden 2005 har mellom 1,5 og 2,5 millioner zimbabwere bosatt seg i Sør-Afrika. De fleste er unge menn. Den tiltagende økonomiske krisen i Zimbabwe de siste par årene har ført til massiv økning i tilstrømmingen.

En rapport fra UNHCR fra 2009 slår fast at de fleste zimbabwere faller mellom to stoler: De er verken frivillige, økonomiske

migranter eller oppfyller nødvendige vilkår for flyktningstatus. Rapporten kaller dem "overlevelsismigranter". De fleste lever i skjul, men stadig flere søker også asyl. En økende andel er kvinner og barn.

PRAGMATISK LØSNING Sør-Afrikas respons i forhold til papirløse zimbabwere har vært arrestasjoner og massedepotasjoner – og til dels å ignorere dem og deres humanitære behov. Fra 2006 til 2008 ble nesten 500 000 zimbabwere deportert, ifølge myndighetenes egne tall. Depotasjonene er ineffektive og svært dyre. De fleste deporterte finner veien over grensen til Sør-Afrika igjen. Også registrerte asylsøkere er blitt deportert uten at søknaden er blitt behandlet.

I mars 2009 signaliserte innenriksdepartementet en ny politikk overfor zimbabwere. Denne skulle inkludere midlertidig oppholdstillatelse i ett år og dermed lovlig tilgang til helsetjenester, skole og jobb. Disse forslagene ble aldri realisert. To andre tiltak ble imidlertid gjennomført: Depotasjonene er blitt stoppet, og en ny visumordning gir zimbabwere mulighet til å oppholde seg i Sør-Afrika i 90 dager per kalenderår. I utgangspunktet fulgte arbeidstillatelse med visumet, men den ble senere trukket tilbake. Arrestasjoner har fortsatt. Mange mener at løsningen ikke ligger i å hindre, men å kontrollere zimbabwernes tilstedeværelse i landet. Sør-Afrikas immigrasjons- og asyllover er under revisjon. ■

NØKKELTALL > TANZANIA

Folketall (mill)	43,7
Areal km2	945 087
Flyktninger fra Tanzania	1 407
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Tanzania fra andre land	119 575
Frivillige tilbakevendinger til Tanzania i 2009	–
Asylsøkere fra Tanzania til Norge i 2009	2

Tall ved inngangen til 2010

NØKKELTALL > TSJAD

Folketall (mill)	11,2
Areal km2	1 284 000
Flyktninger fra Tsjad	57 335
Internt fordrevne	168 000
Flyktninger i Tsjad fra andre land	338 559
Frivillige tilbakevendinger til Tsjad i 2009	1 780
Asylsøkere fra Tsjad til Norge i 2009	7

Tall ved inngangen til 2010

BANEBRYTENDE INTEGRERING

Et endelig punktum for en av verdens mest langvarige flyktningsituasjoner kan snart bli satt: UNHCR anslår at det innen 2011 ikke vil være flere burundiske flyktninger igjen i Tanzania. Burundiere fikk under hele borgerkrigen, som formelt var over i 2008, automatisk asyl i Tanzania.

Den største gruppen burundiske flyktninger har bodd i Tanzania siden 1972. I 2009 fikk disse mulighet til å søke om statsborgerskap i vertslandet. Lokal integrering av burundiere markerer et vesentlig skifte i Tanzanias tilnærming til å håndtere flyktningkrisen. I mars 2010 meldte UNHCR at 155 000 har fått søknaden innvilget.

VARIGE LØSNINGER Integreringsprosjektet er, ifølge UNHCR, banebrytende, og har sammen med et omfattende tilbakevendingprogram ført til varige løsninger for hundretusener av burundiske flyktninger.

Mer enn 500 000 har returnert til Burundi fra flyktningleire i Tanzania siden 2002. Tilbakevendingprogrammet regnes som et av de mest vellykkede på det afrikanske kontinentet, og ble formelt avsluttet i april 2009. Myndighetene i Tanzania og UNHCR møter imidlertid kritikk for å legge stort press på flyktningene for å få dem til å returnere.

36 000 burundiere, som kom til Tanzania først på 1990-tallet, bodde ved inngangen til 2010 fortsatt i flyktningleiren Mtabila i Kigoma. UNHCR og myndighetene i Tanzania arbeider for frivillig tilbakevending i løpet av 2010.

FREDELIG LAND Tanzania er omringet av land rammet av etniske og interne væpnede konflikter, men situasjonen i Tanzania selv har holdt seg stabil og fredelig. Til tross for at landet er ett av verdens fattigste og er avhengig av internasjonal bistand, har Tanzania i over

50 år ønsket flyktninger fra de urolige nabolandene velkomne. Lenge var landet vertskap for Afrikas største flyktningbefolkning. På det meste i 2000 bodde 700 000 flyktninger i leire i landet.

På begynnelsen av 1990-tallet begynte myndighetene i større grad å vurdere flyktningene som en byrde, og innskrenket deres bevegelsesfrihet og rett til å arbeide. En flyktninglov fra 1998 pålegger flyktninger å bo i leire eller dedikerte bosettinger, og myndighetene slår ned på "uautorisert" ferdsl. I opptakten til valget i Tanzania i oktober 2010 er presset stort for å gjøre landet fritt for flyktninger. Menneskerettighetsorganisasjoner frykter tvungen tilbakevending og drastiske grep, som i 1996 da soldater kastet ut tusenvis av flyktninger fra Rwanda.

FLYKTNINGER FRA FLERE LAND Burundiene har utgjort den største gruppen flyktninger i Tanzania, men landet huser også flyktninger fra andre afrikanske land. Den nest største gruppen er 60 000 kongolesere, som per januar 2010 fortsatt bodde i leire. UNHCR har som mål å bistå 20 000 av dem med frivillig retur, og 2500 med å integreres lokalt i Tanzania i løpet av 2010. Om lag 500 somaliere fra den etniske minoriteten Somali Bantu, som har klart seg selv, skal også etter planen integreres lokalt i løpet av 2010.

Som de fleste andre land i Afrika påvirkes Tanzania i stadig større grad av en blandet migrasjonsstrøm, hovedsakelig fra Afrikas Horn. Migrantene reiser gjennom Tanzania på vei til det sørlige Afrika. I 2009 undertegnet Tanzania, Kenya, Uganda, Rwanda og Burundi en avtale om fri bevegelse av mennesker og varer. En utfordring fremover vil være å sikre asylrommet i lys av en mer blandet migrasjonsstrøm og politisk skepsis til migranter og flyktninger. ■

USTABILITET PREGER SITUASJONEN

I februar 2010 møttes lederne for Tsjad og Sudan for første gang på seks år, i et forsøk på å stabilisere forholdet mellom landene. Tsjad og Sudan beskylder hverandre gjensidig for å støtte opprørsbevegelser, og utkjemper i praksis en krig via stedfortredende militsgrupper i grensetraktene. Til tross for dyp og vedvarende mistillit er det rom for forsiktig optimisme. Tsjads president, Idriss Deby, og Sudans president, Omar al-Bashir, er i første omgang blitt enige om felles grensepattuljer, som skal slå ned på opprørere i grensetraktene.

MANGE FRONTER Konflikten med Sudan er bare én av flere kilder til vold og fordrivelse i Tsjad. Siden landet ble uavhengig i 1960, har ustabilitet, vold og borgerkrig preget Tsjad. Den nåværende presidenten kom til makten i et militærkupp i 1990. Den siste interne væpnede konflikten brøt ut i 2006, etter at president Deby endret grunnloven, slik at han kunne stille til valg for tredje gang. Deby overlevde et kuppforsøk, og vant valget.

I tillegg fører en vedvarende konflikt mellom det muslimske og arabiske nord og kristne og animistiske afrikanerne i sør til vold og fordrivelse. De siste årene har dessuten kriminelle gjenger i stadig større grad gått til angrep på flyktninger, internt fordrevne, lokalbefolkning og hjelpearbeidere i øst. Kvinner er særlig utsatt. Den seksuelle volden er omfattende.

BEGRENSET RETUR 185 000 tsjadere er blitt fordrevet siden 2005. En UNHCR-undersøkelse fra 2008 viser at 60 prosent er kvinner mellom 15 og 40 år. Mangel på mat og livsgrunnlag har gjort at mellom 20 000 og 25 000 fordrevne har vendt hjem siden 2008 - til fortsatt vanskelige leveforhold. I oktober 2009 fastslo FN's matvareprogram at 40 prosent av befolkningen er rammet av matmangel.

Til tross for at Tsjad har vært oljeproducent siden 2003, havnet landet på 175. plass av 182 land i UNDP's Human Development Index i 2009. Majoriteten av de internt fordrevne har ingen mulighet til å returnere, og det er lite trolig at situasjonen vil endre seg i overskuelig fremtid.

Ved inngangen til 2010 bodde 270 000 sudanske flyktninger i 12 leire langs grensen mot Sudan i øst. Også for dem er retur lite sannsynlig, da situasjonen i Darfur fortsatt er ustabil. I tillegg fortsatte flyktningstrømmen fra Den sentralafrikanske republikk i 2009. 81 000 flyktninger bodde i 11 leire langs grensen i sør ved utgangen av året. Tsjad mottok også nye flyktninger fra Kongo.

MANGLENDE TILGANG Sikkerhetssituasjonen begrenser tilgangen til flyktninger og internt fordrevne øst i Tsjad. Humanitære organisasjoner er i stadig større grad blitt mål. Bare i de første ni månedene av 2009 ble det registrert 192 angrep på hjelpearbeidere. Fra september 2007 skulle FN-operasjonen MINURCAT, i samarbeid med fredsbevarende EU-styrker og en tsjadisk spesialpolitistyrke (DIS), bidra til økt sikkerhet og legge til rette for frivillig tilbakevending. EU-styrkene har ikke maktet å gjenopprette sikkerheten, og DIS-styrkene er kun utplassert i flyktningleirene, ikke blant internt fordrevne. Dessuten beskyldes DIS for overgrep mot flyktningene.

I mars 2009 ble EU-styrken erstattet med en FN-styrke, og i mars 2010 gikk styrkens mandat ut. Samme måned aksepterte president Deby at styrken blir stående i to måneder utover mandatet. Hjelpeorganisasjonene frykter fremtiden uten FN-beskyttelse.

Norge har bidratt til FN-operasjonen med et feltsykehus, men regjeringen avslutter oppdraget i mai 2010 - i strid med FN's ønske. ■

NØKKELTALL › UGANDA

Folketall (mill)	32,7
Areal km2	236 040
Flyktninger fra Uganda	8 463
Internt fordrevne	Inntil 437 000
Flyktninger i Uganda fra andre land	138 896
Frivillige tilbakevendinger til Uganda i 2009	–
Asylsøkere fra Uganda til Norge i 2009	32

Tall ved inngangen til 2010

MASSIV RETUR I NORD

2009 var preget av massiv retur i Nord-Uganda. Fortsatt bor en del internt fordrevne i leirer som nå er i en avviklingsprosess. Mange risikerer å bli kastet ut av leirene, og går derfor en meget usikker fremtid i møte.

DESPOTI OG MENNESKERETTSBRUDD Uavhengighetsperioden til Uganda har vært preget av ulike diktatorer. Den mest kjente er Idi Amin, som var president fra 1971 - 1979, en periode som kostet over 400 000 mennesker livet, og som etterlot landet i økonomisk ruin.

Ugandas nåværende President, Yoweri Museveni, har styrt landet siden 1986, samme år som Herrens motstandshær (LRA), ledet av Joseph Kony, etablerte seg i landet. Kort etter oppsto konflikt mellom regjeringshæren og LRA i Nord-Uganda. Konflikten førte med seg alvorlige menneskerettighetsbrudd, blant annet rekruttering av barn som soldater.

I 2005 utstedte den internasjonale straffedomstolen (ICC) en arrestordre på Joseph Kony og fire andre. Anklagen omfatter krigsforbrytelser og andre forbrytelser mot menneskeheten.

Sosialt og økonomisk har Uganda opplevd en vekst etter at Museveni kom til makten. Den langvarige konflikten med LRA har imidlertid bidratt til underutvikling og undertrykkelse av befolkningen i Nord-Uganda.

VÅPENHVILE De senere årene har intensiteten i konflikten mellom LRA og myndighetene i Uganda roet seg, men LRA har ekspandert inn i naboland som Sudan, Den sentralafrikanske republikk og DR Kongo. I 2005 gikk partene med på en våpenhvile. Det førte til at antall internt fordrevne ble kraftig redusert.

I desember 2009 avtalte fire av Ugandas opposisjonspartier å gå sammen om en felles kandidat til presidentvalget i 2011. På tross av denne sammenslåingen og felles satsingen, er det sådd tvil om opposisjonspartiernes reelle mulighet for å delta i en rettferdig valg-

kamp mot Musevenis parti, National Resistance Movement (NRM).

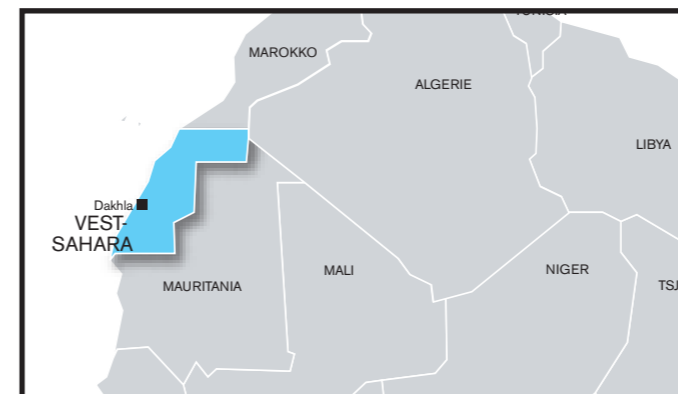
MASSIV RETUR Da konflikten mellom LRA og myndighetene var på det verste, ble rundt 90 prosent av befolkningen i Nord-Uganda drevet på flukt. Det skjedde i 1996, da regjeringen tvang befolkningen inn i såkalte beskyttede leirer. I 2005 levde cirka 1,8 millioner mennesker i leirer for internt fordrevne i Uganda. Mot slutten av 2009 var det redusert til cirka 437 000.

Fordrevne som vender tilbake til sine hjemsteder møter mange utfordringer. Blant annet er land- og eiendomstvister et problem som går igjen. Fortsatt er det prekær mangel på grunnleggende velferdstilbud i tilbakevendingsområdene, og de lokale myndighetene har begrensede midler til å tilby assistanse.

Manglende pengestøtte gjør at det internasjonale samfunnet har begrenset mulighet til å gi bistand og assistere sivilbefolkningen, når de nå returnerer til et Uganda som er mer fredelig enn på mange tiår.

USIKKER MATVARESITUASJON Våren 2010 står Nordøst-Uganda, Kitgum-, Pader- og Karamoja-distriktene overfor en meget usikker matvaresituasjon, rapporterer FN og andre organisasjoner. Årsaken er feilslåtte regntider og dårlige avlinger. Situasjonen står i kontrast til forholdene i de andre områdene av Uganda, der avlingene er relativt gode og matvaresikkerheten bra. Uganda har et høyt antall hiv-positive og aidsrammede, som har spesielt behov for sikker tilgang på næringsrik mat.

Verdens matvareprogram (WFP) og Flyktninghjelpen distribuerer mat både i leirer og til sivilbefolkningen i Uganda. På grunn av finansieringsproblemer har disse måttet kutte i sine matutdelingsprogrammer. ■

NØKKELTALL › VEST-SAHARA

Folketall (mill)	0,5
Areal km2	266 000
Flyktninger fra Vest-Sahara	116 495
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Vest-Sahara fra andre land	–
Frivillige tilbakevendinger til Vest-Sahara i 2009	–
Asylsøkere fra Vest-Sahara til Norge i 2009	1

Tall ved inngangen til 2010

OKKUPASJONEN FORTSETTER

Da FNs høykommissær for flyktninger, António Guterres, besøkte flyktningleirene for saharawiske flyktninger i Algerie i september 2009, uttalte han at høykommissæren ikke kunne løse saharawienes politiske problemer. - Eksil er som en lungebetennelse, man trenger antibiotika for å kurere det. I dette tilfellet er den rette antibiotika å finne en politisk løsning. Jeg kan ikke tilby det. Jeg har bare aspirin som kan døyve noe av smerten, uttalte han.

BESØKSORDNING Det var andre gang FNs høykommissær for flyktninger besøkte flyktningene fra Vest-Sahara i løpet av deres 35 år i eksil. Høykommissærens besøk omfattet også Marokko og Algerie. Et viktig resultat som ble oppnådd, var å styrke programmet for økt kontakt mellom saharawiene i leirene og i de okkuperte områdene. Dette inkluderer både familiebesøk og telefonkontakt. 9000 saharawier har på denne måten fått besøke familiemedlemmer de har vært avskåret fra.

UDEKKEDE BEHOV Guterres understreket også sterkt behovet for å rette oppmerksomheten mot flyktningenes humanitære behov og de ekstreme forholdene de lever under. FN deler ut mat til 125 000 av de mest sårbare flyktningene. I følge Polisario, saharawienes egen organisasjon, befinner det seg 165 000 flyktninger i leirene. Frivillige organisasjoner peker på manglende forutsigbarhet i forhold til leveranser av mat og medisiner, som de største utfordringene.

TRAKASSERING Menneskerettighetssituasjonen i de okkuperte områdene er fortsatt svært vanskelig. Den kjente saharawiske menneskerettighetsaktivisten, Aminatou Haidar, fikk sitt pass beslaglagt av marokkanske myndigheter, og ble sendt til Lanzarote i Spania da hun var på vei hjem til El Aaiún 13. november i 2009. Hun kom fra USA der hun hadde mottatt menneskerettighetsprisen Civil Courage Prize. Først etter internasjonale reaksjoner

og 32 dagers sultestreik, fikk Haidar reise hjem.

OLJEFONDET Norwatch, nyhetstjenesten til Fremtiden i våre hender, påviste i oktober 2009 at Statens Pensjonsfond Utland har investert 2,44 milliarder kroner i selskaper som importerte fosfat fra okkupert Vest-Sahara til en verdi av over 4,5 milliarder kroner. Disse selskapene kjøper inn fosfatlaster fra et marokkansk statsselskap i okkupert Vest-Sahara.

Opplysningene vekket sterke reaksjoner, siden Marokkos okkupasjon av og krav på Vest-Sahara ikke er anerkjent av et eneste land i hele verden. Her er folkeretten krystallklar. Handel med naturressurser fra okkuperte områder, i strid med den opprinnelige befolkningens ønsker og uten at inntektene gagnar dem, er forbudt.

VESTLIGE LANDS DOBBELTSPILL De saharawiske flyktningene kom til Tindouf-området i Algerie i 1975 og 1976, etter at den marokkanske hæren rykket inn og okkuperte den tidligere spanske kolonien. FN har definert Vest-Sahara som et avkoloniseringsproblem, og Den internasjonale domstolen i Haag forkastet i 1975 Marokkos påstand "historiske krav" på Vest-Sahara. Den afrikanske union (AU) har anerkjent Vest-Sahara og deres rett til selv å bestemme sin egen fremtid. Både USA, Frankrike og Spania har fram til nå enten vært likegyldige eller motarbeidet saharawienes legitime rettigheter. I Norge har flere og flere tatt til orde for et sterkere norsk engasjement for å løfte Vest-Sahara høyere opp på den internasjonale dagsorden. Det er svært problematisk både etisk, politisk og juridisk at også norske aktører fra næringslivet allierer seg med marokkanske myndigheter for å gjøre investeringer i de okkuperte områdene. ■

NØKKELTALL > ZIMBABWE	
Folketall (mill)	12,5
Areal km2	390 580
Flyktninger fra Zimbabwe	23 853
Internt fordrevne	570 000 - 1 000 000
Flyktninger i Zimbabwe fra andre land	4 630
Frivillige tilbakevendinger til Zimbabwe i 2009	–
Asylsøkere fra Zimbabwe til Norge i 2009	36

Tall ved inngangen til 2010

AKUTT HUMANITÆR KRISE

Et håp om endring ble tent i Zimbabwe i 2009, da en ny samlingsregjering kom på plass. Avtalen om maktdeling mellom President Mugabes parti Zanu-PF og opposisjonen, førte til økt samarbeid mellom Zimbabwes myndigheter og internasjonale humanitære organisasjoner - og bedret dermed tilgangen til sårbare grupper. Starten på 2010 har imidlertid vært preget av at den politiske prosessen har gått i stå, og optimismen er ikke lenger til stede. Den humanitære krisen i kjølvannet av år med vanstyre har igjen tiltatt, og befolkningen er blant kontinentets fattigste og mest sårbare.

HARDT RAMMET Ingen er hardere rammet av krisen enn Zimbabwes mellom 500 000 og én million internt fordrevne. Mange har måttet flykte flere ganger. Særsilt tre hendelser har ført til fordrielse det siste tiåret. I 2000 startet Mugabe en landreform, der omlag én million landarbeidere ble kastet ut fra storgårder over hele landet. Mellom 200 000 og 300 000 av dem endte som internt fordrevne. Reformen har fortsatt, og i 2009 ble ytterligere 15 000 landarbeidere og deres familier fordrevet.

I 2005 gjennomførte regjeringen slumsanering i de større byer. Mer enn 500 000 av landets fattigste ble hjemløse da bulldosere jevnet husene deres med jorden. Før og etter valget i 2008 ble mellom 36 000 og 200 000 mennesker fordrevet, da opposisjonens støttespillere ble truet og angrepet. Tusenvis fikk hjemmene sine brent ned. De fleste som ble fordrevet av volden i forbindelse med valget vendte imidlertid hjem i 2009.

PÅ KANTEN AV STUPET I dag er det få spor igjen av optimismen som preget Zimbabwe da landet ble selvstendig i 1980. Ved inngangen til 2009 stod Zimbabwe på randen av total kollaps. Utdannings-

systemet og helsevesenet lå radbrukket. Koleraepidemien, som startet i september 2008, fortsatt å ta liv i 2009, og 20 prosent av den voksne befolkningen er HIV-smittet.

Økonomien lå i ruiner og hyperinflasjon gjorde landets valuta så verdiløs at den ble avvirket i 2009. Kun de med tilgang til utenlandsk valuta kan nå kjøpe mat og basisvarer. Syv millioner mennesker var avhengige av matutdeling for å overleve ved inngangen til 2009. Økonomien stabiliserte seg noe i løpet av 2009, men forbedringene har hatt liten effekt på situasjonen til de mest sårbare. Fluktaspektet ved krisen er nærmest helt skjult, blant annet fordi Zimbabwe ikke har synlige tegn på intern masseflukt - som leire.

NEKTET ADGANG FN og humanitære organisasjoner er i perioder blitt nektet adgang til Zimbabwe. Mugabe har heller ikke anerkjent at landet har internt fordrevne. I 2009 fikk FN for første gang adgang til å gjøre en begrenset behovsanalyse, og samlingsregjeringen godtok FNs definisjon av internt fordrevne for enkelte grupper. De fordrevne etter landreformen er fortsatt et sensitivt tema.

MASSEUTVANDRING Utvandringen til Sør-Afrika fortsatte i 2009. Siden 2005 har mellom 1,5 og 2,5 millioner mennesker bosatt seg i nabolandet. (Les mer i Sør-Afrika-kapittelet). Mange har også reist til Botswana, Malawi, Mosambik og Zambia. En liten andel har reist til industriland.

UNHCR håper å hjelpe 60 000 mennesker med å returnere fra Sør-Afrika til Zimbabwe i 2010. Retur avhenger imidlertid av at økonomien og den sosiale infrastrukturen i Zimbabwe gjenoppbygges. ■

Humanitær innsats for barn på flukt skal dekke både deres fysiske og psykiske behov.

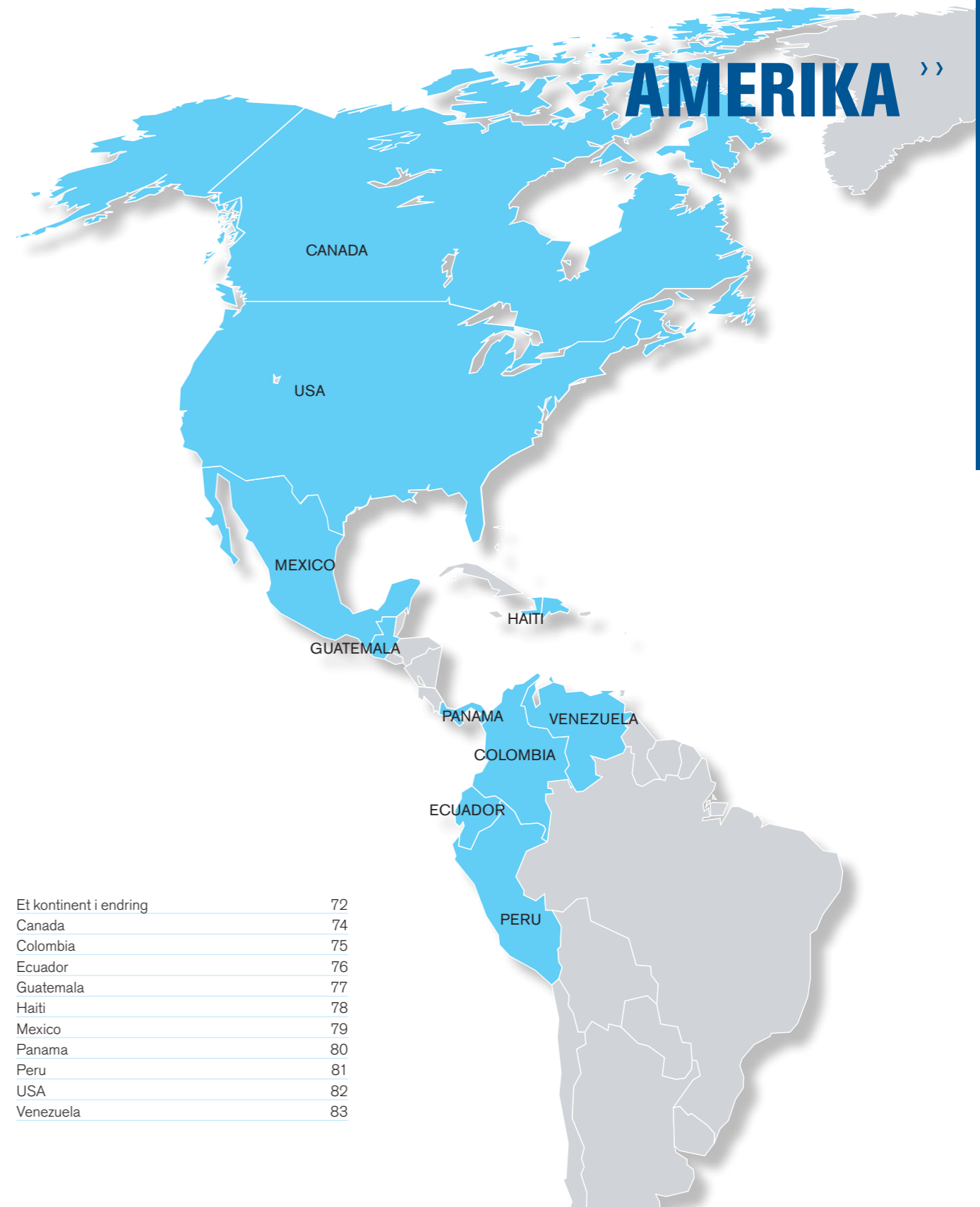
Foto: Birgitte Heneide

Urfolk har i stadig større grad blitt trukket inn i den væpnede konflikten i Colombia.

Foto: Erik Giercksky / Flyktninghjelpen

AMERIKA >>

Et kontinent i endring	72
Canada	74
Colombia	75
Ecuador	76
Guatemala	77
Haiti	78
Mexico	79
Panama	80
Peru	81
USA	82
Venezuela	83

LAND SOM FLEST HAR FLYKTET FRA >>>

Colombia	454 088
Haiti	36 007
Mexico	26 848
Guatemala	14 881
El Salvador	14 802

Kilde: UNHCR

LAND MED FLEST INTERNT FORDREVNE >>>

Colombia	3 300 000 - 4 900 000
Peru	150 000
Mexico	5000 - 8000

Kilde: IDMC

Foto: REUTERS/Eliana Aponte

Foto: Seapix

Fordrevne barn er blant de mest utsatte i Colombia.

Skiltet ved motorveien langs grensen mellom USA og Mexico nær san Diego taler sitt eget språk.

Foto: Seapix

13 cubanske båtflyktninger ute av kurs blir plukket opp av det norske skipet Berge Danuta midt ute i Mexicco-gulven.

ET KONTINENT I ENDRING

I 2009 økte kamphandlingene i Colombia og drev nye mennesker på flukt. Landet ligger nå nest øverst på verdensstatistikken over internt fordrevne. Finanskrisen førte samtidig til en nedgang i antall migranter som reiste fra Latin-Amerika til USA.

ØKTE KAMPHANDLINGER I COLOMBIA Latin-Amerika har lagt borgerkrigene på 1980- og 1990-tallet bak seg. Det er ett viktig unntak fra dette: Den væpnede konflikten i Colombia er fremdeles i full gang. I 2009 tiltok sammenstøtene mellom regjeringshæren og FARC-geriljaen i Colombia på nytt, og gamle paramilitære grupper dukket opp igjen. Oppblomstringen av konflikten førte til en betydelig økning i overgrep mot sivilbefolkningen. I 2009 økte antall internt fordrevne med rundt 286 000 personer. Siden 1985 har opp mot 4,9 millioner mennesker blitt fordrevet fra sine hjem, og Colombia er det landet i verden etter Somalia med størst andel internt fordrevne.

Alle parter i konflikten utsetter sivilbefolkningen for overgrep. De fleste fordrevne har flyktet fra landsbygda til urbane sentre. De siste årene har det vært færre massefluktsituasjoner. Ofte er det enkeltpersoner, en familie eller en mindre gruppe som flykter til et tryggere sted. Dermed blir fordrivelsen mindre synlig, uten at antallet går ned. Afro-colombianere, urfolk og kvinner er spesielt utsatt for overgrep og er overrepresentert blant personer på flukt.

COLOMBIANSKE FLYKTNINGER Colombianerne flykter også over grensene til nabolandene, og til Canada, USA og Europa. De fleste colombianske flyktningene i Latin-Amerika er uregistrerte flyktninger og mangler oppholdstillatelse og identifikasjonspapirer. Den største colombianske flyktninggruppen er i Ecuador. Mange av flyktningene kommer til isolerte jungelområder som er dårlig rustet til å ta imot dem. De er også utsatt for overgrep fra

colombianske væpnede grupper som tar seg over grensen fra Colombia.

Ecuador gjennomførte i 2009 en storstilt registrering av colombianske flyktninger i grenseområdene mot Colombia. Prosjektet var et samarbeid mellom regjeringen og UNHCR. Erfaringene fra prosjektet er gode, og UNHCR håper å lansere lignende tiltak andre steder.

ØKONOMISKE FLYKTNINGER Latin-Amerika har de siste ti til tjue år hatt en positiv økonomisk og politisk utvikling. Fremdeles er de økonomiske forskjellene store, og fattigdom er utbredt. Fattigdom er en viktig årsak til den store migrasjonsstrømmen fra Latin-Amerika til USA og Canada. Når økonomiske nedgangstider gjør det vanskelig å få arbeid i de rike landene i nord, reduseres derfor strømmen. Det er likevel ikke riktig at alle som reiser hovedsakelig har et økonomisk motiv; bildet er mer sammensatt.

Myndighetene i enkelte latinamerikanske land begår omfattende menneskerettsbrudd, andre er ikke i stand til å ivareta befolkningens sikkerhet og velferd. I flere land utsettes fagforeningsaktivister og personer som jobber for minoriteters rettigheter for overgrep. I Peru trues urbefolkningsledere som sloss mot industriprosjekter i regnskogen på livet, og i flere land er kriminaliteten skyhøy.

Årsakene til at folk reiser fra hjemlandet sitt kan skyldes mange forhold. Dermed kan det være vanskelig å identifisere hvem som har krav på beskyttelse etter internasjonale regler, og hvem som

«bare» er på jakt etter en bedre fremtid.

USA og det viktige transittlandet, Mexico, har i tillegg sterkt fokus på å hindre ulovlige grensepasseringer og stoppe kriminalitet. Konsekvensen er at personer med krav på beskyttelse ikke får mulighet til å søke asyl i disse landene, eller at asylsøknaden avvises uten at vedkommendes individuelle situasjon er vurdert.

Narkotikatraffikken er en viktig medvirkende årsak til destabilisering av stater i Latin-Amerika. I Colombia er både geriljaen og paramilitære grupper dypt involvert i narkotikatraffikken fra Latin-Amerika til USA og Europa. Inntektene brukes blant annet til å finansiere den væpnede kampen. Flere tusen personer i Mexico ble fordrevet fra sine hjem på grunn av narkotikarelatert vold i løpet av 2009, ifølge Flyktninghjelpens Senter for internt fordrevne i Genève (IDMC). I juni gjennomførte et meksikansk narkotikakar-tell koordinerte angrep på politistasjoner og politifolk i flere byer i delstaten Michoacan. Tidligere i 2009 ble åtte ordførere og en rekke offentlige ansatte i delstaten arrestert mistenkt for å samarbeide med narkotikabanden.

Narkotikahandelen bidrar også til den høye kriminaliteten i transitt- og grenseområder mellom Nord- og Sør-Amerika. I disse områdene tilbyr menneskesmuglere sine tjenester, folk verves til svart arbeid og kvinner og barn rekrutteres og kidnappes til prostitusjon. Slike forhold preger både Mexicos sørlige og nordlige grense.

ASYL I AMERIKA I 2009 var både USA og Canada blant de tre største mottakerne av asylsøkere i den industrialiserte verden. USA mottok 49 000 asylsøknader. I Canada var tallet 33 000. De tre største asylgruppene til USA i 2009 var kinesere, meksikanere og salvadorere. Canada tok imot flest søkere fra Mexico, Ungarn (romfolk) og Colombia. UNHCR melder at latinamerikanske land mottar en økende andel asylsøkere og migranter fra Afrika og Midtøsten. Mange ønsker primært å komme til USA, men en del ender opp med å søke asyl i et latinamerikansk land.

USAs forrige president, George Bush, fikk kritikk for å la nasjonal sikkerhet og immigrasjonskontroll stå i fokus for politikken

også på asyl- og flyktningfeltet. I 2009, da Barak Obama overtok presidentembetet, håpet mange på en ny politisk kurs. Obama-administrasjonen har varslet enkelte endringer, men ved inngangen til 2010 var det gjennomført få konkrete tiltak.

POLITIKK OG ØKONOMI Obamas inntreden i Det hvite hus vakte også håp om at USA i større grad ville vektlegge politiske, fremfor militære, løsninger på konflikten i Colombia. Så langt har president Obama viet Latin-Amerika liten oppmerksomhet, og det er ikke foretatt noen tydelige omlegginger av politikken.

Valget av den venstreorienterte Hugo Chavez til president i Venezuela i 1998 var starten på en ny politisk utvikling i Latin-Amerika. I 2006 vant venstreorienterte partier valgene i Ecuador og Bolivia, og i mars 2009 fikk også El Salvador en venstre-regjering etter 20 år med høyrestyre. De venstreorienterte regjeringene har gjennomført sosiale reformer og vært kritiske til USAs dominans på kontinentet. På den andre enden av den politiske skalaen står regjeringene i Peru og Colombia som er nære allierte av USA. I juni 2009 ble presidenten i Honduras avsatt i et militærkupp. Bakgrunnen for kuppet var delvis at presidenten hadde samarbeidet med Venezuela, og at han hadde gjennomført sosiale reformer. De ideologiske skillene skaper motsetninger mellom landene, men truer i liten grad freden i regionen.

Indikasjonene på hvordan fattigdomssituasjonen vil utvikle seg i Latin-Amerika er tvetydig og varierer mellom landene. Finanskrisen rammet Latin-Amerika hardt i slutten av 2008 og første halvdel av 2009. Pengestrømmen hjem fra latinamerikanere som jobbet i andre deler av verden, falt i 2009 sammenlignet med 2008. I andre halvdel av 2009 tok likevel mange av de latinamerikanske økonomiene seg opp igjen. De siste årene har økt sysselsetting blant kvinner og større investeringer i sosiale ordninger redusert fattigdommen i en del land. Finanskrisen fikk færre sosiale konsekvenser enn fryktet, men førte allikevel til at en stor gruppe mennesker skled tilbake i fattigdom. Redusert fattigdom i Latin-Amerika er en forutsetning for å redusere migrasjonsstrømmen nordover, men også for økt politisk stabilitet i regionen. ■

NØKKELTALL › CANADA

Folketall (mill)	33,6
Areal km2	9 984 670
Flyktninger fra Canada	110
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Canada fra andre land	230 604
Frivillige tilbakevendinger til Canada i 2009	–
Asylsøkere fra Canada til Norge i 2009	0

Tall ved inngangen til 2010

ASYLSØKERE ANNENRANGS FLYKTNINGER

Den canadiske regjeringen vil stramme inn reglene for behandling av asylsøknader til Canada. De mener mange av asylsøkerne ikke har noe reelt beskyttelsesbehov og derfor er «falske». I september 2009 uttalte immigrasjonministeren at han heller vil bruke penger på «ekte» flyktninger som befinner seg i utlandet, enn på de som søker asyl i Canada.

TALL OG TRENDER 33 250 personer søkte asyl i Canada i 2009, ti prosent færre enn i 2008. De tre største asylgruppene var meksikanere, ungarere og colombianere.

Canada er blant de landene som tar imot flest overføringsflyktninger, mellom 10 - 12 000 hvert år. Både myndighetene og private kan ta imot overføringsflyktninger. Private må ha avtale med myndighetene og påta seg det sosiale og økonomiske ansvaret for flyktningen i ett år. Ordningen hadde 30-års jubileum i 2009, og er en viktig forklaring på hvorfor Canada tar imot så mange overføringsflyktninger.

GRUNDIG BEHANDLING I Canada avgjøres asylsøknader av et uavhengig immigrasjons- og flyktningtribunal (IRB). Det kanadiske flyktningrådet og en rekke asylrettsekspertener mener IRB gjør den kanadiske asylprosessen til en av verdens beste. De hevder tribunallet sikrer en grundigere og mer individuell undersøkelse av asylgrunnlaget enn den som offentlig forvaltning kan gi. Regjeringen på sin side mener den grundige, og dermed tidkrevende, behandlingen gir «falske» asylsøkere mulighet til å utnytte systemet og bli i Canada i lang tid. Fra flere hold har det blitt påpekt at den lange behandlingstiden først og fremst skyldes regjeringens manglende evne til å utnevne nok medlemmer til IRB.

NYE REGLER I mars 2010 la regjeringen frem flere forslag for å få ned behandlingstiden. Et av forslagene innebærer at forvaltningen overtar den første behandlingen av en asylsøknad, og at personer som kommer fra land definert som «trygge» skal få hurtigbehandling sin søknad. Lignende regler finnes i mange europeiske land.

UNHCR har kritisert Canada fordi asylsøkere ikke har mulighet til å anke avslag på søknaden. Søkeren kan reise sak for en føderal domstol, men bare rundt ti prosent av sakene blir godkjent for behandling der. Innføring av en ankeinstans ble sist nedstemt i parlamentet i desember 2009, men regjeringens forslag til nye asylregler inkluderer også innføring av ankemulighet for de som får avslag i første omgang.

AVTALE MED USA I 2001 godkjente USA og Canada hverandre som sikre asylland. Det innebærer at en asylsøker får saken behandlet i det landet han eller hun først passerer gjennom. Det kanadiske flyktningrådet, Amnesty International og Canadian Church Alliance mener USA ikke sikrer flyktningenes rettigheter, og de har derfor forsøkt å få avtalen kjent ugyldig gjennom rettsapparatet. I mars 2009 tapte organisasjonene i høyesterett.

Asylsøkere fra Afghanistan, Den demokratiske republikken Kongo, Haiti, Irak og Zimbabwe var opprinnelig unntatt fra avtalen mellom USA og Canada. I juli 2009 besluttet den canadiske regjeringen å gå bort fra disse unntakene. Omtrent samtidig innførte Canada visumkrav for borgere fra Mexico og Tsjekkia. Disse tiltakene kan være noe av bakgrunnen for at antall asylsøknader falt en god del i siste halvdel av 2009. ■

NØKKELTALL › COLOMBIA

Folketall (mill)	45,7
Areal km2	1 138 910
Flyktninger fra Colombia	454 088
Internt fordrevne	3 300 000 - 4 900 000
Flyktninger i Colombia fra andre land	312
Frivillige tilbakevendinger til Colombia i 2009	–
Asylsøkere fra Colombia til Norge i 2009	19

Tall ved inngangen til 2010

VOLDEN ØKER

Fordrivelse av mennesker er det klareste uttrykket for den humanitære krisen som Colombia befinner seg i. Rundt ti prosent av landets befolkning er drevet på flukt. Sammenstøtene mellom hæren og FARC-geriljaen økte i 2009 sammenliknet med året før. Reorganiserte paramilitære grupper dukket frem igjen og begikk en rekke menneskerettighetsovergrep. Vold og overgrep mot sivilbefolkningen finner også sted i forbindelse med narkotikaproduksjon og handel. Samtidig fortsatte strømmen av mennesker på flukt fra landsbygda inn til de store byene.

Tallene på nye internt fordrevne i 2009 spriker mye. I følge myndighetene ble 122 000 mennesker fordrevet fra sine hjem i fjor, mens menneskerettighetsorganisasjonen CODHES, en troverdig kilde fra det sivile samfunn, rapporterer at 286 389 personer ble drevet på flukt i samme periode. Landets grunnlovdomstol har gjentatte ganger insistert på at landets myndigheter må gjøre mye mer for å rette opp mangler ved det offentlige registreringssystemet. Regjeringen har de siste årene bevilget mer penger for å møte de humanitære utfordringene. Men behovene er langt større. Grunnlovdomstolen fastholder at myndighetene i altfor liten grad oppfyller sine forpliktelser i forhold til de internt fordrevne.

SØKER TIL BYENE Det er de største byene som har mottatt flest internt fordrevne. Her lever mange i slumområder, og bare et lite mindretall har fått arbeid i den formelle sektor. De fleste er helt uten jobb, eller livnærer seg via tilfeldig dagsarbeid. Tigging og kriminalitet følger i kjølvannet siden bare 11 prosent tjener så mye som den lave, men offisielt fastsatte minstelønna på \$260 per måned. Et annet illevarslende tegn er at sikkerhetssituasjonen i byene ble forverret i 2009 sammenliknet med året før. Dette gjør

at flere blir tvunget til å finne nye tilholdssteder i samme by eller søker tilflukt et helt annet sted. I 2009 ble også tusenvis av colombianere drevet over grensen til nabolandene Ecuador, Venezuela og Panama.

GROVE OVERGREP Sivilbefolkningen i Colombia er utsatt for drap, forsvinninger, kidnappinger, vilkårlige arrestasjoner, tortur, seksuelle overgrep, tvangsrekruttering, tvangsfordrivelsler og andre former for inhuman og nedverdiggende behandling av alle de væpnede aktørene, inkludert de militære. Militær opptrapping har ført til at flere sivile har blitt trukket direkte inn i konflikten. Det er derfor viktig at den colombianske regjeringen erkjenner at det pågår en væpnet konflikt og respekterer sine forpliktelser etter internasjonal humanitær rett, herunder distinksjonsprinsippet som innebærer at man ikke angriper eller benytter sivile personer og installasjoner til militære formål. Disse forpliktelsene gjelder også de organiserte væpnede gruppene, for eksempel FARC-geriljaen.

SÅRBARE GRUPPER Konfliktenes konsekvenser for afro-colombianere, urfolk, kvinner og barn vekker grunn til ekstra stor bekymring. Blant de internt fordrevne er det et uvanlig stort antall ale-nemødre. Bare 5,3 prosent av dem tjener så mye som minstelønna. Seksuelle overgrep er utbredt, og barn er utsatt for å bli tvangsrekruttert til de væpnede gruppene eller de blir trukket inn i organisert kriminell aktivitet. Afro-colombianerne og urfolk tilhører i utgangspunktet de fattigste folkegruppene i Colombia. I flere av deres områder forsøker ulike væpnede grupper å ta kontroll, blant annet for å dyrke kokabusken. Både afro-colombianerne og urfolk er overrepresentert i statistikkene over internt fordrevne. ■

NØKKELTALL › ECUADOR

Folketall (mill)	13,6
Areal km2	283 560
Flyktninger fra Ecuador	1 308
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Ecuador fra andre land	167 189
Frivillige tilbakevendinger til Ecuador i 2009	–
Asylsøkere fra Ecuador til Norge i 2009	3

Tall ved inngangen til 2010

STRØM AV COLOMBIANSKE FLYKTNINGER

Ecuador har i 2009, sammen med UNHCR, gjennomført en massiv kampanje for å registrere udokumenterte colombianske flyktninger. Prosjektet kan bli en modell for lignende registreringsprosjekter i andre land i regionen.

IKKE REGISTRERTE Ecuador er det landet som mottar flest colombianske flyktninger. Majoriteten er uregistrerte, og ifølge US Committee for Refugees and Immigrants (USCRI) er det over 600 000 udokumenterte colombianske flyktninger i Ecuador. Uregistrerte flyktninger har problemer med å få tilgang til arbeidsmarkedet, ta opp lån og eie egen bolig. Registrerte flyktninger har rett til å ta seg arbeid. Denne retten gjelder ikke asylsøkere, men både flyktninger og asylsøkere har rett til helsetjenester. Alle barn som kan vise id-papirer har rett til skolegang.

STOR TILSTRØMNING Mange av flyktningene bor i isolerte og fattige områder i de nordlige grenseområdene mot Colombia. Konfliktnivået på den colombianske siden er høyt, og det kommer en stadig strøm av flyktninger over grensen. Væpnede grupper tar seg også inn i Ecuador og gjennomfører militære aksjoner der. Sikkerhets-situasjonen er derfor vanskelig.

I en rapport fra juli 2009 skriver den amerikanske organisasjonen Refugees International (RI) at den økende flyktningstrømmen og sikkerhetsfaren setter lokale helse- og utdanningstilbud og annen infrastruktur under press. I nordvest har situasjonen ennå ikke nådd et så kritisk nivå at det har utløst motvilje mot flyktningene, men i nordøst rapporteres det jevnlig om diskriminering fra lokalbefolkningen og politiet. RI mener Ecuador trenger mer internasjonal hjelp for å kunne håndtere flyktningssituasjonen.

Forholdene forverres av at Ecuador er hardt rammet av finanskrisen. Arbeidsledigheten har steget kraftig i landet, og pengestrøm-

men fra ecuadorianere bosatt i utlandet har sunket med nesten 20 prosent.

MOBILE TEAM I mars 2009 la et mobilt registreringsteam på 50 personer ut på veiene i grenseområdene mot Colombia. Teamets oppgave var å behandle asylsøknader, registrere flyktninger og utstede dokumenter på stedet. Arbeidet skulle etter planen vare minst ett år, og målet var å nå omtrent 50 000 flyktninger. I februar 2010 rapporterte UNHCR at de var fornøyd med fremdriften i forhold til registrering.

RI skriver også i en rapport fra juli 2009 at registreringen ser ut til å fungere godt, og at flyktningene er fornøyd med respekten de blir møtt med og profesjonaliteten til registreringsteamet. Organisasjonen påpeker samtidig at det er problematisk at flyktning-visaene er gyldige bare i ett år. RI reiser også spørsmål om hva man skal gjøre med flyktninger som ankommer etter at registreringsteamet har reist videre.

Også Jesuit Refugee Service (JRS) har observert prosjektet, og mener det stort sett fungerer bra. Ifølge JRS er det imidlertid tendenser til slurv i behandlingen og noe slitasje blant teammedlemmene på grunn av høyt arbeidspress og vanskelige arbeidsforhold. JRS observerer også at langt flere enn ventet har meldt seg, blant annet fordi folk reiser dit registreringsten til enhver tid pågår, i stedet for å vente til teamet kommer til dem.

ØKT KAPASITET Ifølge UNHCR fungerer registreringsprosjektet godt sammen med andre tiltak for å bedre asylsystemet og finne varige løsninger for de colombianske flyktningene i Ecuador. I 2008 åpnet myndighetene og UNHCR to flyktningkontorer nord i landet. UNHCR rapporterer at dette har styrket kapasiteten til å ta imot og behandle asylsøknader. ■

NØKKELTALL › GUATEMALA

Folketall (mill)	14,0
Areal km2	108 890
Flyktninger fra Guatemala	14 881
Internt fordrevne	Ukjent antall
Flyktninger i Guatemala fra andre land	135
Frivillige tilbakevendinger til Guatemala i 2009	–
Asylsøkere fra Guatemala til Norge i 2009	0

Tall ved inngangen til 2010

FORDREVNE FORSVINNER I SLUMMEN

Mellom 1960 og 1996 var det borgerkrig i Guatemala. Mange av de som ble fordrevet fra sine hjem bor fortsatt i byene, særlig i hovedstaden Guatemala City. Mye tyder på at disse rammes spesielt hardt av fattigdom og overgrep, men myndighetene har ingen særskilte tiltak rettet mot denne gruppen.

INGEN HJELPETILTAK Over 200 000 mennesker ble drept eller forsvant under den 36 år lange borgerkrigen i Guatemala, og mellom 500 000 og 1,5 millioner ble drevet på flukt. I fredsavtalen fra 1996 er det egne regler for tilbakevending og integrering av flyktninger. I teorien gjelder reglene også de internt fordrevne, men i praksis har de fått mindre oppmerksomhet enn flyktningene.

Det finnes ingen sikre tall på hvor mange som fremdeles er internt fordrevne. I følge Flyktninghjelpens senter for internt fordrevne i Genève (IDMC) sluttet myndighetene å kartlegge denne flyktninggruppens behov allerede to år etter fredsavtalen, og har siden ikke undersøkt forholdene deres.

Intervjuer gjennomført av IDMC i november 2009 viser at de internt fordrevne fremdeles er mer sårbare enn andre fattige i byene. Mange mistet jordeiendommene sine under krigen og kan, i motsetning til andre, ikke vende tilbake til landsbygda, selv i svært dårlige økonomiske tider. Lavere utdanning og dårligere lokalkunnskaper fører til at de taper i konkurransen om arbeidsplasser, og mange fra mayabefolkningen snakker dårlig spansk. Regjeringens tilbud til internt fordrevne består, ifølge IDMC, av en rekke generelle og ikke særlig effektive tiltak mot fattigdom.

VOLD OG FATTIGDOM I følge FNs utviklingsprogram (UNDP) lever 50 prosent av guatemalanerne under fattigdomsgrensen. 15 prosent lever på mindre enn to dollar om dagen. I mars 2010 gikk FN

og landets myndigheter ut med en internasjonal appell for å samle inn 34 millioner USD. Pengene skal sikre mat til 2,7 millioner mennesker som lever i områder rammet av tørke og høye matvarepriser.

Guatemala er et av Latin-Amerikas mest voldelige samfunn. Volden skyldes fattigdom, arbeidsledighet, manglende utdanning, urbanisering, narkotikatraffikk, våpentilgang og utbredt straffefrihet. Kriminelle grupper hevdes å infiltrere statsapparatet, og i 2009 ble flere høytstående politifolk fengslet for narkotikaforbrytelser og korrupsjon. Ifølge BBC frykter USA at de meksikanske narkotikakartellene skal søke over grensen til Guatemala. IDMC rapporterer også at antallet angrep på menneskerettighetsforkjempere er nesten doblet på fem år.

I 2008 og første halvdel av 2009 ble hundrevis av drosjesjåfører, bussjåfører og butikkeiere i Guatemala City drept av gjenger som driver narkotikatraffikk og krever beskyttelsespenger. Lovløsheten har ført til at kriminelle blir drept som en form for «sosial rensing» i enkelte urbane strøk.

MIGRASJON OG RETUR De vanskelige forholdene i Guatemala gjør at mange forsøker å komme seg ut av landet, men guatemalanere utgjør også en stor andel av de som tilbakesendes fra Mexico og USA. I følge International Migration Organization ble omlag 65 500 returnert i 2008. Guatemala er i liten grad i stand til å ta i mot disse. Det har også blitt et problem, både i Guatemala og andre latinamerikanske land, at USAs deportasjonspolitikker fører til at unge gjengmedlemmer returneres. De får ofte følge av unge menn, født og oppvokst i USA, som er med i kriminelle nettverk. ■

NØKKELTALL › HAITI

Folketall (mill)	10,0
Areal km2	27 750
Flyktninger fra Haiti	36 007
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Haiti fra andre land	15
Frivillige tilbakevendinger til Haiti i 2009	–
Asylsøkere fra Haiti til Norge i 2009	0

Tall ved inngangen til 2010

FARE FOR NY FLYKTNINGBØLGE

12. januar 2010 ble Haiti rammet av et voldsomt jordskjelv. 222 500 mennesker ble drept, 300 000 skadet og omtrent en million mistet sine hjem. Allerede før katastrofen var Haiti et av de største opprinnelseslandene for asylsøkere til Canada og USA. Jordskjelvet vil kunne føre til nye rekordtall i antallet mennesker som forlater øya.

PERMANENT KRISE Haiti er det fattigste landet på den vestlige halv-kule. Før skjelvet levde 80 prosent av befolkningen i ekstrem fattigdom og landet hadde en utenlandsgjeld på 7,7 milliarder kroner. Haitis nyere historie er preget av militærkupp og politisk vold. Offentlige institusjoner er nesten fraværende og myndighetene tilbyr i liten grad utdanning, helse og hjelp i krisesituasjoner. Myndighetene klarer heller ikke å få kontroll over kriminelle gjenger som truer befolkningens sikkerhet. I 2004 satte FN inn stabiliseringsstyrken MINUSTAH for å bedre sikkerheten. Det er ulike oppfatninger av hva styrken har fått til. Forholdene i landet har ført til store flyktning- og migrasjonsstrømmer. I 2008 utgjorde haitiere den nest største gruppen asylsøkere til Canada og den tredje største gruppen i USA. På midten av 1990-tallet la tusenvis av haitiere ut på havet i båt i håp om å nå USA. Selv om antallet båtflyktninger har gått ned de siste årene, er denne trafikken på ingen måte over.

BEKYMREDE NABOLAND I mars 2010 ble det anslått at rundt en million mennesker var hjemløse etter jordskjelvet på Haiti. Halvparten befant seg på landsbygda, resten i hovedstaden Port-au-Prince. Svært mange var innkvartert i telt i store leirer, uten tilfredsstillende vann- og sanitærforhold. Bare i Port-au-Prince bodde rundt 216 000 mennesker i leirer.

Jordskjelvet utløste bekymring for store flyktningstrømmer til

USA og nabolandet Den Dominikanske Republikk. Få dager etter skjelvet meldte dominikanske medier at tusenvis av haitiere forsøkte å ta seg over grensen. Dominikanske myndigheter sendte et stort antall soldater til grensen, og en dominikansk tjenestemann uttalte til Euronews at: «Vi er redde for en invasjon. Bare folk med visum eller som er skadet slipper inn».

På grunn av den vanskelige situasjonen på Haiti bestemte USA den 12. januar at alle haitiske asylsøkere og innvandrere uten lovlig opphold skulle få bli i USA i 18 måneder. Samtidig understreket myndighetene at alle som kom til USA etter denne datoen, ville bli returnert. I dagene og ukene etter skjelvet patruljerte den amerikanske kystvakten havområdene utenfor Haiti for å stoppe eventuelle flyktninger. Ifølge New York Times fløy et amerikansk transportfly hver dag over øya for å advare folk mot å forsøke å ta seg til USA.

For å møte en eventuell flyktningstrøm ble det likevel klagtjort 600 sengeplasser på et statlig interneringsmottak, og Guantánamobasen ble satt i stand til å ta i mot 10 000 personer.

GJENOPPBYGGINGEN BLIR VIKTIG Verdensbanken og FN har anslått at gjenoppbyggingen av Haiti vil koste mellom åtte og 14 milliarder dollar. Det er opplagt at Haiti ikke kan klare dette selv, og at mye står og faller på innsatsen fra det internasjonale samfunnet. Det planlagte parlamentsvalget som skulle vært avholdt i mai 2010 er utsatt på grunn av skjelvet, og det er mulig at presidentvalget i slutten av året også må utsettes. Dette kan skape ytterligere politisk uro hvis myndighetene ikke klarer å få til gode overgangsordninger. Haitis videre utvikling avhenger av hvor vellykket gjenoppbyggingen blir. ■

NØKKELTALL › MEXICO

Folketall (mill)	109,6
Areal km2	1 972 550
Flyktninger fra Mexico	26 848
Internt fordrevne	5000-8000
Flyktninger i Mexico fra andre land	1 331
Frivillige tilbakevendinger til Mexico i 2009	–
Asylsøkere fra Mexico til Norge i 2009	1

Tall ved inngangen til 2010

FÆRRE MIGRANTER, NYE FLYKTNINGGRUPPER

Mexico er mottakerland, opprinnelsesland og transitland for migrasjon, narkotika og menneskehandel fra sør til nord på det amerikanske kontinentet. De siste årene har det vært omfattende væpnet konflikt mellom narkotikakarteller og den meksikanske regjeringen. Det har ført til en ny type flyktninger fra Mexico. Samtidig går migrasjonen ned.

MIGRANTER OG ASYLSØKERE Ifølge en rapport fra FNs menneskerettighetsråd (UNHRC) migrerer rundt en million mennesker til USA hvert år, svært mange kommer over grensen fra Mexico. Tallet blir enda høyere hvis man tar med de som forsøker, men mislykkes. Tall fra US Border Control viser at 556 000 mennesker ble arrestert av amerikanske grensevakter på den amerikansk-meksikanske grensen i 2009, en nedgang på 23 prosent fra 2008. Nedgangen er en av mange indikatorer på at migrasjonsstrømmen mot USA går ned. De fleste peker på finanskrisen og dårligere arbeidsmarked i USA som hovedårsaken, selv om også strengere grensekontroll kan spille inn.

Mexicos sørlige grense er svært vanskelig å kontrollere. Det er problematisk å fastslå hvor mange som krysser grensen, men ett anslag ligger på 400 000 i året. De fleste kommer fra Karibia og Sør- og Mellom-Amerika, men det kommer også folk fra Afrika, Asia og Midtøsten.

FARLIGE GRENSEOMRÅDER Mange av de som krysser Mexicos sørlige grense er på gjennomreise til Nord-Amerika, andre kommer for å jobbe i Mexico. Det store antallet meksikanere som drar til USA, skaper behov for mer arbeidskraft, særlig i landbruket.

Grenseområdene både i nord og sør preges av kriminelle som driver menneskesmugling, trafficking og narkotikatraffikk. Kvinner og barn er spesielt utsatt for overgrep og vold. Mange av de

som krysser den sørlige grensen, sendes tilbake i løpet av noen timer, dager eller uker. UNHCR sier at deres største utfordring er å identifisere mulige asylsøkere blant strømmen av mennesker på grensen.

NARKOTIKA OG NYE ASYLGRUPPER Ifølge meksikanske medier ble rundt 7 600 mennesker drept i narkotikarelatert vold i 2009, nesten 1 000 flere enn i 2008. Den meksikanske regjeringen har satt inn rundt 45 000 soldater i krigen mot narkotikakartellene. Regjeringen hevder den økte volden skyldes stigende desperasjon hos narkotikakartellene. Andre hevder at kartellene i praksis kontrollerer deler av landet. En av de hardest rammede byene er Ciudad Juárez på grensen mot USA. Da den meksikanske presidenten besøkte byen etter en skyteepisode i mars 2010, ble han møtt med demonstrasjoner og krav om at militæret trekkes ut. Regjeringssoldatene beskyldes for å bidra til en økende voldsspiral og for overgrep mot kvinner. En rapport fra Human Rights Watch i 2009 dokumenter overgrep fra hæren mot til sammen 70 personer. Mexico får særlig kritikk for at slike saker ofte undersøkes av det militære selv og føres for militære domstoler, uten offentlig innsyn.

Narkotikakartellene driver også med trusler og utpressing. Amerikanske medier meldte våren 2009 at stadig flere fra middelklassen, som journalister, advokater, polititjenestemenn og bedriftseiere, nå søker asyl i USA.

Finanskrisen og nedgang i turisttrafikken, ikke minst på grunn av svineinfluensautbruddet i april 2009, førte til et kraftig fall i den meksikanske økonomien i 2009. Den videre utviklingen på migrasjons- og asylfeltet i Mexico vil avhenge både av økonomiske faktorer og det videre forløpet av narkotikakrigen. ■

NØKKELTALL › PANAMA

Folketall (mill)	3,5
Areal km2	78 200
Flyktninger fra Panama	145
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Panama fra andre land	17 713
Frivillige tilbakevendinger til Panama i 2009	–
Asylsøkere fra Panama til Norge i 2009	0

Tall ved inngangen til 2010

FLYKTNINGER FANGET I JUNGELLEN

Flyktningene i Panama kommer hovedsakelig fra Colombia og fra 1980-tallets borgerkriger i El Salvador og Nicaragua. Alle de tre gruppene har problemer med å bli integrert i samfunnet. Colombianere utgjør den klart største gruppen, selv om de er få sammenlignet med antallet colombianske flyktninger i andre latinamerikanske land. Majoriteten er afro-colombianere eller urfolk og tilhører Colombias fattigste befolkningsgrupper.

DARIÉN-FLYKTNINGENE De fleste colombianske flytningene oppholder seg i hovedstaden Panama City. I tillegg bor en relativt stor gruppe i den isolerte jungelregionen Darién på grensen mot Colombia. Mange av Darién-flyktningene har ikke flyktningstatus, men opphold på «midlertidig humanitært grunnlag» (THR). Det er en beskyttelsesordning Panama gir alle personer på flukt fra ikke-statlige aktører, for eksempel geriljagrudder og paramilitære i Colombia. Under denne ordningen gis det formelt opphold i to måneder, men fristen blir i liten grad håndhevet.

Mange av flyktningene i Darién har vært i Panama siden 1999 og bor i landsbyer uten grunnleggende helsetjenester og skoler. De får ikke forlate sine landsbyer uten særskilt tillatelse. Også ektefeller og barn med panamansk statsborgerskap omfattes av bestemmelsen. Reiserestriksjonene gjør det vanskelig og tidkrevende å få tillatelse til å besøke lege, gå på skole eller besøke venner og familie utenfor landsbyen. De som omfattes av ordningen har heller ikke rett til arbeid, men mange av dem jobber på det irregulære arbeidsmarkedet.

NYE REGLER Ifølge Jesuit Refugee Service (JRS), som jobber i Darién, arbeidet den forrige panamanske regjeringen med et lovutkast som gir THR-flyktninger mulighet til å søke om permanent opp-

holdstillatelse. Ordningen skulle bare gjelde flyktninger som har bodd minst ti år i Panama og vært registrert hos det nasjonale flyktningbyrået (ONPAR) de siste ti årene. Flyktninger med kortere botid, og som ikke har turt å la seg registrere eller ikke har kjent til registreringsordningen, vil dermed falle utenfor. Lovutkastet var ikke ferdigbehandlet før valget i mai 2009, som den sittende regjeringen tapte. Det er likevel håp om at forslaget vil bli lagt frem for nasjonalforsamlingen i løpet av 2010, ifølge JRS.

Flyktningene fra El Salvador og Nicaragua har flyktningstatus, men frem til 2008 fikk mange bare midlertidige oppholdstillatelser. Det har gjort det vanskelig for dem å kjøpe bolig, åpne bankkonto og få fast arbeid. I 2008 kom nye regler som ga alle med minst ti års flyktningstatus mulighet til å søke om varig oppholdstillatelse. Etter fem år kan de så søke om statsborgerskap. Ifølge det amerikanske utenriksdepartementets menneskerettighetsrapport for 2009 hadde panamanske myndighetene per oktober 2009 godkjent 41 søknader under den nye loven. 141 saker var under behandling.

ASYLSØKERE Ifølge den amerikanske UD-rapporten mottok panamanske myndigheter mellom 240 og 300 asylsøknader i 2008. 60 av disse fikk innvilget asyl. Rapporten kritiserer tjenestemenn ved grensestasjoner og offentlige kontorer for liten kjennskap til asylregler. Ifølge rapporten sendes asylsøkere ofte ut av landet uten at det sjekkes om det innebærer fare for liv og sikkerhet.

UNHCR har to hovedprioriteringer i Panama. Den ene er å bedre situasjonen for flyktningene i Darién. Den andre er å gi opplæring av offentlige tjenestemenn i asylspørsmål. ■

NØKKELTALL › PERU

Folketall (mill)	29,2
Areal km2	1 285 220
Flyktninger fra Peru	12 087
Internt fordrevne	150 000
Flyktninger i Peru fra andre land	1 484
Frivillige tilbakevendinger til Peru i 2009	–
Asylsøkere fra Peru til Norge i 2009	0

Tall ved inngangen til 2010

FORSONING OG NYE OVERGREP

Peruanske myndigheter anslår at det fremdeles er rundt 150 000 internt fordrevne i landet etter borgerkrigen på 1980- og 1990-tallet. De fleste lever integrert i urbane, fattige områder. Etter loven har de rett på kompensasjon, men ved utgangen av 2009 hadde ennå ingen mottatt penger. Samtidig som Peru er inne i en forsoningsprosess etter den væpnede konflikten, utsettes urbefolkning og menneskerettighetsaktivister for overgrep.

FÅR IKKE KOMPENSASJON Ifølge Flyktninghjelpens Senter for internt fordrevne i Genève (IDMC) ble nesten en million mennesker drevet på flukt under konflikten mellom hæren og geriljabevegelsene Lysende Sti og Túpac Amaro. 70 000 mennesker ble drept eller forsvant. Sivilbefolkningen ble utsatt for svært grove overgrep, både fra hæren og geriljagrudder. Omtrent 70 prosent av de som fremdeles er internt fordrevet, tilhører den indianske urbefolkningen.

I en gjennomgang av situasjonen for de internt fordrevne i januar 2009 påpeker IDMC at flyktningene etter hvert er blitt integrert i den øvrige befolkningen i byene. Dette har gjort det vanskelig å fastslå om de har et spesielt beskyttelsesbehov. Ifølge sentret viser sammenligninger mellom levekårsdata og bosettingsmønstre at det er sannsynlig at internt fordrevne har problemer med tilgang til grunnleggende tjenester og forsørgelsesmuligheter. Internt fordrevne er erfaringsmessig også ofte blant de fattigste, og i Peru lever over 40 prosent av befolkningen under fattigdomsgrensen.

De har krav på kompensasjon. For å kunne stille krav om dette må man være registrert som internt fordrevet. Myndighetene krever at man legger frem attest fra hjemstedet for å bli registrert, noe som ofte er umulig å frembringe. Per januar 2009 hadde likevel 5000 registrert seg, ifølge IDMC. Ingen individuelle kompensasjon-

skrav har til nå blitt innfridd, verken for internt fordrevne eller andre ofre.

HISTORISK RETTSOPPGJØR I april 2009 ble tidligere president Alberto Fujimori dømt til 25 års fengsel for å ha godkjent bruk av døds-skvadroner under borgerkrigen. Rettsprosessen er historisk internasjonal sett, fordi det er første gang en tidligere president har blitt utlevert til hjemlandet sitt for å bli rettsforfulgt der. Det er også første gang en demokratisk valgt leder blir dømt for brudd på menneskerettighetene i Latin-Amerika.

OVERGREP Samtidig som Peru er inne i en forsoningsprosess, utsettes fagforenings- og urbefolkningsaktivister for overgrep. Den 5. juni 2009 ble 33 mennesker drept da politiet ryddet en veisperring med flere tusen demonstranter ved Bagua i Amazonas. Veisperringen var satt opp av urbefolkningsgrupper i protest mot et dekret utstedt av regjeringen. Dekretet åpner opp Amazonas for oljeutvinning, gruvedrift og industrielt jordbruk. Urbefolkningsgruppene sier loven fjerner livsgrunnlaget deres og tar fra dem retten til områder de historisk har krav på. Ifølge avisen The Guardian har den katolske kirken oppfordret regjeringen til å trekke tilbake dekretet. Perus president uttalte på sin side at «Amazonas' rikdom tilhører hele det peruanske folk, ikke bare noen få hundre tusen indianere». Ifølge The Guardian har presidenten antydnet at myndighetene i Venezuela og Bolivia hadde oppmuntret til demonstrasjonene i juni som krevde flere menneskeliv. Uttalelsen reflekterer de ulike alliansene i latinamerikansk politikk. Konflikten i Amazonas-området i Peru er bare en av mange lignende konflikter i Sør- og Mellom-Amerika. ■

NØKKELTALL › USA

Folketall (mill)	314,7
Areal km2	9 629 091
Flyktninger fra USA	3 824
Internt fordrevne	–
Flyktninger i USA fra andre land	339 264
Frivillige tilbakevendinger til USA i 2009	–
Asylsøkere fra USA til Norge i 2009	2

Tall ved inngangen til 2010

HÅP OG FRUSTRASJON MED OBAMA

Obamas overtakelse av presidentembetet i januar 2009 vakte håp om en mer liberal flyktning- og innvandringspolitikk. Den nye ministeren for nasjonal sikkerhet, Janet Napolitano, beordret raskt en full gjennomgang av politikken.

TALL OG TENDENSER Ifølge UNHCR mottok USA i 2009 49 020 asylsøknader. Det er en nedgang på én prosent fra året før. De fleste kommer fra Kina, Mexico og El Salvador. USA tok imot 75 000 overføringsflyktninger i 2009.

USAs innvandrings- og flyktningpolitikk er preget av den store migrasjonsstrømmen fra Sør- og Mellom-Amerika. Ifølge amerikanske myndigheter kom det i 2008 1,1 millioner innvandrere til landet på lovlig vis. Innvandrerbefolkningen uten lovlig opphold ble i 2009 beregnet til 10,8 millioner, en nedgang på nesten en million fra 2008. Antallet arrestasjoner for ulovlig grensepassering gikk også ned.

INHUMAN INTERNERING Ifølge Women's Refugee Commission (WRC) øker fengsling av innvandrere og flyktninger i USA mer enn for andre grupper. Alle asylsøkere har til nå blitt internert ved ankomst til USA, og personer som krysser grensen ulovlig, blir også arrestert. I tillegg holder USA en stor gruppe illegale innvandrere i fengsel mens de vurderes for deportasjon. De fleste interneres i vanlige fengsler og utsettes langt på vei for de samme sikkerhetstiltak som andre innsatte, blant annet når det gjelder fangedrakter, håndjern og lenker. Rapporter fra organisasjoner som Amnesty International, Human Rights Watch og WRC har dokumentert graverende mangler ved helsetjenestene i fengslene, spesielt for kvinner. Fengslene ligger ofte i avsidesliggende områder. Det vanskeliggjør besøk av familie og advokat. Ifølge den internasjonale menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights First (HRF) er det

tre ganger større sjanse for å få et positivt asylvedtak i USA hvis man har advokatbistand under asylprosessen. USA gir ikke gratis rettshjelp til asylsøkere, og en tredel av internerte asylsøkerne får ikke juridisk assistanse.

FORSØK PÅ REFORM I august 2009 lanserte myndighetene i USA omfattende reformer i landets integreringspolitikk. De innebærer blant annet oppbygging av et eget, sivilt interneringspolitikk og økt bruk av virkemidler, som elektroniske fotlenker og meldeplikt som alternativ til internering. Samtidig stengte myndighetene et av landets mest omstridte interneringssentre, der barn måtte gå i fangedrakter og ble straffet på en hard og uforsvarlig måte. Et annet stort familieinterneringssenter, Berk i Pennsylvania, ble imidlertid ikke stengt, tross kritikkverdige forhold, som at barn over fem år blir skilt fra foreldrene om natten.

I januar 2010 ble retningslinjene for asylinternering endret. Asylsøkere som oppfattes som troverdige og som ikke utgjør flukt- eller samfunnsrisiko, skal ikke lenger interneres.

GRENSEKONTROLL USA har over flere år styrket kontrollen med grensen mot Mexico. Grensen voktes elektronisk, med gjerder, soldater og politi.

«Operation Streamline», som innebærer at alle som krysser grensen ulovlig skal tiltales, blir stadig utvidet til å gjelde nye stater. Ifølge forskningssenteret Immigration Policy Center handler nå 54 prosent av alle føderale straffesaker om ulovlig grensepassering.

TAR I MOT FLERE IRAK-FLYKTNINGER Før 2008 fikk USA omfattende kritikk for å ta i mot få irakiske overføringsflyktninger. I 2005 tok USA i mot 200, men antallet irakiske overføringsflyktninger økte til nesten 19 000 i 2009. ■

NØKKELTALL › VENEZUELA

Folketall (mill)	28,6
Areal km2	912 050
Flyktninger fra Venezuela	7 801
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Venezuela fra andre land	215 685
Frivillige tilbakevendinger til Venezuela i 2009	–
Asylsøkere fra Venezuela til Norge i 2009	2

Tall ved inngangen til 2010

STOPPES PÅ VEIEN MOT REGISTRERING

Venezuelas forhold til nabolandet Colombia ble mer spent i løpet av 2009. For de colombianske flyktningene kan det bety økte vansker med å få offisiell status i landet. Myndighetene frykter at det skjuler seg infiltratører blant flyktningene, men også at kamp-handlingene skal spre seg over grensen inn i Venezuela.

FÅR IKKE LEVERT ASYLSØKNAD Ifølge UNHCR er det omtrent 200 000 colombianske flyktninger i Venezuela. Færre enn 14 000 av disse er registrert. De fleste bor i fattige lokalsamfunn langs grensen til Colombia. Ifølge US Commission for Refugees and Immigrants (USCRI) registrerer venezuelanske myndigheter alle asylsøkere som oppsøker offentlige kontorer som foretar registrering. Problemet er at mange befinner seg i avsidesliggende områder hvor myndighetene ikke er til stede. Den amerikanske organisasjonen Refugees International (RI) hevder det også er et problem at venezuelanske tropper stopper flyktninger på grensen og sender dem tilbake til Colombia.

Problemen med å ta seg frem dit hvor myndighetene er, skyldes at veiene er stengt med kontrollposter som det er vanskelig å passere uten gyldige papirer. Kontrollpostene er et ledd i det omfattende militære nærværet som skal demme opp for væpnede grupper og narkotikabander i Venezuela. I en rapport fra juli 2009 skriver RI at myndighetene nå har begynt å reise ut i de isolerte områdene for å drive registrering. Ifølge USCRI forsøker også UNHCR å avhjelpe situasjonen ved å ta imot papirarbeidet og formidle det til myndighetene.

BYRÅKRATI OG REDESEL Ifølge UNHCR tar det opptil tre år å få ferdigbehandlet en asylsøknad. RI mener enkelte asylsøkere har ventet opptil seks år. Den lange behandlingstiden skyldes både dårlig kapasitet og frykt for at asylsøkerne utgjør en sikkerhetsrisiko. De

fleste asylsøkere har tilgang til informasjon og juridisk assistanse fra UNHCR, men det finnes ingen egne opplegg for kvinner, enslige barn eller torturofre.

Registrerte flyktninger skal få id-papirer som gir tilgang til helsetjenester og utdanning, men slike papirer gis kun ut i hovedstaden Caracas. Årsaken er at myndighetene er redde for at papirene skal falle i hendene på væpnede grupper i Colombia. Asylsøkere skal etter loven få midlertidige dokumenter når de melder seg. I praksis får de papirene først etter flere måneder, og de gjelder kun i 60 dager. Alle barn i Venezuela har rett til utdanning. Men mange colombianske barn får likevel ikke skolegang fordi foreldrene ikke har råd til skoleuniform og bøker.

BRUDD MED COLOMBIA Venezuelas president Hugo Chávez er en av de mest profilerte politiske lederne i Sør- og Mellom-Amerika. Ideologisk står han langt fra den USA-allierte colombianske regjeringen. I juli 2009 ble det klart at Colombia ville gi USA tilgang til flere colombianske militærbaser. Som en reaksjon på avtalen brøt Chávez de diplomatiske forbindelsene med Colombia, innførte en handelsblokade og økte det militære nærværet på grensen. I følge BBC bygger både Venezuela og Colombia nye militærbaser ved grensen.

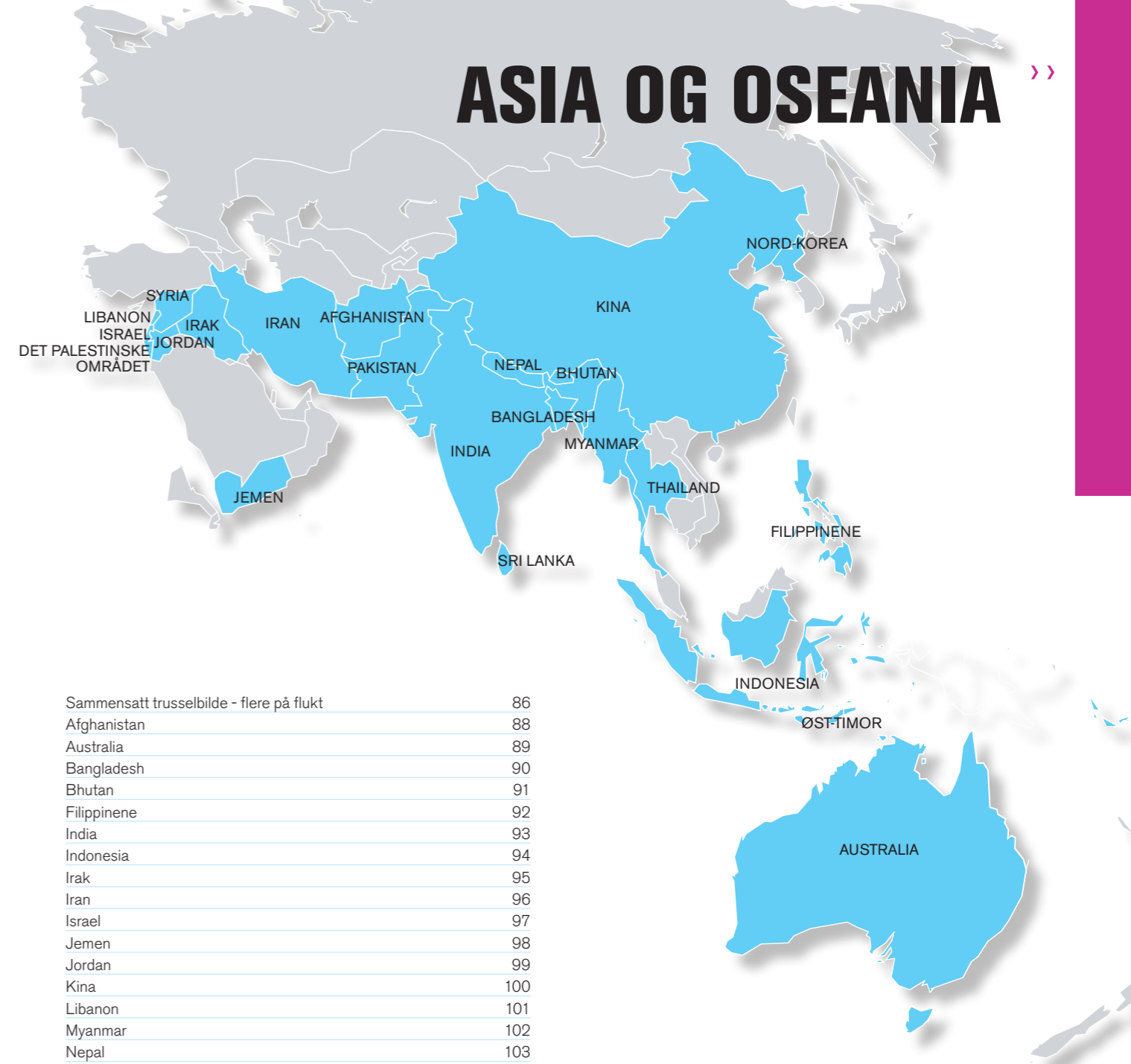
DÅRLIG ØKONOMI I de første månedene av finanskrisen så Venezuela ut til å klare seg bedre enn mange andre land i regionen. Siste kvartal 2009 snudde dette, og det er ventet svært lav vekst i 2010. Arbeidsledigheten og inflasjonen stiger, og Venezuela var i begynnelsen av 2010 rammet av en alvorlig kraftkrise. Negativ økonomisk utvikling kan få konsekvenser både for Chávez' styre og for de sårbare flyktninggruppene. ■

Situasjonen for sivilbefolkningen i Afghanistan blir stadig vanskeligere.

Foto: Reuters / Nicola Sotici

ASIA OG OSEANIA >>

Sammensatt trusselbilde - flere på flukt	86
Afghanistan	88
Australia	89
Bangladesh	90
Bhutan	91
Filippinene	92
India	93
Indonesia	94
Irak	95
Iran	96
Israel	97
Jemen	98
Jordan	99
Kina	100
Libanon	101
Myanmar	102
Nepal	103
Nord-Korea	104
Pakistan	105
Det palestinske området	106
Sri Lanka	107
Syria	108
Thailand	109
Øst-Timor	110

LAND SOM FLEST HAR FLYKTET FRA >>>	
Det palestinske området / Israel	4 864 372
Afghanistan	2 917 535
Irak	1 807 595
Myanmar (Burma)	429 252
Vietnam	340 489

Kilde: UNHCR og UNRWA

LAND MED FLEST INTERNT FORDREVNE >>>	
Irak	2 764 000
Pakistan	1 230 000
India	Minst 500 000
Myanmar (Burma)	Minst 470 000
Syria	433 000

Kilde: IDMC

Foto: Reuters / Akhtar Soomro

Internt fordrevne i Pakistan på vei hjem til Swat-dalen.

Foto: UNHCR / J. Rae

22 000 bhutanske flyktninger fra leirer i Nepal har blitt gjenbosatt i tredje land. Andre venter fortsatt på varige løsninger.

SAMMENSATT TRUSSELBILDE – FLERE PÅ FLUKT

Antallet mennesker på flukt fortsatte å øke i Asia i 2009. Antallet internt fordrevne økte med hele 23 prosent, fra 3,5 millioner til 4,3 millioner i Sør- og Sørøst Asia. I Midtøsten var tallene på mennesker på flukt relativt stabile. Flyktningtallene er 11,3 millioner, inkludert de palestinske flyktningene. Til sammen var 19,4 millioner mennesker på flukt i Asia i 2009, en økning på 800 000 sammenliknet med 2008.

Trusselbildet er sammensatt i Asia og spenner fra internasjonalierte kriger som i Afghanistan og lavintensitetskonflikter på Filipinene og i India, til generell vold, grove brudd på menneskerettighetene, skjev fordeling, terrorisme, og naturkatastrofer. Et stadig tydeligere trekk ved utviklingen er en sterkere grad av regionalisering av konfliktene i Asia.

NEDSLÅENDE I MIDTØSTEN Midtøsten fortsetter sin historie med konflikt, fordrivelse og flukt. Kirkegården med begravede fredsplaner har gjennom årene blitt stadig utvidet. Et hovedproblem har vært de stadige bruddene på det grunnleggende prinsippet om at enhver forandring av grenser må forhandles frem, ikke etableres gjennom maktbruk. 2009 var en av de mest voldelige periodene for palestinerne siden okkupasjonen begynte i 1967. Blokaden av Gaza-stripen, som startet allerede i 2007, har hindret gjenoppbygging og begrenset befolkningens tilgang til basistjenester. På Vestbredden fortsatte israelerne å utvide sine bosettinger, fordrive og legge store begrensninger på palestinerne sine bevegelsesfrihet. Politisk sett var 2009 et skuffende år og mange mener at neste krig ser ut til å ligge nærmere enn fred. Vi har en splittet palestinsk ledelse, en humanitær tragedie på Gaza og en israelsk regjering som ikke har latt seg presse til å stanse bosettingene. Diplomati som føres levner lite håp om en løsning basert på de palestinske flyktningens rettigheter.

I 2009 forverret situasjonen seg i Jemen. Årsakene var det sjiamuslimske Houthis opprøret i nord, et fremvoksende al-Qaida nettverk og økt aktivitet fra separatister i sør. Jemen ligger svært strategisk til, og politisk står mye på spill. Det overordnede for Vesten er å bekjempe Al-Qaida, sikre utløpet til Rødehavet og å hindre at uroen i Jemen sprer seg til det oljerike Saudi-Arabia. Til tross for humanitær krise i nord har det vært svært liten villighet fra det internasjonale samfunnets side til å bidra med å oppfylle FN's nødhjelpsappeller.

Antallet mennesker på flukt i og fra Irak gikk litt ned i 2009. Men sju år etter den USA-ledede invasjonen er spenningen mellom de tre største gruppene - sjiaene, sunniene og kurderne - fremdeles stor, og nabolandene følger utviklingen nøye. Tyrkia frykter at for stor kurdisk makt i Nord-Irak kan radikalisere den store kurdiske befolkningen i Tyrkia. Saudi-Arabia og Jordan ønsker ikke et sjiamuslimsk herredømme i Irak. De forskjellige sjeikdommene i Gulfen ønsker også mindre makt til sjiamuslimene, og arbeider for at opprøret i Irak roer seg ned.

FLERE FORDREVNE I Sør- og Sørøst-Asia steg antallet internt fordrevne med 800 000 sammenliknet med 2008. I Afghanistan forverret sikkerhetssituasjonen seg over store deler av landet i 2009. De sivile tapstallene var de høyeste siden 2001, og ifølge en Pentagon-

rapport fra april 2010 slutter bare hver fjerde afghaner nå opp om president Karzai. Folk oppfatter regjeringen som korrump, og den evner ikke å dekke innbyggernes grunnleggende behov, heter det videre. I tillegg vanskeliggjør sikkerhetssituasjonen det humanitære hjelpearbeidet, og mange må belage seg på en langvarig fluktsituasjon. Narkotikaproduksjonen og etniske skillelinjer er andre hovedutfordringer som kompliserer forsøkene på stabilisering.

I Pakistan ble tre millioner mennesker fordrevet etter at den pakistanske hæren satte i gang en storoffensiv mot Taliban i april 2009. Ødelagt infrastruktur og en fortsatt vanskelig sikkerhetssituasjon gjorde at ved årsskiftet 2009/2010 var 1,2 millioner fremdeles på flukt. Våren 2010 tyder mye på at den pakistanske hæren og amerikanske droneangrep har tvunget Taliban på defensiven på flere fronter i Pakistan. Flere analytikere mener imidlertid at Taliban gjennomfører taktiske tilbaketrekninger og reorganiserer seg for så å dukke opp i nye områder, for eksempel i Nord-Waziristan. Både Taliban og al-Qaida har etablert sterke baseområder i Pakistan. Herfra opererer de også i Afghanistan. Hvis Pakistan utvikler seg i retning av å bli en "mislykket stat", vil dette være katastrofalt for alle nabolandene. Både USA, India og Afghanistan følger utviklingen i Pakistan med argusøyne og vet at utviklingen der vil ha betydning for hele regionen.

India forstår også at et sammenbrudd i Pakistan ikke vil være i deres interesse. Konflikten i Jammu og Kashmir, samt terrorangrep der den indiske regjeringen mener å kunne bevise at grupper med base i Pakistan står bak, har økt spenningen mellom de historiske erkefiendene. Det var derfor et positivt tegn da Indias statsminister Manmohan Singh og Pakistans statsminister Yusuf Raza Gilani møttes i april 2010. Den skjøre fredsprosessen mellom de to landene har i praksis vært brutt siden terrorangrepet i Mumbai i november 2008.

Men India sliter også med andre konflikter. I den voldsutsatte Kashmir-dalen bor det fem millioner mennesker. I Manipur i det nordøstlige India, der separatistbevegelser er aktive, bor det 2,5 millioner, mens den voksende maoistgeriljaen er aktiv i områder der 450 millioner av de fattigste i India bor. Det er i "den røde korridoren" i de sentrale og østlige delene av landet det er grunn til å

frykte at både konflikten og antallet internt fordrevne vil øke i årene fremover. India har en voksende middelklasse, atomvåpenarsenal og avansert it-industri, men samtidig halvføydale forhold på landsbygda, ekstrem fattigdom og et voksende maoist-opprør. Den indiske befolkningen lever i ulike århundrer på samme tid.

I Bangladesh, Myanmar og Filipinene har naturkatastrofer de siste årene ført til store ødeleggelser og hundretusener av mennesker har mistet sitt livsgrunnlag. I alle disse landene er det også konflikter med et betydelig antall internt fordrevne. I Bangladesh har kampen om knappe jordressurser blitt forsterket på grunn av de stadige naturkatastrofene. Muslimske bengalere fra slettelandet har tatt over land fra minoritetsgrupper og fordrevet tusenvis av sivile fra Jummafolket.

NEGLISJERTE GRUPPER Flyktninger fra Nord-Korea har vært en neglisjert gruppe i årevis. Kinesiske myndigheter bryter sine forpliktelser i henhold til Flyktningkonvensjonen av 1951 når nordkoreanere blir sendt tilbake med tvang. India og et passivt Vesten er hovedansvarlige for at myndighetene i Bhutan ikke har møtt sanksjoner fra det internasjonale samfunn, selv om kongedømmet står bak etnisk rensing og har fordrevet hver sjettede innbygger. Laotiske myndigheter lot seg imidlertid presse i mars i år til å ta imot en delegasjon fra UNHCR. De fikk møte flyktninger fra minoritetsgruppen Hmong som var tvangsreturnert fra Thailand.

FN UNHCR gjør et viktig arbeid i forhold til å hjelpe mange stater i Asia med å utvikle lovgiving og å styrke kompetansen på asylfeltet. Samtidig er de en talsmann for at så mange stater som mulig skal slutte seg til Flyktningkonvensjonen av 1951 og andre relevante regelverk. I løpet av 2010/2011 kommer Mongolia til å undertegne Flyktningkonvensjonen og Kina forbereder ny lovgiving på asylfeltet. I Thailand ser vi imidlertid en motsatt trend. Viljen til å gi mennesker på flukt beskyttelse snevres stadig inn. Til tross for det høye antallet mennesker på flukt finnes det ingen regionale organisasjoner eller konvensjoner i Asia tilsvarende de man har i Afrika, Amerika og Europa. ■

NØKKELTALL › AFGHANISTAN

Folketall (mill)	28,1
Areal km ²	647 500
Flyktninger fra Afghanistan	2 917 535
Internt fordrevne	Minst 297 000
Flyktninger i Afghanistan fra andre land	49
Frivillige tilbakevendinger til Afghanistan i 2009	57 320
Asylsøkere fra Afghanistan til Norge i 2009	3 871

Tall ved inngangen til 2010

NØKKELTALL › AUSTRALIA

Folketall (mill)	21,3
Areal km ²	7 686 850
Flyktninger fra Australia	39
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Australia fra andre land	24 898
Frivillige tilbakevendinger til Australia i 2009	–
Asylsøkere fra Australia til Norge i 2009	1

Tall ved inngangen til 2010

FORVERRING AV SIKKERHETSSITUASJONEN

Opptrapping av opprør og væpnede kamper over store deler av Afghanistan i 2009 førte til en forverring av sikkerhetssituasjonen, og at nye grupper sivile ble tvunget på flukt. Per mars/april 2010 var innpå 300 000 mennesker internt fordrevne i Afghanistan. Volden herjet over det meste av landet, og i hovedstaden Kabul var forholdene mindre trygge enn på mange år. Den forverrede sikkerhetssituasjonen bidro til at færre flyktninger vendte tilbake fra Pakistan og Iran enn i de foregående årene.

REGJERINGEN SVAKERE ENN NOEN SINNE De siste 30 årene har væpnede konflikter og naturkatastrofer tvunget tre av fire afghanere på flukt på et eller annet tidspunkt. I 2009 økte omfanget av fordrivelse på grunn av opptrapping av kamphandlinger over store deler av landet. Konflikten spredde seg til områder som tidligere var lite berørt, blant annet i nord, nordøst, vest og sentrale deler av landet. Opprørsgrupper greier nå å gjennomføre aksjoner i hjertet av hovedstaden Kabul. Ikke siden Talibans fall i 2001 har byen vært så utrygg som i 2009.

I november 2009 ble Hamid Karzai gjenvalgt som president, midt i en situasjon med anklager om korrupsjon, ineffektivitet og mangel på handlekraft. Den afghanske regjeringen står nå svakere enn noensinne, og gapet mellom den sentrale regjeringen og folket har økt. På landsbygda der myndighetene er helt eller delvis fraværende, er det i realiteten Taliban som styrer. Det har fått den afghanske regjeringen, FN og en rekke utenlandske regjeringer til å vurdere muligheten for å gå i dialog med moderate deler av Taliban.

FÆRRE RETURNERER Over 5,2 millioner afghanere har returnert fra Pakistan og Iran siden 2002. I 2008 vendte 278 000 flyktninger

tilbake, det høyeste tallet på flere år. I 2009 var det bare 48 000 som returnerte. Det var det laveste siden 2002. I tillegg til manglende jobbmuligheter og dårlig helse- og skoletilbud, var det den forverrede sikkerhetssituasjonen som hindret tilbakevending.

Flyktninger som vender tilbake til Afghanistan, løper stor risiko for å bli fordrevet på nytt. Mange har erfart at det er umulig å få tilgang til landområder de kan dyrke, eller at jord og eiendom de hadde tidligere, er blitt overtatt av andre. Når det heller ikke finnes muligheter til lønnet arbeid, og grunnleggende tilbud om skolegang og helsetjenester mangler, slår mange seg ned i provisoriske leirer og uformelle bosettinger i øst. Der lever de i slumområder uten å få dekket grunnleggende behov. Andre bosetter seg i Kabul. Siden 2002 har Kabul vært blant de byene i verden som har vokst mest.

MATMANGEL OG HUMANITÆRE BEHOV 90 prosent av Afghanistans utgifter til offentlige tjenester, ble i 2009 dekket av internasjonal bistand. Angrep på humanitært personell og materiell gjør det vanskelig for fordrevne i Afghanistan å oppsøke og motta humanitær hjelp.

I store deler av landet er det vanskelig å nå fram med bistand, på grunn av kamphandlinger. Ved inngangen til 2010 hadde FN-organisasjoner tilgang til om lag halvparten av landet.

Matmangel er et vedvarende problem over hele Afghanistan. Kombinert med naturkatastrofer, mange år med tørke, høye matvarepriser og væpnet konflikt har forverret en allerede sårbar situasjon. I slutten av 2009 var innpå halvparten av befolkningen underernært, ifølge Verdens matvareprogram (WFP). 7,3 millioner står i fare for å sulte, og de mest utsatte er landets internt fordrevne. ■

BÅTFLYKTNINGER I FOKUS

Antallet båtflyktninger som forsøkte å ta seg til Australia, økte kraftig i 2009 og i begynnelsen av 2010. Det utløste en stor debatt om hvorvidt økningen skyldtes en forverret situasjon i flyktningenes hjemland, eller om det var regjeringens liberale flyktningepolitikk som lokket båtflyktningene.

DÅRLIGERE RETTSVERN 6170 personer søkte asyl i Australia i 2009, en økning på 29 prosent sammenlignet med 2008. De største asylgruppene var kinesere, afghanere og srilankere. Majoriteten av asylsøkerne som kom i 2009, kom med fly og hadde gyldig visum. Det er likevel den kraftige økningen i antall båtflyktninger som fikk mest oppmerksomhet. I 2008 kom det 179 båtflyktninger til Australia, i 2009 kom 2850. I 2010 passerte tallet 1000 i løpet av de tre første månedene.

Både regjeringen og flyktningorganisasjoner mener økningen i antall båtflyktninger skyldes økt konfliktnivå i Afghanistan og Sri Lanka, men regjeringen er under sterkt press for få ned antallet. I løpet av 2009 har Australia derfor inngått avtaler med blant andre Indonesia og Malaysia om å stoppe flyktningbåter og ta i land flyktningene. Det har også kommet meldinger om at den australske kystvakten er med på å stoppe båter på åpent hav og føre dem til havner utenfor Australia. Verken Indonesia eller Malaysia har undertegnet flyktningkonvensjonen, og mottaksforholdene for asylsøkere er dårlige.

CHRISTMAS ISLAND Båtflyktninger som befinner seg i australsk farvann eller som plukkes opp av den australske kystvakten, skal i utgangspunktet interneres på Christmas Island. Christmas Island tilhører Australia og ligger 2600 kilometer fra fastlandet. Båtflyktninger som settes i land på øya, har mulighet til å søke asyl i Australia, men har dårligere rettsvern enn asylsøkere som ankommer

fastlandet. Mens regjeringen har myket opp interneringsreglene for andre asylsøkere, holder den fast på den strenge interneringspraksisen av båtflyktninger.

Forholdene på Christmas Island er gjenstand for massiv kritikk. Det statlige Australian Human Rights Commission mener for eksempel at øya er uegnet for asylsøkere, spesielt for personer som lider av traumer eller har opplevd totur. Avstanden til fastlandet gjør det vanskelig å sikre et forsvarlig helsetilbud og god juridisk assistanse. Barna bor bak høye gjerder og murer på øya, og får ikke bevege seg fritt.

STOPP I BEHANDLINGEN AV ASYLSØKNADER I april 2010 stoppet regjeringen inntil videre behandlinger av nye asylsøknader fra Sri Lanka og Afghanistan for å foreta en ny gjennomgang av sikkerhetssituasjonen i landene. Regjeringen mener de nye vurderingene kan føre til at færre får beskyttelse i Australia.

Australia praktiserte før 2008 en regel som innebar at asylsøkere som fikk innvilget beskyttelse i Australia, men som ankom uten gyldig visum, ikke hadde krav på familiegjenforening. Det rammet særlig båtflyktninger, og ifølge australske flyktningorganisasjoner tvang ordningen flere kvinner og barn til å legge ut på den farefulle båtturen til Australia. I november 2009 annonserte opposisjonen at de ønsker å gjeninnføre ordningen for å redusere antallet båtflyktninger.

SPEIELL ORDNING Australia har tradisjonelt mottatt mange overføringsflyktninger, og i 2009 tok de imot 13 500. Landet er likevel det eneste i verden som ser antall asylsøkere og overføringsflyktninger i sammenheng. Hver person som gis beskyttelse etter asylsøknad fører til tilsvarende reduksjon i antallet overføringsflyktninger som får opphold. ■

NØKKELTALL > BANGLADESH

Folketall (mill)	162,2
Areal km ²	144 000
Flyktninger fra Bangladesh	12 258
Internt fordrevne	60 000 - 500 000
Flyktninger i Bangladesh fra andre land	228 586
Frivillige tilbakevendinger til Bangladesh i 2009	–
Asylsøkere fra Bangladesh til Norge i 2009	20

Tall ved inngangen til 2010

INTERN URO OG SÅRBAR FOR KLIMAENDRINGER

The Centre for Environmental and Geographic Information Services i Dhaka sier at 20 millioner mennesker i Bangladesh vil bli berørt av stigende havnivå de neste tiårene. Landet er også preget av interne konflikter og huser i tillegg et stort antall flyktninger fra Myanmar.

SÅRBAR FOR KLIMAENDRINGER Bangladesh rammes ofte av flom og sykloner som kan forårsake enorme ødeleggelse. Mye har imidlertid blitt gjort for å forebygge skadeomfanget. Sykloner i 2007 og 2009 tok til sammen livet av 4000 mennesker. Vindstyrken var omtrent som under katastrofen i 1991. Forskjellen var at den sistnevnte syklonen førte til at 140 000 mennesker døde. Dette viser betydningen av at landet har bygget opp et velfungerende tidligvarslingssystem og et utbygd nett av tilfluktsrom. I følge FN risikerer Bangladesh å miste 17 prosent av sitt nåværende landareal innen 2050. I februar 2010 uttalte lederen av Instituttet for freds- og sikkerhetsstudier i Dhaka, general Muniruzzaman, at landet risikerer å bli en "mislykket stat". Muniruzzaman understreket at staten ikke vil være i stand til å håndtere en fremtidig krise av slike dimensjoner. Han pekte på at landet har en raskt voksende befolkning, at kampen om jord intensiveres og at nabolandet India ikke vil akseptere klimaflyktninger fra Bangladesh. Dette er et godt bilde på at debatten om klimaendringer nå mer og mer dreier seg om både nasjonal, regional og til syvende og sist global sikkerhet.

INTERNET FORDREVNE Konstitusjonen av 1972 tok ingen høyde for at Bangladesh var et multi-etnisk samfunn, og minoritetsgrupper fikk verken beskyttelse eller spesielle rettigheter. Både urfolksgrupper og hinduer ble ytterligere marginalisert da en militærregjering

tok makten i 1975. Den bestemte at man i tillegg til å være bengaler også måtte være muslim for å bli betraktet som bangladesher. Det var på denne tiden at tilflyttingen av muslimske bengalere til Chittagong Hills Tracts skjøt fart, og det oppstod en væpnet konflikt mellom Jummafolket og bosettere. Over 8500 mennesker ble drept før en våpenhvile ble inngått i 1997. Men brudd på menneskerettighetene og overtakelse av nye landområder har fortsatt helt frem til nå. Regjeringen har lovet å etterleve intensjonene i fredsavtalen, men svært lite har blitt gjort i praksis. Også hinduene har blitt fratatt jord og eiendom på grunn av diskriminerende lover og voldshandlinger.

FLYKTNINGER I følge UNHCR har situasjonen bedret seg det siste året for de 28 000 muslimske rohingyaene fra Myanmar, som i flere år har holdt til i to flyktningleirer i sørøst. Bangladesh har ikke undertegnet FNs flyktningkonvensjon av 1951, men en konstruktiv holdning fra myndighetenes side og internasjonal støtte har gitt positive resultater i forhold til humanitær assistanse og beskyttelse, ifølge UNHCR. Imidlertid er det fortsatt grunn til stor bekymring for 200 000 rohingya-flyktninger som oppholder seg utenfor leirene. I løpet av de første månedene i 2010 kom det flere rapporter fra menneskerettighets- og hjelpeorganisasjoner, som slår alarm om situasjonen for rohingyaene. Felles for rapportene er at de påpeker en stadig forverret situasjon for flyktningene. Det meldes om matmangel, tvungen hjemsending til Myanmar og overgrep fra politiets side. UNHCR oppfordrer myndighetene i Bangladesh til en mer helhetlig politikk som i større grad sidestiller rovingaer utenfor leirene med de som er registrerte og oppholder seg i leirene. ■

NØKKELTALL > BHUTAN

Folketall (mill)	0,7
Areal km ²	47 000
Flyktninger fra Bhutan	90 078
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Bhutan fra andre land	–
Frivillige tilbakevendinger til Bhutan i 2009	–
Asylsøkere fra Bhutan til Norge i 2009	10

Tall ved inngangen til 2010

TAUS TRAGEDIE I SHANGRI-LA

Av de nærmere 150 000 bhutaneserne som flyktet fra terror og overgrep i hjemlandet for 20 år siden, har ikke én fått lov til å vende hjem. De fleste flyktningene dro til Nepal, der et gjenbosettingsprogram ble startet i november 2007 for de som befant seg i leirer. 22 000 bhutanske flyktninger hadde ved årsskiftet 2009/2010 blitt bosatt i et tredje land. Nesten 80 000 av de gjenværende flyktningene i leirene i Nepal har gitt uttrykk for at de ønsker en slik løsning. Antallet som reiste til et tredje land i 2009 var tredoblet sammenliknet med 2008.

TVANGSASSIMILERING Fra midten av 1980-tallet innførte regjeringen i Bhutan lover som befestet den buddhistiske elitens makt, verdier og identitet. Innflyttere fra Nepal, kalt lhotshampas, ble betraktet som en politisk og kulturell trussel. Det faktum at staten så tydelig representerte en etnisk gruppe i et multi-etnisk samfunn, skapte angst og usikkerhet. I kjølvannet av den nye politikken fulgte brutale overgrep. I virkeligheten foregikk en tvangsassimilering av etniske minoriteter, med metoder som tvang mennesker på flukt i stor skala. Ved hjelp av trusler, arrestasjoner, tortur og konfiskering av eiendom gjennomførte myndighetene en politikk i samsvar med kongens befaling fra 1988; "En nasjon, ett folk". Frem mot 1993 hadde en sjettedel av befolkningen flyktet fra landet.

SPLITTELSE BLANT FLYKTNINGENE Flyktningene fra Bhutan ankom Nepal mellom 1990 og 1993. Resultatløse forhandlinger mellom regjeringene i de to landene fratok flyktningene alt håp om å kunne vende tilbake. Dette, sammen med en gradvis nedtrapping av den humanitære assistansen fra FNs side, førte til stor frustrasjon i leirene. I 2007 kom det til sammenstøt mellom flyktningene og

lokalbefolkningen. I tillegg førte polariseringen mellom ulike grupper blant flyktningene selv til store sikkerhetsproblemer. I hovedsak gikk splittelsen mellom de som ønsket å bli gjenbosatt i et tredje land og de som insisterte på sin rett til å reise tilbake til Bhutan.

NYE TILTAK Etter hvert som mange med høy utdanning nå forlater leirene i Nepal, har UNHCR satt i gang opplæringsprosjekter for de mest sårbare flyktningene. Tiltak for å forhindre seksuelle overgrep og vold blir iverksatt, i tillegg til individuell rådgiving og informasjon i forhold til gjenbosetting. Mange av de eldre flyktningene har lite eller ingen skolegang, og det er et stort antall analfabeter. Engelskopplæring har blitt et populært tiltak siden sjansen for at de bosetter seg i et engelskspråklig land, er stor.

DET INTERNASJONALE SAMFUNN PÅ SIDELINJEN Bhutans kompromissløse holdning med å nekte flyktningene retur, har kunnet fortsette takket være at India, Bhutans nærmeste allierte og økonomiske og militære støttespiller, har holdt en beskyttende hånd over regjeringen i Thimphu. Til tross for overgrepene har det lille kongedømmet i liten grad blitt kritisert eller utsatt for press fra det internasjonale samfunn. FN har også vært parkert på sidelinjen i forhold til å finne løsninger som også innebærer muligheter for hjemvendning. Dette var bakgrunnen for at USA og flere andre land i 2006 annonserte at de var villige til å ta i mot 85 000 flyktninger. I 2009 ble det gitt innreisetilatelse til Norge for 154 bhutanske flyktninger på kvoten for overføringsflyktninger. Det befinner seg nå over 300 bhutanske flyktninger i Norge. USA har til nå tatt i mot 19 000 og er det desidert største mottakslandet. Deretter følger Australia og Canada. ■

NØKKELTALL › FILIPPINENE

Folketall (mill)	92,0
Areal km ²	300 000
Flyktninger fra Filippinene	1 797
Internt fordrevne	125 000 - 188 000
Flyktninger i Filippinene fra andre land	150
Frivillige tilbakevendinger til Filippinene i 2009	–
Asylsøkere fra Filippinene til Norge i 2009	0

Tall ved inngangen til 2010

NØKKELTALL › INDIA

Folketall (mill)	1198,0
Areal km ²	3 287 590
Flyktninger fra India	24 236
Internt fordrevne	Minst 500 000
Flyktninger i India fra andre land	190 764
Frivillige tilbakevendinger til India i 2009	–
Asylsøkere fra India til Norge i 2009	36

Tall ved inngangen til 2010

STORE HUMANITÆRE UTFORDRINGER

I mars 2010 gjenopptok en malayiskledet observatørstyrke sine operasjoner på Mindanao sør i Filippinene. Styrken skal overvåke våpenhvilen i områder der Moro Islamic Liberation Front (MILF) og hæren har vært i konflikt. Senest i februar 2010 av slo MILF et forslag om maktfordeling lagt frem av regjeringen. Situasjonen er svært labil.

Konflikten har vart i nærmere 40 år, men har fått liten internasjonal oppmerksomhet. Håpet om fred steg i juli 2008, da partene kom til enighet om et avtaleforslag som innebar større autonomi til de muslimske områdene. Høyesterett blokkerte imidlertid ratifisering av avtalen, og en måned senere brøt det ut intense kamphandlinger mellom filippinske regjeringsstyrker og de muslimske opprørerne. Til sammen 950 000 mennesker ble i løpet av kort tid tvunget til å forlate sine hjem.

BAKGRUNN Konflikten dreier seg hovedsakelig om kontroll over ressurser og jord. I perioden mellom 1903 og 1990 oppmuntret myndighetene i Manila et stort antall bosettere, i hovedsak kristne, til å slå seg ned på Mindanao. Andelen muslimer sank fra 77 prosent av befolkningen til 19 prosent. Denne koloniseringspolitikken førte til økt politisk, økonomisk og sosial polarisering. Muslimene på Mindanao stod igjen som de mest marginaliserte og fattigste i hele Filippinene. Fordrevet fra mange av kystområdene og de rike jordbruksområdene i lavlandet til fjellområder i innlandet og med få påvirkningsmuligheter i forhold til sentralmyndighetene i Manila, var grunnlaget lagt for dannelsen av væpnede separatistgrupper.

LANGVARIG KONFLIKT Siden 1970-tallet har sivilbefolkningen på Mindanao befunnet seg mellom barken og veden og vært utsatt for trusler og overgrep fra flere væpnede aktører. Mange har vært på flukt i flere år og opptil flere ganger. De fordrevnes situasjon har vært lite kjent. De har store udekkede behov, både i forhold til

humanitær assistanse og beskyttelse. Et stort antall av de fordrevne har intet å vende tilbake til, da hus er brent ned og husdyr drept. Mange er også redde for sin egen og familiens sikkerhet.

UDEKKEDE BEHOV Stadige kamphandlinger og restriksjoner fra myndighetenes side har redusert mulighetene til å nå fram med humanitær assistanse til sivile på flukt. I følge rapporten "Cycle of conflict and neglect" (oktober 2009) fra Flyktninghjelpens senter for internt fordrevne i Genève (IDMC) har filippinske myndigheter bevisst tonet ned hvor alvorlig den humanitære situasjonen for de internt fordrevne faktisk er. Dette for å unngå større internasjonal oppmerksomhet. Rapporten sier også at mange sivile frykter overgrep fra soldater, som åpent betrakter fordrevne muslimer som "the enemy reserve force".

FLERE VÆPNEDE AKTØRER Den kommunistiske opprørbevegelsen New Peoples Army (NPA) opererer over store deler av Filippinene, inkludert Mindanao. Tidligere president Gloria Arroyos uttalte mål om å ødelegge NPA militært innen valget i 2010, lyktes ikke. Det har i en årrekke vært ført samtaler mellom partene, men uten resultat. Mye tyder på at det ikke vil komme noe gjennombrudd i forhandlingene, verken i forhold til de muslimske opprørerne eller NPA, før en ny regjering kommer på plass etter valget.

NATURKATASTROFER Flere hundre tusen mennesker fordrives på Filippinene hvert år også på grunn av naturkatastrofer. Sykloner og flom har rammet landet med voldsom kraft de siste årene og forårsaket store ødeleggelser. Tropiske stormer i oktober 2009 fordrev 1,6 millioner mennesker. ■

STORMAKT MED INTERNE KONFLIKTER

Globaliseringens møte med et samfunn der sosial ulikhet og undertrykkelse har vært institusjonalisert gjennom kastesystemet i århundrer, er problematisk. Det går et skarpt skille mellom det moderne India, bestående av voksende middelklasse, atomvåpenarsenal og avansert it-industri og de halvføydale forholdene på landsbygda. Sosiale, etniske og økonomiske konflikter er vevd sammen og har flere steder utviklet seg til å bli voldelige. Det er i dag minst 500 000 internt fordrevne i India, men mørketallene er etter all sannsynlighet store.

STORT SKILLE MELLOM BY OG LANDSBYGD Den indiske befolkningen lever i ulike århundrer på samme tid. Mens den økonomiske utviklingen går raskt i storbyene, har utviklingen mange steder på landsbygda stått nesten stille. Til tross for at det bor flere mennesker der enn i USA, Russland, Storbritannia og Frankrike til sammen, har bøndernes virkelighet blitt viet svært liten oppmerksomhet. Voldsbruken har alltid vært utbredt på den indiske landsbygda, og mange steder er den statlige tilstedeværelsen liten eller bortimot fraværende. For millioner av fattigbønder og jordløse landarbeidere består hverdagen av en kamp for å overleve.

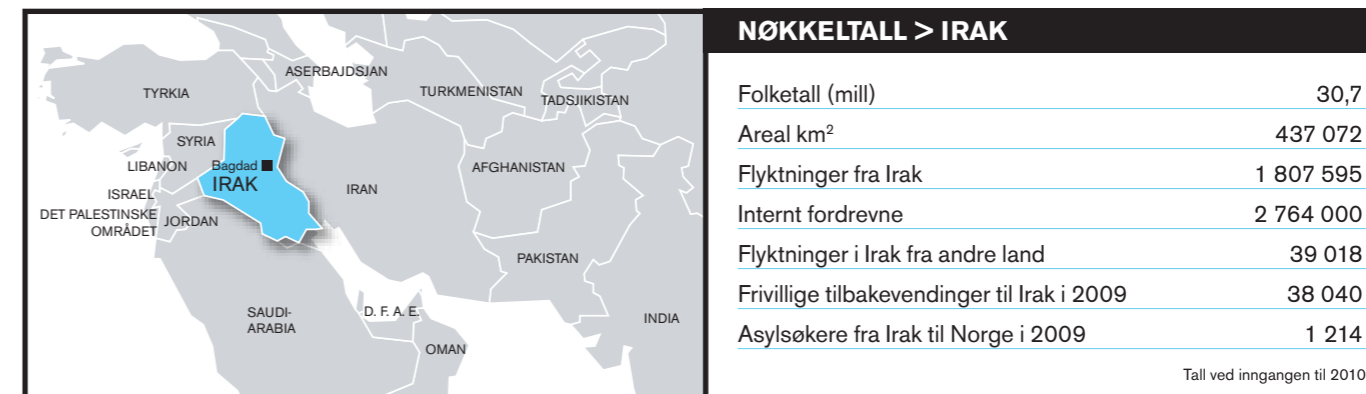
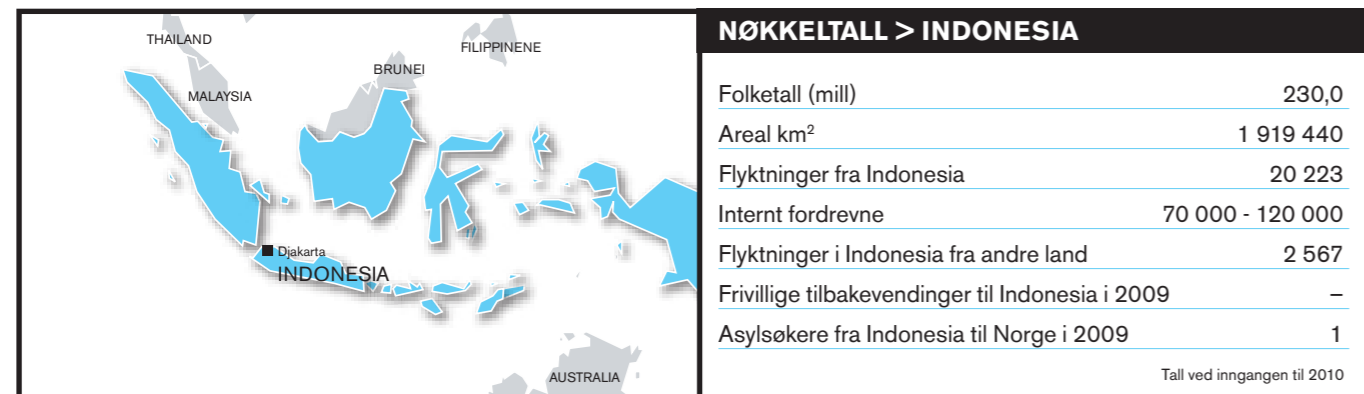
MAOISTENE Indias fattigbønder og jordløse landarbeidere er i stor grad dalitter (kasteløse) og stammefolk, som den voksende maoistgeriljaen i hovedsak appellerer til. Geriljaen opererer nå i 223 av Indias 602 distrikter. I Chhattisgarh, et av områdene der CPI (Maoist) står sterkest, har framveksten av paramilitære grupper som Salwa Judum ført til at sivile har kommet mellom barken og veden. Salwa Judum utfører drap på antatte maoistsympatisører og overvåker internt fordrevne som myndighetene har bosatt i såkalte "strategiske" landsbyer. Geriljaen svarer ofte med å angripe disse landsbyene.

ULIKE ÅRSAKER TIL FLUKT Det finnes mange eksempler på tvangsflytting beordret av lokale myndigheter i forbindelse med etablering av større industriporsjekter. Samtidig med at industriselskapene Tata og Essar startet etableringen av gruver og stålverk i Chhattisgarh, ble paramilitære grupper etablert. Rett etter ble en tvangsflyttingskampanje satt i gang.

Minoriteter, som kristne og muslimer, har i områder som Gujrat og Orissa vært utsatt for vold og overgrep fra militante hindugrupper i en årrekke. I Jammu og Kashmir er det derimot hinduminitetene i området som har blitt fordrevet og trakassert. I nordøst har separatister ført en langvarig væpnet kamp mot indiske sikkerhetsstyrker. De etniske og økonomiske konfliktene mellom lokalbefolkningen, innvandrere, myndighetene og opprørgrupper har røtter helt tilbake til 1947.

MANGLER EN NASJONAL POLITIKK India har ingen nasjonal lovgiving for å beskytte de internt fordrevne. Ansvaret har blitt overlatt til delstatene, som verken har ekspertise eller ressurser til å ta på seg oppgaven. Dette har gjort at internt fordrevne ikke får noen støtte til lokal integrering eller gjenbosetting i andre områder av India.

Selv om India ikke har undertegnet Flyktningkonvensjonen av 1951, har landet tatt imot flyktninger fra Tibet, Sri Lanka, Myanmar, Irak og Afghanistan. Mange av flyktningene bor i byer der de har problemer med å skaffe seg levebrød og få tilgang til utdanning og helsetjenester. Prosessen i forhold til å få flyktningstatus går også svært sent. Selv om mange ønsker å bli gjenbosatt i tredje land, er det svært få som oppnår dette. ■

MANGE VENTER PÅ VARIGE LØSNINGER

Situasjonen i verdens tredje største demokrati er i ferd med å normaliseres. Hovedutfordringen er ikke lenger nye fordrevne på grunn av konflikt, men å finne varige løsninger for de som har vært fordrevet i opptil ti år. UNHCR bistår myndighetene med kapasitetsbygging og opplæring som forberedelse til regjeringens planlagte tiltredelse til Flyktningkonvensjonen av 1951.

VÆPNET KONFLIKT Vest-Papua er den eneste provinsen i Indonesia hvor det fremdeles pågår en væpnet konflikt. Separatistbevegelsen Free Papua Movement (OPM) har drevet geriljakrig mot Indonesia siden 1969. Vest-Papua ble annektert av Indonesia i 1963 etter at den gamle kolonimakten Nederland hadde gått bort fra sitt løfte om å gi vestpapuanerne uavhengighet. Situasjonen er fortsatt spent og det ble meldt om nye internt fordrevne i det sentrale høylandet på grunn av militære operasjoner i 2009.

STORE UTFORDRINGER Mellom 1999 og 2002 eksploderte sosial uro og vold mange steder i Indonesia. I det sentrale Sulawesi, Molukkene, Aceh, Kalimantan og Vest-Timor ble tusener av mennesker drept og 1,4 millioner fordrevet fra sine hjem. Det gryende demokratiet skapte et maktvakuum etter flere tiår med militærdiktatur og store økonomiske og politiske utfordringer. Spørsmålet var om man ville klare å holde sammen en stat bestående av 17 000 øyer og 240 millioner mennesker fordelt på 300 etniske grupper. Maktkampen mellom periferi og sentrum kulminerte i kjølvannet av den økonomiske krisen i 1997/98, da religiøs og etnisk uro førte til fordrivelse av store folkegrupper. Den gamle makteliten trakk i trådene for å sikre sine posisjoner og kontroll over naturressursene.

STABILISERING Men myndighetene lyktes med å stabilisere situasjonen, og både demokratiet og Indonesia som stat har overlevd. Antallet internt fordrevne har gått drastisk ned, men freden er

fremdeles skjor flere steder. På Molukkene bodde kristne og muslimer tidligere blandet. I dag lever de adskilt, og spenningen mellom gruppene vedvarer.

Fremdeles finnes mennesker på flukt i de fleste av de tidligere konfliktområdene. Frykt, jordspørsmål og manglende assistanse er noen av de viktigste hindringene for å vende hjem. Andre har blitt bosatt i kollektivsentre i isolerte områder der tilgangen på basistjenester som helse og utdanning er nesten fraværende.

NATURKATASTROFER Indonesia er svært utsatt for naturkatastrofer. Landet ligger i et område med hyppig vulkan- og jordskjelvaktivitet. Senest i september 2009 ble 1000 personer drept på grunn av et stort jordskjelv i byen Padang. Det er også stadige store jordskred som blant annet skyldes omfattende avskogning. Tsunamien i 2004 rammet Aceh svært hardt, men førte også til at separatistbevegelsen Free Aceh Movement (GAM) og indonesiske myndigheter undertegnet en fredsavtale i 2005. I dag har nesten alle som ble fordrevet under denne konflikten kunnet vende hjem.

NÆRT FORHOLD TIL USA President Obama planlegger å besøke Indonesia i 2010, mens utenriksminister Hillary Clintons var der i 2009. Dette viser at Indonesia vil spille en viktig rolle i amerikansk utenrikspolitikk i årene fremover. Som et av verdens største demokratier med en moderat muslimsk majoritet, ønsker Indonesia å spille en rolle som brobygger mellom islam og vesten. Landet spiller en viktig rolle i ASEAN (alliansen av sørøst-asiatiske stater), og har inngått flere samarbeids- og vennskapsavtaler med USA og Australia. ■

ET DELT LAND

Sju år etter den USA-ledede invasjonen i 2003 er Irak et etnisk og religiøst delt land. Om lag 15 prosent av befolkningen er drevet på flukt innenfor eller utenfor landets grenser. Flertallet av de som har flyktet til andre land, er i Syria, Jordan og Egypt. Både flyktingene og de fordrevne har få utsikter til varige løsninger som å vende hjem eller bli integrert på stedet de har flyktet til.

OPPLØFTENDE VALG 7. mars 2010 gikk irakerne til valg på ny nasjonalforsamling. Opposisjonen, den sekulære Iraqiya-koalisjonen, vant en knepen seier over den sittende koalisjonen med kurdere og sjiaer. At valgresultatet var så jevnt, oppfattes som tegn på at demokratiet har begynt å fungere i Irak. Andre oppløftende trekk var den høye valgdeltakelsen på 62 prosent, og at tidligere medlemmer av Saddam Husseins Baathparti fikk stille på valglister. Da Saddam ble styrtet i 2003, ble de utestengt fra politikken. Det førte blant annet til at kurdene fikk en uforholdsmessig stor representasjon i parlamentet ved valget i 2005.

SEKTERISK VOLD En av de største utfordringene for den nye regjeringen er å tilrettelegge for at de 2,8 millioner fordrevne og rundt 1,8 millioner irakiske flyktingene skal kunne vende tilbake til sine hjemsteder. En million har vært fordrevet helt siden tiden før 2003, mens 190 000 måtte flykte på grunn av militære operasjoner og utbredt generell vold i forlengelsen av invasjonen i 2003.

Den mest omfattende flukten i Irak skjedde i 2006 og 2007, da konflikten mellom sjia- og sunnimuslimske grupper blusset opp, etter at den sjiamuslimske al-Askari-moskeen ble sprengt i februar 2006. Etter 2006 er om lag 1,6 millioner blitt fordrevet som følge av sekterisk vold og annen generell vold, i tillegg til militære operasjoner fra internasjonale, irakiske, tyrkiske og iranske styrker.

I 2008 og 2009 avtok den religiøst og etnisk motiverte volden. Det ble ikke rapportert om noen omfattende konflikter relaterte for-

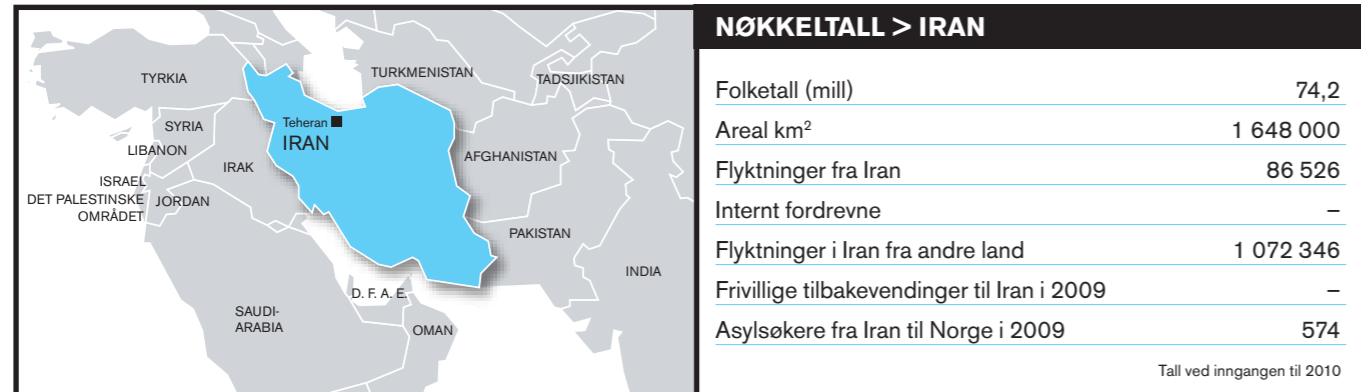
drivelser i 2009. Nedgangen henger sammen med at det mange steder ikke lenger er noen minoritet å fordrive fordi distrikter, byer og bydeler er blitt homogene. I hovedstaden Bagdad har militante ekstremister gått hardt ut for å skape homogene bydeler. Med sikkerhetsbarrierer, portforbud og sjekkposter hindres sivile i å bevege seg fritt.

FÅ RETURNERER Til tross for noe bedring av sikkerheten er Irak fortsatt et av verdens farligste land. Det er også vedvarende store humanitære behov i landet. Selv om Irak ikke befinner seg i en akutt humanitær krise, er offentlige tjenester som helsevesen, sanitære forhold, strøm- og vannforsyning dårlige. Mangel på mat, husvære og inntektsbringende arbeid er et problem for mange fordrevne.

Verken fordrevne eller flyktinger har vendt tilbake i særlig omfang etter at den verste voldsbølgen begynte å avta. I 2009 ble det rapportert om returer til Bagdad og Diyala, men det var langt færre enn forventet.

I 2008 etablerte myndighetene sentre i Bagdad for å hjelpe tilbakevendte og bistå dem med eiendomsrettigheter. I midten av 2009 ble et større prosjekt etablert i Diyala. Der planlegges et bosettingsprosjekt for flere tusen arabisk-irakiske familier som er blitt fordrevet fra kurdiske områder nord i landet.

VANSKELIG Å NÅ FRAM MED HJELP FN og internasjonale organisasjoner hadde i 2009 større tilstedeværelse i Irak enn for få år siden. Sikkerhetssituasjonen er likevel et stort hinder for å nå fram til sivilbefolkningen. ■

FÆRRE AFGHANERE REISER HJEM

Iran er blant landene i verden som de siste tiårene har tatt imot flest flyktninger, i første rekke fra Afghanistan. Selv om tallet er redusert de siste årene, er det fortsatt om lag 900 000 registrerte afghanske flyktninger i Iran, ifølge UNHCR. I tillegg lever et stort antall afghanere i Iran uten å være registrert som flyktninger.

Iranske myndigheter har imidlertid strammet inn politikken overfor denne gruppen. Ifølge det FN-baserte nyhetsbyrået Irin har Iran de siste årene utvist om lag én million afghanere som de mener har vært økonomiske migranter, ikke flyktninger. Disse utvisningene har blitt møtt med kritikk fra flyktningorganisasjoner, som hevder at det blant de utviste har vært mange reelle flyktninger med behov for beskyttelse.

AVTALE OM TILBAKEVENDING Den første store afghanske flyktningstrømmen til Iran kom etter at Sovjetunionen invaderte Afghanistan i 1979. Borgerkrigen etter at Sovjetunionen trakk seg ut i 1989 og Talibans maktovertakelse, førte til nye flyktningstrømmer. På det meste var det flere millioner afghanske flyktninger i Iran.

Etter Talibans fall i 2001 inngikk Iran, Afghanistan og UNHCR en avtale om et frivillig tilbakevendingprogram for afghanske flyktninger. Siden den gang har 865 000 flyktninger forlatt Iran og vendt tilbake til Afghanistan, opplyste UNHCR i april 2010.

De siste årene er imidlertid tempoet i tilbakevendingen bremsert kraftig opp, blant annet fordi sikkerhetssituasjonen i Afghanistan har forverret seg. Tallet på tilbakevendinger i 2009 var det laveste siden tilbakevendingprogrammet ble iverksatt. Mens over 600 000 afghanere vendte hjem i løpet av 2002 og 2003, forlot bare drøyt 5000 afghanske flyktninger Iran med UNHCRs hjelp i 2009.

FLYKTNINGER FRA IRAK I tillegg til flyktningstrømmene fra Afgha-

nistan tok Iran gjennom flere tiår imot hundretusener irakere som flyktet fra overgrep og forfølgelse begått av Saddam Husseins regime. Etter at USA gikk til krig mot Irak og styrtet Saddam Hussein i 2003, har imidlertid flertallet av de irakiske flyktningene i Iran valgt å vende tilbake til hjemlandet.

De fleste afghanske og irakiske flyktninger som fortsatt er i Iran, har bodd i landet i 20-30 år, og mange av dem har stiftet familie i eksil. Ifølge UNHCR er halvparten av flyktningene født og oppvokst i Iran.

GROVE MENNESKERETTIGHETSBRUDD Iran har også interne menneskerettighets- og flyktningproblemer. Prestestyret undertrykker politisk opposisjon med hard hånd, og utviklingen har gått fra vondt til verre det siste året. Etter det omstridte presidentvalget i juni 2009 utviklet situasjonen seg til en menneskerettighetskatastrofe, ifølge Human Rights Watch. Mistanke om valgfusk utløste kraftige demonstrasjoner mot regimet, og tusenvis av demonstranter og opposisjonelle ble arrestert. Mange ble mishandlet og torturert i fengslene. Iranske myndighetene har bekreftet at minst 40 demonstranter ble drept, men det reelle antallet dødsofre antas å være langt høyere.

MANGE IRANSKE ASYLSØKERE Undertrykking av politisk opposisjon og forfølgelse av etniske og religiøse minoriteter har gjennom mange år ført til et stort antall iranere har flyktet fra landet. I 2009 søkte 11 479 iranere om asyl i industrilandene, en økning på sju prosent fra året før, viser tall fra UNHCR. Iran plasserte seg dermed som nummer åtte på listen over de viktigste opprinnelseslandene for asylsøkere. Storbritannia og Tyrkia tok imot flest iranske asylsøkere i 2009. ■

PÅ KANT MED OMVERDENEN

Etter avskaffelsen av apartheidregimet i Sør-Afrika er Israel den eneste staten i verden som er grunnlagt på tanken om at statsborgerskap og fulle borgerrettigheter skal være basert på etnisitet. I Israels tilfelle handler det om en jødisk stat, der ikke-jødiske israelere, som palestinere og beduiner, diskrimineres og utestenges fra en rekke yrker og sosiale velferdsordninger. I tillegg risikerer de å bli fratatt sine eiendommer og tvangsflyttet av hensyn til Israels sikkerhet. Alle jøder verden over har rett til å bosette seg i Israel, ifølge israelsk lov. Og mens jøder lokkes til Israel med økonomiske støtteordninger, lukker myndighetene øynene og ørene for skjebnen til de Palestinske flyktningene som har ventet i over 60 år på å få vende tilbake til sine hjem.

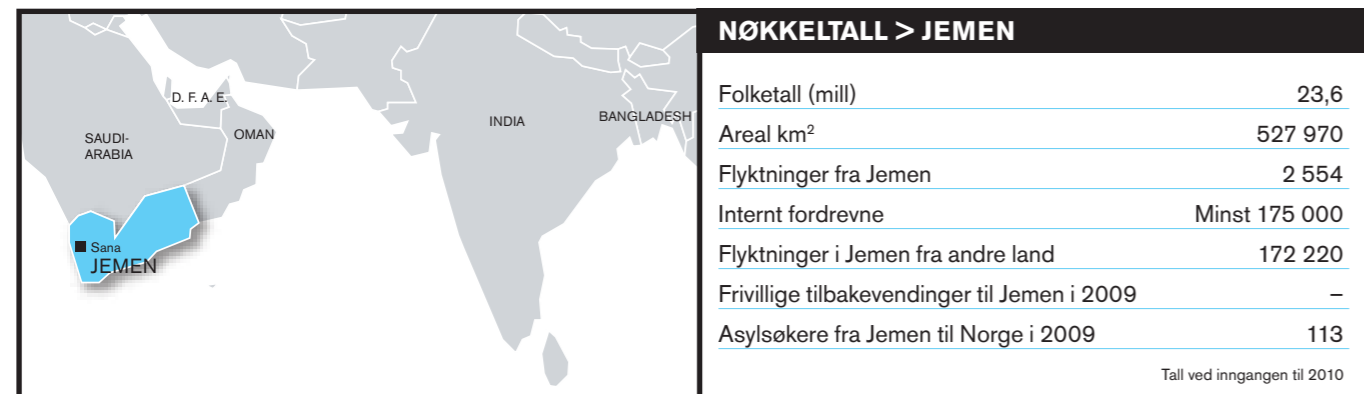
FASTLÅST Opprettelsen av staten Israel i 1948 ga støtet til en av de største, mest fastlåste og fortsatt uløste flyktningssituasjonene i verden. Allerede før statsdannelsen var et faktum i det som den gang het Palestina, ble tusentalls av den ikke-jødiske befolkningen drevet vekk fra områder som var tenkt innlemmet i den nye staten. Da det brøt ut krig mellom Israel og de arabiske nabolandene, måtte titusentalls flere flykte. I 1949 tok krigshandlingene slutt. Da hadde mellom 600 000 og 760 000 palestinere flyktet. Innpå 50 000 av dem ble fordrevet innenfor Israels grenser. Resten flyktet til Gazastripen, Vestbredden eller nabolandene.

I dag lever om lag fem millioner palestinere som flyktninger uten utsikt til noensinne å få vende tilbake til sine hjemsteder i det som ble staten Israel. I tillegg lever et ukjent antall internt fordrevne innenfor landets grenser. Ved utgangen av 2007 ble antallet anslått å ligge mellom 150 000 og 420 000. Siden da har ingen arbeidet med registrering av fordrevne. Ifølge israelske myndigheter finnes det ingen internt fordrevne i landet.

TVUNGET PÅ FLUKT Israel har i årtier hevdet at palestinere dro frivillig eller fordi lederne i de arabiske nabolandene oppfordret dem til å flykte. Derfor har myndighetene i over 60 år ignorert FNs resolusjoner som fastslår palestinernes rett til å returnere. I 1950 vedtok Israel en lov som ga staten rett til overta eiendommene til de fleste som flyktet. I dag er det klart at mesteparten av eiendommene deres var overtatt av staten.

Palestinere hevder på sin side at de ble fordrevet med tvang. Basert på frigitt historisk arkivmateriale avdekket den israelske historikeren Benny Morris på slutten av 1980-tallet at fordrivelsen av palestinere til en viss grad var både ønsket og planlagt; "Vi må fordrive araberne og ta deres plass (...) og hvis vi må bruke makt - da har vi den makten til disposisjon", skrev David Ben Gurion i et brev 5. oktober 1937. Drøye ti år senere ble han Israels første statsminister.

STEMPLER UTLENDINGER SOM STATSFJENDER Israel har sluttet seg til Flyktningkonvensjonen av 1951, men har ikke inkorporert konvensjonens forpliktelser i eget lovverk. Alle som tar seg inn i landet uten tillatelse på forhånd, betraktes som infiltratører og statsfiender, ifølge israelsk lov. Dette rammer spesielt migranter, flyktninger og asylsøkere fra Sudan, Eritrea, Somalia og andre afrikanske land. Siden 2003 har mange av dem reist gjennom Egypt og krysset grensen i Sinai-ørkenen til Israel. Ifølge Human Rights Watch kommer det jevnlig rapporter om afrikanske asylsøkere som blir kastet ut av Israel uten å få anledning til å legge fram sin asylsøknad. ■

HUMANITÆR KRISE I NORD

Problemene tårnet seg opp for president Ali Abdullah Saleh i 2009. Våpenhvileavtalen som ble inngått mellom de sjiamuslimske Houthi-opprørerne i nord og hæren i februar i år, er skjør. Tallet på internt fordrevne fortsatte å stige etter årsskiftet, og kom i mars 2010 opp i 250 000. Samtidig fortsetter spenningen i forhold til separatistene i sør, og flere hundre al-Qaida medlemmer har sneket seg inn i landet fra Irak, Afghanistan og Saudi-Arabia.

OPPRØR I NORD Den humanitære situasjonen for de internt fordrevne i nord var hele vinteren 2009/2010 ytterst vanskelig. Folk manglet vann, mat, medisiner, husly og ikke minst beskyttelse. Titusener av sivile befant seg i områder utenfor de internasjonale hjelpeorganisasjonenes rekkevidde. Restriksjoner fra myndighetenes side, kamphandlinger og minefare gjorde hjelpearbeidet svært vanskelig.

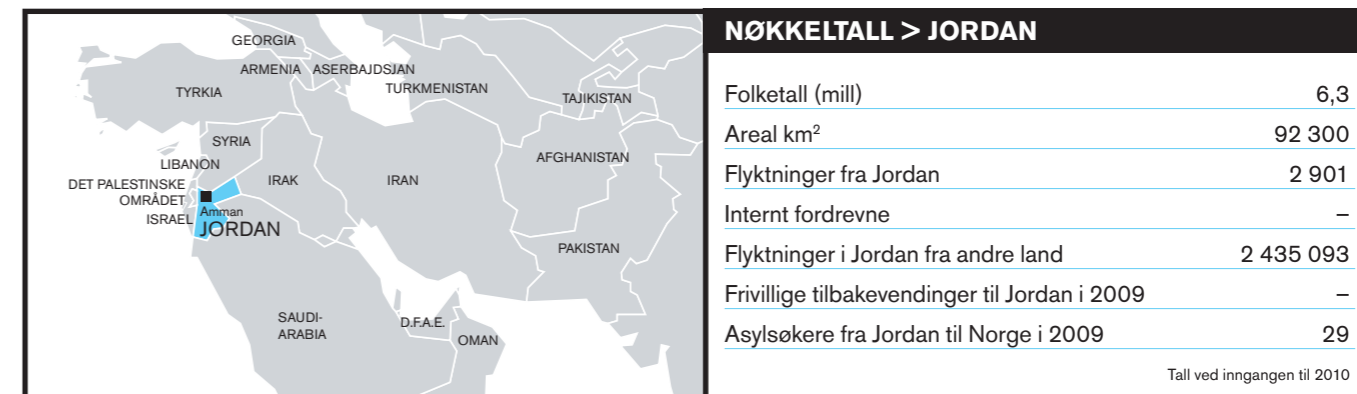
I tillegg til de som er fordrevet, er 800 000 mennesker berørt av konflikten ved at basistjenester er kuttet, og små lokalsamfunn har måttet ta imot et stort antall internt fordrevne. FNs appeller om finansiell støtte har fått svært liten respons, og står ikke i forhold til de store udekkede humanitære behovene og den politiske oppmerksomheten Jemen har fått. UNHCR meldte i februar 2010 at de bare hadde fått inn tre prosent av de midlene de hadde bedt om, og i mars måtte man kutte i matrasjonene.

De viktigste utfordringene i Jemen har en politisk, sosial og økonomisk karakter. Sjiamuslimene i nord tilhører Zaydi-sekten, og teller 400 stammer med totalt fem millioner mennesker. Deres opprør har både et religiøst og politisk bakteppe. Den nåværende væpnede konflikten startet i 2004, men misnøyen strekker seg flere tiår tilbake. Houthi-ene anklager regjeringen for marginalisering og utbredt korrupsjon.

SEPARATISTER I SØR Korrupsjon og konsentrasjon av makt er også hovedanklagene fra separatistene i sør. Helt siden omveltningen i 1962 har Jemen balansert på en hårfin balansegang mellom statlig og lokal (stamme) makt. Det er liten tvil om at president Ali Abdullah Saleh selv må ta ansvar for at denne balansen har blitt forrykket. Forfordeling av ressurser har ført til splid og vært med på å undergrave myndighetenes legitimitet og statlig kontroll.

Godt styresett, respekt for menneskerettighetene og legitimitet i egen befolkning som muliggjør statlig tilstedeværelse i hele landet, er forutsetninger som må oppfylles for å isolere og bekjempe al-Qaida. Terrornettverket har vært på fremmarsj de siste årene.

STOR ØKNING I ANTALLET BÅTFLYKTNINGER I fjor krysset 74 000 mennesker fra Afrikas Horn Aden-bukta og Rødehavet for å finne beskyttelse i Jemen. Dette er en økning på hele 50 prosent sammenliknet med 2008, da 50 000 båtflyktninger ankom strendene utenfor Aden. De fleste la ut fra nabolandet Djibouti eller fra havnebyen Bossaso i Somaliland. I følge UNHCR mistet 309 personer livet under overfarten i 2009. Hovedårsakene til at folk tar sjansen på denne svært farefulle ferden, er kamphandlingene i Somalia og den vedvarende tørken på Afrikas Horn. Alle somaliere får automatisk flyktningstatus ved ankomst til Jemen. For etiopiere er situasjonen langt vanskeligere, og mange av dem unnlater å komme til mottakssentrene på grunn av frykt for internering og tvangsutsendelse. ■

VANSKELIGERE FOR FLYKTNINGER

Over halvparten av Jordans befolkning er flyktninger eller etterkommere av flyktninger fra Vestbredden, Gazastripen og det som i dag er Israel. I Jordan nyter de palestinske flyktningene flere rettigheter enn i noe annet land i regionen, og mer enn to millioner av dem har fått jordansk statsborgerskap. De siste årene har imidlertid myndighetene begynt å trekke tilbake statsborgerskapet til stadig flere palestinere.

Jordan har også en stor gruppe flyktninger fra Irak. Myndighetene anser irakerne som "gjester", ikke flyktninger. Etter flere år i eksil i Jordan opplever et økende antall irakere at de er i en nødsituasjon.

PALESTINSKE FLYKTNINGSTRØMMER Jordan har i årtier hatt en stor palestinsk flyktningbefolkning. De første kom i tiden rundt opprettelsen av staten Israel i 1948. Under seksdagerskrigen i 1967 flyktet ytterligere 900 000. Den tilspissede konflikten de siste årene har gjort at nye titusener har tatt seg over Jordan-elven, som skiller Vestbredden og Jordan. Med unntak av palestinere fra Gaza har flertallet av flyktningene fått statsborgerskap i Jordan.

Ved utgangen av 2009 var drøyt 1,9 millioner av palestinere registrert hos FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA). 341 000 av dem bodde i flyktningleirer. UNRWA sørger for utdanning, helsetilbud og annen bistand til palestinere, både i og utenfor flyktningleirene.

STATSLØSE PÅ NY Under den første palestinske intifadaen i 1988 besluttet myndighetene i Jordan å bryte sine til da såkalte "administrative og juridiske bånd" til Vestbredden. Årsakene var sammenfattet, men den offisielle begrunnelsen var at man ville støtte opp om palestinernes ønske om nasjonalt selvstyre. En konsekvens var at

palestinere bosatt på Vestbredden mistet sitt jordanske statsborgerskap.

De siste årene har imidlertid et økende antall palestinere bosatt i Jordan også blitt fratatt statsborgerskapet, forteller Human Rights Watch (HRW) i en rapport fra februar 2010. Ifølge HRW er dette i strid med jordansk lov fra 1954 om statsborgerskap. De som mister statsborgerskap blir ikke varslet, men oppdager at de ikke lenger er statsborgere først når de kontakter myndighetene for fornying av legitimasjon som førerkort eller pass.

Palestinere som blir statsløse opplever en dramatisk endring i hverdagen, rapporterer HRW. De får ikke lenger tilgang til gratis utdanning, helsetjenester blir dyrere og de mister muligheten for å jobbe i staten.

"GJESTER" FRA IRAK Under Golfkrigen i 1991 flyktet 1,7 millioner irakere til Jordan. Da det igjen brøt ut krig i 2003, var Jordan et av de første landene som tok imot flyktninger fra Irak. Ved utgangen av 2009 var det om lag 450 000 irakere i landet. 46 600 av dem var registrert hos UNHCR.

Jordan har ikke sluttet seg til FNs flyktningkonvensjon av 1951, og myndighetene anser ikke irakerne som flyktninger, men som "gjester". Det innebærer at deres juridiske status er uklar. De fleste irakerne bor i byer og byområder. Mange av dem lever i fattigdom fordi de ikke har rett til arbeid. De seneste årene har irakerne fått en viss tilgang til landets helsetjenester og utdanning. I 2009 fikk 26 800 irakiske flyktningbarn dekket skolepenger av bistandsmidler fra EU. Eneste mulige varige løsning for flertallet av irakerne er per i dag bosetting i tredje land, ifølge UNHCR. Årsaken er mangelen på integreringsmuligheter i Jordan, og at den ustabile sikkerhetssituasjonen i Irak vanskeliggjør noen omfattende retur dit. ■

NØKKELTALL › KINA

Folketall (mill)	1345,8
Areal km ²	9 596 960
Flyktninger fra Kina	198 895
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Kina fra andre land	301 032
Frivillige tilbakevendinger til Kina i 2009	–
Asylsøkere fra Kina til Norge i 2009	71

Tall ved inngangen til 2010

NØKKELTALL › LIBANON

Folketall (mill)	4,2
Areal km ²	10 400
Flyktninger fra Libanon	18 032
Internt fordrevne	90 000 - 390 000
Flyktninger i Libanon fra andre land	476 660
Frivillige tilbakevendinger til Libanon i 2009	–
Asylsøkere fra Libanon til Norge i 2009	43

Tall ved inngangen til 2010

FORTSATT INTERNE SPENNINGER

Den spente situasjonen i den autonome Xinjiang-regionen toppet seg i juli 2009, da det kom til sammenstøt mellom hankinesere og uigurer fra den tyrkisktalende muslimske befolkningen. Mange ble drept og flere hundre skadet. I Tibet var situasjonen derimot roligere i 2009 enn i 2008, da det brøt ut store anti-kinesiske demonstrasjoner i forkant av OL i Beijing.

XINJIANG Kinesiske myndigheter har fulgt situasjonen i Xinjiang med argusøyne det siste året, og de slår hardt ned på ethvert tegn på uro. Til sammen har minst 25 personer blitt dømt til døden for å ha deltatt i opptøyene i juli 2009. Da sveitsiske myndigheter i februar 2010 vedtok å gi asyl til to uigurkinesere som har sittet fanget på Guantanamo, truet kinesiske myndigheter med at dette ville skade de bilaterale forbindelsene mellom Sveits og Kina. Kineserne hevder at alle de 22 uigurene som sitter i forvaring på Guantanamo, er medlemmer av The East Turkestan Islamic Movement. Denne bevegelsen er definert av FN som en terrororganisasjon.

Kinesiske myndigheter ga heller ikke noe umiddelbart svar på en henvendelse fra menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch, da de i desember 2009 etterlyste informasjon om 20 uigurer som med tvang hadde blitt sendt fra Kambodsja tilbake til Kina. Det var umulig å fremskaffe svar på hvor de befant seg og hvordan de ble behandlet.

TIBET Uroen inne i Tibet og alle protestaksjonene i forbindelse med OL i 2008 var et skremmeskudd for myndighetene i Beijing. Ethvert forsøk fra statsledere på å treffe Dalai Lama fører til heftige kinesiske protester. Dalai Lama blir av kinesiske myndigheter betraktet som leder for en separatistbevegelse som skader Kinas interesser. Både gjennom økt utbygging av infrastruktur og økonomisk

utvikling forsøker Kina å integrere Tibet stadig tettere, men misnøyen ulmer under overflaten. Det bor 140 000 tibetanere i eksil, og av disse oppholder 120 000 seg i India. Ifølge International Campaign for Tibet (ICT) flykter mellom 2000 og 3000 tibetanere til India via Nepal hvert år.

FLYKTNINGER UNHCR etablerte seg i Kina i 1979 som følge av flyktningstrømmen fra Vietnam. 300 000 flyktninger er nå bosatt og integrert i seks provinser i sør, der de nyter samme rettigheter i forhold til helse, utdanning og arbeid som lokalbefolkningen.

FN kan ikke verifisere antallet nordkoreanske flyktninger i Kina siden de ikke har fått adgang til å overvåke situasjonen i grenseområdene. Tallene er svært usikre, og anslagene varierer mellom 30 000 og 300 000. Naturkatastrofer, sult og politisk undertrykkelse har ført til det høye antallet. Kina har undertegnet FNs flyktningkonvensjon som forbyr tvangsretur av personer som risikerer forfølgelse i hjemlandet. Men kinesiske myndigheter tar ikke slike hensyn i praksis. De referer konsekvent til nordkoreanerne som økonomiske immigranter, og tvangsreturnerer dem uten å gi sjanse til å søke om asyl. Dette er klart i strid med FNs flyktningkonvensjon.

I august 2009 strømmet 37 000 flyktninger fra det nordlige Myanmar inn i Yunnan-provinsen i det sørlige Kina, ifølge kinesiske medier. Årsaken var militære trefninger mellom lokale opprørsgrupper og hæren i Myanmar. Kamphandlingene stilnet av etter tre dager, og flyktningene kunne returnere etter kort tid.

UNHCR vil i 2010 arbeide for å styrke kinesiske myndigheters evne og kapasitet til å gi beskyttelse til mennesker på flukt. Dette skjer parallelt med at kinesiske myndigheter forbereder ny lovgiving på asylfeltet. ■

VARSAMME FRAMSKRITT

Den palestinske flyktningbefolkningen i Libanon lever under svært vanskelige forhold, og er fortsatt utsatt for restriksjoner når det gjelder arbeid og eiendomsrett. Den politiske situasjonen i Libanon var i 2009 roligere enn den har vært på mange år. Parlamentsvalg ble holdt i juni, men en ny regjering ble ikke innsatt før de mange politiske fraksjonene ble enige om maktfordelingen i november. Den nye regjeringen har kommet med signaler som gir et generelt inntrykk av å ville bedre situasjonen for palestinske flyktninger i Libanon. Men konsensuspolitikk i et land med så mange fraksjoner gjør det vanskelig å få tatt beslutninger som endrer status quo.

POSITIVE SIGNALER I 2009 har det ikke vært interne væpnede stridigheter i Libanon. De forskjellige politiske fraksjonene har gitt klare tegn på at de ikke ønsker væpnet konflikt, og den libanesiske befolkning er åpenbart trøtt av krig. Den nye regjeringen har begynt dialog med Syria, men forholdet til Israel er fortsatt anstrengt. Det israelske flyvåpenet har i 2009 hatt hyppige overflyvninger over libanesiske territorium.

FORTSATT DISKRIMINERING AV PALESTINERE Til tross for positive ytringer fra den nye regjeringen vedvarer diskrimineringen av palestinske flyktninger i Libanon. Loven fra 2001, som forbyr palestinsk eiendomsrett, gjør det umulig for palestinere i uoffisielle flyktningleirer å utvide eller reparere boligene sine uten å bryte loven. Dette har ført til svært dårlige og til dels helsefarlige boforhold blant store deler av den palestinske flyktningbefolkningen i Libanon. Uttestengelse fra et stort antall yrker gjør det også vanskelig for palestinske flyktninger å finne lønnet arbeid.

GJENOPPBYGGER NAHR EL-BARED I slutten av 2009 startet gjenoppbyggingen av flyktningleiren Nahr el-Bared i den nordlige delen av Libanon. Leiren ble totalt ødelagt i kampene mellom den libanesiske hæren og den militante islamistgruppen Fatah al-Islam i 2007. Mer enn 30 000 mennesker ble drevet på flukt som følge av kampene.

Gjenoppbyggingen av Nahr el-Bared har stor betydning etter som det tidligere ikke har vært tillatt å bygge opp igjen ødelagte flyktningleirer. Gjenoppbygging av områdene rundt den offisielle leiren i Nahr el-Bared er fortsatt nær umulig på grunn av forbudet i libanesiske lov mot palestinsk eiendomsrett. Det eneste unntaket er Mohajareen-nabolaget, der Flyktninghjelpen har fått ekstraordinær tillatelse til å starte prosessen med gjenoppbygging. Med støtte fra Europakommisjonen skal det bygges boliger i Mohajareen til de 111 familiene som ble fordrevet derfra under den væpnede konflikten i 2007.

GIR IKKE FLYKTNINGSTATUS Libanon har ikke signert flyktningkonvensjonen og regner alle ikke-palestinske flyktninger som ulovlige innvandrere. Disse utsettes for diskriminering, og flyktninger som arbeider ulovlig blir ofte utnyttet. De er også utsatt for internering og deportasjon.

Ved inngangen til 2010 var det omlag 10 000 UNHCR-registrerte irakiske flyktninger i Libanon. 1600 av dem defineres som sårbare med spesielle behov. Flere titalls irakiske flyktninger sitter i dag i fengsel fordi de ikke har oppholdstillatelse. De har sonet sin straff, men forblir fengslet fordi det er for farlig å sende dem tilbake til Irak, og libanesiske myndigheter ikke ønsker å slippe dem fri i Libanon. ■

NØKKELTALL › MYANMAR

Folketall (mill)	50,0
Areal km ²	678 500
Flyktninger fra Myanmar	429 252
Internt fordrevne	Minst 470 000
Flyktninger i Myanmar fra andre land	–
Frivillige tilbakevendinger til Myanmar i 2009	–
Asylsøkere fra Myanmar til Norge i 2009	31

Tall ved inngangen til 2010

LANGTRUKKEN KONFLIKT

I 2009 var flukt fortsatt et omfattende problem, både internt i Myanmar og over grensene til nabolandene. Hovedårsaken er væpnet konflikt mellom etniske opprørsbevegelser og militærregimet. Det er svært vanskelig å få oversikt over antall fordrevne, ettersom myndighetene ikke anerkjenner at det finnes mennesker på flukt i landet.

FLYKTET FLERE GANGER Anslag viser at minst 470 000 mennesker er internt fordrevet på grunn av konflikt i det østlige Myanmar. Det antas at det reelle tallet for hele landet er langt høyere.

I forhold til resten av befolkningen er de internt fordrevne fattigere og mer utsatt for utnyttelse og overgrep. Mange har måttet flykte flere ganger, noe som fører til matmangel, fordi folk ikke får høstet avlingene sine.

FORFULGTE MUSLIMER Om lag 350 000 flyktninger fra Myanmar holder til i Thailand. I tillegg har et stort antall søkt tilflukt i Bangladesh, India eller Malaysia.

De fleste av flyktningene i Bangladesh tilhører den muslimske minoriteten rohingyaene. De flyktet til Bangladesh i første halvdel av 1990-tallet på grunn av religiøs forfølgelse. Det er bare de 28 000 som befinner seg i leirer som er anerkjent som flyktninger. De øvrige anslagsvis 200 000 rohingyaene som er i landet, blir av myndighetene ansett som ulovlige innvandrere. Deres situasjon blir beskrevet som svært vanskelig. Ifølge BBC avtalte myndighetene i Myanmar og Bangladesh i januar 2010 at 9000 rohingyaer skulle returneres til Myanmar.

BEGRENSET HJELPEARBEID I mai 2008 ble Myanmar rammet av syklonen Nargis. Omfanget av naturkatastrofen kan sammenlignes med tsunamikatastrofen som rammet Sør- og Sørøst-Asia i 2004. To år etter mangler fortsatt en halv million mennesker tak over

hodet. Det er akutt mangel på drikkevann flere steder. Folk som tidligere livnærte seg av jordbruk, har havnet i en gjeldsspiral, fordi de nå må låne penger for å kjøpe seg mat.

Mulighetene for humanitært arbeid er begrenset i Myanmar. Årsakene er omfattende restriksjoner fra myndighetene og lav kapasitet blant FN og hjelpeorganisasjoner. Det er svært vanskelig for internasjonale hjelpearbeidere å få visum til landet.

MILITÆRJUNTA Myanmar ble selvstendig i 1948. I 1962 grep militæret makten og innførte ettpartistyre. Industri, handel og bankvirksomhet ble nasjonalisert og militærjuntaen isolerte landet fra omverdenen.

I 1988 oppsto omfattende protester. Opprøret ble møtt med unntakstilstand, massedrap på sivile og arrestasjon av opposisjonelle. I 1990 ble det likevel avholdt valg. National League for Democracy (NLD), med Aung San Suu Kyi i spissen, vant valget, men fikk aldri overta makten.

Helt siden selvstendigheten i 1948 har den burmesiskdominerte sentralmakten ligget i konflikt med de mange ikke-burmesiske minoritetene i Myanmar. Minoritetene utgjør om lag en tredel av befolkningen, og flere av dem har i årtier kjempet for økt selvstyre.

Militærjuntaen har annonsert at det skal avholdes parlamentsvalg i 2010, det første på 20 år. Få har illusjoner om at militærregimet uten videre vil overlate makten til en uavhengig sivil regjering. Valglovene har bestemmelser som innebærer at ledende opposisjonspolitikere, som blant andre Aung San Suu Kyi, ikke kan stille til valg.

I 2009 tok blant andre USA til orde for økt kontakt med myndighetene i Myanmar. Begrunnelsen var at isolasjon og sanksjoner ikke har virket etter hensikten. Mange mener at bistand til å dekke grunnleggende behov ikke bør omfattes av sanksjonene. ■

NØKKELTALL › NEPAL

Folketall (mill)	29,3
Areal km ²	140 800
Flyktninger fra Nepal	6 923
Internt fordrevne	50 000 - 70 000
Flyktninger i Nepal fra andre land	109 439
Frivillige tilbakevendinger til Nepal i 2009	–
Asylsøkere fra Nepal til Norge i 2009	0

Tall ved inngangen til 2010

POLITISK URO

Vel tre år etter at maoistene i Nepal la ned våpnene og undertegnet en fredsavtale med regjeringen i 2006, står fortsatt uløste problemer i kø. Et viktig element i fredsavtalen er en ny grunnlov, som, etter planen, skal stå ferdig innen sommeren 2010. Mange har store forventninger til at grunnloven legger premissene for en føderal republikk, men tror ikke at loven kommer på plass innen tidsfristen. Årsaken er den fastlåste situasjonen som har preget Nepal de siste årene. Etter at statsminister Pushpa Kamal Dahal "Prachanda" og Maoistpartiet gikk ut av regjeringen i mai 2009, har klimaet mellom de politiske partiene forverret seg så mye at enkelte ledere har truet med å vende tilbake til væpnet kamp. Den fastlåste situasjonen bidrar også til at kompensasjonsordninger til konfliktofre og internt fordrevne ikke følges opp.

VANSKELIG Å FÅ KOMPENSASJON Under borgerkrigen i Nepal fra 1996 til 2006 ble mellom 100 000 og 200 000 nepalesere fordrevet. Enkelte har reist tilbake til hjemstedene sine, men de fleste har valgt å bli boende i områdene de flyktet til, hovedsakelig i byene, hvor noen har funnet et nytt livsgrunnlag. Mange lever imidlertid i stor fattigdom. Kvinner og barn viser seg å være spesielt utsatt for menneskesmugling, seksuell utnyttelse og barnarbeid.

Maoistenes løfter om å gi tilbake eiendommer de konfiskerte i løpet av konflikten, har bare delvis blitt fulgt opp. Regjeringens kompensasjonsordning for internt fordrevne har også vært mangelfull. Bare et fåtall av de som har vært offisielt registrert, har mottatt kompensasjon. I mange områder har opp mot halvparten av de fordrevne ikke blitt registrert på grunn av byråkratiske forhindringer og mangel på informasjon.

I 2009 fortsatte urolighetene blant madhesibefolkningen, en av Nepals minoritetsgrupper. Uro i kombinasjon med flom, førte til at nye sivile ble drevet på flukt.

FOLKEKRIG FOR PARLAMENTARISME Etter omfattende opptøyer fikk Nepal i 1990 en ny grunnlov, basert på demokrati og parlamentarisme. Årene etter var preget av stadige regjeringsskifter, korrupsjon og intern splittelse i de politiske partiene. I 1996 grep maoistene, en utbrytergruppe fra Nepals kommunistparti, til våpen og erklærte 'folkets krig' mot fattigdom, urett og diskriminering. I april 2006 ble kongen tvunget til å overgi makten til de folkevalgte. I november samme år undertegnet partene en fredsavtale. Etter flere utsettelse ble det avholdt valg i april 2008, et valg som maoistene vant overlegent.

Under borgerkrigen kontrollerte maoistene mesteparten av landsbygda. I mange tilfeller tvangsrekrutterte de både barn og voksne, som ble brukt både som soldater og arbeidskraft. Regjeringens sikkerhetsstyrker begikk også overgrep ved å utsette folk for hevnaksjoner og bortføringer i jakten på maoister.

BHUTANSKE OG TIBETANSKE FLYKTNINGER TIL TREDJELAND Ved utgangen av 2009 var i underkant av 90 000 bhutanske flyktninger bosatt i leire i Nepal. Der har de vært siden 1991. Gjentatte forhandlinger mellom myndighetene i Bhutan og Nepal om varige løsninger for flyktningene har ikke ført fram. I 2007 ble det inngått en avtale med UNHCR om gjenbosetting av disse flyktningene i tredjeland. Det har ført til at 22 000 har flyttet til vestlige land.

Det oppholder seg også et ukjent antall tibetanske flyktninger i Nepal. De som ankom før 1990 har lovlig opphold i Nepal med begrensede borgerrettigheter. Alle som har ankommet senere, har bare fått ta seg gjennom Nepal videre til India. ■

NØKKELTALL › NORD-KOREA

Folketall (mill)	23,9
Areal km ²	120 540
Flyktninger fra Nord-Korea	1 010
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Nord-Korea fra andre land	–
Frivillige tilbakevendinger til Nord-Korea i 2009	–
Asylsøkere fra Nord-Korea til Norge i 2009	2

Tall ved inngangen til 2010

INGEN LYSPUNKTER

Fire av ti nordkoreanere går sultne til sengs. Kronisk matmangel og politisk forfølgelse er de viktigste grunnene til at folk flykter fra Nord-Korea. Da myndighetene revaluerte landets myntenhet høsten 2009, brøt det ut kaotiske tilstander og mange mistet sparepengene sine.

I følge regjeringen i Seoul befinner det seg nå 17 000 nordkoreanske flyktninger i Sør-Korea. Hvor mange flyktninger som har tatt seg inn i Kina, er umulig å verifisere. En grunn til dette er at FN ikke har tillatelse til å overvåke situasjonen. Dette forklarer de lave flyktingtallene UNHCR opererer. Amerikanske myndigheter anslår tallet til 30 000, mens ulike frivillige organisasjoner mener det er langt høyere.

PÅ FLUKT Å reise ut av Nord-Korea uten statens godkjenning er forbudt. Flyktninger som blir hjemsendt av kinesiske myndigheter, risikerer lange fengselsopphold, isolasjon i arbeidsleire eller dødsstraff. De fleste flyktingene som har tatt seg inn i Kina, lever i skjul i grenseområdene, der mange utnyttes som billig arbeidskraft. Kina har undertegnet FNs flyktingkonvensjon som forbyr tvangsretur av personer som risikerer forfølgelse i hjemlandet. Men kinesiske myndigheter tar ikke slike hensyn i praksis. De refererer konsekvent til nordkoreanerne som økonomiske immigranter, og tvangsreturnerer dem uten å gi sjanse til å søke om asyl.

NYE FLUKTRUTER Den usikre situasjonen i Kina gjør at stadig flere nordkoreanske flyktninger velger å ta seg videre. I løpet av 2009 ankom 1000 til Thailand etter å ha reist gjennom Kina og Laos. Året før var tallet under 400. Andre drar til Mongolia, Russland eller til andre land i Sørøst-Asia, der de ofte tar kontakt med sørkoreanske ambassader.

Men mange utfordringer venter også dem som får komme til Sør-Korea. CNN tok opp dette i en reportasje i november 2009. Der

kom det frem at mange nordkoreanske flyktninger utnyttes som billig arbeidskraft og blir utsatt for diskriminering. Nordkoreansk aksent var nok til at de ble møtt med skepsis og nedlatende holdninger.

AKUTT MATMANGEL Verdens matvareprogram (WFP) opplyste sommeren 2009 at matvaresituasjonen for barn i Nord-Korea var kritisk. Nødhjelpen hadde skrumpet inn etter landets atomprøvesprengning i mai, og WFP kunne distribuere kun 4500 tonn mat i måneden, under en tidel av målsettingen. For voksne kan det gå bra å leve på diett bestående av korn og grønnsaker noen måneder, men for barn er det kritisk. Antallet underernærte barn som legges inn på sykehus, viste en foruroligende økning, ifølge WFP. I februar 2010 meldte BBC at økende sosial uro, blant annet på grunn av revalueringen av valutaen, hadde ført til at myndighetene hadde lettet på restriksjonene lagt på det private markedet.

HÆRENS MAKT ØKER "Hæren er folket, staten og partiet" heter det på offisielt hold i Pyongyang, og det er liten tvil om at generalenes makt øker. Hæren kontrollerer ikke bare landets 3000 kooperativer, men står også bak mye av råvareeksporten, som har blitt en stadig viktigere inntektskilde. Atomprøvesprengningene våren 2009 utløste nye FN-sanksjoner, som la en demper på våpensalget til Syria, Iran og Pakistan. Hæren har imidlertid kompensert for dette ved å ta stadig mer kontroll over råvareeksporten til Kina. Fem prosent av landets knappe 24 millioner innbyggere er i uniform. Verneplikten for menn er ti år og for kvinner sju. Soldatene får det de trenger av mat og klær, men ingen lønn. For Kim Jong-il er hæren viktigere enn partiet, og en avskrekkende militærmakt ser han på som en garanti mot angrep på atomanleggene. ■

NØKKELTALL › PAKISTAN

Folketall (mill)	180,8
Areal km ²	803 940
Flyktninger fra Pakistan	39 888
Internt fordrevne	1 230 000
Flyktninger i Pakistan fra andre land	1 743 141
Frivillige tilbakevendinger til Pakistan i 2009	–
Asylsøkere fra Pakistan til Norge i 2009	139

Tall ved inngangen til 2010

ØKT KONFLIKTNIVÅ

Om lag 2,5 millioner mennesker ble drevet på flukt da den pakistanske hæren i april 2009 satte i gang omfattende militæroperasjoner mot Taliban-styrkene i Swat-dalen i Nordvest-Pakistan. Ingen steder i verden ble så mange mennesker fordrevet på så kort tid. Etter noen måneder kunne de fleste vende tilbake, men på nyåret 2010 var fortsatt 1,2 millioner pakistanere fordrevet fra sine hjem.

PAKISTANSKE TALIBAN-GRUPPER Etter den USA-ledede invasjonen i Afghanistan i 2001 flyktet tusentalls afghanske Taliban-soldater over grensa til Pakistan. Siden da har pakistanske opprørsgrupper med tilknytning til al-Qaida og Taliban økt sin virksomhet. Spesielt de siste årene har kamper mellom pakistanske Taliban-grupper og hæren tiltatt. Det har ført til store lidelser for sivile, og mange er drevet på flukt. Noen av de hardest rammede områdene er Nordvest-provinsen, der Swat-dalen ligger, og Waziristan.

MILITÆROFFENSIV I SWAT-DALEN I februar 2009 inngikk lokalmyndighetene i Swat-dalen en våpenhvile med Taliban og tillot at de Taliban-styrte områdene innførte sharialover i Swat-dalen. Dette vakte sterke reaksjoner, ikke minst i Washington. Da Taliban begynte å utvide sin kontroll til stadig nye områder, satte den pakistanske hæren inn en militær motoffensiv i april. De militante gruppene svarte med å hevne seg på sivilbefolkningen med selvmordsangrep og militære aksjoner. Myndighetene oppfordret sivile til å forlate området. I slutten av juni var 2,1 millioner registrert som fordrevne i Peshawar-dalen, dit de fleste dro. 85 prosent av de fordrevne fikk husly hos vertsfamilier.

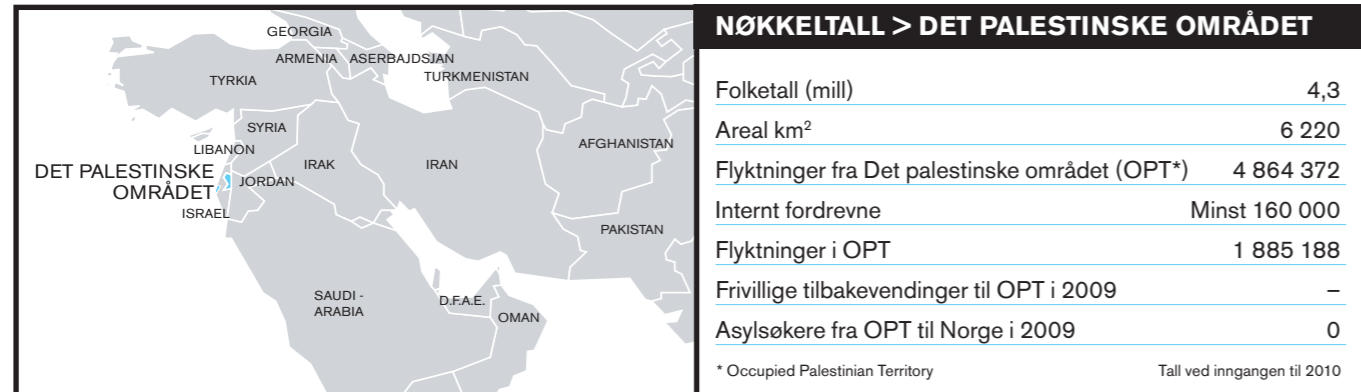
I juli erklærte myndighetene Swat-dalen som trygg, og rundt 1,6 millioner internt fordrevne returnerte. Mange av disse ble igjen fordrevet da de fant sine hjem totalt ødelagt. Flere av de tilbakevendte sliter med traumer på grunn av overgrep og grusomheter de opplevde før de kom seg unna krigshandlingene.

VANSKELIG Å FÅ HJELP FRAM Høsten 2009 ble nye grupper pakistanere fordrevet da hæren satte i gang en militæroffensiv mot pro-talibanske opprørsgrupper i Sør-Waziristan. Da kampene raste på det verste i oktober-november, flyktet om lag 430 000 sivile. Ved utgangen av året var minst 290 000 av dem fortsatt fordrevet, ifølge Flyktinghjelpens senter for internt fordrevne i Genève (IDMC).

Militæroffensivene i 2009 med kamper mellom den pakistanske hæren og militante opprørsgrupper har hatt enorme humanitære konsekvenser. De krigførende partene har gjort lite for å skåne sivile eller sikre at de fordrevne får hjelp. Kamphandlingene har ført til ødeleggelse av infrastruktur og livsgrunnlag, og skoler og sykehus er jevnet med jorden.

AFGHANSKE FLYKTINGER Samtidig som Pakistan har fått mange fordrevne i eget land, har landet de siste 30 årene huset mange flyktninger fra Afghanistan. Det har gjort Pakistan til et av verdens største mottakerland for flyktninger.

Siden 2002 har mer enn 3,5 millioner afghanere returnert fra Pakistan. I mars fornyet myndighetene en avtale om å la de resterende 1,7 millioner afghanske flyktingene få bli i landet ut 2012. Mange av dem har vært i Pakistan i over 20 år, og halvparten er født der. De har begrenset tilgang på vann, husly, helsetilbud og skolegang. Likevel vegrer de seg for å vende tilbake til Afghanistan, blant annet på grunn av den dårlige sikkerhetssituasjonen og manglende tilgang til land, utdanning og annen assistanse. ■

STADIG FORVERRING

2009 markerte seg som en av de mest voldelige periodene på Vestbredden og Gazastripen siden den israelske okkupasjonen i 1967. Israels blokade av Gaza vedvarte på tredje året og umuliggjorde gjenoppbygging av hus og offentlig infrastruktur som ble ødelagt under den israelske militæroffensiven i årsskiftet 2008/2009. På Vestbredden og i Øst-Jerusalem står omlag 100 000 palestinere i fare for å fordrives som følge av økt byggeaktivitet i eksisterende og nye israelske bosetninger.

ØDELEGGENDE BLOKADE 15. april 2010 tillot israelske myndigheter tre lastebiler med aluminium å slippe inn over grensa til Gazastripen. Det var første gang slikt byggemateriale fikk passere grensa etter at Israel i juni 2007 innførte sin blokade av Gaza. I januar 2008 ble blokaden strammet ytterligere inn, og siden da har området vært nærmest hermetisk lukket for inn- og utførsel av både varer og mennesker.

Israels isolasjon av Gaza har ført til en humanitær krise, samtidig som den har lammet økonomien. Mesteparten av industri, jordbruk og fiskeri er ødelagt, og ifølge Reuters er arbeidsledigheten i 2010 kommet opp i mer enn 50 prosent. Verdens matvareprogram (WFP) varsler at 77 prosent av befolkningen i Gaza lever i fare for ikke å få nok mat.

Den israelske militæroperasjonen i Gaza i 2008/2009 gjorde enorme skader på infrastruktur og bygningsmasse, inkludert boliger, sykehus og skoler. Titusener av innbyggere i Gaza var ved slutten av 2009 fortsatt fordrevet fra sine hjem fordi israelske myndigheter ikke tillater import av byggematerialer.

I april 2010 foreslo lederen for FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA) på Gazastripen at det internasjonale samfunnet tar i bruk sjøveien for å få fram nødhjelpsforsyninger til Gaza.

BEVEGELSESFRIHET PÅ BEGRENSET OMRÅDE I 2009 fortsatte Israel byggingen av den over 700 km lange separasjonsmuren, som skjærer dypt inn på den okkuperte Vestbredden. Om lag 60 prosent av Vestbredden er nå avstengt for normal bruk for palestinere. Dette er såkalte C-områder, som kontrolleres og administreres av Israel. Ifølge FNs kontor for samordning av humanitære aktiviteter (OCHA) er nesten all form for palestinsk byggeaktivitet forbudt i 70 prosent av C-områdene. Et utall restriksjoner i de gjenværende 30 prosent gjør det nærmest umulig for palestinere å få byggetillatelse. I 2009 ble imidlertid bevegelsesfriheten bedret mellom de palestinske bysentrene på Vestbredden, rapporterer Flyktninghjelpens senter for internt fordrevne i Genève (IDMC).

FORDRIVES FRA ØST-JERUSALEM Den høyre-radikale regjeringen til Benjamin Netanyahu, som tok over etter valget i februar 2009, har økt byggeaktiviteten i eksisterende og nye israelske bosetninger på Vestbredden og i Øst-Jerusalem.

I Øst-Jerusalem vedvarer trusselen om fordriving for palestinere. Dette henger sammen med at nærmest all palestinsk nybygging og renovering etter 1967 er gjort uten formell tillatelse, ettersom dette har vært umulig å få innvilget. Dermed truer israelske myndigheter med å rive palestinsk bebyggelse.

Forsøk fra israelske nybyggerorganisasjoner på å øke deres tilstedeværelse i Øst-Jerusalem har tiltatt i 2009. Bare i Sheikh Jarrah, som er et av flere nabolag disse organisasjonene tar sikte på å omgjøre fra palestinsk til israelsk, trues 475 palestinere med utkastelse. Ifølge IDMC står i alt 60 000 palestinere i Øst-Jerusalem i fare for å bli fordrevet av utkastelsesordrer og annullering av oppholdstillatelse. ■

KRIGEN OVER – KONFLIKTEN FORTSATT ULØST

Krigen i Sri Lanka ble avsluttet 18. mai 2009 idet regjeringsstyrkene nedkjempet Tamiltigrene (LTTE), og vant tilbake hele territoriet. De dramatiske månedene frem til krigens slutt resulterte i store sivile tap og 280 000 internt fordrevne. Oppfordringer fra det internasjonale samfunnet om en uavhengig gransking av krigens siste fase har så langt blitt avvist av Sri Lankas regjering.

LUKKEDE LEIRER Et stort antall sivile som i flere måneder var fanget i kryssilden i et lite område omkring Mulaitivo på nordøstkysten, med akutt behov for sikkerhet og nødhjelp, ble etter krigens slutt plassert i leirer. Den største huset på det meste 225 000 mennesker. Leirene var preget av militær tilstedeværelse og begrenset bevegelsesfrihet, klart i strid med internasjonale standarder og Sri Lankas lovverk. Myndighetene begrunnet leirenes lukkede karakter med behovet for å sile ut tamiltigre fra sivilbefolkningen.

Innledningsvis viste hjelpeorganisasjoner og giverland forståelse for dette argumentet. Etersom månedene gikk, økte imidlertid protestene mot det som av mange ble oppfattet som ulovlige interneringsleirer.

I løpet av de siste månedene av 2009 fikk to tredeler av leirbefolkningen returnere til sine hjemsteder. Fra 1. desember fikk de som fortsatt var i leirer økt bevegelsesfrihet. Det internasjonale samfunnet ønsket endringene velkommen, men uttrykte bekymring for mangelfull minerydding i returområder, sterk militær kontroll av returprosessen og manglende adgang for internasjonale og nasjonale organisasjoner til å bistå i gjenoppbyggingsarbeidet.

VANSKELIG RETUR I ØST På østkysten, som var konflikten sentrum fra 2006 til 2007, fortsatte returprosessen for gjenværende internt fordrevne i 2009. Disse områdene er imidlertid fortsatt preget av vold og uro. De fordrevne har ofte problemer med å få adgang til

hus og jordeiendommer de måtte forlate. Årsaken er at regjeringen eier 80 prosent av all jorden. Myndighetene hindrer folk i å vende tilbake til områder de har erklært som "sikkerhetssoner".

Mange av flyktningene fra Sri Lanka som oppholder seg i India, ventes å returnere til Sri Lanka de nærmeste årene. Den tamilske diasporabefolkningen i vestlige land er en betydelig økonomisk og politisk interessant i den videre utviklingen i landet.

KONFLIKTENS BAKGRUNN Den væpnede konflikten på Sri Lanka startet i 1983, men kimen ble sådd under det britiske kolonistyrers forskjellsbehandling av landets folkegrupper. Tamilene, som utgjør 18 prosent av befolkningen, ble favorisert fremfor singaleserne, som utgjør 70 prosent av befolkningen. Da landet ble uavhengig i 1948, fikk singaleserne politisk kontroll og motsetningene tilspisset seg. På begynnelsen av 1970-tallet dannet tamilene ulike opposisjonsbevegelser. En av dem var LTTE, som fikk en dominerende posisjon i kampen om politisk innflytelse og et eget tamilsk hjemland i nord. En våpenhvile ble inngått i 2002, men fredssamtalene stanset opp i januar 2008. Kort etter var borgerkrigen i gang igjen med full styrke.

Til tross for at krigen er over, er det lite som tyder på at regjeringen vil ta tak i den underliggende konflikten mellom folkegruppene.

REDUSERT NORSK INNSATS Norge påtok seg en meglerrolle i konflikten på Sri Lanka, men har siden 2008 ikke kunnet spille en aktiv rolle. I mars 2010 offentliggjorde den norske regjeringen at den har til hensikt å trappe ned sitt engasjement og redusere bistanden betydelig. ■

KREVENDE GJESTFRIHET

Syria huser flere irakiske flyktninger enn noe annet land. Irakerne utgjør en tung belastning på landets svake økonomi og sosiale infrastruktur, spesielt innenfor utdannings-, bolig- og helsesektoren. Syria er også vertsland for om lag en halv million palestinske flyktninger, i tillegg til asylsøkere og flyktninger fra blant annet Afghanistan, Iran, Somalia og Sudan.

IRAKERNE BLIR VÆRENDE Med sin lange grense mot Irak er Syria en opplagt destinasjon for irakere på flukt. Da volden og de borgerkrigsliknende tilstandene var på det verste i 2006 og 2007, flyktet inn på 60 000 irakere over grensa til Syria hver måned. I 2007 innførte syrerne strengere regler for visum og oppholdstillatelse. Det førte til færre registrerte innreiser fra Irak. Hvor mange irakiske flyktninger det er i landet, er vanskelig å fastslå. I januar 2010 opererte UNHCR med et antall på 747 910 registrerte irakiske flyktninger. Andre anslår antallet til om lag en million.

Til tross for at oppholdstillatelsene bare gjelder for korte perioder om gangen, får irakerne stort sett bli værende i Syria. I 2009 ble det rapportert om kun enkeltstående hendelser med internering og utvisning av irakere som ikke lenger hadde lovlig opphold.

TUR-RETUR IRAK Syria har ikke signert FNs flyktningkonvensjon av 1951. Det innebærer at flyktningenes juridiske status er uklar. De som har gyldig visum eller oppholdstillatelse har gratis tilgang til grunnleggende helsetjenester. Barna får på gå skolen, enten gratis eller mot en liten avgift.

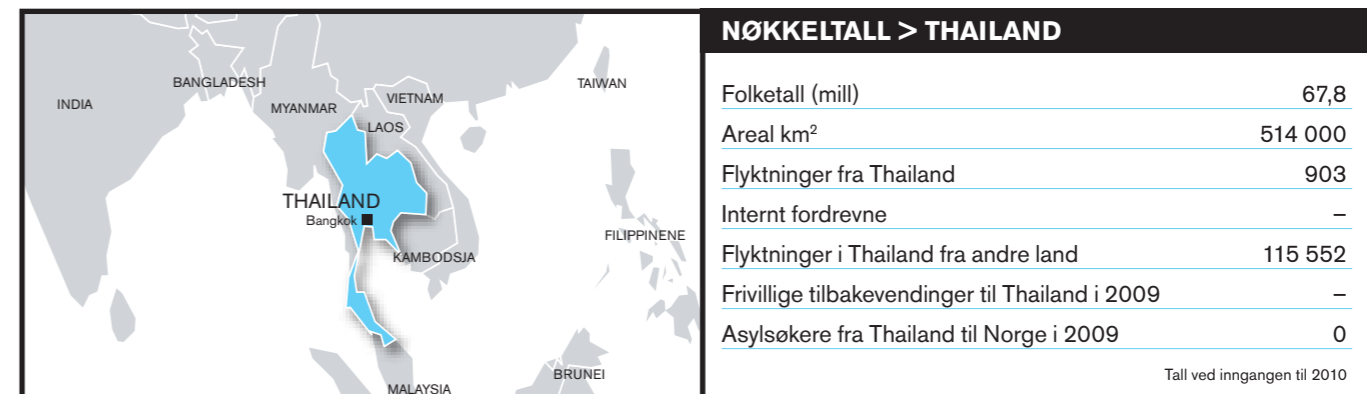
Mange av irakerne i Syria er høyt utdannende, og hadde med seg en del penger da de kom. Men uten arbeidstillatelse er sparepengene i ferd med å renne ut. Myndighetene ser gjennom fingrene med de som finner arbeid i den uformelle sektoren, men i likhet med syrerne, opplever de irakiske flyktningene problemer med å skaffe seg arbeid.

Noen har etter hvert slitt såpass økonomisk at de har sett seg nødt til å vende tilbake til Irak. Når det viser seg at de ikke har noe å vende tilbake til, drar mange av dem tilbake til Syria. Ifølge en kartlegging fra UNCHR i 2009 er de fleste irakerne i Syria ikke klare for å returnere til hjemlandet.

FORSKJELLSBEHANDLING AV PALESTINERE Syria er vertsland for et stort antall flyktninger fra det tidligere Palestina. Noen kom allerede i 1948, andre under seksdagerskrigen i 1967. Palestina-flyktningene kan ikke bli syriske statsborgere eller delta i det politiske liv, men har ellers samme rett til utdanning, arbeid og sosiale tjenester som syrerne.

Palestinere som har flyktet fra Irak, behandles langt mindre imøtekommende. Mange av dem har måttet bosette seg i flyktningleirer i ørkenen der leveforholdene er svært vanskelige med sandstormer, flom og ekstreme temperatursvingninger. I februar 2010 stengte UNHCR al-Tanf-leiren. Da hadde over 1 000 av de i alt 1 300 flyktningene som hadde bodd der, fått opphold i et tredje land, blant annet i Norge.

FASTLÅST FOR DE INTERNT FORDREVNE Situasjonen for de fordrevne etter Israels okkupasjonen av de syriske Golanhøydene i 1967 er fortsatt ikke løst. De fordrevne og deres etterkommere utgjør i dag over 430 000 mennesker. Leveforholdene deres er dårlig kartlagt, men mange av dem antas å ha slått seg ned i hovedstaden Damaskus, og blitt integrert der. Andre har bosatt seg i landsbyer nær Golanhøyden. ■

GJENBOSETTING OG TVANG

Over 50 000 burmesiske flyktninger i Thailand har blitt gjenbosatt i tredje land siden 2005. Men samtidig ankommer stadig nye flyktninger på grunn av kamphandlinger mellom etniske opprørgrupper og hæren i Myanmar. I slutten av 2009 ble over 4000 hmong-flyktninger fra Laos sendt tilbake med tvang, til tross for protester fra UNHCR, EU og USA.

FLYKTNINGER FRA MYANMAR På nyåret 2010 var det 112 000 registrerte flyktninger fra Myanmar i Thailand. Ifølge UNHCR befinner det seg ytterligere 50 000 i landet, som ikke er registrert. Flyktninger og asylsøkere som oppholder seg utenfor ni opprettede flyktningleirer er, i følge thailandsk lov, illegale immigranter og kan arresteres, settes i forvaring og bli tvangsutsendt. Flere asylsøkere har blitt sendt tilbake til Myanmar og Kambodsja.

Burmesiske flyktninger, de fleste fra minoritetsgruppene Karen, Karenni og Mon, begynte å strømme inn i Thailand på 1980-tallet. På denne tiden befant det seg også et stort antall laotiske og kambodsjsanske flyktninger i Thailand. Til sammen har Thailand huset 1,3 millioner flyktninger i tiden etter Vietnam-krigen og frem til i dag, til tross for at landet ikke har undertegnet Flyktningkonvensjonen av 1951.

En spesielt sårbar flyktninggruppe fra Myanmar er de muslimske rohingyaene. Flere har ankommet Thailand sjøveien, og i februar 2009 måtte Thailands statsminister innrømme at landets soldater hadde slept båtflyktninger fra Myanmar til havs. Andre ble holdt i forvaring uten å få sine beskyttelsesbehov undersøkt.

TVANGSUTSENDELSE AV HMONGFLYKTNINGER UNHCR påpeker at thailandske myndigheters vilje til å gi beskyttelse stadig har blitt snevret inn siden 2006. Tvangsutsendelsen av hmongflyktningene tilbake til Laos vekket reaksjoner av flere grunner. Flyktningene var delt i to grupper. Den ene oppholdt seg i Ban Huay Nam Khao,

hvor UNHCR ikke hadde tilgang. Den andre oppholdt seg i Nong Kai. Der hadde UNHCR vurdert at 158 personer tilfredsstilte kravene til å få flyktningstatus, men thailandske myndigheter nektet dem mulighetene for gjenbosetting. Begge gruppene ble sendt tilbake til Laos. UNHCR fikk ikke tilgang til å overvåke hvordan de ble behandlet før i slutten av mars 2010. Da fikk en delegasjon fra UNHCR tillatelse til å besøke hmong-flyktningene i Laos.

GJENBOSETTING Langvarig opphold i leirene uten håp om å kunne vende tilbake, har ført til stor frustrasjon blant de burmesiske flyktningene. Leirene der de oppholder seg er i praksis helt lukket. Strenge restriksjoner med hensyn til bevegelsesfrihet og arbeid har gjort flyktningene helt avhengige av internasjonal assistanse. Gleden er derfor stor blant de over 50 000 som til nå har fått opphold i tredje land. I 2010 er planen at 15 000 nye flyktninger skal få et slikt tilbud. De største mottakslandene er USA, Australia og Canada.

INTERNE MOTSETNINGER Thailandsk politikk har vært preget av store motsetninger de siste årene. "Rødskjortene", eller The United Front for Democracy against Dictatorship (UDD), ledet av den styrtede statsministeren, Thaksin Shinawatra, arrangerer regelmessig store massemønstringer mot den sittende statsminister, Abhisit Vejjajiva. Det spente forholdet til Kambodsja ble heller ikke bedre da Thaksin Shinawatra en periode oppholdt seg der.

I sør, der flertallet av befolkningen er muslimsk, er situasjonen svært spent, og den militante separatistorganisasjonen Pattani United Liberation Organization (PULO) gjennomfører stadig bombesjoner og angrep på soldater. ■

NØKKELTALL > ØST-TIMOR	
Folketall (mill)	1,1
Areal km ²	14 609
Flyktninger fra Øst-Timor	7
Internt fordrevne	400
Flyktninger i Øst-Timor fra andre land	11
Frivillige tilbakevendinger til Øst-Timor i 2009	–
Asylsøkere fra Øst-Timor til Norge i 2009	0

Tall ved inngangen til 2010

FRA STABILISERING TIL UTVIKLING

Fire år etter konflikten i 2006 som fordrev 150 000 mennesker i Øst-Timor, er det kun et par hundre mennesker igjen i de midlertidige bosetningene for internt fordrevne. Når returprosessen nå er i ferd med å komme til veis ende, må oppmerksomheten rettes mot integrering og varige løsninger for de returnerte.

STØTTE TIL RETUR Regjeringen i Øst Timor lanserte i 2008 en gjenoppbyggingsstrategi som anerkjente de internt fordrevnes rett til økonomisk støtte til retur, midlertidig boplass eller etablering i et nytt område. Siden da har myndighetene gitt støtte til retur og gjenoppbygging av livsgrunnlag for internt fordrevne. For å sette fart på returprosessen ble kompensasjonen økt fra 200 USD til 1,500 USD.

Som en følge av at leirene og de midlertidige bosetningene stenges, er retur eller etablering i nye områder nå de eneste alternativene for de internt fordrevne. Mangel på husly og økonomiske muligheter har imidlertid gjort det vanskelig for mange å reetablere seg. Det har også vært uttrykt misnøye over at den økonomiske kompensasjonen har vært for lav, og at den ikke er tilstrekkelig til å skape en varig løsning. Det er derfor helt nødvendig at støtten til bolig, nye inntektsbringende aktiviteter og grunnleggende infrastruktur fortsetter i årene fremover. I tillegg må eiendomsretten til hus og land avklares for at det skal være mulig å skape varige løsninger for de internt fordrevne.

EN UNG NASJON Bakgrunnen for konflikten i Øst-Timor strekker seg tilbake til kampen for uavhengighet fra portugisisk og indonesisk kolonisering. Etter at landet ble selvstendig i 2002, har kombinasjonen av kronisk fattigdom og indre splid mellom ”østlige”

og ”vestlige” orienterte grupperinger vært de viktigste årsakene til konflikt.

I 2006 brøt det ut uroligheter og voldelige opptøyer i hovedstaden Dili, som resulterte i 3000 drepte og 150 000 internt fordrevne. Den utløsende årsaken var en konflikt som oppsto da statsministeren avskjediget en tredel av hæren. Det gjorde han fordi soldatene hadde protestert mot det de hevdet var diskriminering av militærpersonell fra den vestlige delen av landet. Nye uroligheter fulgte i februar 2008 da president og fredsprisvinner José Ramos Horta og statsminister Xanana Gusmao ble utsatt for et attentatforsøk.

GÅR I RIKTIG RETNING Øst-Timor er et av de fattigste landene i Asia, med svake offentlige institusjoner og et dårlig utbygd rettssystem. Om lag 70 prosent av befolkningen er under 30 år, og utdanningsnivået er svært lavt. Rundt halvparten av befolkningen er analfabeter, tallet er høyest blant kvinner.

Til tross for disse enorme utfordringene går utviklingen i Øst-Timor i riktig retning. De fleste tror det er liten fare for fornyet konflikt. Det er derfor grunn til å mene at Øst-Timor nå er på vei over i en fase hvor oppmerksomheten bør rettes mot langsiktig utvikling, heller enn stabilisering og nødhjelpstiltak. Mandatet til FN-styrken United Nations Integrated Mission in Timor-Leste (UNMIT) har blitt forlenget til februar 2011, men det er forventet at stabiliseringsstyrken trekker seg helt ut først i 2012.

Øst-Timor har rike olje- og gassressurser. Dersom regjeringen investerer olje- og gassinntekter i utviklingstiltak som kommer befolkningen til gode, kan neste generasjon timoresere gå en lysere framtid i møte. ■

Utviklingen i Øst-Timor går i riktig retning.

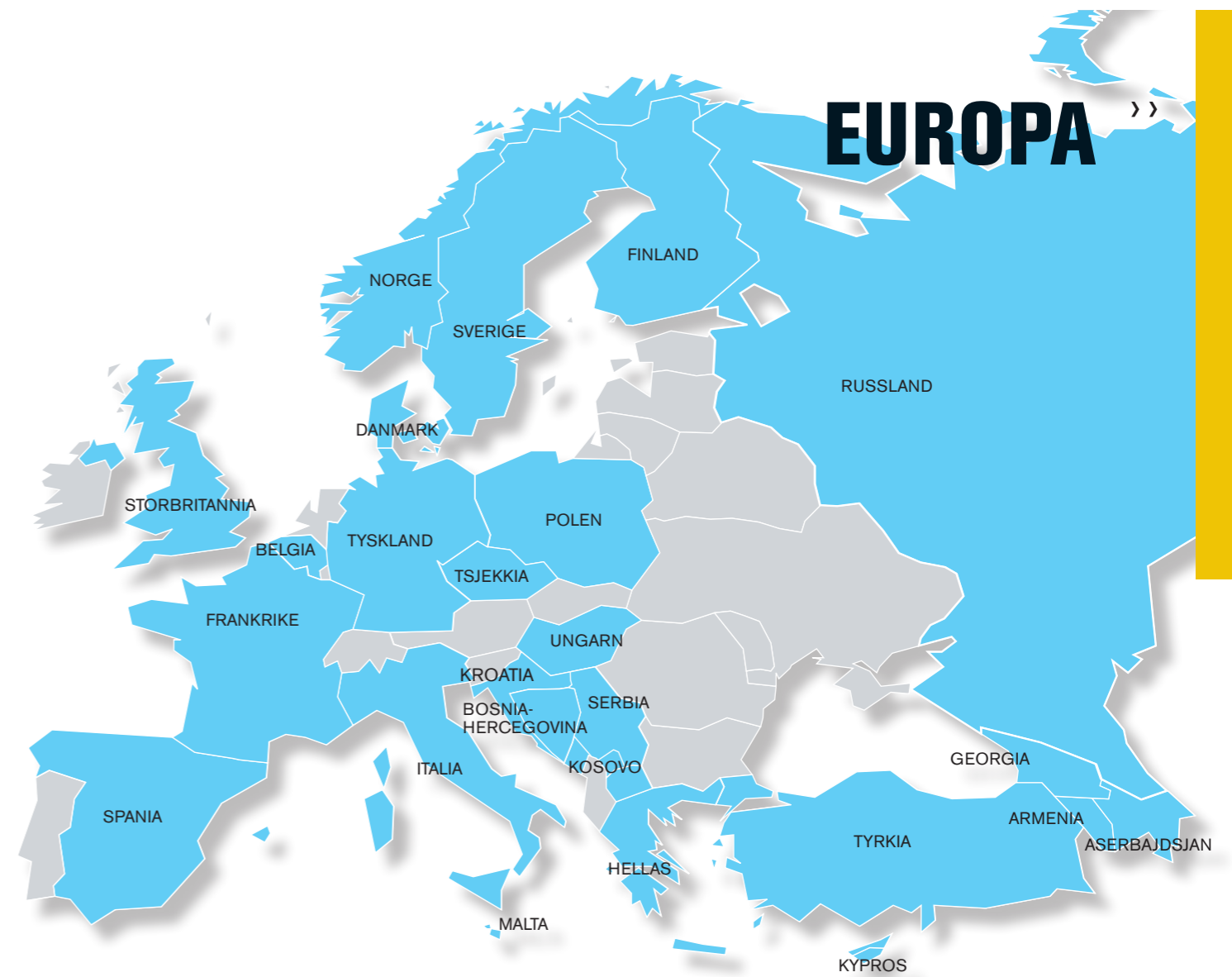
Foto: Sabine Meyer / Flyktninghjelpen

Myndighetene i Georgia planlegger å skaffe varige boligløsninger til alle landets 230 000 internt fordrevne innen 2012.

Foto: Siri Elverland / Flyktninghjelpen

EUROPA >>

Debatt om byrdefordeling	114	Kypros	128
Armenia	116	Malta	129
Aserbajdsjan	117	Norge	130
Belgia	118	Polen	131
Bosnia-Hercegovina	119	Russland	132
Danmark	120	Serbia	133
Finland	121	Spania	134
Frankrike	122	Storbritannia	135
Georgia	123	Sverige	136
Hellas	124	Tsjekkia	137
Italia	125	Tyrkia	138
Kosovo	126	Tyskland	139
Kroatia	127	Ungarn	140

LAND SOM FLEST HAR FLYKTET FRA >>>

Serbia	207 932
Tyrkia	155 680
Russland	122 748
Kroatia	76 618
Bosnia-Hercegovina	71 174

Kilde: UNHCR

LAND MED FLEST INTERNT FORDREVNE >>>

Tyrkia	954 000 - 1 201 000
Aserbajdsjan	586 000
Georgia	Minst 230 000
Serbia	225 000 - 230 000
Kypros	Inntil 201 000

Kilde: IDMC

Foto: UNHCR/H. Cauix

Området rundt Calais i Frankrike har i mange år vært et oppsamlingssted for migranter som forsøker å ta seg over til Storbritannia.

Foto: UNHCR/M. Jankovic

Høy arbeidsledighet og manglende utvikling, spesielt på landsbygda, preger situasjonen i Serbia.

DEBATT OM BYRDEFORDELING

Mange asylsøkere som kommer til Europa for å søke trygghet eller et bedre liv, havner i de landene som er dårligst rustet til å sikre flyktingers beskyttelse. Det har skapt stor debatt om hvordan man skal fordele asylbyrdene i EU.

STABILT ANTALL ASYLSØKERE Antall asylsøkere til Europa økte med én prosent i 2009. Til tross for at totalantallet var stabilt, opplevde noen land en betydelig økning, mens andre hadde en markert nedgang i antall søkere. Det sørlige Europa mottok 33 prosent færre asylsøkere i 2009 enn i 2008. Landene i Nord-Europa hadde derimot en økning, og Norden mottok 13 prosent flere søkere i 2009 enn året før. I tillegg til at asyltallene holdt seg stabile, gikk antall ulovlige grensepasseringer inn i EU ned i 2009 sammenlignet med 2008. Både personer som kommer for å søke asyl, og personer som søker arbeid, passerer grensene ulovlig. Det er fordi det er umulig, i hvert fall for personer fra de største flyktningproduserende landene, å ta seg til Europa på lovlig måte. Kvinner utgjorde i siste kvartal av 2009 om lag en tredjedel av asylsøkerne i EU. Det er store variasjoner mellom landene. Polen, som tar imot mange russiske asylsøkere, hadde den største andelen kvinner.

FELLES PRAKSIS I EU Gjennom Dublinforordningen har EU bestemt at asylsøkere bare får behandlet sin asylsøknad i ett Dublinland. Hovedregelen er at søknaden skal behandles i det første landet asylsøkeren passerer gjennom. For å sikre asylsøkere likebehandling uansett hvilket land vedkommende først kommer til, er det dermed viktig at rettsikkerheten og velferden er like godt ivaretatt i alle Dublinlandene. Derfor er det bred enighet om at EU trenger et felles system på asylområdet.

I løpet av de siste årene har EU vedtatt flere direktiver som gir unionen felles regelverk på asylfeltet, men en sentral utfordring for

EU har vært tolking og håndheving av de felles reglene som allerede er vedtatt. Landene innhenter og vurderer for eksempel informasjon om asylsøkeres opprinnelsesland hver for seg, noe som fører til ulik politikk for innvilgelse av asyl og retur til hjemlandet. Et viktig ledd i arbeidet med å utvikle felles praksis mellom medlemslandene er opprettelsen av et felles støttekontor for asylområdet på Malta i løpet av 2010. Kontoret skal blant annet bidra til et mer helhetlig beslutningsgrunnlag i EU-landene.

BYRDEFORDELING Det største antall asylsøkere i EU kommer til landene i Vest- og Nord-Europa. De tre største mottakslandene i Europa; Frankrike, Storbritannia og Tyskland, mottok til sammen 99 500 asylsøknader i 2009, mens Middelhavslandene Italia, Spania og Hellas mottok 36 500 søknader. Landene sør i EU føler likevel at de må ta et uforholdsmessig stort ansvar for grensekontrollen mot Middelhavet og båtflyktningene som kommer over havet til Europa. Mottaksapparatet for asylsøkere i de sørlige EU-landene er ofte svært dårlig, både med hensyn til rettsikkerhet og boforhold. Dette er årsaken til at retur av asylsøkere til for eksempel Hellas har vakt sterke reaksjoner blant humanitære organisasjoner i Europa. Hellas returnerer blant annet asylsøkere til land der vedkommendes liv og helse står i fare.

På grunn av Dublinforordningen ender også landene i sør opp med ansvaret for mange asylsøkere som egentlig ønsker å søke asyl i andre EU-land. Samtidig blir Dublinreglene sett på som et viktig verktøy for å redusere antall asylsøkere i Vest- og Nord-Europa.

Norge er en del av Dublinregelverket, og den norske regjeringen skriver for eksempel i stortingsmelding om Norsk flyktning- og migrasjonspolitik i et europeisk perspektiv fra mars 2010 at "Norge er sjelden det første landet i Europa som asylsøkere kommer til. Norge har derfor stor nytte av et velfungerende Dublinsamarbeid, da vi i en stor andel saker vil kunne tilbakeføre asylsøkeren til et annet land innenfor Dublinsamarbeidet".

Debatten i EU har utløst en rekke tiltak for å utjevne byrdene. Tiltakene går langs tre hovedspor: økt patruljering langs grensene, økonomisk og personellmessig støtte til land som mottar uforholdsmessig mange asylsøkere og inngåelse av samarbeidsavtaler med transittpolisland. EU ønsker i større grad å inkludere samarbeidsavtaler på dette feltet i sin generelle utenrikspolitik. I tillegg har EU vedtatt en frivillig ordning der land kan gjenbosette flyktinger som har fått beskyttelse i et annet unionsland. I 2009 tok for eksempel en del EU-land imot flyktinger fra Malta.

LITEN ENDRING FOR INTERNT FORDREVNE I 2009 var rundt 2,4 millioner mennesker internt fordrevet i Europa. Antall internt fordrevne falt med fire prosent i 2009. Det skyldtes hovedsakelig at en del av dem som ble fordrevet i forbindelse med krigen mellom Russland og Georgia i august 2008, kunne vende hjem. Vedvarende konflikter i Tyrkia, Kaukasus og på Balkan er med på å holde antall internt fordrevne oppe i Europa. Over hele Europa tilhører de fleste fordrevne den fattigste delen av befolkningen.

I de russiske republikkene i Nord-Kaukasus har myndighetene oppfordret til og i noen grad forsøkt å legge til rette for retur. Økende vold fra opprørsgrupper og regjeringsstyrker gjør imidlertid situasjonen usikker, og det er vanskelig å gjennomføre hjelpetiltak.

De to største gruppene internt fordrevne i Europa finnes i Aserbajdsjan og Tyrkia. Til tross for at krigshandlingene stort sett er over, sliter begge disse landene med uløste konflikter som gjør det vanskelig for de fordrevne å vende hjem. Kurdere i Tyrkia utgjør rundt 40 prosent av de internt fordrevne i Europa. Mange fordrevne i Tyrkia har blitt en av del den fattige bybefolkningen. Verst er

situasjonen for kvinner.

Det er også store grupper internt fordrevne i de tidligere jugoslaviske republikkene. I mange områder hindrer fremdeles etniske motsetninger folk å reise tilbake til hjemstedet sitt. Flere steder i Europa har det blitt lagt økende vekt på at det må skapes varige løsninger for de fordrevne der de bor.

ASYLSØKENDE EUROPEERE I 2009 kom om lag 15 prosent av asylsøkerne i den industrialiserte verden fra et europeisk land. Russland har i mange år vært Europas største flyktningprodusent. I 2009 var Russland det fjerde største opprinnelseslandet for asylsøkere til den industrialiserte verden. Antallet russiske asylsøkere holdt seg stabilt i 2009 sammenlignet med året før. Det var derimot en kraftig økning av romfolk, særlig fra Ungarn og Tsjekkia som søkte asyl. Romfolk er blant Europas aller fattigste og utsettes for diskriminering i en rekke land. I 2008 og 2009 ble det rapportert om en oppblomstring i alvorlige voldelige angrep mot romfolk flere steder i Europa.

ASYLDEBATTEN FORTSETTER I EUROPA Europas rolle som flyktningprodusent er i liten grad tema for europeisk asyldebatt. Det er Europa som mottaker av asylsøkere som står i fokus, og det legges ofte vekt på problemer knyttet til ulovlig innvandring og såkalt grunnløse asylsøkere. Til tross for at de fleste som søker asyl i Europa kommer fra krigsherjede land, handler en stor del av debatten om hvordan man kan redusere antallet asylsøkere.

Også EUs debatt om byrdefordeling viser så langt at unionen i stor grad forsøker å løse problemene ved å redusere antallet asylsøkere som kommer seg til Europa. Kritikerne hevder at EUs mange tiltak for å hindre økt asyltilstrømming også gjør det umulig for personer med et reelt beskyttelsesbehov å ta seg frem til en europeisk grense for å søke asyl. ■

NØKKELTALL > ARMENIA

Folketall (mill)	3,1
Areal km ²	29 800
Flyktninger fra Armenia	22 081
Internt fordrevne	8 400
Flyktninger i Armenia fra andre land	3 646
Frivillige tilbakevendinger til Armenia i 2009	–
Asylsøkere fra Armenia til Norge i 2009	30

Tall ved inngangen til 2010

FREMDELES INGEN LØSNING

I 1988 brøt det ut krig mellom Armenia og Aserbajdsjan om området Nagorno-Karabakh. Selv om krigshandlingene er slutt, har det ikke vært mulig å finne en varig løsning på konflikten. Dette rammer mange av de som måtte flykte fra kampene og ikke har kunnet vende tilbake.

SPENT FORHOLD Regionen Nagorno-Karabakh er hovedsakelig befolket av armenere, men ble under Sovjettiden definert som del av den azerisk-dominerte republikken Aserbajdsjan. Da Armenia og Aserbajdsjan ble selvstendig i 1991, hadde armenerne i Nagorno-Karabakh allerede tatt til våpen for å bli uavhengige. Opprøret ble støttet av Armenia, og krigshandlingene førte til at armenere og azerere ble drevet på flukt mellom de to landene. Krigen pågikk til 1994 og endte med at Nagorno-Karabakh i praksis ble et autonomt område, støttet av Armenia. Til tross for en rekke forhandlinger mellom landene er det imidlertid ikke inngått noen endelig fredsavtale mellom partene.

Krigsutfallet gjorde det mulig for de fleste etniske armenerne å vende tilbake til Nagorno-Karabakh. Azerere som måtte flykte har derimot ikke kunnet vende hjem. Aserbajdsjan regner Nagorno-Karabakh som en del av Aserbajdsjan. For aserbajdsjanske myndigheter er kravet om at de fordrevne azererne skal få vende tilbake, en viktig del av det å fastholde eierskapet til Nagorno-Karabakh.

AVHENGIG AV TYRKIA Den regionale stormakten Tyrkia spiller en viktig rolle i konflikten om Nagorno-Karabakh. Tyrkia er en nær alliert av Aserbajdsjan, og brøt all kontakt med Armenia som følge av krigen. En bedring i forholdet mellom Armenia og Tyrkia vil sannsynligvis innebære at forhandlingene mellom Armenia og Aser-

bajdsjan om Nagorno-Karabakh har større sjanse for å lykkes. Det har vært gjort flere forsøk på å få til forsoning mellom Tyrkia og Armenia. I 2009 gjorde partene viktige fremskritt. Landene kom så langt at de undertegnet en intensjonsavtale om å åpne grensen og gjenoppta diplomatiske forbindelser, men siden oktober 2009 har forholdet igjen kjølnet. I mars 2010 var avtalen ennå ikke godkjent.

FÅ OPPLYSNINGER Det er i dag knapt med informasjon om situasjonen til de rundt 8400 armenerne som måtte flykte i forbindelse med krigen, og som ikke har kunnet vende hjem eller finne permanente løsninger i Armenia. Det skyldes at mange er godt integrert, men også at de har kommet i skyggen av andre flyktninggrupper. Ifølge en rapport fra Flyktninghjelpens senter for internt fordrevne i Genève (IDMC) i 2009, sier internt fordrevne at manglende permanent bolig er den største forskjellen mellom dem og resten av befolkningen. De sier også at det er ekstra vanskelig for internt fordrevne å få banklån, selv med fast inntekt. Mange bor i områder med høy arbeidsledighet og mangelfullt helse- og skolevesen. Siden 2000 har regjeringen utarbeidet planer for å hjelpe de fordrevne, men manglende finansiering har gjort at ingen av planene er satt ut i livet.

Demokrati og menneskerettigheter står svakt i Armenia. Opposisjonen utsettes for fengsling og inndragelse av eiendom. Det er noe av bakgrunnen for at 6226 armenere søkte asyl i andre land i 2009. Antallet personer som søker asyl i Armenia er derimot lavt. I 2009 var det 66 personer. ■

NØKKELTALL > ASERBAJDSJAN

Folketall (mill)	8,8
Areal km ²	86 600
Flyktninger fra Aserbajdsjan	19 409
Internt fordrevne	586 000
Flyktninger i Aserbajdsjan fra andre land	1 688
Frivillige tilbakevendinger til Aserbajdsjan i 2009	–
Asylsøkere fra Aserbajdsjan til Norge i 2009	60

Tall ved inngangen til 2010

FLYKTNINGER I GRENSELAND

Over 15 år etter våpenhvileavtalen med Armenia i 1994, forhindres innpå 600 000 azerere fra å vende tilbake til sine hjem i grenseområdene mot Armenia og i den armensk-okkuperte enklaven Nagorno-Karabakh. Menneskerettighetssituasjonen i landet bidrar i tillegg til et økende antall asylsøkere fra Aserbajdsjan.

KAN IKKE RETURNERE På slutten av 1980-tallet var det betydelige konflikter mellom armenere og azerere, og da Sovjetunionen ble oppløst i 1991 eskalerte stridighetene til krig. Med støtte fra Armenia tok den armenske befolkningen i den azeriske enklaven Nagorno-Karabakh til våpen for å løsrive seg fra Aserbajdsjan. Krigen sendte flere hundre tusen på flukt både mellom de to landene og internt i Aserbajdsjan.

I dag er Nagorno-Karabakh i praksis autonomt, men med tette bånd til Armenia. Det internasjonale samfunnet anser området som en del av Aserbajdsjan. Denne situasjonen gjør det umulig for azerere å vende tilbake til sine hjem. Som et ledd i kampen om Nagorno-Karabakh er det likevel viktig for myndighetene i Aserbajdsjan å holde fast på at de fordrevne skal reise tilbake. Myndighetene har derfor i liten grad prioritert arbeidet med å finne varige løsninger for de fordrevne i Aserbajdsjan.

I BY OG BYGD Den største gruppen fordrevne bor på landsbygda i det sentrale og vestlige Aserbajdsjan, nær grensen til Nagorno-Karabakh. I dette området har også regjeringen bygget opp nye midlertidige landsbyer for å huse de fordrevne. Områdene er ofte fattige og med få arbeidsplasser. De fleste er avhengige av regjeringens støtte og hjelp fra slektninger for å overleve. I grenseområdene er det også et økende antall trefninger mellom armenske og

azeriske styrker som truer sivilbefolkningens sikkerhet.

Litt under halvparten av de fordrevne bor rundt de to største byene. Mange bor i nedslitte sentre for internt fordrevne. Den vanskelige økonomiske situasjonen på landsbygda fører til at mange internt fordrevne tar seg til hovedstaden Baku for å søke arbeid. Mange av disse opplever vansker med å få papirer som gir tilgang til regulært arbeid, helsetjenester, utdanning og pensjoner.

De siste årene har myndighetene forsøkt å bedre bosituasjonen for de fordrevne. Ifølge Flyktninghjelpens senter for internt fordrevne i Genève (IDMC) og UNHCR bygget regjeringen i 2009 tre nye bosettinger for flyktninger. I tillegg bygget de seks boligblokker i Baku. Undervisningsdepartementet startet i 2009 en kartlegging av undervisningstilbudet til barn av internt fordrevne. Disse barna har krav på skolegang, men kvaliteten er ofte dårlig.

KONFLIKTER, OLJE OG FLYKTNINGER Aserbajdsjan ligger i et geografisk område med en rekke konflikter og mottar mange flyktninger fra nabolandene. Aserbajdsjan har undertegnet Flyktningkonvensjonen av 1951, og gir en viss beskyttelse mot retur når liv og helse står på spill, men har ikke noe system for å godkjenne flyktninger. Det er derfor UNHCR som avgjør flyktningstatus for asylsøkere. UNHCR godkjente personer som flyktninger og asylsøkere i 2009.

Internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner kritiserer Aserbajdsjan for omfattende pressesensur, politiovergrep og korrupsjon. Oljepenger har gitt stor økonomisk vekst, men veksten har kun kommet et fåtall til gode. Forholdene gir grunnlag for et økende antall asylsøkere fra Aserbajdsjan. 2477 azerere søkte asyl i 2009, 36 prosent flere enn i 2008. ■

NØKKELTALL > BELGIA	
Folketall (mill)	10,6
Areal km ²	30 528
Flyktninger fra Belgia	97
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Belgia fra andre land	33 778
Frivillige tilbakevendinger til Belgia i 2009	–
Asylsøkere fra Belgia til Norge i 2009	–

Tall ved inngangen til 2010

SPRENGT MOTTAKSAPPARAT

I midten av 2009 klarte ikke belgiske myndigheter lenger å tilby husly til alle asylsøkerne som kom til landet. Til tross for at myndighetene lovet å sette i verk tiltak, endte mange asylsøkere opp med å bo og sove på gaten.

NY POLITIKK Belgia vedtok en ny flyktning- og asyllov i 2007. Det gamle regelverket hadde fått kritikk, og de nye lovene endret reglene på viktige områder: Saksbehandlingen av asylsøknader ble enklere, og definisjonen av hvem som skal kunne få beskyttelse i Belgia ble utvidet. Etter at de nye reglene trådte i kraft, har behandlingstiden av asylsøknader gått ned, og antall saker som venter på behandling er halvert.

I 2009 var likevel ikke alle gamle asylsaker ryddet av veien, og fremdeles fantes det asylsøkere som hadde ventet på en avklaring av saken sin i flere år. Våren 2009 åpnet myndighetene for at asylsøkere som hadde ventet urimelig lenge kunne søke om fast oppholdstillatelse.

I 2009 begynte Belgia på ny å motta overføringsflyktninger. Sist gang var på midten av 1990-tallet. Belgia prioriterte å gjenbosette enslige kvinner, både med og uten barn. I september 2009 kom de første overføringsflyktningene. Gruppen bestod av irakere som har bodd i Syria og Jordan.

PREKÆR BOLIGSITUASJON Belgia mottok 17 190 asylsøknader i 2009, 40 prosent flere enn året før. De tre største opprinnelseslandene var Serbia, Afghanistan og Russland. I begynnelsen av 2010 var Belgia ett av flere europeiske land som opplevde en stor økning av asylsøkere fra de tidligere jugoslaviske republikkene. Årsaken var at EU fra 1. desember avskaffet visumplikten ved innreise til unionen fra de tidligere republikkene.

I juli 2009 brøt mottakssystemet for asylsøkere sammen. Kapa-

siteten hos det føderale byrået med ansvar for å bosette asylsøkere, var sprengt. Opp mot 1000 asylsøkere måtte bo på gaten. Situasjonen bedret seg ikke utover høsten, og i november 2009 opprettet frivillige organisasjoner en flyktningleir i sentrum av Brussel for å skape oppmerksomhet rundt asylsøkernes situasjon.

Det er uenighet om hvorvidt boligproblemet skyldes langvarig passivitet fra myndighetenes side, eller om årsaken er at det kommer flere asylsøkere enn tidligere. Myndighetene annonserte høsten 2009 tiltak for å løse problemet, men flyktningorganisasjoner kritiserte tiltakene for å være for få og for kortsiktige.

DÅRLIG STANDARD Boforholdene i belgiske interneringssentre for asylsøkere får også kritikk, både fra frivillige organisasjoner og fra den europeiske menneskerettighetskommissæren. Kommissæren beskriver forholdene i de sentrene som er plassert ved den internasjonale flyplassen i Brussel som "totalt uegnet for internering". Sentret er satt sammen av gamle, forfalne flyhangarer og ligger rett ved rullebanen. Med en liten hage som uteområde og støy fra flyplassen, er det nesten umulig å holde på med aktiviteter.

Belgia har, som mange andre europeiske land, både lukkede, fengselslignende interneringssentre for asylsøkere og mer åpne sentre, med bare noen få sikkerhetstiltak. Den belgiske ombudsmannen kritiserte i 2009 forholdene både ved de lukkede og de åpne interneringssentrene. De lukkede sentrene får blant annet kritikk for å sette folk i isolat uten god grunn.

I de åpne sentrene må beboerne ofte sove i store sovesaler, og det er umulig å opprettholde familie- og privatliv. ■

NØKKELTALL > BOSNIA-HERCEGOVINA	
Folketall (mill)	3,8
Areal km ²	51 129
Flyktninger fra Bosnia-Hercegovina	71 174
Internt fordrevne	114 000
Flyktninger i Bosnia-Hercegovina fra andre land	7 499
Frivillige tilbakevendinger til Bosnia-Hercegovina i 2009	–
Asylsøkere fra Bosnia-Hercegovina til Norge i 2009	12

Tall ved inngangen til 2010

I STRID MED SEG SELV

Bosnia-Hercegovina er oppdelt i en rekke politisk-administrative enheter og mangler på mange områder en felles politikk for hele landet. Det vanskeliggjør arbeidet med å finne gode løsninger for internt fordrevne og returnerte flyktninger. Det er også uenigheter om hvorvidt man skal integrere fordrevne der de bor, eller fortsette å arbeide for at de skal returnere til sine opprinnelige hjemsteder.

MANGLER FELLES VISJON Etter krigen i Jugoslavia ble Bosnia-Hercegovina delt i en muslimsk-kroatisk føderasjon og en bosnisk-serbisk republikk. Føderasjonen er igjen delt inn i 10 kantoner. Systemet innebærer at Bosnia-Hercegovina, et land med nesten 4 millioner innbyggere, har 13 grunnlover (en for hver kanton, en for føderasjonen, en for republikken og en for landet), 13 statsministere og mellom 150 og 200 ministerier. I tillegg er forholdene mellom de etniske gruppene fortsatt spent, og relasjonen mellom føderasjonen og Republika Srpska er preget av gamle motsetninger.

Bosnia-Hercegovina startet forhandlinger om EU-medlemskap i 2005. I statusrapporten for forhandlingene i 2009 sier EU at det mangler felles visjoner for landet, og at det er nødvendig med konstitusjonelle endringer for å få en funksjonell stat som kan oppfylle europeiske menneskerettighetsstandarder.

Et av kravene fra EU har vært samarbeid med den internasjonale krigsforbryterdomstolen for det tidligere Jugoslavia. I 2008 ble lederen for de bosniske serberne under krigen, Radovan Karadzic, utlevert til domstolen. Karadzic er anklaget for folkemord, og saken gikk fremdeles for domstolen i april 2010. Den bosnisk-serbiske generalen Ratko Mladic, som er etterlyst for krigsforbrytelser, er fremdeles på frifot.

IKKE REALISTISK MED RETUR Bosnia-Hercegovina var åsted for noen av de verste krigshandlingene under oppløsningen av det tidligere

Jugoslavia på 1990-tallet. Flyktninghjelpens senter for internt fordrevne i Genève (IDMC) har anslått at over en million mennesker i Bosnia-Hercegovina ble drevet på flukt i årene 1991 til 1995. Omtrent 580 000 av disse har senere returnert. Av de som ble fordrevet innenfor grensene, er det fremdeles 100 000 som ikke har kunnet vende tilbake til sine opprinnelige hjem. I tillegg bor det i Bosnia rundt 7000 som flyktet fra Kroatia. Mange fordrevne blant rombofolkningen er de facto statsløse. De har ingen papirer og dermed ingen rettigheter.

For mange av de internt fordrevne er ikke lenger retur et realistisk alternativ. Det har gått for langt tid, og forholdene der de kommer fra er for vanskelige. Fredsavtalen fra 1995, som fikk slutt på krigen, fokuserer på retur som løsning for de som flyktet. Myndighetene har derfor nølt med å prioritere andre typer varige løsninger.

NY STRATEGI I 2009 la regjeringen frem et forslag til ny strategi som inneholder tiltak for lokal integrering og kompensasjonsordninger for tapt eiendom. Strategien er per april 2010 ikke vedtatt i parlamentet, fordi det er uenighet om vektleggingen mellom returtiltak og tiltak for lokal integrering. I august 2009 rapporterte IDMC at tiltak for kompensasjon og lokal integrering stod helt stille, men i januar 2010 oversendte regjeringen et revidert strategiforslag til parlamentet for behandling. Ifølge IDMC har regjeringen allerede økt støtten til de som har kunnet returnere og iverksatt inntektsfremmende tiltak og gjenoppbygging av infrastruktur. ■

STRENGE INTEGRERINGSKRAV

Etter at sentrum-høyre-regjeringen kom til makten i 2001, har regjeringen gjennomført 14 større endringer av utlendingsloven og fem endringer i reglene for statsborgerskap. Det er blitt vanskeligere å få flyktningstatus, familiegjenforening eller statsborgerskap, og de økonomiske støtteordningene er redusert.

STADIGE INNSTRAMNINGER I april 2010 inngikk regjeringen en avtale med det høyre-radikale Dansk Folkeparti om nye regelendringer. Det innføres et poengsystem der utlendinger får poeng etter deltakelse i arbeidsliv, språkkunnskaper og deltakelse i samfunnslivet. Utlendinger som oppnår mange poeng kan få fast opphold etter fire år, mens kravet tidligere var minst sju års botid i Danmark. For de svakeste gruppene blir det derimot vanskeligere å oppnå varig opphold. Flyktninger som er arbeidsdyktige på grunn traumer, vil for eksempel ha store problemer med å kvalifisere seg.

Forsørgerkravet ved familiegjenforening blir strengere ved at utlendinger som ønsker å hente familien til Danmark, må ha vært økonomisk selvstendig i tre år, i motsetning til ett år tidligere. Muligheten til å få opphold på humanitært grunnlag snevres inn. Det skal ikke lenger tas hensyn til at syke asylsøkere ikke kan få behandling i hjemlandet. Opphold på slikt medisinsk grunnlag er kun gitt til personer med dødelige sykdommer eller alvorlige kroniske lidelser. I 2009 fikk 30 personer innvilget opphold på slikt grunnlag.

Ifølge danske flyktningorganisasjoner er de mange regelendringene - i snitt én hver åttende måned - et problem i seg selv, fordi det gjør det vanskelig for utlendinger å vite hvilke regler som gjelder.

TVANGSUTSENDING AV IRAKERE I mai 2009 inngikk danske myndigheter en returavtale med irakiske myndigheter. Kort etter fikk i underkant av 300 avviste irakiske asylsøkere beskjed om at de ikke lenger fikk bli i Danmark. Flere av asylsøkerne hadde bodd i Dan-

mark i flere år, noen opp mot ti år. Vedtaket fikk kraftig kritikk, spesielt fordi myndighetene også ønsker å returnere personer til områder i Irak som UNHCR betrakter som farlige.

En gruppe unge menn blant de avviste asylsøkerne gikk 18. mai 2009 i kirkeasyl i Brorsons kirke i København. I august 2009 aksjonerte politiet og tømte kirken. Aksjonen mot kirkeasylet vakte stor oppmerksomhet og delte det danske folket i to. Det er per april 2010 ikke klart hva som har skjedd med alle irakerne som skulle sendes ut. Noen er tvangsreturnert, 18 har fått opphold, en del saker er under ny behandling, og noen har gått under jorden.

SJELDEN ROS 3 750 personer søkte asyl i Danmark i 2009. Det var en økning på 59 prosent sammenlignet med året før. 469 av asylsøkerne var enslige barn. Antallet personer som fikk positivt asylvedtak har steget de siste årene. I 2004 fikk bare 10 prosent innvilget opphold; i 2008 50 prosent. Ifølge Dansk Flyktningehjelp er årsaken først og fremst at situasjonen i landene flyktningene kommer fra har blitt verre.

Den klart største gruppen asylsøkere kom fra Afghanistan, og hele 337 av de enslige asylsøkerbarna var afghanere. Antall enslige mindreårige asylsøkere har steget kraftig de siste årene. I den forbindelse har danske myndigheter fått ros for at barna får bisitter og advokat, og at flertallet får opphold i Danmark. Dette kan imidlertid endre seg. Danske myndigheter planlegger, på samme måte som norske og svenske myndigheter, å bygge sentre for barn i Afghanistan og Irak. ■

KRAFTIG ØKNING I ANTALL ASYLSØKERE

Finland har de to siste årene hatt en kraftig økning i antall asylsøkere, ikke minst enslige mindreårige asylsøkere. Det har ført til debatt om hvordan antall asylsøkere kan begrenses. I slutten av 2009 la regjeringen frem en rekke lovforslag som strammer inn asylreglene.

INNSTRAMNINGSDEBATT Det kom 5910 asylsøkere til Finland i 2009, 47 prosent flere enn i 2008. De tre største asylsøkergruppene var irakere, somalier og russere. 27 prosent var kvinner, og 557 av asylsøkerne var enslige barn. Den største gruppen enslige asylsøkerbarn kom fra Somalia.

I april 2007 fikk Finland en ny sentrum-høyre regjering. For første gang ble det utpekt en migrasjonsminister, Astrid Thors. Hun har bakgrunn fra UNICEF Finland og organisasjonen Finlands Flyktningrådgivning. Utnevnelsen av Thors førte til forventninger om at Finland ville liberalisere sin strenge asylpolitikk. Det har likevel vært uklart om regjeringen faktisk ønsker en oppmykning. Økningen i antall asylsøkere har uansett dreid debatten i retning av innstramninger.

ASYLUTREDNING På bakgrunn av økningen i antall asylsøkere bestilte regjeringen i starten av 2009 en utredning, for å se på ulike sider av asylpolitikken og vurdere om det finske regelverket skilte seg fra reglene i de andre nordiske landene. Utredningen ble lagt frem i juni 2009, og konkluderte med at praksisen mellom landene varerte en del. Det gjaldt ikke minst alderstesting av enslige mindreårige asylsøkere.

Utredningslederen pekte særlig på to mulige årsaker til at Finland opplevde sterkere vekst i antall asylsøkere enn andre land; den lange behandlingstiden, og at Finland tidligere ikke tvangsreturnerte avviste asylsøkere til Irak. Økningen i asylsøknader har bidratt

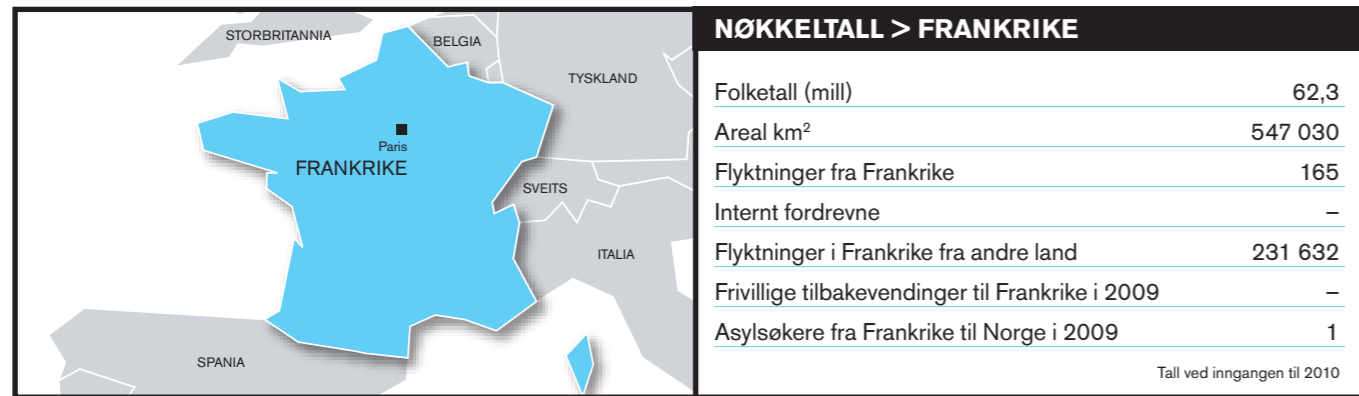
til lengre behandlingstid. I mars 2010 behandlet det finske Migrasjonsverket asylsøknader som var levert inn på nyåret 2009.

MER ALDERSTESTING Utredningen av den finske asylpolitikken førte til at regjeringen i november 2009 la frem en rekke lovforslag for parlamentet. Et av forslagene går ut på å lovfeste medisinsk alderstesting av enslige mindreårige asylsøkere. Undersøkelsen skal ikke finne sted mot asylsøkerens vilje, men de som nekter vil bli behandlet som voksne.

En annet forslag innebærer strengere krav for at fosterbarn skal godkjennes for familiegjenforening. Regjeringen foreslår også at bare asylsøkere som har bevist eller sannsynliggjort sin identitet, skal få arbeidstillatelse. Etter dagens regler får asylsøkere rett til arbeid tre måneder etter at søknad er innlevert.

FLERE SKAL RETURNERES Asylutredningen anbefaler også å innføre tiltak som vil gjøre det mulig å returnere flere asylsøkere som har fått avslag. Allerede før utredningen var ferdig, hadde myndighetene åpnet for tvangsreturner til Irak. Finland skal likevel ikke, med unntak av området rundt Bagdad, returnere personer til områder som FN definerer som utrygge. Myndighetene vil innføre språktekst for å avgjøre hvilke asylsøkere som hører hjemme i trygge områder.

Finland regner alle EU-land som trygge. Asylsøknader fra EU-borgere behandles derfor etter en hurtigprosedyre som tar et par uker. I januar 2010 foreslo migrasjonsministeren å begrense tiden asylsøkere fra EU-land får oppholde seg i flyktningmottak. Til nå har avviste asylsøkere kunnet bli på mottak i rundt en måned etter avslag. Bakgrunnen for forslaget er en økning i antall asylsøkere fra EU, særlig fra Bulgaria. ■

NEKTER ASYLSØKERE INNREISE

Frankrike er et stort mottaksland for asylsøkere, og myndighetene har innført en rekke tiltak for å holde asyltallene nede. Det er blant annet opprettet transittsoner der ordinær fransk asyllov ikke gjelder.

VIKTIG AKTØR Frankrike var Europas største mottaker av asylsøkere i 2009, og den nest største i den industrialiserte verden. 41 940 personer søkte asyl i Frankrike i 2009, en økning på 19 prosent sammenlignet med året før. Frankrike er et viktig land i innvandrings- og asylsammenheng. Den franske asyl- og innvandringslovgivningen berører mange tusen mennesker hvert år, og landet spiller en sentral rolle i utformingen av EUs politikk på området. Frankrike har tradisjonelt vært en stor mottaker av asylsøkere fra Serbia og Russland. I 2009 utgjorde serbere, russere og armenere de tre største asylgruppene som kom til Frankrike.

I juli 2009 kom 100 flyktninger som opprinnelig hadde fått innvilget beskyttelse på Malta, til Frankrike. Frankrike tok imot flyktningene som et bidrag til den frivillige solidaritetspakten mellom EU-landene. Ordningen skal avlaste unionsland som mottar uforsvarlig mange asylsøkere i forhold til folketall og kapasitet. I 2009 mottok Frankrike for første gang overføringsflyktninger.

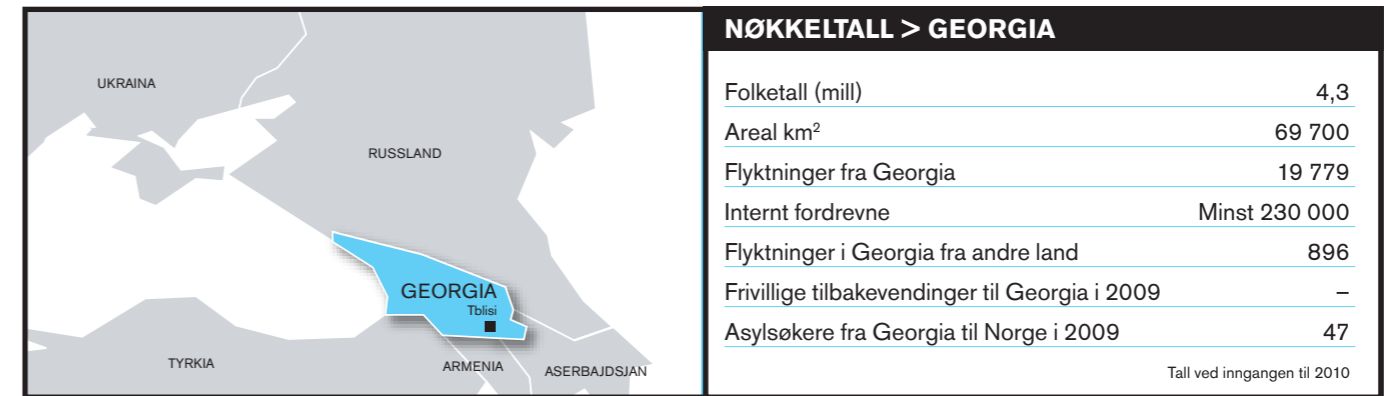
TRANSITTSONER Franske myndighet har de siste årene forsøkt å begrense antall asylsøkere som kommer til landet. Ett tiltak har vært å opprette transittsoner ved grenser og flyplasser. Franske myndigheter definerer transittsonene som internasjonalt territorium. Personer i transittsonene holdes internert, mens franske myndigheter foretar en vurdering av hvorvidt de kvalifiserer for innreise til Frankrike. Kun de som oppfyller kravene får levere en asylsøknad til franske myndigheter.

Den største transittsonen er Roissy Charles De Gaulle-flyplassen i Paris. Rundt Paris har myndighetene også definert hoteller, sykehus og et rettslokale 20 kilometer unna som del av sonen. Personer som fraktes til disse lokalene oppholder seg dermed ikke formelt i Frankrike.

I oktober 2009 kom Human Rights Watch (HRW) med kraftig kritikk av forholdene for enslige mindreårige asylsøkere som ankom Roissy Charles de Gaulle-flyplassen. Franske myndigheter deporterer enslige asylsøkerbarn i den internasjonale sonen til et hvilket som helst land de har passert gjennom på reisen, eller andre tredjeland utenfor EU. I noen tilfeller returneres de til hjemlandet. Ifølge HRW undersøker ikke myndighetene om det finnes omsorgspersoner til å ta imot barna der de sendes til.

CALAIS Området rundt Calais har i mange år vært et oppsamlingssted for migranter som forsøker å ta seg over til Storbritannia. I juni 2009 rev franske myndigheter en provisorisk leir, satt opp av migranter i området. Leiren gikk under navnet "Jungelen". Da den ble revet, bodde det flere hundre personer der, hovedsakelig menn fra Afghanistan og Irak. Slike leirer blir regnet som utgangspunkt for det som franske og britiske myndigheter karakteriserer som ulovlig innvandring til Storbritannia.

Franske myndigheter hevdet i mars 2010 at Calais-området ikke lenger er et transittområde for personer som forsøker å ta seg til Storbritannia. Franske frivillige organisasjoner hevder på sin side at migrantene nå bare lever under vanskeligere og farligere forhold enn før. De bor kummerligere og utsettes for større helsefare. ■

BOLIGSATSING FOR FORDREVNE

Kort tid etter at Georgia ble selvstendig i 1991 skapte interne konflikter et flyktningproblem, som fortsatt ikke er løst. Krav om selvstendighet fra de to regionene Abkhasia og Sør-Ossetia førte tidlig på 1990-tallet til krig, og 10 000 mennesker ble drept. Samtidig ble en kvart million georgiere fra de to utbryterrepublikkene drevet på flukt.

De fordrevne ble innkvartert i kollektivsentre nær grensene til Abkhasia og Sør-Ossetia, og i hovedstaden Tbilisi. Siden den gang har de fleste levd under meget kummerlige forhold og uten utsikter til en varig løsning på sin vanskelige situasjon.

KRIG MED RUSSLAND Sør-Ossetia har nære forbindelser med Russland, og da Georgia forsøkte å ta kontroll over utbryterrepublikken i 2008, resulterte det i en kort, men intens krig mellom Georgia og Russland. Krigen førte til at om lag 130 000 mennesker ble drevet på flukt. Flertallet kunne vende tilbake til sine hjem etter kort tid, men et stort antall etniske georgiere fra Sør-Ossetia har ikke hatt mulighet til å vende hjem.

I alt er det mer enn 200 000 internt fordrevne i Georgia. Inntil nylig har myndighetene vegret seg for å sette i gang tiltak for å integrere dem der de bor. For å underbygge sitt krav om at utbryterrepublikkene skal være en del av Georgia, har myndighetene holdt på retur som den eneste varige løsningen.

HANDLINGSPLAN FOR INTEGRERING Politikken er imidlertid blitt myket noe opp de siste årene. I 2007 vedtok regjeringen en handlingsplan for internt fordrevne som for første gang likstilte lokal integrering og tilbakevending som varige løsninger. I 2009 fulgte regjeringen opp med en revidert strategi som skal sikre de fordrevne de samme

sosiale rettighetene som lokalbefolkningen. I planen inngår et omfattende boligprogram, der målet er å skaffe varige boligløsninger til alle landets internt fordrevne i løpet av perioden 2009-2012.

Dårlige boforhold er blant de største problemene for de internt fordrevne. I 2009 bodde om lag halvparten i kollektivsentre, som i stor grad var overfylte og dårlig utstyrte offentlige bygninger som ikke er beregnet til boligformål. Resten av de fordrevne bodde privat, i mange tilfeller hos slekt eller venner.

Også mange fordrevne som har vendt tilbake til sine hjemsteder har vært nødt til å ta inn hos venner eller slektninger, fordi boligene deres er rasert. Andre har flyttet tilbake til sine ødelagte hjem, men lever under vanskelige forhold fordi de ikke har råd til å reparere boligene.

Mange av de internt fordrevne i Georgia og returnerte til Abkhasia er arbeidsløse og avhengige av hjelp fra myndighetene og internasjonale bistandsorganisasjoner. En del forteller at de blir behandlet som annenrangs borgere både av myndighetene og av andre georgiere.

BISTAND NÅR IKKE FRAM Veto fra Russland førte til at FNs observatørstyrke i Abkhasia (UNOMIG) ble avviklet i 2009. Russland motsette seg også en forlengelse av mandatet til observatørene fra Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE). Resultatet er at den internasjonale tilstedeværelsen i Abkhasia og Sør-Ossetia er drastisk redusert.

Samtidig har internasjonale bistandsorganisasjoner problemer med å nå fram til de internt fordrevne og returnerte. Problemet er størst i Sør-Ossetia, der de fleste humanitære organisasjoner var ute-stengt i 2009. I Abkhasia har en håndfull av dem kunnet operere. ■

NØKKELTALL > HELLAS

Folketall (mill)	11,2
Areal km ²	131 940
Flyktninger fra Hellas	83
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Hellas fra andre land	49 896
Frivillige tilbakevendinger til Hellas i 2009	–
Asylsøkere fra Hellas til Norge i 2009	0

Tall ved inngangen til 2010

UNDER ENHVER KRITIKK

Hellas er Europas frontlinje både mot sør og øst. Landet er derfor et viktig transitland for migranter og asylsøkere på vei nordover og vestover på det europeiske kontinentet. Det greske asylsystemet er sterkt overbelastet og har i mange år fått flengende kritikk.

RETUR TIL HELLAS 15 930 personer søkte om asyl i Hellas i 2009, 20 prosent færre enn i 2008. De største asylgruppene var pakistanere, georgiere og bangladesere. Reduksjonen i antall asylsøkere var ikke enestående for Hellas. Det kom færre asylsøkere til alle de søreuropeiske landene i 2009.

Mange som søker asyl i de europeiske landene har reist gjennom Hellas. Ifølge Dublin-forordningen skal de som har passert gresk territorium returneres til Hellas for å få asylsøknaden behandlet der. UNHCR har siden april 2008 frarådet europeiske land å returnere asylsøkere til Hellas. Årsaken er de elendige leveforholdene og den manglende rettsikkerheten for asylsøkere. En lang rekke europeiske land returner likevel asylsøkere til Hellas.

SULTESTREIKENDE BARN Mange som forsøker å ta seg inn i Hellas avvises ved grensen uten at de får mulighet til å søke asyl. De som kommer inn i landet, opplever at det kan være vanskelig å få levert søknaden. Dette rammer også dem som returneres fra andre europeiske land. Asylsøkere får ofte dårlig informasjon og vet ikke hvor de skal henvende seg for å søke asyl. De offentlige kontorene som tar i mot søknader har lange køer. Det kan ta flere dager å komme frem til en saksbehandler. Alle asylsøkere har krav på å få legge frem sin sak i et asylintervju, men slike intervjuer gjennomføres ikke alltid, og intervjuene foregår ofte uten at søkeren har tilgang til tolk eller juridisk assistanse. Selv registrerte asylsøkere med lovlig opp-

hold i Hellas opplever motgang i systemet når de søker om fornyelse av papirene sine. I verste fall risikerer de å bli deportert fordi de mangler oppdatert dokumentasjon. Mottakssystemet for asylsøkere er sprengt, og det er vanlig at asylsøkere i Hellas bor på gaten. Forholdene i interneringsleirene og mottakssentrene er preget av overbefolkning, dårlig hygiene og liten tilgang til helsetjenester. I august 2009 sulstestretket 150 enslige asylsøkerbarn i alderen 12 til 17 år i protest over interneringsforholdene på øya Lesbos. Hellas har mottaksplasser til rundt 300 enslige asylsøkerbarn. Når det ikke er flere plasser igjen havner barna i interneringsleire eller på gaten. Interneringsleiren på Lesbos ble stengt i november 2009 etter at UNHCR kom med kraftig kritikk av forholdene under et besøk på øya.

FARLIGE DEPORTASJONER UNHCR og en rekke flyktning- og menneskerettighetsorganisasjoner kritiserer greske myndigheter for vilkårlige utvisninger av utlendinger. De deporteres både til hjemlandet og til land de har reist gjennom på vei til Hellas. Deportasjonene omfatter også asylsøkere som har sakene sine til behandling. Ifølge Human Rights Watch arresterte greske myndigheter hundrevis av utlendinger i juli og august 2009 og samlet dem i interneringsleirer i nord. Politiet tvang deretter mange av dem over grensen til Tyrkia. Denne typen deportasjoner over den tyrkiske grensen er svært vanlig.

I oktober 2009 vant det greske sosialistpartiet valget i Hellas og overtok regjeringmakten. Den nye regjeringen innrømmet i november 2009 at det greske asylsystemet må forbedres, og annonserte planer om blant annet å opprette et sentralt asylkontor som skal behandle asylsøknader. ■

NØKKELTALL > ITALIA

Folketall (mill)	59,9
Areal km ²	301 230
Flyktninger fra Italia	79
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Italia fra andre land	59 330
Frivillige tilbakevendinger til Italia i 2009	–
Asylsøkere fra Italia til Norge i 2009	4

Tall ved inngangen til 2010

SKRIVER OM ASYLRETTE

I 2009 gikk Italia offentlig ut og sa at myndighetene hadde stoppet og tvangsreturnert en båt uten å undersøke om det var asylsøkere, skadede, gravide eller enslige barn om bord. Ikke siden andre verdenskrig har dette vært gjort åpent i europeiske farvann. Det har vært mistanke om at land rundt Middelhavet har gjennomført slike returert tidligere, men Italia gjør det nå i full åpenhet.

BÅTFLYKTNINGER 17 600 personer søkte asyl i Italia i 2009, 42 prosent færre enn i 2008. De største asylgruppene var nigerianere, somaliere og bangladesere.

I 2008 økte antallet personer som søkte asyl i Italia med over 50 prosent. Det satte fart i Italias bestrebelser på å redusere antallet båtflyktninger som kommer til landet. Nasjonalt og gjennom EU, har italienske myndigheter jobbet for å øke patruljeringen av Middelhavet og inngå avtaler om deportasjon av utlendinger til land utenfor EU. Reduksjonen i antall asylsøkere tyder på at denne politikken er i ferd med å lykkes.

VENNSKAP MED LIBYA Italia inngikk i august 2008 en vennskapsavtale med Libya. Sentralt i avtalen står samarbeid om å redusere det som italienske myndigheter definerer som "ulovlig innvandring." De to landene har blant annet avtalt at Italia kan stoppe båtflyktninger på åpent hav, og sende dem til Libya uten nærmere undersøkelser. En slik praksis strider mot internasjonal asylrett, men Italias statsminister hevder at Italia ikke er forpliktet til å sikre asylsøkeres rettigheter, så lenge de griper inn på åpent hav, og asylsøkerne ikke befinner seg på italiensk jord eller i italienske farvann.

Den første returoperasjonen fant sted i mai 2009. Den italienske kystvakten stoppet en gummibåt med rundt 80 personer og tauet

den til Libya. Italienerne gjennomførte ingen undersøkelser blant passasjerene før de satte dem land, der de ble anholdt av libyske myndigheter i hovedstaden Tripoli. Dette var starten på en lang rekke lignende operasjoner i 2009.

Ifølge Human Rights Watch (HRW) sank antall båtflyktninger som ankom de italienske øyene Sicilia og Sardinia med 55 prosent i første halvdel av 2009 sammenlignet med samme periode i 2008. Ifølge vennskapsavtalen skal Libya i tillegg til å ta tilbake båtflyktninger, også forsøke å hindre båter i å legge ut på ferden mot Italia. Kontrollen ved Libyas landegrenser skal også styrkes. Italia skal finansiere 50 prosent av kostnadene forbundet med styrking av grensene, og det er søkt om penger fra EU om det resterende beløp. Det er avtalt at italienske firmaer skal involveres i arbeidet, ifølge HRW.

UVENNSKAP MED MALTA Malta og Italia står ofte sammen i EU når det gjelder flyktning- og asylspørsmål, men det pågår også et spill mellom landene i Middelhavet om å unngå ansvaret for båtflyktninger. I august 2009 ble 80 båtflyktninger fra Eritrea og Somalia for eksempel stoppet av et maltesisk militærfartøy. Malteserne tok i land tre personer som trengte medisinsk behandling, og lot deretter båten fortsette mot Lampedusa. Båten ble senere stoppet av den italienske kystvakten i internasjonal farvann og returnert til Libya.

I tillegg til å innføre tiltak for å redusere antall båtflyktninger, har italienske myndigheter de siste årene strammet inn regelverket i forhold til utlendinger og romfolk. I juli 2009 vedtok parlamentet en lov som tillater ubevæpnede borgervernsgrupper å patruljere gatene. Slike grupper hadde da allerede vokst frem flere steder i Italia, og de har et rykte for å kontrollere utlendinger og romfolk. ■

NØKKELTALL > KOSOVO	
Folketall (mill)	1,8
Areal km ²	10 887
Flyktninger fra Kosovo	–
Internt fordrevne	19 700
Flyktninger i Kosovo fra andre land	–
Frivillige tilbakevendinger til Kosovo i 2009	–
Asylsøkere fra Kosovo til Norge i 2009	291

* Det er foreløpig ikke skilt ut egne tall for Kosovo etter løsrivelsen fra Serbia.

KRUTTØNNE

Situasjonen i de nordlige, serbisk-dominerte områdene av Kosovo er spent. I 2009 har det vært flere sammenstøt mellom kosovoserbere og kosovoalbaniere. Situasjonen gjør det nesten umulig for etniske serbere å vende tilbake til områder de flyktet fra under krigen på 1990-tallet. Også andre minoriteter møter en vanskelig situasjon når de returnerer.

SELVSTENDIG STAT Fra begynnelsen av 1990-tallet økte motstanden mot de serbiske makthaverne i Kosovo, som da var en provins i den jugoslaviske delrepublikken Serbia. I 1996 utviklet motstanden seg til et væpnet opprør. Serberne slo hardt ned på opprøret, og mange av Kosovos etniske albanere flyktet til Albania og Makedonia. Krigene i Kroatia og Bosnia var akkurat avsluttet, og det internasjonale samfunnet var redde for en ny omfattende krig. Våren 1999 stilte NATO partene derfor overfor et ultimatum. Serberne nektet å godta betingelsene, og NATO startet en tiukers bombing av det som den gang fremdeles var Jugoslavia.

Angrepene endte med at Kosovo ble en autonom del av Serbia. I realiteten var Kosovo under FN-administrasjon fra 1999 til 2008. I februar 2008 erklærte Kosovo, mot Serbias vilje, sin uavhengighet. En rekke land, blant annet USA, sentrale EU-land og Norge har anerkjent uavhengigheten, mens andre, for eksempel Russland, støtter Serbia.

Kosovo ønsker i likhet med Serbia å bli EU-medlem. I mars 2010 hadde EU og alle statene på Balkan samtaler om fremtidig medlemskap. Serbia trakk seg fra samtaler da det ble klart at Kosovo fikk delta som stat.

DEN SERBISKE MINORITETEN Etter NATO-krigen flyktet mange kosovoserbere til Serbia eller til serbiske enklaver i Nord-Kosovo. De

serbisk-dominerte enklavene har bygget opp nesten parallelle samfunnsstrukturer med eget skolevesen, helsevesen, politi og domstoler. Disse institusjonene finansieres av Serbia.

Det var redsel for at Kosovos uavhengighet skulle føre til omfattende angrep på den serbiske minoriteten og en strøm av serbere ut av Kosovo. Det har ikke skjedd, men FNs organ for sivil administrasjon i Kosovo (UNMIK) rapporterte om 275 etnisk relaterte konfliktsituasjoner i de første åtte månedene i 2009. UNMIK har etter hvert overført de fleste administrasjonsoppgavene til selvstyremyndighetene i Kosovo. EU er, på vegne av FN, til stede med operasjonen EULEX, som skal overvåke og bistå Kosovo på politi-, toll- og justisområdet. I tillegg har NATO utplassert soldater for å ivareta sikkerheten. I juli ble NATO-styrken redusert fra 14 000 til 10 000 mann, og ytterligere nedtrapping er varslet. Serbias utenriksminister Vuc Jeremic har uttalt at han mener kosovoserberne antakelig er blant de mest utsatte i dagens Europa. Samtidig har han uttrykt vilje til å forhandle med myndighetene i Kosovo. Dette har vakt bekymringer blant den serbiske minoriteten i Kosovo.

ADVARER MOT TVUNGEN RETUR De fleste av de om lag 850 000 som flyktet ut av Kosovo i starten av krigen har vendt tilbake, men retur har vært vanskelig for serbere. Også andre minoritetsgrupper utsettes for diskriminering og overgrep i Kosovo, særlig romfolk. I februar 2010 advarte Europarådets høykommissær for menneskerettigheter mot tvungen retur av minoritetsgrupper til Kosovo, på grunn av landets manglende evne til å gi ordentlig boforhold, helsetilbud og sosiale tjenester. Høykommissæren var spesielt bekymret for romfolk. Flere av dem som ble returnert i 2009 ble plassert i to firlige, blyforurensede leirer. ■

NØKKELTALL > KROATIA	
Folketall (mill)	4,4
Areal km ²	56 542
Flyktninger fra Kroatia	76 618
Internt fordrevne	2400
Flyktninger i Kroatia fra andre land	1 277
Frivillige tilbakevendinger til Kroatia i 2009	620
Asylsøkere fra Kroatia til Norge i 2009	15

Tall ved inngangen til 2010

SENDREKTIG INTEGRERING

Over 500 000 mennesker ble jaget på flukt under krigen i Kroatia fra 1991 til 1995. De fleste etniske kroater har siden kunnet vende tilbake, men få etniske serbere har returnert. Kroatia har store problemer med å reintegrere serbere i samfunnet.

FÅ VENDER TILBAKE Ifølge Flyktninghjelpens senter for internt fordrevne i Genève (IDMC) ble rundt 220 000 etniske kroater og 300 000 etniske serbere i Kroatia fordrevet under krigen, som startet da Kroatia i 1991 erklærte uavhengighet fra Jugoslavia. De fleste fordrevne serberne befinner seg fremdeles enten i Serbia eller i det serbiskdominerte området Danube i Kroatia. To tredeler av de som er internt fordrevet i Kroatia er serbere i Danube.

Tilbakevendingstallene for etniske serbere som flyktet fra Kroatia til land utenfor det tidligere Jugoslavia, er også lave.

HINDRINGER Ifølge IDMC er hovedhindringene for tilbakevending at tidligere krigsforbrytere ikke er stilt for retten, høy arbeidsledighet og tap av bolig og dyrbar jord, som på grunn av ulike årsaker ikke blir tilbakeført til de opprinnelige eierne. For mange fordrevne serbere er det et stort problem at Kroatia verken vil akseptere tilbakeføring eller gi erstatning for tapte rettigheter knyttet til leieleiligheter der leierettigheten går i arv. Rettighetene handler derfor ikke bare om tilgang til en bolig, men også tap av formue.

En del pensjonister får heller ikke fulle pensjonsrettigheter fordi de ikke klarer å dokumentere at de var i arbeid og tjente opp rettigheter i krigsårene. Det gjelder spesielt de som oppholdt seg i serbiskkontrollerte områder under krigen.

EU-MEDLEMSKAP Kroatia har søkt om medlemskap i EU. Forhandlinger ble innledet i 2005, men stoppet lenge opp fordi EU-landet

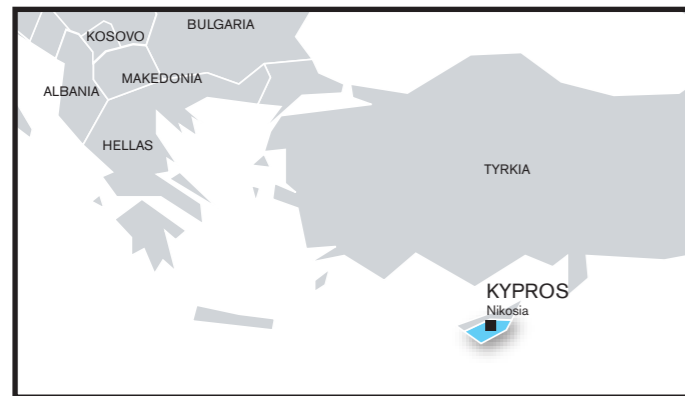
Slovakia la ned veto mot forhandlingene, på grunn av en grensetvist. I september 2009 hevet Slovakia vetoet. Det er nå mulig at Kroatia kan bli medlem av unionen i 2012.

Korrupsjon har i mange år vært et stort problem i Kroatia, og kampen mot korrupsjon var sentral i valgkampen til Ivo Josipovic, som vant presidentvalget i januar 2010. I begynnelsen av 2010 ble det gjort flere arrestasjoner i korrupsjonssaker, blant annet av profilerte, sentrale ledere i det nasjonale jernbaneselskapet og veiselskapet.

DØMT FOR DISKRIMINERING Kroatia har tidligere hatt store demokrati- og menneskerettighetsproblemer. Blant annet som ledd i prosessen mot EU-medlemskap, har Kroatia bedret menneskerettighetssituasjon betraktelig de siste årene. Det er likevel opplagt at diskriminering fortsatt er utbredt.

Rombefolkningen er spesielt utsatt. I mars 2010 dømte den europeiske menneskerettighetsdomstolen Kroatia for diskriminering av rombarn. Saken gjaldt praksisen med å plassere rombarn i rene romklasser. Ifølge domsavsigelsen slutter 84 prosent av rombarn på skolen før de har gjennomført grunnskolen.

Den senere tiden har kroatisk myndigheter rettsforfulgt krigsforbrytere. Ifølge Human Rights Watch er det imidlertid en tydelig overvekt av etniske serbere som anklages. Kroatias interesse og vilje til å samarbeide med den internasjonale krigsforbryterdomstolen for det tidligere Jugoslavia, synes å være varierende, avhengig av hva slags type saker domstolen tar opp. ■

NØKKELTALL > KYPROS	
Folketall (mill)	0,9
Areal km ²	9 250
Flyktninger fra Kypros	13
Internt fordrevne	Inntil 201 000
Flyktninger i Kypros fra andre land	7 903
Frivillige tilbakevendinger til Kypros i 2009	–
Asylsøkere fra Kypros til Norge i 2009	1

Tall ved inngangen til 2010

DELT TIL EVIG TID?

Kypros har siden 1974 vært delt i en gresk-kypriotisk og en tyrkisk-kypriotisk del. I forbindelse med delingen ble 210 000 mennesker fordrevet fra sine hjem. På tross av årevis forhandlinger ser det ikke ut til at øya vil bli forent med det første.

ØYA DELES Kypros ble selvstendig i 1960. Det oppstod raskt uenighet om maktforholdene mellom gresk-kyprioter og tyrkisk-kyprioter på øya. Uenighetene utviklet seg til en væpnet konflikt, og i 1964 utplasserte FN fredsbevarende styrker på Kypros. Situasjonen roet seg, men i 1974 ble presidenten avsatt i et militærkupp støttet av Hellas. Militærkuppet utløste en tyrkisk invasjon av den nordlige delen av øya, og Kypros ble delt i en gresk-kypriotisk og en tyrkisk-kypriotisk del.

Den nordlige delen av øya erklærte seg uavhengig i 1983, men er ikke anerkjent som selvstendig stat av noe land unntatt Tyrkia. Den greske delen av øya ble medlem av EU i 2004. FNs fredsbevarende styrke vokter delelinjen mellom områdene.

Etter 1974 har det vært gjennomført en rekke forhandlinger for å gjenforene de to delene av Kypros. I 2008 var det optimisme i samtaler, og partene uttrykte håp om å nå en løsning i løpet av 2009. Partene klarte likevel ikke å komme til enighet. I april 2010 vant nasjonalistpartiet presidentembetet på den nordlige delen av øya. Nasjonalistpartiet har tradisjonelt vært mer skeptiske til forhandlinger med gresk-kyprioter, og resultatet tolkes som et uttrykk for økende frustrasjon over forhandlingene. Den nye presidenten har likevel erklært at samtaler vil fortsette.

DE INTERNT FORDREVNE Et av de viktigste forhandlingstemaene er de internt fordrevnes rett til å vende hjem. Delingen av øya førte til at gresk-kyprioter i nord ble presset sørover, og tyrkisk-kyprioter i sør ble presset nordover. Ifølge Flyktninghjelpens senter for internt

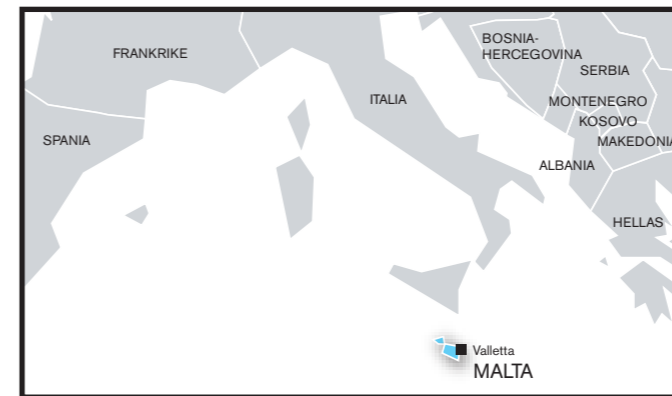
fordrevne (IDMC) er situasjonen i 2009 slik at mange gresk-kyprioter fremdeles har et sterkt ønske om å vende tilbake til områder i nord. De ønsker derfor en forhandlingsløsning der flest mulig får anledning til å vende tilbake.

De fleste tyrkisk-kyprioter har derimot sett på flyttingen som permanent. De er mest bekymret for hvordan deres boligsituasjon vil bli påvirket dersom mange gresk-kyprioter får vende tilbake. Det er også strid rundt utbetalinger av økonomisk kompensasjon til internt fordrevne, som måtte forlate eiendommene sine i forbindelse med delingen av øya.

BÅTFLYKTNINGER Sett i forhold til folketallet mottar Kypros mange båtflyktninger. 3200 personer søkte asyl på Kypros i 2009, 18 prosent færre enn i 2008. De største asylgruppene var fra de palestinske områdene, India og Sri Lanka.

Den tyrkisk-kypriotiske delen av øya har ikke noe system for å ta imot asylsøkere. Asylsøkere henvises til UNHCR, som behandler sakene. Personer som trenger beskyttelse gjenbosettes i andre land. I 2009 kom det enkelte rapporter om at myndighetene i nord nektet asylsøkere tilgang til UNHCR, og at personer ble sendt tilbake til Tyrkia. En del asylsøkere forsøker også å ta seg over delelinjen fra nord til sør.

Den gresk-kypriotiske delen av øya har en asyllovgivning. Asylsystemet har fått en god del kritikk, men har utviklet seg i positiv retning de siste årene. Behandlingstiden for asylsøknader er redusert. Ifølge det amerikanske utenriksdepartementet har også saksbehandlingen blitt bedre, og klager på diskriminerende adferd mot utlendinger fra politi og ansatte i interneringssentre har blitt mindre alvorlige. ■

NØKKELTALL > MALTA	
Folketall (mill)	0,4
Areal km ²	316
Flyktninger fra Malta	9
Internt fordrevne	–
Flyktninger i Malta fra andre land	7 783
Frivillige tilbakevendinger til Malta i 2009	–
Asylsøkere fra Malta til Norge i 2009	–

Tall ved inngangen til 2010

PILOTPROSJEKT FOR EU

Landene sør i EU strever med å ta imot båtflyktninger fra Afrika på en forsvarlig måte. Malta er et kjerneeksempel på hvordan hovedansvaret for migranter og asylsøkere til EU har havnet hos de minst ressurssterke landene i sør.

VIL RETURNERE BÅTFLYKTNINGER Maltesiske myndigheter har de siste årene vært en pådriver for en strengere asyl- og innvandringspolitikk. De krever at EU gjør mer for å hindre at båtflyktninger kommer seg til Europa. De vil også at EU skal inngå avtaler som gjør det mulig å returnere båtflyktninger til hjemlandet eller til tredjeland utenfor EU, for eksempel Libya og Marokko.

I 2009 kom 2390 asylsøkere til Malta, en nedgang på åtte prosent sammenlignet med året før. De største gruppene var somaliere, nigerere og eritreere. Malta fikk i 2009 kraftig kritikk for mottaksforholdene for asylsøkere og migranter. I mars la Leger uten Grenser (LUG) ned arbeidet ved interneringssentrene for asylsøkere på øya, fordi levekårene og helsetilbudet gjorde det umulig å utføre humanitært arbeid. LUG tok opp igjen arbeidet ved ett av sentrene i juli 2009, etter at myndighetene bedret boforholdene noe.

Malta internerer alle asylsøkere i 12 til 18 måneder. De som ikke sendes ut av landet, overføres deretter til åpne mottakssentre. Myndighetene forsøker å overføre barnefamilier og andre sårbare asylsøkere til åpne sentre i løpet av tre måneder.

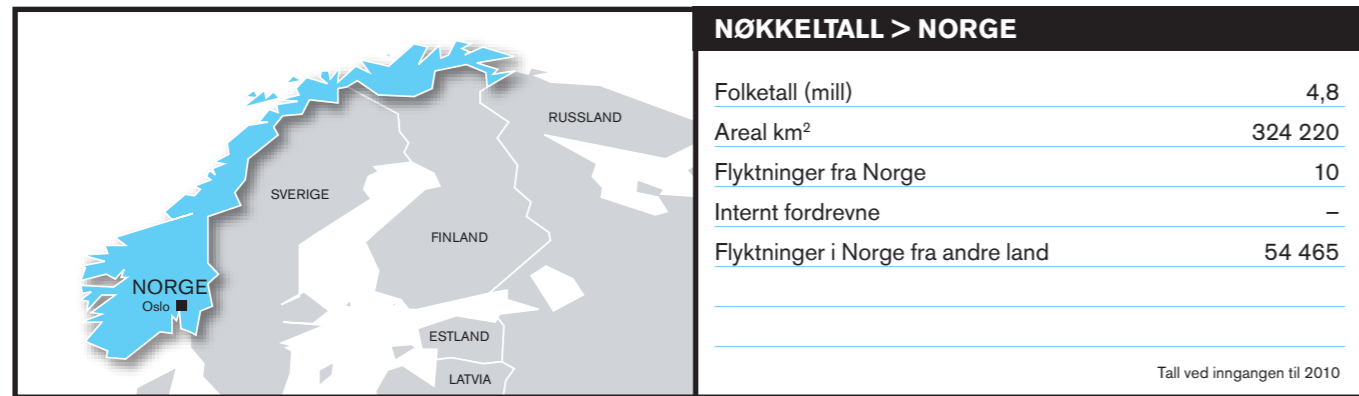
FORSØKSLAND I august og september gjennomførte EU et pilotprosjekt på Malta. Representanter fra utlendingsmyndigheter i andre EU-land ble utplassert på øya for å bistå maltesiske myndigheter med behandling av asylsøknader. De bidro med språkanalyse, alderstesting av enslige mindreårige asylsøkere, dokumentsjekk, helsetjenester og retur av avviste søkere. Prosjektet er opprettet for å hjelpe land som opplever stor tilstrømning av asylsøkere.

I desember 2009 ble det vedtatt at EUs nye asylkontor (EASO) skal ligge på Malta, som drev omfattende lobbyvirksomhet for å få kontoret lokalisert hos seg. Kontoret skal bidra til at EU-landene håndhever felles regler likt og bistå medlemslandene med praktisk hjelp og rådgivning. Maltesiske myndigheter tror en enda mer samordnet politikktutvikling i EU vil redusere asyl- og innvandringsproblemene på Malta.

EU gjennomførte i 2009 en frivillig ordning for omfordeling av flyktninger. For å avlaste Malta, sa Storbritannia, Frankrike, Luxembourg, Portugal, Slovakia og Slovenia seg villig til å bosette personer som hadde fått beskyttelse på Malta.

PÅ HAVET Malta har sammen med Italia, Hellas og Spania tatt initiativ til at EUs grensekontrollbyrå FRONTEX skal gjennomføre flere patruljer i Middelhavet. Landene har imidlertid vært uenige om hvem som skal ha ansvaret for asylsøkere som plukkes opp under fellesoperasjoner. I 2009 vedtok EU nye retningslinjer for hvor båtflyktninger skal føres i land ved FRONTEX-operasjoner. Retningslinjene slår fast at det er vertslandet for operasjonen som må ta ansvar for båtflyktningene. Malta argumenterte for at båtflyktningene burde føres i land i nærmeste havn, og i begynnelsen av 2010 truet Malta med å trekke seg fra FRONTEX-operasjoner på grunn av de nye retningslinjene.

I mai 2009 foreslo Malta å etablere en kontrollpost i Libya. Malta vil at det skal være mulig å søke asyl i EU fra denne kontrollposten. Posten skal bemannes av representanter for libyske myndigheter, EU og UNHCR. Personer som får flyktningstatus skal overføres til et EU-land etter et kvotesystem. ■

INNSTRAMNINGER

På bakgrunn av en kraftig økning i antall asylsøkere i 2008 og 2009 har regjeringen strammet inn flyktning- og asylpolitikken. I stortingsmeldingen Norsk flyktning- og migrasjonspolitik i et europeisk perspektiv, som ble lagt frem i mars 2010, slår regjeringen fast at Norge ikke skal fremstå som mer attraktivt enn andre mottaksland. Reglene skal derfor være minst like strenge som nabolandenes.

INNSTRAMNINGER 17 230 mennesker søkte asyl i Norge i 2009, 19 prosent flere enn i 2008. Den største gruppen kom fra Irak, deretter fulgte Eritrea og Afghanistan. Norge opplevde også en kraftig økning i antall enslige mindreårige asylsøkere. De fleste barna var fra Afghanistan. Norge tok imot 1110 overføringsflyktninger i 2009, over halvparten var kvinner.

Som svar på økningen i antall asylsøkere innførte regjeringen en rekke innstramminger i politikken i 2008 og 2009. 1. januar 2010 trådte ny utlendingslov i kraft. Den nye loven innfører strengere regler for blant annet familieinnvandring. Ved inngangen til 2010 var asylsøkertallet klart på vei ned.

BRYTER MED FNS VURDERINGER Strengere returpraksis er et av regjeringens viktigste tiltak. Regelverket sier at de som ikke får asylstatus, likevel får bli i Norge dersom situasjonen i hjemlandet er så alvorlig at det kan være farlig å returnere dem dit. I stadig større grad ser Norge bort fra FNs vurderinger om hvilke land det er farlig å returnere til.

I desember 2009 startet regjeringen med tvangsreturer til Irak, også til områder som FN definerer som utrygge. I mars 2010 vurderte Utlendingsnemnda at sikkerhetssituasjonen i Somalias hovedstad Mogadishu, og andre deler av det sørlige Somalia, ikke lenger er til hinder for retur dit.

I april 2010 undertegnet regjeringen en avtale med Afghanistan

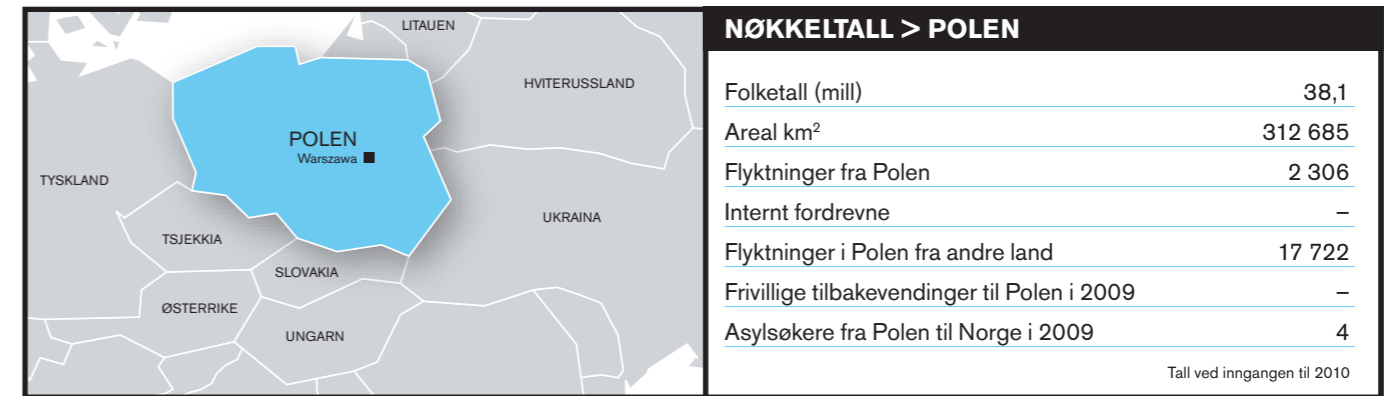
om retur. Avtalen innebærer blant annet at Norge skal bygge omsorgscentre i Afghanistan, for å kunne returnere enslige mindreårige asylsøkere.

NORGE OG EU Norge er tilknyttet Schengensamarbeidet og Dublin-regelverket, og deltar i FRONTEX, EUs grensekontrollbyrå. I den nye stortingsmeldingen understreker regjeringen at de ønsker å styrke samarbeidet med EU ytterligere, blant annet gjennom tilknytning til EUs nye asylkontor på Malta. Norge er også tilsluttet grensefondet, som skal bidra til å styrke EUs yttergrense.

Norge har også innskjerpet håndhevingen av Dublin-forordningen. Formelt skal asylsøkere få sin sak behandlet i det første Dublinlandet vedkommende kommer til. I februar 2008 stoppet Utlendingsnemnda alle returer til Hellas, etter rapporter om uforsvarlig behandling av asylsøkere. I mars 2009 åpnet regjeringen igjen for retur til Hellas, til tross for at FN fraråder det. Flere organisasjoner har dokumentert at Hellas verken klarer å ta imot asylsøkere eller behandle asylsøknader på en forsvarlig måte.

KONTROVERSIELLE METODER Regelverket for helsetjenester til personer uten lovlig opphold i Norge har vært uklart og blitt praktisert ulikt. I mars 2010 bestemte regjeringen at barn, gravide og personer med psykiske problemer uten lovlig opphold skal få rettigheter som andre. Voksne får rett til akutt hjelp og medisinsk behandling som ikke kan vente.

Norge har tatt i bruk tannanalyser for å fastslå alder på enslige asylsøkerbarn. Høsten 2009 ønsket Utlendingsdirektoratet å utvide alderstesting med undersøkelser av kjønnsorganer. Tiltaket er imidlertid utsatt mens departementet vurderer om slike undersøkelser er i strid med norsk og internasjonal rett. ■

UKJENT ASYLLAND

Polen har stor arbeidsutvandring, og polske håndverkere og byggningsarbeidere har satt sitt preg på hele Vest-Europa. Mindre kjent er Polens rolle som et stort asylland. Ingen land i den industrialiserte verden tar i mot så mange asylsøkere fra Russland som Polen. I 2009 søkte 10 590 personer asyl i Polen, 47 prosent flere enn året før. Omtrent halvparten dem kom fra Russland, de fleste var tsjetjenere. Den andre store asylgruppen i 2009 kom fra Georgia.

ØKONOMISK FREMGANG OG ARBEIDSLEDIGHET I 1989 startet Polens overgang fra kommunisme og planøkonomi til demokrati og markedsøkonomi. I 1999 ble Polen medlem av NATO, og i 2004 ble landet EU-medlem. I årene forut for EU-medlemskapet var det stagnasjon i den polske økonomien, og arbeidsledigheten var svært høy. I midten av 2009 var Polens bruttonasjonalprodukt fremdeles lavt sammenlignet med andre land i EU, men økonomien var i vekst, og landet klarte seg godt gjennom finanskrisen.

Likevel er høy arbeidsledighet fremdeles et av de alvorligste problemene i polsk økonomi. Det er bakgrunnen for at mange polakker søker arbeid utenfor landets grenser. Bedre lønns- og arbeidsbetingelser er også en viktig motivasjonsfaktor for å reise ut. Polen var i 2009 det landet i EU som brukte minst penger på velferd, og velferdsordningene er dårlig utbygd. Det rammer også landets asylsøkere.

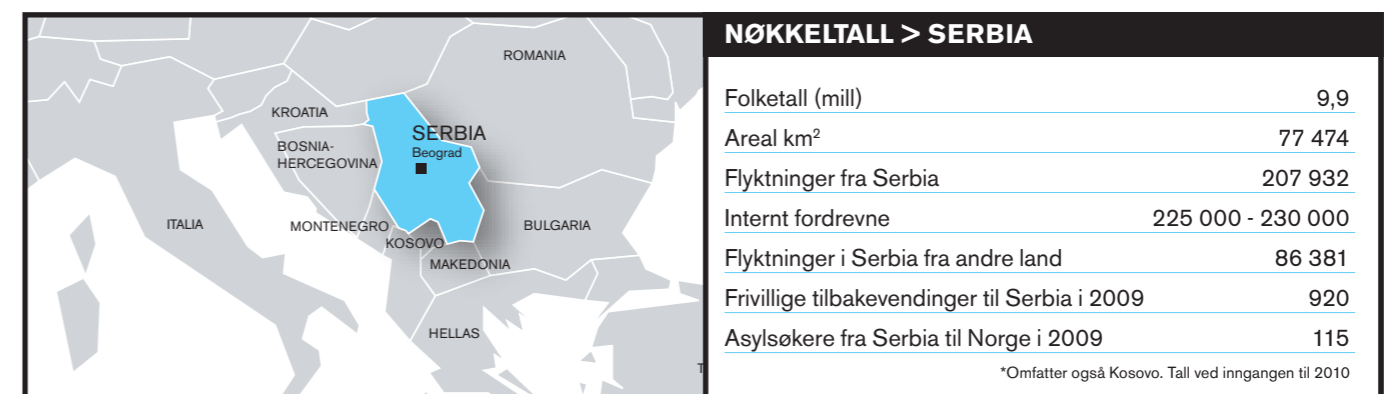
MEMLEMSKAP I SCHENGEN Da Polen ble medlem i EU, måtte landet revidere en rekke lover på asyl- og innvandringsfeltet for å tilpasse seg EUs regelverk. 1. januar 2008 ble Polen også en del av Schengensamarbeidet, som skal sikre fri flyt av varer og personer mellom EU-landene. Grensekontrollen mellom Schengenlandene er derfor fjernet, og det er passfrihet mellom landene. Kontrollen overfor land utenfor unionen er derimot skjerpet.

I forkant av Polens medlemskap i Schengen økte antall asylsøkere til landet. Ifølge UNHCR fryktet en del asylsøkere at grensekontrollen skulle bli strengere, og de ønsket å krysse grensen før det var for sent. Andre håpet de kunne ta seg inn i Polen, for deretter å reise videre og søke asyl andre steder i EU.

POLEN SOM ASYLLAND Asylsøkere til Polen kan få to typer beskyttelse; asyl og midlertidig opphold. Ifølge Det amerikanske europainstituttet i California, som er opprettet av EU-kommisjonen, får svært få asylsøkere flyktningstatus. De aller fleste får midlertidig opphold.

Personer som får beskyttelse i Polen har krav på en del støtteordninger, men må raskt klare seg selv. Ordningene er bedre for dem som får innvilget asyl enn for dem som får midlertidig opphold. De som får beskyttelse, kan bo på mottak i tre måneder. Deretter må de finne egen bolig. Myndighetene tilbyr flyktninger hjelp til å finne husly. Asylsøkere som får midlertidig opphold må selv finne et sted å bo.

Asylsøkere med midlertidig opphold får også generelt mindre økonomisk støtte og har færre rettigheter til velferdstjenester. Rettighetene knyttet til asyl er tidsbegrenset til ett år. Deretter mottar flyktninger støtte på samme nivå som personer med midlertidig opphold. Både anerkjente flyktninger og de med midlertidig opphold har rett til arbeid, men arbeidsledigheten blant begge gruppene er høy. Det er også et stort problem for dem å finne en bolig de har råd til på samme sted som det finnes arbeid. Dermed havner mange i en svært vanskelig økonomisk situasjon, og en stor gruppe er hjemløse. ■

VOLDEN ØKER I NORD-KAUKASUS

I april 2009 erklærte Russland antiterror-operasjonene i delrepublikken Tsjetsjenia som avsluttet og overførte ansvaret for området til den tsjetsjenske presidenten. Siden da har russiske myndigheter oppfordret alle fordrevne til å reise tilbake til Tsjetsjenia. Men økende vold gjør det vanskelig å dra tilbake.

VANSKELIG I TSJETSJENIA Den russiske regionen Nord-Kaukasus består av flere delrepublikker. De nordkaukasiske republikkene er blant Russlands fattigste, og er preget av vanstyre og korrupsjon. I dette området har det vært uro siden Sovjetunionens sammenbrudd i 1991, og mange har måttet flykte fra krig og forfølgelse.

Den mest alvorlige konflikten i Nord-Kaukasus har vært i Tsjetsjenia, der det har vært mer eller mindre kontinuerlig krig siden 1994. Russerne har hatt store militærstyrker stående i republikken, men i april 2009 trakk Russland ut store deler av denne styrken, og overløt kontrollen til den Moskva-lojale presidenten Ramzan Kadyrov.

Den nye situasjonen har fått store konsekvenser for de internt fordrevne fra Tsjetsjenia. Russiske myndigheter vil at de fordrevne skal vende tilbake til Tsjetsjenia, og avsluttet derfor i 2009 alle bolig- og støtteordninger for tsjetsjenske fordrevne. Situasjonen for de som vender tilbake er imidlertid svært vanskelig. For mange har det vært umulig å skaffe bolig, og arbeidsledigheten er svært høy. De fleste må leve på sosial stønad, bistand fra ulike organisasjoner eller penger fra slektninger som bor andre steder i Russland.

NABOSKAPSAVTALE I 1992 brøt det ut krig mellom de nordkaukasiske republikkene Ingusjetia og Nord-Ossetia. Krigen førte nesten hele den ingusjetiske befolkningen i Sør-Ossetia på flukt. Det er anslått at det dreide seg om mellom 35 000 og 64 000 personer. Rundt

25 000 av disse har kunnet vende tilbake til Nord-Ossetia. De resterende bor i Ingusjetia og Sør-Ossetia. Ingusjetia og Nord-Ossetia inngikk i 2009 en naboskapsavtale, som skal gjøre det lettere for de fordrevne å vende tilbake.

Det er likevel uklart hvorvidt avtalen har bidratt til at fordrevne ingusjetere har fått vende tilbake til sine opprinnelige hjemsteder. Ingusjeterne har også store problemer med å få utbetalt kompensasjon for boligene som de forlot i Nord-Ossetia. Dermed er det vanskelig for dem å kjøpe eller leie ny bolig.

OPPRØR Samtidig som føderale russiske myndigheter og delstatsmyndigheter har forsøkt å få internt fordrevne til å reise hjem, har volden i Nord-Kaukasus blomstret opp. Opprørsgrupper i flere av delrepublikkene angriper militære mål, politistasjoner og myndighetspersoner. Angrepene rammer også sivile. Opprøret har rot i en blanding av ønske om løsrivelse fra Russland, kampen for et islamsk kalifat i Nord-Kaukasus og generell misnøye med myndighetene.

Russland hadde i 2009 omtrent like mange soldater i Nord-Kaukasus som NATO har i Afghanistan. Soldater og politistyrker slår hardt ned på opprørerne og gjennomfører hevnaksjoner mot opprørernes familie og venner.

Konfliktnivået gjør det ekstra vanskelig for de internt fordrevne å etablere seg på nytt, og ifølge UNHCR er det vanskelig å bistå internt fordrevne i Nord-Kaukasus.

Konfliktene har ikke bare drevet folk på flukt internt i Russland. Asylsøkere fra Russland er den fjerde største asylgruppen i den industrialiserte verden. 20 400 personer fra Russland søkte asyl i andre land i 2009. ■

SPENT FORHOLD TIL KOSOVO

Under krigen på 1990-tallet mellom de tidligere jugoslaviske republikkene flyktet mange etniske serbere fra Kroatia, Bosnia-Hercegovina og Kosovo til Serbia. Antallet flyktninger i Serbia fra Kroatia og Bosnia-Hercegovina går ned på grunn av retur og integrering i Serbia. Serbias anstrengte forhold til Kosovo gjør retur dit svært vanskelig.

ETNISKE SKILLELINJER Krigen i det tidligere Jugoslavia førte til store folkeforflytninger. Det har vært et uttalt mål at folk skal vende tilbake til sine opprinnelige hjemsteder. Derfor ble det lenge gjort lite for å integrere fordrevne og flyktninger i sine nye lokalsamfunn. For mange har det likevel vært vanskelig å vende tilbake. Årsaken er først og fremst etniske spenninger. Under krigen ble det begått drap og overgrep på sivilbefolkningen ut fra etniske skillelinjer. Det gjør det vanskelig for de ulike gruppene å leve side om side, og i noen områder er det fremdeles utstrakt uro, frykt og diskriminering basert på etnisitet. I tillegg er det en rekke praktiske og økonomiske problemer som må løses før det er mulig å vende tilbake.

RETUR AV ETNISKE SERBERE Det har blitt lettere for etniske serbere fra Kroatia og Bosnia-Hercegovina å vende tilbake, selv om det gjenstår problemer. Å få tilgang til ny eller tidligere bolig er et stort problem. Dessuten kan det være vanskelig for tilbakevendte serbere å komme inn under sosio-økonomiske reintegreringsprogrammer. Ifølge UNHCR forventes det derfor at tilbakevendningene vil ta tid.

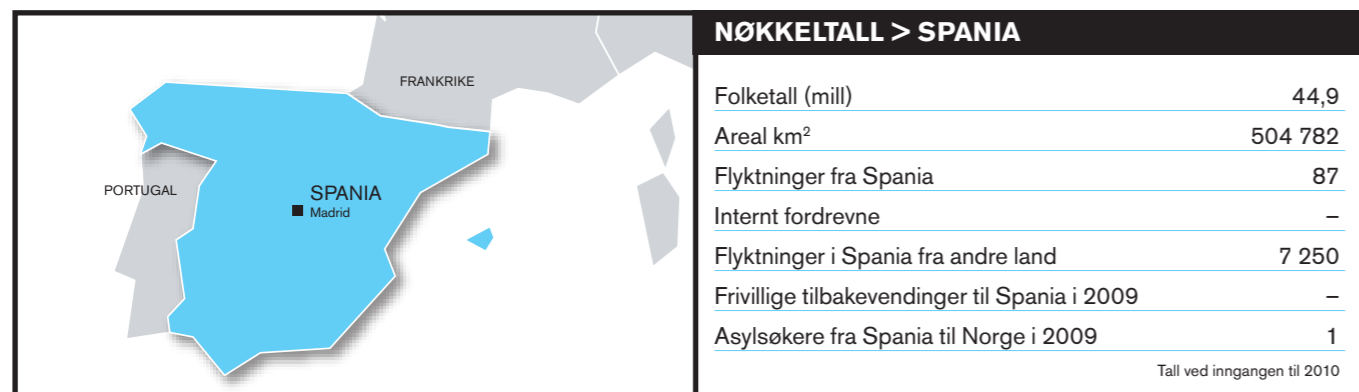
Forholdet mellom serbere og kosovoalbanere i Kosovo er spent, særlig i grenseområdene i nord mot Serbia. Serbiske organisasjoner for internt fordrevne rapporterer at av 15 000 serbere som har returnert til områder i Kosovo hvor serberne er i mindretall, har bare 5000 klart å bli boende.

Kosovo har siden midten av 1990-tallet kjempet for uavhengighet fra Serbia. I februar 2008 erklærte Kosovo seg som selvstendig stat. Serbia godkjenner ikke løsrivelsen. Konflikten rundt Kosovos status har gjort det svært vanskelig for kosovoserbere å vende tilbake. Også romfolket har store problemer med retur til Kosovo. De siste årene har antall returer til Kosovo gått ned fordi folk avventer utviklingen, selv om det var en liten økning i 2009.

FORDREVNE I SERBIA Ifølge Flyktninghjelpens senter for internt fordrevne i Genève (IDMC) har den serbiske regjeringen etter hvert blitt mer positiv til å integrere en del av serberne som i sin tid flyktet fra ulike deler av det tidligere Jugoslavia. Mange har levd i en flyktningtilværelse i 15-20 år. Den største hindringen for lokal integrering er at det mangler støtteordninger for kjøp eller leie av permanent bolig. Flere steder er det også vanskelig å finne seg arbeid.

Fordrevne fra rombefolkningen har det aller verst. De har ingen offisielle identifikasjonspapirer og får heller ikke registrert seg som internt fordrevne eller som flyktninger. Dermed har de ikke rett til noen støtteordninger.

FATTIGDOM SKAPER ASYLSØKERE I SERBIA I september 2009 var arbeidsledigheten i Serbia på 18 prosent, og ifølge den serbiske regjeringen lever en halv million av landets innbyggere under fattigdomsgrensen. Det kan være noe av bakgrunnen for at antall asylsøkere fra Serbia økte med 25 prosent i 2009. Etter den 19. desember 2009 ble det visumfritt for serbere å reise til de fleste EU-land. Det førte til en klar økning av serbiske asylsøkere til Sverige og Belgia, mange av dem etniske albanere fra Sør-Serbia. ■

KRAFTIG NEDGANG I ANTALL ASYLSØKERE

I 2009 opplevde Spania for andre år på rad en kraftig nedgang i antall asylsøkere som kom til landet. Myndighetenes innsats for å hindre båtflyktninger fra å nå spanske kyster synes å gi resultater.

NY LOV I oktober 2009 vedtok det spanske parlamentet en ny asyllov. Loven utvider flyktningbegrepet til å omfatte personer som risikerer tortur eller dødsstraff i hjemlandet sitt. Forfølgelse på grunn av kjønn og seksuell legning skal også gi grunnlag for asyl. Personer som innvilges beskyttelse får i første omgang oppholdstillatelse i tre år, i motsetning til den tidligere regelen som bare gav opphold i ett år.

I 2009 søkte 3000 personer asyl i Spania. Antall asylsøknader sank med 34 prosent fra 2008 til 2009. De største asylgruppene kom fra Nigeria, Elfenbenskysten og Colombia. Det kommer både asylsøkere og innvandrere over Middelhavet i båt til Spania. Begrepet båtflyktninger rommer begge disse gruppene. Ifølge innenriksdepartementet var det også en nedgang i antall innvandrere som kom sjøveien til Spania i 2009. Nedgangen var på 40 prosent.

OMSTRIDTE AVTALER Ifølge myndighetene skyldes nedgangen i antall båtflyktninger i stor grad at samarbeidet med afrikanske stater er blitt utvidet, og at patruljeringen av Middelhavet i regi av FRONTEX, som er EUs grensekontrollbyrå, har økt. Samarbeidsavtalene forplikter de afrikanske landene til å gjennomføre tiltak som hindrer potensielle båtflyktninger i å forlate Afrika. Det er også inngått returavtaler som gjør det mulig for Spania å sende båtflyktninger tilbake til transitt- eller hjemland.

Spanske myndigheter har fått mye kritikk for å ta lite hensyn til om landene de inngår avtaler med ivaretar menneskerettighetene.

Spania fikk i 2008 omfattende kritikk for behandlingen av ens-

lige mindreårige asylsøkere. Blant annet slaktet den spanske ombudsmannen forholdene ved to sentre for enslige asylsøkerbarn på Kanariøyene. Ombudsmannen gjennomførte nye undersøkelser ved sentrene i 2009. De fikk igjen kritikk for å være nedslitte og overbefolkede, men ombudsmannen la også vekt på at omsorgstilbudet og voksenkontakten var styrket. Undersøkelsene i 2008 avslørte at ansatte ved sentrene hadde begått overgrep mot barn som bodde der. Også i 2009 kom det frem at det ved et av sentrene hadde foregått overgrep mot barn fra en ansatt.

KVOTE-ARRESTASJONER Det bor mange utlendinger uten lovlig opphold i Spania. I 2009 ble det avslørt at politiet i Madrid hadde fått et skriv med kvoter på hvor mange ulovlige innvandrere de skulle arrestere. Politiet fikk også beskjed om å prioritere arrestasjon av marokkanere, fordi Spania har en avtale med Marokko som gjør at marokkanere raskt og billig kan sendes ut av landet. På en politistasjon fikk tjenestemennene fridager i belønning hvis de oppfylte kvoten.

I februar 2010 oppfordret den største fagforeningen for politifolk i Spania medlemmene sine til å se bort fra skrive om å arrestere et visst antall utlendinger uten lovlig opphold. Fagforeningen mente kvoteordningen kunne være grunnlovsstridig og vurderte å få ordningen rettslig prøvet. Spanske myndighetene innrømmet at politiet hadde fått kvoter, men hevdet at ordningen var innenfor loven. ■

MASSIV KRITIKK, FÅ TILTAK

Storbritannia får sterk kritikk for sin flyktning- og asylpolitikk, særlig når det gjelder omfanget av asylsøkere som interneres og behandlingen av asylbarn.

VIL REDUSERE ANTALL ASYLSØKERE I 2009 søkte 29 840 mennesker om asyl i Storbritannia. Det var en nedgang på fem prosent fra 2008. De fleste kom fra Zimbabwe, Afghanistan og Iran. Antall søkere fra Zimbabwe økte kraftig, mens det var færre fra Irak og Eritrea. Storbritannia var i 2009 den fjerde største mottakeren av asylsøkere i den industrialiserte verden. Likevel har landet nådd målet om å holde asyltallene nede, og antall asylsøkere har stabilisert seg på et lavere nivå enn for 10-15 år siden.

Som tidligere imperiemakt er Storbritannia stadig et ettertraktet mål for mange asylsøkere. De viktigste virkemidlene for å få ned tallet på asylsøkere har vært internering, hurtigbehandling av søknader og rask tilbakesending av avviste asylsøkere. I november 2009 kom den britiske immigrasjonsministeren med en kontroversiell uttalelse om at britiske tropper i Afghanistan delvis sloss for å bidra til at færre innvandrere kommer til Storbritannia. Hvis Taliban kommer til makten, vil antall asylsøkere fra Afghanistan øke betraktelig, påstod ministeren.

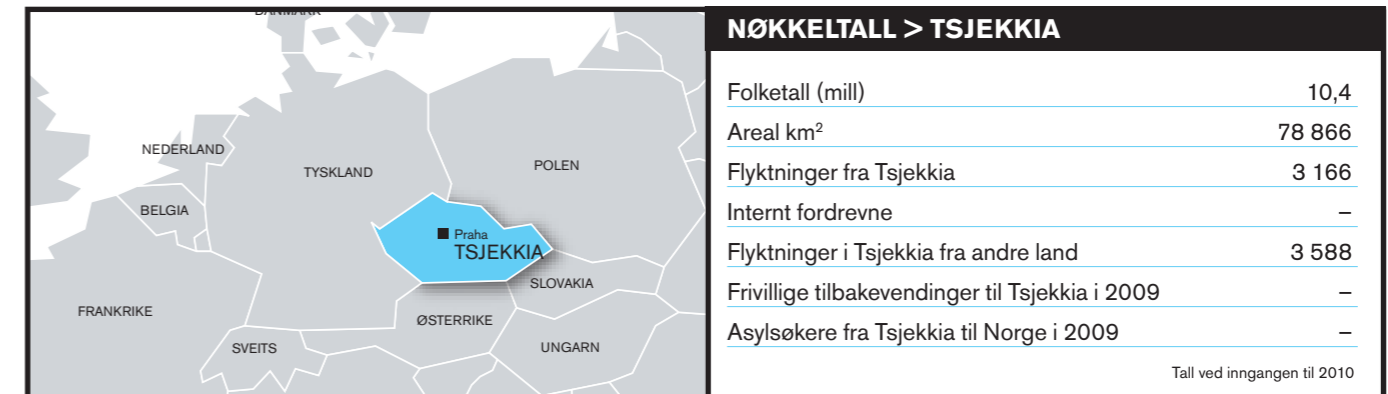
DÅRLIG MOTTAGELSE I mars 2010 publiserte organisasjonen Refugee and Migrant Justice (RMJ) en rapport som beskriver enslige mindreårige asylsøkeres erfaringer ved ankomst til Dover. Ifølge organisasjonen får barna verken mat eller medisinsk behandling før de intervjues av UK Boarder Agency (UKBA), som har ansvar for grensekontrollen. RMJs rapport viser at barna intervjues uten en uavhengig voksen eller advokat til stede, noe som er ulovlig. UKBA hevder at intervjuet bare skal bidra til å kartlegge barnas behov, men ifølge

RMJ brukes opplysninger fra intervjuet mot barna i behandlingen av asylsøknaden.

Nyankomne asylsøkere interneres mens man bestemmer hvor raskt søknaden skal behandles. Hvis søknaden ikke skal hurtigbehandles, kan asylsøkeren holdes internert mens man vurderer om de har oppgitt rett identitet, og om de vil unndra seg retur. Også barnefamilier interneres. Undersøkelser i interneringsfengselet Yarl's Wood viser at barnas psykiske helse ikke undersøkes, og at personalet slår i dører og vegger og ser på mens ungdommer dusjer og går på do. Internering brukes også i forkant av utsendinger.

HURTIG BEHANDLING Mange asylsøkere får søknaden sin behandlet i løpet av to-tre dager. Ifølge Human Rights Watch er dette særlig problematisk for kvinner som har vært utsatt for kjønnsbasert forfølgelse. De får verken tid til å søke råd eller bygge opp et tillitsforhold som gjør det mulig å fortelle sin historie. Ofte er det menn som intervjuer kvinnene. Mange saksbehandlere vet lite om kvinners situasjon i opprinnelseslandene og avviser medisinske fakta i sakene.

AVVISTE ASYLSØKERE Mange avviste, ureturnerbare asylsøkere lever under kummerlige forhold. Ifølge organisasjonen Joseph Roundtree Charitable Trust (JRCT) har mer enn en tredel av ureturnerbare som bor i Leeds vært hjemløse i mer enn et år, og mange er psykisk syke og underernærte. Veldig mange av de dårligst stilte kommer fra Irak, Iran, Eritrea og Zimbabwe. I november 2009 offentliggjorde myndighetene planer om å legge om støtteordningene for asylsøkere. Avviste asylsøkere skal ikke lenger kunne nektes støtte. Asylsøkere som ikke har levert søknaden "så raskt som praktisk mulig", skal derimot kunne nektes hjelp. ■

VANSKELIG RETURPOLITIKK

Sverige har hatt en streng utsendelsespraksis de siste årene og har blant annet vært tidlig ute med å tvangsreturnere avviste asylsøkere til områder med høyt konfliktnivå. Den svenske returpolitikken er likevel verken ukomplisert eller ukontroversiell.

STORT FLYKTNINGLAND 24 190 personer søkte asyl i Sverige i 2009, én prosent færre enn i 2008. De største asylgruppene var somaliere, irakere og serbere. Sverige har i mange år tatt imot flere asylsøkere enn de andre nordiske landene, og er et stort mottaksland også i europeisk sammenheng.

I tillegg er Sverige Europas største mottaker av overføringsflyktninger. I 2009 fikk 1936 overføringsflyktninger opphold i Sverige. I mange år har Sverige vært en pådriver for at EU-landene skal ta imot flere irakiske overføringsflyktninger, og har selv prioritert denne gruppen høyt i mange år.

ENDRING AV RETURVEDTAK I motsetning til de andre nordiske landene, har Sverige opplevd en nedgang i antall asylsøkere de to siste årene. Finland og Norge har blant annet forklart denne forskjellen med svenskens strenge returpraksis. Sverige var for eksempel først ute med å tvangsreturnere avviste asylsøkere til Irak og Somalia.

Den svenske regjeringen åpnet for tvangsreturer til Sør-Somalia i 2007. Da sikkerhetssituasjonen i Mogadishu forverret seg i slutten av 2008 oppstod det tvil om utsendelsespraksisen: Migrasjonsdomstolene i Sverige begynte å dømme ulikt i ankesaker som gjaldt avviste asylsøkere fra Mogadishu. I Göteborg anså domstolen sikkerheten som for dårlig til at personer fra Mogadishu kunne returneres, mens domstolene i Stockholm og Malmö mente avviste asylsøkere kunne sendes tilbake dit. Høsten 2009 bestemte den nasjonale Migrationsöverdomstolen at avviste asylsøkere fra Mogadishu

får bli i Sverige, og 275 somaliere fikk gjenopptatt utsendelsesvedtakene sine.

RETUR AV ENSLIGE ASYLSØKERBARN I løpet av 2009 kom det 2250 enslige mindreårige asylsøkere til Sverige, en økning på 49 prosent sammenlignet med året før. De fleste enslige asylsøkerbarna var fra Somalia og Afghanistan. Enslige mindreårige asylsøkere er, på samme måte som voksne asylsøkere, underlagt Dublin-regelverket, og sendes tilbake til det første Dublin-landet de kom til for å få asylsøknaden sin behandlet der.

Mottaksforholdene i Dublin-landene varierer kraftig, og i begynnelsen av 2010 fikk svenske myndigheter kritikk fordi enslige asylsøkerbarn ble returnert til land med dårlige mottaksforhold. Et eksempel som ble trukket fram var Malta, der barna ble innkvartert i flyhangarer. Ifølge Migrationsverket kan Dublin-reglene omgås utelukkende på grunn av dårlige mottaksforhold i landet de mindreårige sendes tilbake til.

I mars 2010 opplyste den svenske regjeringen om at den, i samarbeid med blant annet Norge, planlegger å bygge omsorgsentre i Afghanistan, for å kunne returnere avviste enslige asylsøkerbarn dit. Ifølge den svenske migrasjonsministeren kan det bety at færre afghanske asylsøkerbarn får beskyttelse i Sverige i fremtiden.

EU-FORMANN Sverige hadde formannskapsvervet i EU fra juli til desember 2009. I kraft av formannskapsvervet hadde Sverige ansvaret for å ferdigforhandle Stockholmsprogrammet, den nye femårsplanen for politikkområdet frihet, sikkerhet og rettferdighet, som inkluderer flyktning- og asylpolitikken. I arbeidet med programmet la Sverige blant annet vekt på harmonisering av asylpolitikken i EU, og opprettelsen av et felles EU-program for overføringsflyktninger. ■

ROMFOLK DISKRIMINERES

UNHCR registrerte en kraftig økning i antall asylsøkere fra Tsjekkia i fjor. De fleste tsjekkiske asylsøkerne var romfolk. Tsjekkiske romfolk utsettes for omfattende diskriminering fra myndigheter og samfunnet ellers. De vanskelige leveforholdene fører til at en del forsøker å søke asyl i andre land, de aller fleste i Canada.

VOLDSBØLGE Flere land i Europa, deriblant Tsjekkia opplevde en voldsbølge mot romfolk i 2008 og 2009. Romfolk har blant annet blitt banket opp og fått brannbomber kastet inn i husene sine. Tsjekkiske myndigheter kritiseres for ikke å ta tak i problemene, og for at de delvis gir romfolket skylden for slike hendelser.

I 2007 ble Tsjekkia dømt i Den europeiske menneskerettighetsdomstolen for diskriminering mot rombarn i skoleverket. Etter dommen innførte Tsjekkia en rekke lovendringer for å bedre situasjonen. Så sent som i 2009 rapporterte likevel Amnesty International at friske rombarn ofte plasseres i spesialskoler for barn med mindre utviklingshemninger. På grunn av diskriminering i det ordinære skoleverket foretrekker en del romforeldre at barna plasseres på slike skoler.

ASYLSØKENDE TSJEKKERE I de tre første månedene av 2009 søkte 653 tsjekkere asyl i Canada, noe som var en kraftig økning fra året før. De aller fleste av asylsøkerne var romfolk. Canadiske myndigheter var allerede tidlig på året bekymret for utviklingen, og i juli innførte Canada visumplikt for tsjekkiske borgere. Visumplikten førte til at antall tsjekkiske asylsøkere til Canada falt i andre halvdel av 2009. I løpet av året som helhet søkte 2016 tsjekkere asyl i Canada.

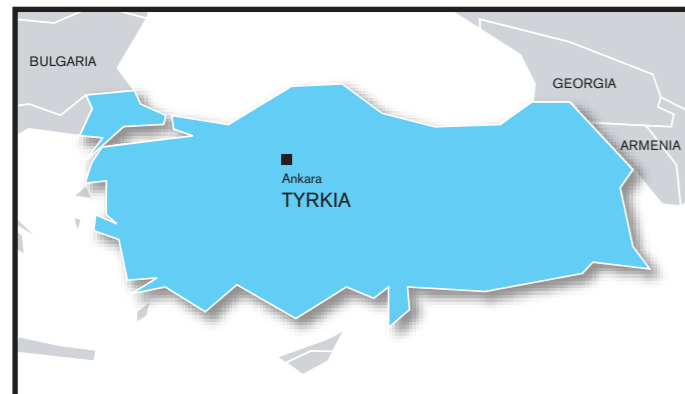
Tsjekkiske romfolk søkte også asyl i EU-land i 2009. EU-landene betrakter hverandre i utgangspunktet som trygge opprinnelsesland. Asylsøknader fra tsjekkiske borgere blir derfor i mange europeisk

land avvist eller behandlet etter hurtigprosedyrer. Hurtigprosedyrer innebærer at vedtak i asylsaken fattes i løpet av noen dager. Hver enkelt asylsøker får dermed en mindre grundig gjennomgang av sin sak. Selv om livssituasjonen i hjemlandet er vanskelig, faller sannsynligvis mange asylsøkende romfolk utenfor flyktningdefinisjonen, og har ikke krav på asyl. Fra flere hold understrekes det at EU-land likevel bør undersøke hver enkelt sak før den eventuelt avvises. Det pekes blant annet på at flere asylsøkende tsjekkiske romfolk som fikk behandlet asylsaken sin i Canada, fikk innvilget beskyttelse.

TAR IKKE IMOT ASYLSØKNADER I 2009 gikk antall asylsøkere til Tsjekkia ned med 26 prosent. 1260 personer søkte asyl. Det var det laveste antallet siden 1994. De tre største asylgruppene var ukrainere, kasakhstanere og mongoler. 75 personer fikk innvilget asyl i løpet av 2009.

I Tsjekkia behandles asylsøknader i første omgang av innenriksdepartementet. Det tsjekkiske lovverket definerer en del land som trygge opprinnelsesland for asylsøkere, og søknader fra disse landene blir ikke behandlet. Myndighetene hurtigbehandler sakene til enkelte grupper asylsøkere som ankommer landet med fly.

Tsjekkia har tidligere fått kritikk for at asylintervjuer foretas uten tolk. Gjeldende tsjekkisk lovverk slår fast at myndighetene plikter å tilby asylsøkere tolk under asylintervjuet. I januar 2010 ble det også innført regler om at asylsøkere kan velge egen advokat og ikke lenger er forpliktet til å bruke den advokaten de får tildelt av myndighetene. ■

NØKKELTALL > TYRKIA	
Folketall (mill)	74,8
Areal km ²	780 580
Flyktninger fra Tyrkia	155 680
Internt fordrevne	954 000 - 1 201 000
Flyktninger i Tyrkia fra andre land	16 337
Frivillige tilbakevendinger til Tyrkia i 2009	-
Asylsøkere fra Tyrkia til Norge i 2009	82

Tall ved inngangen til 2010

STORMAKT MED FÅ FLYKTNINGRETTIGHETER

Tyrkia har en stor andel internt fordrevne kurdere etter kampene mellom regjeringshæren og den kurdiske separatistbevegelsen PKK på 1980- og 1990-tallet. Regjeringen gjennomfører en del tiltak for å bedre situasjonen for de internt fordrevne, men tiltakene har til nå ikke resultert i omfattende tilbakevending. Kurderne utsettes fremdeles for omfattende diskriminering, både fra myndighetene og samfunnet ellers.

DEN KURDISKE KONFLIKTEN Bakgrunnen for konflikten mellom tyrkiske myndigheter og PKK er ønsket om kurdisk selvstyre. Den væpnede kampen mellom regjeringstyrker og PKK startet i 1984. Konflikten har variert i intensitet, og i perioden 1999 til 2004 var det våpenhvile mellom partene. Sikkerheten i de kurdiske områdene som ligger sør og øst i Tyrkia har blitt mye bedre på 2000-tallet. Det er likevel ikke slutt på krigshandlingene, og antallet trefninger har fått et oppsving etter at våpenhvilen endte i 2004. Ifølge Flyktninghjelpens senter for internt fordrevne i Genève (IDMC) ble omtrent en million personer fordrevet som følge av konflikten med PKK i perioden 1984 og 1999. Per juni 2009 anslo tyrkiske myndigheter at rundt 150 000 av disse har kunnet vende hjem.

Flere forhold i de kurdiske områdene er til hinder for tilbakevending. Regjeringsoppnevnte paramilitære grupper vokter landsbyene. Disse gruppene var en alvorlig trussel mot sivilbefolkningen da konflikten var på sitt verste, og de utfører fremdeles drap og overgrep mot kurderne. I grenseområdene mot Syria og Irak er landminer en trussel mot alminnelig ferdsel. De kurdiske områdene er preget av fattigdom og få muligheter for arbeid og utdanning. Oppblomstringen i kamphandlinger gjør det vanskeligere for de fordrevne å vende hjem, og det er også fare for at nye grupper drives på flukt.

REFORMER De fleste internt fordrevne bor i utkantene av Tyrkias fire største byer og byer i de kurdiske områdene. Her har de blitt en del av den fattige bybefolkningen. Myndighetene har de siste årene jobbet med å få på plass en mer helhetlig politikk overfor de internt fordrevne.

I november 2009 forpliktet regjeringen seg til å ivareta kurdernes menneskerettigheter og la frem en nasjonalplan som skal redusere militært nærvær i kurdiske områder, gi full frihet til å bruke kurdisk språk og gjøre det enklere for internt fordrevne å vende tilbake. Planen er delvis utarbeidet i samarbeid med organisasjoner i de kurdiske områdene. Myndighetenes plan får likevel kritikk blant annet fordi den ikke tar på alvor diskriminering av kurdere og problemene med paramilitære grupper. Den omfatter heller ikke tiltak for internt fordrevne i byer utenfor det sørøstlige Tyrkia.

VANSKELIG Å SØKE ASYL Tyrkia behandler ikke selv asylsøknader fra personer med opprinnelse utenfor Europa. Søknader fra ikke-europeere behandles derfor av UNHCR. De som tar seg ulovlig over grensen, risikerer å bli internert. De er ikke garantert å få snakke med UNHCR, eller å få søke om asyl. Mange blir deportert omgående. I løpet av 2009 ble 6000 flyktninger overført fra Tyrkia, hovedsakelig til USA, Canada, og Australia. Antall asylsøknader til Tyrkia har økt de siste årene, men i 2009 gikk det ned med 40 prosent.

GLOBAL AKTØR Håpet om å bli EU-medlem er en av årsakene til at Tyrkia bedrer menneskerettighetssituasjonen for kurdere. Asylregelverket og grensekontrollen skal også harmoniseres med EU. Etter planen skal Tyrkia begynne å behandle asylsøknader fra ikke-europeere i løpet av 2012. ■

NØKKELTALL > TYSKLAND	
Folketall (mill)	82,2
Areal km ²	357 021
Flyktninger fra Tyskland	257
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Tyskland fra andre land	632 731
Frivillige tilbakevendinger til Tyskland i 2009	-
Asylsøkere fra Tyskland til Norge i 2009	5

Tall ved inngangen til 2010

KRITIKK FOR UKRITISK RETUR

Kombinasjonen av økonomiske problemer og gjenforeningen av tidligere Øst- og Vest-Tyskland har bidratt til at Tyskland har fått et økende problem med rasisme og diskriminering de siste årene. Samtidig var landet i 2009 den tredje største mottakeren av asylsøkere i Europa.

STOR INNVANDRERBEFOLKNING 27 650 personer søkte asyl i Tyskland i 2009. De største asylgruppene kom fra Irak, Afghanistan og Serbia. Antall asylsøknader økte med 25 prosent sammenlignet med 2008. Av de søknadene myndighetene behandlet i 2009, fikk rundt 30 prosent beskyttelse i Tyskland.

Tyskland har en stor innvandrerbefolkning fra Tyrkia og det tidligere Jugoslavia. Mange av dem kom til Tyskland som arbeidsinnvandrere på 1960- og 1970-tallet. På 1980- og 1990-tallet var Tyskland et viktig mottaksland for flyktninger fra Øst-Europa og Balkan.

HURTIGBEHANDLING PÅ FLYPLASSER Asylsøkere som ankommer Tyskland med fly uten gyldig pass, eller fra land Tyskland definerer som trygge asylland, interneres på flyplassen. Tyske myndigheter definerer området hvor asylsøkerne holdes som en internasjonal sone. I saker som gjelder flyplass-internerne må myndighetene enten fatte vedtak i asylsaken i løpet av 48 timer, eller la asylsøkeren slippe inn i Tyskland. Den tyske organisasjonen Pro Asyl mener den raske saksbehandlingen gjør det umulig for asylsøkerne å forberede sakene sine, og at det fører til feilaktige deportasjoner. Avviste asylsøkere må bli på flyplassen til de kan sendes ut.

I desember 2009 fikk rundt 30 000 asylsøkere som ikke har fått innvilget flyktningstatus, men hvor forholdene er så utrygge i hjemlandet at de ikke kan sendes tilbake, utvidet sin oppholdstillatelse

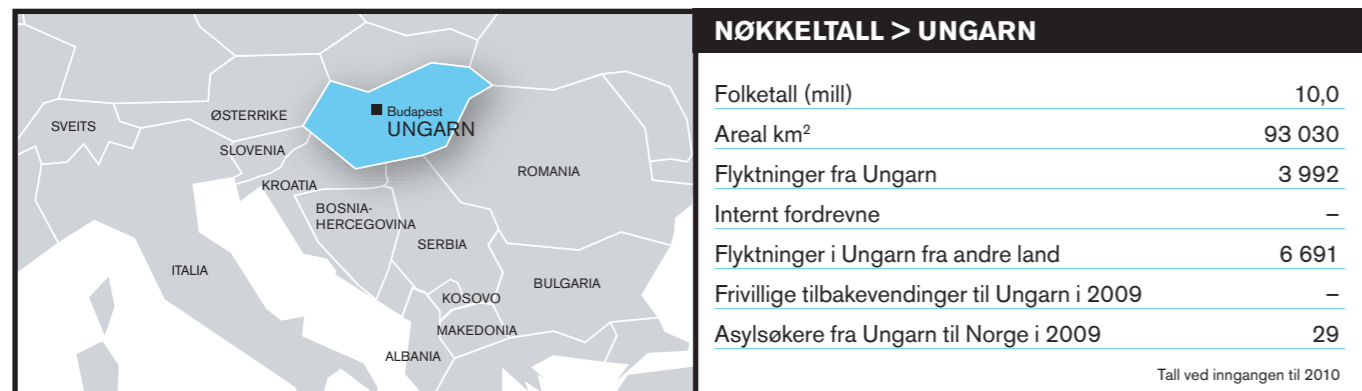
med to år. I løpet av disse to årene må de dokumentere at de gjør reelle forsøk på å finne arbeid for å få fornyet oppholdstillatelsen ytterligere.

PROBLEMATISKE RETURER I 2008 inngikk Tyskland og Syria en tilbakesendelsesavtale som gjør det mulig å returnere avviste asylsøkere fra Tyskland til Syria. Etter rapporter om at noen som var sendt tilbake til Syria ble anholdt rett etter ankomst, fikk tyske myndigheter kritikk for å returnere personer til et land der de risikerer tortur og umenneskelig behandling.

I forbindelse med krigene i det tidligere Jugoslavia kom mange romfolk til Tyskland fra Kosovo. I 2009 fikk alle flyktninger fra Kosovo trukket tilbake oppholdstillatelsene sine, fordi tyske myndigheter anså at de trygt kunne vende tilbake til hjemlandet.

I november 2009 oppfordret den europeiske menneskerettighetskommisjonen Tyskland om å stoppe alle tvangsreturer til Kosovo, spesielt av romfolk. Høykommisjonen mener Kosovo ikke har kapasitet til å ta imot flyktningene, og at særlig romfolk lever under uakseptable forhold i Kosovo. Flere av de returnerte er barn som har vokst opp i Tyskland. Noen av disse har endt opp i blyforgiftede leirer for tilbakevendte romfolk i Kosovo.

ØKENDE RASISME Ifølge flere FN-rapporter fra 2009 har Tyskland problemer med rasisme, fremmedfrykt og diskriminering. Dette rammer særlig jøder, muslimer, romfolk og asylsøkere fra Afrika. Rapportene påpeker også meldinger om at lærere skal ha gitt uttrykk for rasistiske holdninger. Innvandrerbarn er overrepresentert blant de svakeste elevene i tysk skole. ■

REKORDMANGE ASYLSØKERE FRA UNGARN

Den økonomiske krisen i Ungarn har ført til en oppblomstring i antisemittiske og romfiendtlige holdninger. Det har gitt seg utslag på asylstatistikken. I 2009 søkte sju ganger så mange ungarere om asyl som året før. Flertallet var romfolk, og mange av dem søkte asyl i Canada.

GRUNN TIL BEKYMRING Allerede i oktober 2009 uttrykte Den europeiske menneskerettighetskommissæren stor bekymring over økningen i rasistiske overgrep og hatefulle uttalelser mot romfolk i Ungarn. I løpet av 2008 og 2009 ble åtte romfolk drept og sju livstruende skadet, som følge av rasistisk motivert vold.

Ifølge Det europeiske sentret for romfolks rettigheter er det en betydelig underreportering av voldstilfeller mot romfolk i Ungarn. En av årsakene til dette er at de som rammes ikke tror det vil føre fram å anmelde forholdet.

HØYREKSTREME VALGT INN I PARLAMENTET I mars 2010 fikk det høyreekstreme partiet Jobbik 17 prosent av stemmene i det ungarske parlamentsvalget, noe som gav dem 26 seter i parlamentet. Jobbik førte en valgkamp basert på romfiendtlige og antisemittiske holdninger. Analytikere tror partiets fremgang delvis skyldes den økonomiske krisen i landet. Allerede før finanskrisen hadde Ungarn et av de største budsjettunderskuddene i EU. Finanskrisen har rammet landet hardt, og arbeidsledigheten var i 2009 på ti prosent. Jobbik hadde størst oppslutning nord og nordøst i Ungarn, der arbeidsledigheten var oppe i 20 prosent i løpet av 2009. Majoriteten av Ungarns rombefolkning bor også i denne delen av landet.

Jobbik har nære bånd til Magyar Garda, den ungarske garde, en

ulovlig paramilitær gruppe som bruker symboler fra nazitiden i Ungarn. Magyar Garda har blant annet arrangert marsjer mot de de kaller sigøynerkriminalitet, gjennom boligområder der det bor mange romfolk.

CANADA Canada opplevde våren 2009 en eksplosiv økning i antall asylsøkere fra Ungarn. I slutten av 2009 utgjorde ungarske asylsøkere en av de tre største asylgruppene i Canada, og antallet fortsatte å øke inn i 2010.

Canadiske myndigheter har nokså konsekvent omtalt asylsøknader fra ungarere som grunnløse, og i begynnelsen av 2010 vurderde de å innføre visumplikt for ungarske borgere. En kraftig tilstrømming av romfolk fra nabolandet Tsjekkia til Canada, har allerede ført til visumplikt for tjsekkere.

Mange europeiske land definerer Ungarn som et trygt opprinnelsesland. Dermed blir søknader fra ungarske asylsøkere ofte avvist eller hurtigbehandlet. Norge er blant landene som hurtigbehandler søknader om asyl fra ungarere. Søknaden behandles i løpet av 48 timer.

STOR ØKNING I ASYLSØKERE TIL UNGARN I 2009 opplevde Ungarn selv en betydelig økning i antall asylsøkere. 4670 personer søkte om asyl i Ungarn i 2009, en økning på 50 prosent. De største gruppene var serbere, afghanere og georgiere.

Tidligere har Ungarn vært en stor mottaker av flyktninger fra østeuropeiske land. Da krigene raste på 1990-tallet i det tidligere Jugoslavia, tok Ungarn imot om lag 60 000 flyktninger fra Balkan. ■

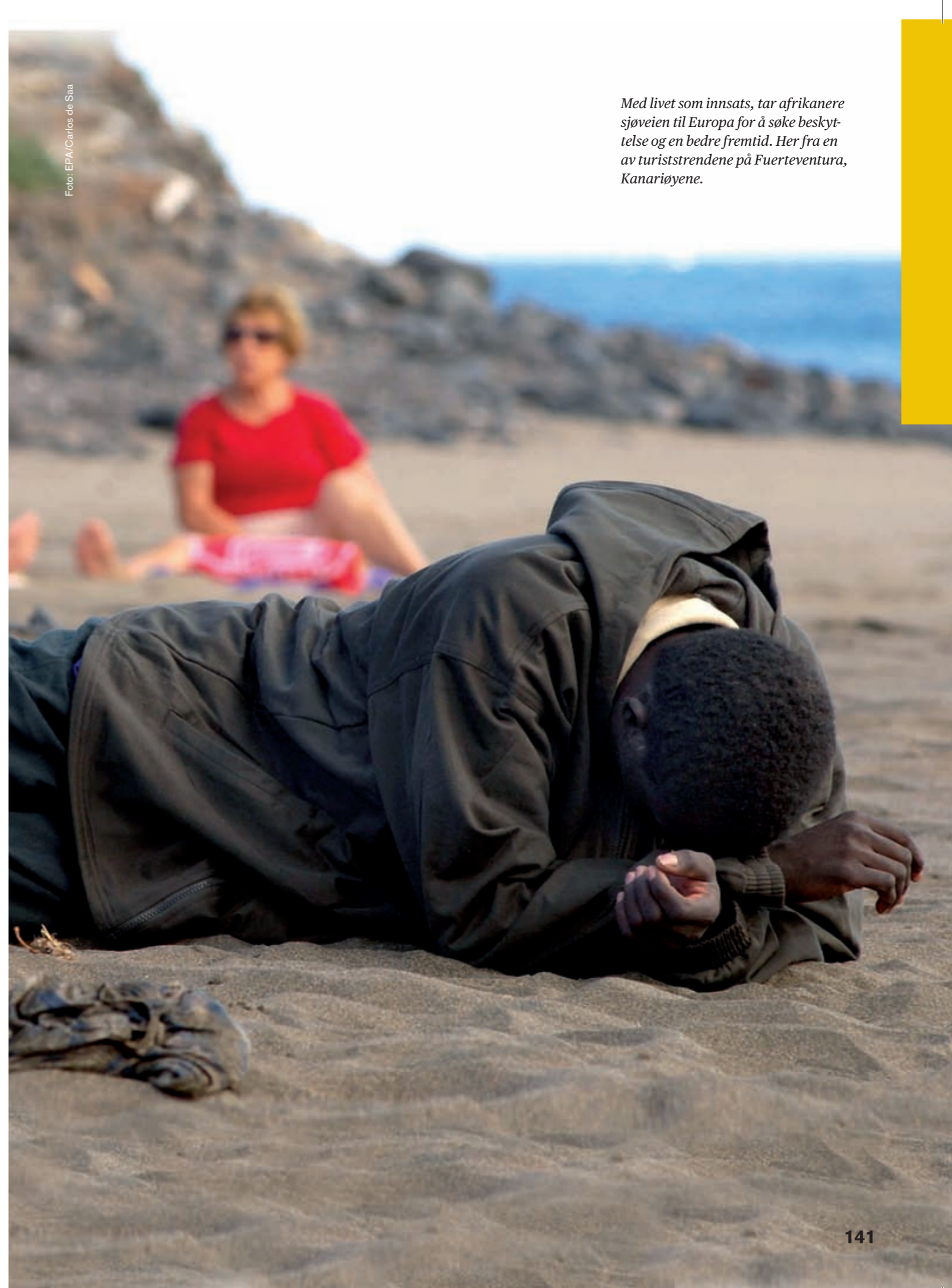

Foto: EPA/Carlos de Saa

Med livet som innsats, tar afrikanere sjøveien til Europa for å søke beskyttelse og en bedre fremtid. Her fra en av turiststrendene på Fuerteventura, Kanariøyene.

INNHold >> STATISTIKK

- 143 På flukt verden over
- 148 Verdens flyktninger og internt fordrevne, 2001-2010
- 148 Verdens flyktninger og internt fordrevne fordelt på verdensdel etter oppholdsland.
- 148 Verdens flyktninger og internt fordrevne fordelt på verdensdel etter opprinnelsesland.
- 149 Land hvor flest mennesker er drevet på flukt.
- 150 Totalt antall flyktninger, 1999-2010
- 150 Verdens flyktninger fordelt på verdensdel etter mottakerland.
- 150 Verdens flyktninger fordelt på verdensdel etter opprinnelsesland.
- 151 Viktigste opprinnelsesland for flyktninger.
- 152 Land med flest internt fordrevne.
- 152 Internt fordrevne fordelt på verdensdel, 2009
- 153 Største frivillige tilbakevendinger fra eksil i 2009
- 154 Flyktninger som andel av befolkningen
- 155 Asylsøkere til industriland i 2009
- 155 Asylsøkere til industriland i 2005-2009
- 156 Viktigste opprinnelsesland for personer som søkte om asyl i industriland i 2009
- 156 Asylsøkere til Norge i 1999-2009
- 157 Asylsøkere til Norge etter nasjonalitet i 2009
- 158 Asylvedtak i Norge i 2009
- 158 Overføringsflyktninger til Norge i 2009
- 159 Om statistikkene

På flukt verden over

Land	Folke-tall (mill) ¹⁾	Gjennom-snittlig forventet levealder ²⁾	Brutto nasjonal-inntekt pr innbygger (US dollar) ³⁾	Antall flyktninger fra andre land ⁴⁾	Andel kvinner blant flyktninger fra andre land ⁵⁾	Antall internt fordrevne ⁶⁾	Antall men-nesker som har flyktet fra landet ⁷⁾
AFRIKA							
Algerie ⁸⁾	34,9	72,2	4 190	94 290		Ukjent antall	9 731
Angola	18,5	46,5	3 340	18 975	49 %	Ukjent antall	141 720
Benin	8,9	61,0	700	7 329	42 %		608
Botswana	1,9	53,4	6 640	3 228	38 %		227
Burkina Faso	15,8	52,7	480	1 058	46 %		1 367
Burundi	8,3	50,1	140	31 305	52 %	100 000	99 103
Den sentralafrikanske republikk	4,4	46,7	410	28 266	47 %	162 000	160 424
Djibouti	0,8	55,1		13 032	50 %		784
Egypt	83,0	69,9	1 800	107 849	47 %		8 628
Ekvatorial-Guinea	0,6	49,9					384
Elfenbenskysten	21,0	56,8	980	24 826	54 %	Ukjent antall	28 430
Eritrea	5,0	59,2	300	4 885	46 %	10 000	223 562
Etiopia	82,8	54,7	280	124 344	46 %	300 000 - 350 000	111 628
Gabon	1,4	60,1	7 320	13 132	47 %		192
Gambia	1,7	55,7	400	10 187	56 %		3 138
Ghana	23,8	56,5	630	14 256	48 %		16 240
Guinea	10,0	57,3	350	16 253	52 %		13 748
Guinea-Bissau	1,6	47,5	250	8 187	51 %		1 447
Kamerun	19,5	50,9	1 150	101 269	52 %		17 024
Kapp Verde	0,5	71,1					31
Kenya	39,8	53,6	730	377 886	49 %	Ukjent antall	12 599
Komorene	0,6	64,9					281
Kongo-Brazzaville	3,6	53,5	1 790	116 331		Inntil 7800	23 746
DR Kongo	66,0	47,6	150	186 452	53 %	1 900 000	486 978
Lesotho	2,0	44,9	1 060				14
Liberia	4,0	57,9	170	7 487	49 %	Ukjent antall	73 802
Libya	6,4	73,8	12 380	12 322	45 %		2 843
Madagaskar	19,6	59,9	420				306
Malawi	15,2	52,4	280	10 045	47 %		176
Mali	13,0	48,1	580	15 244	44 %		3 692
Marokko	32,0	71,0	2 520	1 091	30 %		2 896
Mauritania	3,3	56,6	840	26 913			40 054
Mauritius	1,3	72,1	6 700				40
Mosambik	22,9	47,8	380	7 723	46 %		145
Namibia	2,1	60,4	4 210	8 506	47 %		969
Niger	15,3	50,8	330	357	48 %	6500	1 102
Nigeria	154,7	47,7	1 170	10 272	49 %	Ukjent antall	25 272
Rwanda	10,0	49,7	440	54 298	55 %	Ukjent antall	133 921
São Tomé og Príncipe	0,2	65,4					33
Senegal	12,5	55,4	980	24 947	50 %	24 000 - 40 000	16 938
Seychellene	0,1	73,0					58
Sierra Leone	5,7	47,3	320	9 262	49 %		18 366
Somalia	9,1	49,7		26 483	47 %	1 500 000	699 393
Sudan	42,3	57,9	1 100	192 233	51 %	4 900 000	385 117
Swaziland	1,2	45,3	2 600	1 369	44 %		88

Land	Folketal (mill) ¹⁾	Gjennomsnittlig forventet levealder ²⁾	Bruttonasjonalinntekt pr innbygger (US dollar) ³⁾	Antall flyktninger fra andre land ⁴⁾	Andel kvinner blant flyktninger fra andre land ⁵⁾	Antall internt fordrevne ⁶⁾	Antall mennesker som har flyktet fra landet ⁷⁾
AFRIKA FORTS.							
Sør-Afrika	50,1	51,5	5 820	357 768			554
Tanzania	43,7	55,0	440	119 575	49 %		1 407
Togo	6,6	62,2	410	8 681	57 %	Ukjent antall	19 348
Tsjad	11,2	48,6	540	338 559	57 %	168 000	57 335
Tunisia	10,3	73,8	3 480	128	40 %		2 765
Uganda	32,7	51,9	420	138 896	50 %	Inntil 437 000	8 463
Vest-Sahara	0,5	51,5					116 495
Zambia	12,9	44,5	950	56 863	48 %		260
Zimbabwe	12,5	43,4		4 630	46 %	570 000 - 1 000 000	23 853
AMERIKA							
Antigua og Barbuda	0,1	73,0					70
Argentina	40,3	75,2	7 190	3 980			765
Bahamas	0,3	73,2					47
Barbados	0,3	77,0					95
Belize	0,3	76,0		251	30 %		36
Bolivia	9,9	65,4	1 460	713	41 %		738
Brasil	193,7	72,2	7 300	4 408	32 %		1 347
Canada	33,6	80,6	43 640	230 604			110
Cayman Islands	0,1	80,6		5	0 %		0
Chile	17,0	78,5	9 370	2 037			1 492
Colombia	45,7	72,7	4 620	312	31 %	3 300 000 - 4 900 000	454 088
Costa Rica	4,6	78,7	6 060	19 703	42 %		423
Cuba	11,2	78,5		459	2 %		9 775
De Britiske Jomfruøyene	0,02	77,5		6			
Den dominikanske republikk	10,1	72,4	4 330				637
Dominica	0,1	75,6					75
Ecuador	13,6	75,0	3 690	167 189	48 %		1 308
El Salvador	6,2	71,3	3 460	88	30 %		14 802
Fransk Guyana	0,2						2
Grenada	0,1	75,3					423
Guatemala	14,0	70,1	2 680	135	50 %	Ukjent antall	14 881
Guyana	0,8	66,5					1 052
Haiti	10,0	61,0		15	33 %		36 007
Honduras	7,5	72,0	1 740	20	16 %		2 166
Jamaica	2,7	71,7	4 800	26	38 %		1 491
Mexico	109,6	76,0	9 990	1 331	36 %	5000 - 8000	26 848
Nicaragua	5,7	72,7	1 080	121	40 %		1 915
Panama	3,5	75,5	6 690	17 713	44 %		145
Paraguay	6,3	71,7	2 110	93	37 %		109
Peru	29,2	73,0	3 990	1 484	38 %	150 000	12 087
Saint Kitts og Nevis	0,1	70,0					17
Saint Lucia	0,2	73,6		4			912
Saint Vincent og Grenadinene	0,1	71,4		1			1 922
Surinam	0,5	68,8		1	0 %		57
Trinidad og Tobago	1,3	69,2	16 590	233	19 %		512
Turks and Caicos Islands	0,03	75,6					1

Land	Folketal (mill) ¹⁾	Gjennomsnittlig forventet levealder ²⁾	Bruttonasjonalinntekt pr innbygger (US dollar) ³⁾	Antall flyktninger fra andre land ⁴⁾	Andel kvinner blant flyktninger fra andre land ⁵⁾	Antall internt fordrevne ⁶⁾	Antall mennesker som har flyktet fra landet ⁷⁾
AMERIKA FORTS.							
Uruguay	3,4	76,1	8 260	209	35 %		250
USA	314,7	79,1	47 930	339 264			3 824
Venezuela	28,6	73,6	9 230	215 685	48 %		7 801

ASIA							
Afghanistan ⁹⁾	28,1	43,6	370	49	35 %	Minst 297 000	2 917 535
Bangladesh	162,2	65,7	520	228 586		60 000 - 500 000	12 258
Bhutan	0,7	65,7					90 078
Brunei	0,4	75,9					1
Filippinene	92,0	71,6	1 890	150	15 %	125 000 - 188 000	1 797
Hong Kong	7,1	81,2		877	28 %		81
India	1198,0	63,4	1 040	190 764	49 %	Minst 500 000	24 236
Indonesia	230,0	70,5	1 880	2 567	20 %	70 000 - 120 000	20 223
Japan	127,2	82,7	38 130	5 267	31 %		182
Kambodsja	14,8	60,6	640	164	47 %		17 248
Kasakhstan	15,6	64,9	6 160	4 469	49 %		4 348
Kina	1345,8	72,9	2 940	301 032			198 895
Kirgisistan	5,5	67,6	780	918	43 %		3 049
Laos	6,3	64,6	760				8 592
Macao	0,6	84,4		12	50 %		9
Malaysia	27,5	74,1	7 250	76 404	33 %		681
Maldivene	0,3	71,1					16
Mongolia	2,7	66,2	1 670	14	45 %		3 780
Myanmar (Burma)	50,0	61,2				Minst 470 000	429 252
Nepal	29,3	66,3		109 439	49 %	50 000 - 70 000	6 923
Nord-Korea	23,9	67,1					1 010
Pakistan ⁹⁾	180,8	66,2	950	1 743 141	46 %	1 230 000	39 888
Singapore	4,7	80,2	34 760	7	43 %		93
Sri Lanka	20,2	74,0	1 780	589	37 %	400 000	153 287
Sør-Korea	48,3	79,2		928	31 %		892
Tadsjikistan	7,0	66,4	600	4 192			831
Thailand	67,8	68,7	3 670	115 552	50 %		903
Tibetanere ¹⁰⁾							20 084
Turkmenistan	5,1	64,6	2 840	60	53 %	Ukjent antall	819
Usbekistan	27,5	67,6	910	555	46 %	3 400	8 250
Vietnam	88,1	74,3	890	2 357	52 %		340 489
Øst-Timor	1,1	60,7	2 460	11	0 %	400	7

EUROPA							
Albania	3,2	76,5	3 840	90	40 %		17 303
Andorra	0,1	82,0					8
Armenia	3,1	73,6	3 350	3 646	51 %	8 400	22 081
Aserbajdsjan	8,8	70,0	3 830	1 688	50 %	586 000	19 409
Belgia	10,6	81,1	44 570	33 778	42 %		97
Bosnia-Hercegovina	3,8	75,1	4 520	7 499	50 %	114 000	71 174
Bulgaria	7,5	73,1	5 490	6 589			3 182
Danmark	5,5	78,2	58 800	21 548			11

Land	Folketal (mill) ¹⁾	Gjennomsnittlig forventet levealder ²⁾	Bruttonasjonalinntekt pr innbygger (US dollar) ³⁾	Antall flyktninger fra andre land ⁴⁾	Andel kvinner blant flyktninger fra andre land ⁵⁾	Antall internt fordrevne ⁶⁾	Antall mennesker som har flyktet fra landet ⁷⁾
EUROPA FORTS.							
Estland	1,3	72,9	14 570	43	4 %		288
Finland	5,3	79,5	47 600	11 231			8
Frankrike	62,3	81,0	42 000	231 632			165
Georgia	4,3	71,6	2 500	896	50 %	Minst 230 000	19 779
Gibraltar	0,0	78,5					1
Hellas	11,2	79,1	28 400	49 896			83
Hviterusland	9,6	69,0	5 360	670	42 %		6 506
Irland	4,5	79,7	49 770	12 326			12
Island	0,3	81,7		84			5
Italia	59,9	81,1	35 460	59 330			79
Kosovo	1,8	69,0				19 700	
Kroatia	4,4	76,0	13 580	1 277	57 %	2400	76 618
Kypros	0,9	79,6		7 903		Inntil 201 000	13
Latvia	2,3	72,3	11 860	95	23 %		877
Liechtenstein	0,1	80,0		138			0
Litauen	3,3	71,8	11 870	863	41 %		617
Luxembourg	0,5	79,4		3 695			1
Makedonia	2,0	74,1	4 130	1 617	51 %	650	8 801
Malta	0,4	79,6		7 783	12 %		9
Moldova	3,6	68,3	1 500	193	29 %		6 664
Monaco	0,03	89,8					1
Montenegro	0,6	74,0		24 026	52 %		2 757
Nederland	16,6	79,8	49 340	92 253			75
Norge	4,8	80,5	87 340	54 465			10
Polen	38,1	75,5	11 730	17 722			2 306
Portugal	10,7	78,6	20 680	408			79
Romania	21,3	72,5	8 280	1 467			4 779
Russland	140,1	66,2	9 660	6 558		80 000	122 748
San Marino	0,0	82,0					2
Serbia	9,9	73,9	5 590	86 381	51 %	225 000 - 230 000	207 932
Slovakia	5,4	74,6	16 590	655	51 %		687
Slovenia	2,0	78,2	24 230	369			58
Spania	44,9	80,7	31 930	7 250			87
Storbritannia	61,6	79,3	46 040	281 263			204
Sveits	7,6	81,7	55 510	63 342	45 %		23
Sverige	9,2	80,8	50 910	100 309			34
Tsjekkia	10,4	76,4	16 650	3 588			3 166
Tyrkia	74,8	71,7	9 020	16 337	43 %	954 000 - 1 201 000	155 680
Tyskland	82,2	79,8	42 710	632 731	43 %		257
Ukraina	45,7	75,3	3 210	9 393	33 %		26 066
Ungarn	10,0	73,3	12 810	6 691			3 992
Østerrike	8,4	79,9	45 900	71 052			14

Land	Folketal (mill) ¹⁾	Gjennomsnittlig forventet levealder ²⁾	Bruttonasjonalinntekt pr innbygger (US dollar) ³⁾	Antall flyktninger fra andre land ⁴⁾	Andel kvinner blant flyktninger fra andre land ⁵⁾	Antall internt fordrevne ⁶⁾	Antall mennesker som har flyktet fra landet ⁷⁾
MIDTØSTEN							
Bahrain	0,8	75,6		151	44 %		83
De forente arabiske emirater	4,6	77,3		355	49 %		440
Det palestinske området ¹¹⁾	4,3	73,3		1 885 188		Minst 160 000	4 864 372
Irak ¹²⁾	30,7	67,8		39 018	49 %	2 764 000	1 807 595
Iran	74,2	71,2	3 540	1 072 346	45 %		86 526
Israel	7,2	80,7	24 720	21 880	14 %	Ukjent antall	2 372
Jemen	23,6	62,5	168	172 220	32 %	Minst 175 000	2 554
Jordan ¹²⁾	6,3	72,4	3 470	2 435 093	49 %		2 901
Kuwait	3,0	77,5	43 930	3 206	41 %		1 005
Libanon	4,2	71,9	6 780	476 660		90 000 - 390 000	18 032
Oman	2,8	75,5	14 330	38	58 %		72
Qatar	1,4	75,5	55 440	37	48 %		73
Saudi-Arabia	25,7	72,7	17 870	679	42 %		690
Syria ¹²⁾	21,9	74,1	2 160	1 529 655	49 %	433 000	23 484
OSEANIA							
Australia	21,3	81,4	40 240	24 898			39
Cook Islands	0,02	74,5					1
Fiji	0,8	68,7	540	6	0 %		2 252
Kiribati	0,1	61,0					34
Mikronesia	0,1	68,0		1	0 %		0
New Zealand	4,3	80,1	27 830	3 521			12
Palau	0,02	69,0		12	9 %		0
Papua Ny-Guinea	6,7	60,7	1 040	9 706	48 %		82
Salomonøyene	0,5	65,8					66
Samoa	0,2	73,0					1
Tonga	0,1	71,7					30
Vanuatu	0,2	67,0		4	0 %		2
Statsløse							19 253
Diverse							628 217

¹⁾ Kilde: FNs statistikkavdeling, UNSD. Tallene er anslag for 2008. For Hong Kong og Macau er tallene hentet fra CIA World Factbook.

²⁾ Kilde: FNs utviklingsprogram rapport om menneskelig utvikling, Human Development Report 2008/2009. For Andorra, Antigua og Barbuda, Kiribati, Kosovo, Kroatia, Liechtenstein, Marokko, Mikronesia, Palau, Peru, St. Kitts & Nevis, Samoa, San Marino, Seychellene og Vanatu er tallene hentet fra 2009 World Population Data Sheet, Population Reference Bureau. For Bahrain, Cayman Islands, Cook Islands, De britiske jomfrueøyer, Gibraltar, Hong Kong, Macau, Turks and Caicos Islands er tallene hentet fra CIA World Factbook.

³⁾ Kilde: Verdensbanken 2009.

⁴⁾ Omfatter flyktninger og asylsøkere som har kommet fra andre land. Tallene inkluderer personer i en flyktningssituasjon, selv om deres flyktningstatus ikke er formelt avklart, samt asylsøkere som ennå ikke har fått sin søknad endelig behandlet. Tallene for industriland er basert på antall asylsøkere som har fått opphold de siste ti årene. Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA). Tallene er fra årsskiftet 2009/2010.

⁵⁾ Det er ikke tilgjengelig informasjon fra alle land. For enkelte land er det kun demografiske data for deler av flyktningbefolkningen. Kilde: UNHCR

⁶⁾ Kilde: Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC). For de fleste lands vedkommende er tallene fra 2009. For enkelte land er tallene noe eldre. Der det er oppgitt tall, varierer anslagene fra ulike kilder. I noen land endrer situasjonen seg raskt, så antallet internt fordrevne i dag kan avvike fra det som er oppgitt i tabellen. I noen land er det umulig å tallfeste anslag over internt fordrevne til tross for at man vet at et betydelig antall er fordrevet. I disse tilfellene vil det stå ukjent antall.

⁷⁾ Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA). Tallene er fra årsskiftet 2009/2010.

⁸⁾ Ifølge myndighetene i Algerie er det anslagsvis 165 000 Saharawi flyktninger i Tindouf leirer.

⁹⁾ Tallene for afghanske flyktninger i Pakistan inkluderer godkjente afghanske flyktninger (2800), registrerte afghanere i flyktninglandsbyer som er assistert/drevet av UNHCR (758,600), og registrerte afghanere utenfor flyktninglandsbyene som lever i en flyktninglignende situasjon (981,300). Personer i alle kategorier har fått utdelt Proof of Registration Card av de pakistanske myndighetene.

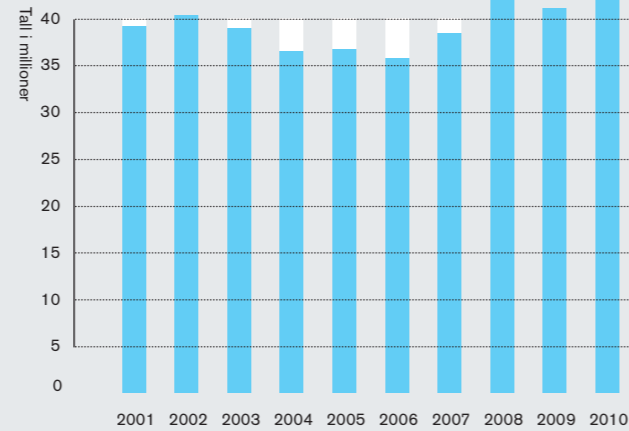
¹⁰⁾ Tibet er formelt en del av Kina. UNHCR fører imidlertid separat statistikk for tibetanske flyktninger i eksil.

¹¹⁾ Inkluderer palestinske flyktninger både under UNRWA- og UNHCR-mandat.

¹²⁾ Flyktningtall for irakere i Jordan og Syria er myndighetenes anslag.

Verdens flyktninger og internt fordrevne, 2001-2010 ¹⁾

År	Antall i millioner
2001	39,2
2002	40,3
2003	38,9
2004	36,5
2005	36,7
2006	35,7
2007	38,4
2008	42,0
2009	41,2
2010	43,2

¹⁾ Tallene gjelder for inngangen til hvert år. De omfatter alle som er drevet på flukt på grunn av forfølgelse, krig og konflikter. Fram til 2007 var U.S. Committee for Refugees and Immigrants (USCRI) brukt som kilde for antall flyktninger, mens tallene fra 2008 baserer seg på statistikk fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA). Tallene for årene før og etter 2008 er derfor ikke direkte sammenlignbare. I 2010 inkluderer tallet også asylsøkere som ennå ikke har fått søknaden endelig behandlet. Dette utgjør ca 1 million. Kilde for internt fordrevne er Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC).

Verdens flyktninger og internt fordrevne fordelt på verdensdel etter oppholdsland ¹⁾

Kontinent	Antall i millioner
Afrika	14,3
Amerika	6,0
Asia ²⁾	18,6
Europa	4,3
Verden totalt	43,2

¹⁾ Tallene gjelder ved inngangen til 2010. De omfatter alle som er drevet på flukt på grunn av forfølgelse, krig og konflikter.

²⁾ Inkluderer Midtøsten og Oseania.

Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA) og Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC).

Verdens flyktninger og internt fordrevne fordelt på verdensdel etter opprinnelsesland ¹⁾

Kontinent	Antall i millioner
Afrika	14,6
Amerika	5,6
Asia ²⁾	19,4
Europa	3,0
Diverse / Statsløse	0,6
Verden totalt	43,2

¹⁾ Tallene gjelder ved inngangen til 2010. De omfatter alle som er drevet på flukt på grunn av forfølgelse, krig og konflikter.

²⁾ Inkluderer Midtøsten og Oseania.

Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA) og Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC).

Land hvor flest mennesker er drevet på flukt ¹⁾

Land	Antall
Colombia	3 754 000 - 5 354 000
Sudan	5 285 000
Det palestinske området	Minst 5 024 000
Irak	Minst 4 572 000
Afghanistan	Minst 3 215 000
DR Kongo	2 387 000
Somalia	2 200 000
Tyrkia	1 110 000 - 1 357 000
Pakistan	1 270 000
Zimbabwe	594 000 - 1 024 000
Myanmar (Burma)	Minst 900 000
Aserbajdsjan	605 000
Sri Lanka	553 000
India	Minst 524 000
Bangladesh	72 000 - 512 000
Etiopia	412 000 - 462 000
Syria	456 000
Uganda	Inntil 445 000
Serbia	433 000 - 438 000
Libanon	108 000 - 408 000
Vietnam	340 000
Den sentralafrikanske republikk	322 000
Georgia	249 779
Eritrea	Over 234 000
Tsjad	225 000
Russland	203 000

Land	Antall
Kypros	Inntil 201 000
Burundi	199 000
Kina	199 000
Filippinene	127 000 -190 000
Bosnia-Hercegovina	185 000
Jemen	Minst 178 000
Peru	162 000
Angola	142 000
Indonesia	90 000 - 140 000
Rwanda	134 000
Vest-Sahara	116 000
Bhutan	90 000
Iran	87 000
Kroatia	79 000
Nepal	57 000 - 77 000
Liberia	74 000
Senegal	41 000 - 57 000
Mauritania	40 000

¹⁾ Omfatter både internt fordrevne i landet og mennesker som har flyktet fra landet, ved inngangen til 2010. Landene er rangert etter høyeste anslag.

Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA) og Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC).

Totalt antall flyktninger, 1999-2010 ¹⁾

År	Antall i millioner
1999	13,5
2000	14,1
2001	14,5
2002	14,9
2003	13,0
2004	11,9
2005	11,5
2006	12,0
2007	13,9
2008	16,0
2009	15,2
2010	16,1

¹⁾ Tallene gjelder for inngangen til hvert år og omfatter bare de som har flyktet ut av landet. Fram til 2007 var U.S. Committee for Refugees and Immigrants (USCRI) brukt som kilde for antall flyktninger, mens tallene for 2008 og 2009 baserer seg på statistikk fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA). Tallene for årene før og etter 2008 er derfor ikke direkte sammenlignbare. I 2010 inkluderer tallet også asylsøkere som ennå ikke har fått søknaden endelig behandlet. Dette utgjør ca 1 million.

Flyktninger fordelt på verdensdel etter mottakerland ¹⁾

Verdensdel	Antall i millioner
Afrika	2,7
Amerika	1,0
Asia ²⁾	10,5
Europa	1,9
Verden totalt	16,1

¹⁾ Tallene gjelder for inngangen til 2010 og omfatter bare de som har flyktet ut av landet.

²⁾ Inkluderer Midtøsten og Oseania.

Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA).

Flyktninger fordelt på verdensdel etter opprinnelsesland ¹⁾

Verdensdel	Antall i millioner
Afrika	3,0
Amerika	0,6
Asia ²⁾	11,3
Europa	0,6
Diverse / Statsløse	0,6
Verden totalt	16,1

¹⁾ Tallene gjelder ved inngangen til 2009.

²⁾ Inkluderer Midtøsten og Oseania.

Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA)

Viktigste opprinnelsesland for flyktninger ¹⁾

Land	Antall flyktninger
Det palestinske området ²⁾	4 864 372
Afghanistan	2 917 535
Irak	1 807 595
Somalia	699 393
DR Kongo	486 978
Colombia	454 088
Myanmar (Burma)	429 252
Sudan	385 117
Vietnam	340 489
Eritrea	223 562
Serbia	207 932
Kina	198 895
Den sentralafrikanske republikk	160 424
Tyrkia	155 680
Sri Lanka	153 287
Angola	141 720
Rwanda	133 921
Russland	122 748
Vest-Sahara	116 495
Etiopia	111 628
Burundi	99 103
Bhutan	90 078
Iran	86 526
Kroatia	76 618
Liberia	73 802
Bosnia-Hercegovina	71 174
Tsjad	57 335
Mauritania	40 054
Pakistan	39 888
Haiti	36 007
Elfenbenskysten	28 430
Mexico	26 848
Ukraina	26 066

Land	Antall flyktninger
Nigeria	25 272
India	24 236
Zimbabwe	23 853
Kongo-Brazzaville	23 746
Syria	23 484
Armenia	22 081
Indonesia	20 223
Tibetanere ³⁾	20 084
Georgia	19 779
Aserbajdsjan	19 409
Togo	19 348
Sierra Leone	18 366
Libanon	18 032
Albania	17 303
Kambodsja	17 248
Kamerun	17 024
Senegal	16 938
Ghana	16 240
Guatemala	14 881
El Salvador	14 802
Guinea	13 748
Kenya	12 599
Bangladesh	12 258
Peru	12 087

¹⁾ Tallene er ved inngangen til 2010.

²⁾ Tallene omfatter 4 766 670 palestinske flyktninger som er registrert av FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA) samt 97 702 som er registrert av FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)

³⁾ Tibet er formelt en del av Kina. UNHCR fører imidlertid separat statistikk for tibetanske flyktninger i eksil.

Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA).

Land med flest internt fordrevne ¹⁾

Land	Antall internt fordrevne
Sudan	4 900 000
Colombia	3 300 000 - 4 900 000
Irak	2 764 000
DR Kongo	1 900 000
Somalia	1 500 000
Pakistan	1 230 000
Tyrkia	954 000 - 1 201 000
Zimbabwe	570 000 - 1 000 000
Aserbajdsjan	586 000
India	Minst 500 000
Bangladesh	60 000 - 500 000
Myanmar (Burma)	Minst 470 000
Uganda	Inntil 437 000
Syria	433 000
Sri Lanka	400 000
Libanon	90 000 - 390 000
Etiopia	300 000 - 350 000
Afghanistan	Minst 297 000
Georgia	230 000
Serbia	225 000 - 230 000
Kypros	Inntil 201 000

Land	Antall internt fordrevne
Filippinene	125 000 - 188 000
Jemen	Minst 175 000
Tsjad	168 000
Den sentralafrikanske republikk	162 000
Det palestinske området	Minst 160 000
Peru	150 000
Indonesia	70 000 - 120 000
Bosnia-Hercegovina	114 000
Burundi	100 000
Russland	80 000
Nepal	50 000 - 70 000
Senegal	24 000 - 40 000

¹⁾ Flyktninghjelpens dokumentasjonssenter for internt fordrevne - Internal Displacement Monitoring Centre - samler dokumentasjon om internt fordrevne over hele verden, basert på en rekke ulike kilder. I mange land er det svært vanskelig å få oversikt over antallet internt fordrevne, og de fleste tallene i denne oversikten er anslag. Tallene omfatter bare mennesker som er fordrevet på grunn av krig og konflikt, og ikke mennesker som er rammet av naturkatastrofer. For de landene som står oppført med tall, skyldes dette at ulike kilder har ulike anslag. Tallene er ved inngangen til 2010. Landene er rangert etter høyeste anslag.

Kilde: Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)

Internt fordrevne fordelt på verdensdel ¹⁾

Verdensdel	Antall i millioner
Afrika	11,6
Amerika	5,0
Asia ²⁾	8,1
Europa	2,4
Verden totalt	27,1

¹⁾ Tallene er anslag ved inngangen til 2010

²⁾ Inkluderer Midtøsten

Kilde: Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)

Største frivillige tilbakevendinger fra eksil til hjemlandet i 2009 ¹⁾

Tilbakevending til	Tilbakevending fra	Antall
Afghanistan	Pakistan	51 290
Afghanistan	Iran	6 030
Sudan	Uganda	29 920
Sudan	Tsjad	970
Sudan	Etiopia	1 020
Sudan	Kenya	670
Sudan	Egypt	530
DR Kongo	Uganda	25 620
DR Kongo	Zambia	16 990
DR Kongo	Tanzania	1 460
Irak	diverse land	38 040
Rwanda	DR Kongo	14 780
Rwanda	Uganda	5 700
Angola	Zambia	2 300
Liberia	Ghana	710
Mauritania	Senegal	12 010
Tsjad	Kamerun	1 000
Tsjad	Sudan	780
Sri Lanka	India	1 480
Kroatia	Bosnia-Hercegovina	620
Burundi	Rwanda	2 810
Burundi	Tanzania	29 120
Serbia	Østerrike	920

¹⁾ Tabellen viser de største gruppene flyktninger som har vendt frivillig tilbake til hjemlandet fra eksil og har blitt registrert av FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). Kun grupper på 500 personer eller mer er inkludert i tabellen. Det totale antallet tilbakevendinger er imidlertid høyere, fordi mange flyktninger vender hjem på egen hånd uten at det registreres av UNHCR. Tallene er avrundet til nærmeste tital.

Kilde: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR).

Flyktninger som andel av befolkningen ¹⁾

Land	Folketall (mill)	Antall flyktninger fra andre land	Forhold flyktninger/befolkning
Det palestinske området	4,3	1 885 188	43,84 %
Jordan	6,3	2 435 093	38,65 %
Libanon	4,2	476 660	11,35 %
Syria	21,9	1 529 655	6,98 %
Montenegro	0,6	24 026	4,00 %
Kongo-Brazzaville	3,6	116 331	3,23 %
Tsjad	11,2	338 559	3,02 %
Malta	0,4	7 783	1,95 %
Djibouti	0,8	13 032	1,63 %
Iran	74,2	1 072 346	1,45 %
Ecuador	13,6	167 189	1,23 %
Norge	4,8	54 465	1,13 %
Sverige	9,2	100 309	1,09 %
Pakistan	180,8	1 743 141	0,96 %
Kenya	39,8	377 886	0,95 %
Gabon	1,4	13 132	0,94 %
Kypros	0,9	7 903	0,88 %
Serbia	9,9	86 381	0,87 %
Østerrike	8,4	71 052	0,85 %
Sveits	7,6	63 342	0,83 %
Mauritania	3,3	26 913	0,82 %
Tyskland	82,2	632 731	0,77 %
Venezuela	28,6	215 685	0,75 %
Luxembourg	0,5	3 695	0,74 %
Jemen	23,6	172 220	0,73 %
Sør-Afrika	50,1	357 768	0,71 %
Canada	33,6	230 604	0,70 %
Den sentralafrikanske republikk	4,4	28 266	0,64 %
Gambia	1,7	10 187	0,60 %
Nederland	16,6	92 253	0,56 %
Rwanda	10,0	54 298	0,54 %
Kamerun	19,5	101 269	0,52 %
Guinea-Bissau	1,6	8 187	0,51 %
Panama	3,5	17 713	0,51 %
Storbritannia	61,6	281 263	0,46 %
Hellas	11,2	49 896	0,45 %
Danmark	5,5	21 548	0,39 %

Land	Folketall (mill)	Antall flyktninger fra andre land	Forhold flyktninger/befolkning
Frankrike	62,3	231 632	0,37 %
Belgia	10,6	33 778	0,32 %
Irland	4,5	12 326	0,27 %
Finland	5,3	11 231	0,21 %
Liechtenstein	0,1	138	0,14 %
Australia	21,3	24 898	0,12 %
USA	314,7	339 264	0,11 %
Italia	59,9	59 330	0,10 %
Bulgaria	7,5	6 589	0,088 %
New Zealand	4,3	3 521	0,082 %
Ungarn	10,0	6 691	0,067 %
Polen	38,1	17 722	0,047 %
Tsjekkia	10,4	3 588	0,035 %
Kroatia	4,4	1 277	0,029 %
Island	0,3	84	0,028 %
Kina	1345,8	301 032	0,022 %
Tyrkia	74,8	16 337	0,022 %
Slovenia	2,0	369	0,018 %
Spania	44,9	7 250	0,016 %
India	1198,0	190 764	0,016 %
Slovakia	5,4	655	0,012 %
Chile	17,0	2 037	0,012 %
Argentina	40,3	3 980	0,010 %
Romania	21,3	1 467	0,0069 %
Russland	140,1	6 558	0,0047 %
Japan	127,2	5 267	0,0041 %
Latvia	2,3	95	0,0041 %
Portugal	10,7	408	0,0038 %
Estland	1,3	43	0,0033 %
Brasil	193,7	4 408	0,0023 %
Sør-Korea	48,3	928	0,0019 %

¹⁾ Tabellen viser antall flyktninger i hvert land som andel av totalbefolkning, basert på flyktningtallene ved inngangen til 2010. Tabellen viser alle land med mer enn 0,5% flyktninger i forhold til befolkningen, samt andre utvalgte land.

Kilder: FNs statistikkavdeling, UNSD, for folketall. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA) for flyktningtall.

Asylsøkere til industriland i 2009

Land	Antall asylsøkere ¹⁾
Australia	6170
Belgia	17 190
Bosnia-Hercegovina	50
Bulgaria	850
Canada	33 250
Danmark	3750
Estland	40
Finland	5910
Frankrike	41 980
Hellas	15 930
Irland	2 690
Island	40
Italia	17 600
Japan	1380
Kroatia	150
Kypros	3200
Latvia	50
Liechtenstein	290
Litauen	210
Luxembourg	510
Makedonia	90
Malta	2390
Montenegro	20
Nederland	14 910
New Zealand	340
Norge	17 230
Polen	10 590
Portugal	140
Romania	830

Land	Antall asylsøkere ¹⁾
Serbia	280
Slovakia	820
Slovenia	180
Spania	3 000
Storbritannia	29 840
Sveits	14 490
Sverige	24 190
Sør-Korea	320
Tsjekkia	1260
Tyrkia	7830
Tyskland	27 650
Ungarn	4670
USA	49 020
Østerrike	15 830
Totalt	377 160
Gamle EU-land ²⁾	221 120
Nye EU-land ³⁾	25 090
EU totalt	239 150
Norden	51 120
Vest-Europa ⁴⁾	253 170

¹⁾ Alle tall er avrundet til nærmeste tital.

²⁾ Omfatter de 15 landene som utgjorde EU før utvidelsen 1. mai 2004.

³⁾ Omfatter de 12 landene som har blitt medlem i EU i 2004 eller senere.

⁴⁾ Omfatter de 15 gamle EU-landene pluss Island, Liechtenstein, Norge og Sveits.

⁵⁾ Omfatter Australia, Canada, Japan, New Zealand, Sør-Korea og USA.

Kilde: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)

Asylsøkere til industriland, 2005-2009

År	Antall asylsøkere ¹⁾
2005	334 590
2006	302 230
2007	334 460
2008	377 130
2009	377 160

¹⁾ Alle tall er avrundet til nærmeste tital.

Kilde: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)

Viktigste opprinnelsesland for personer som søkte om asyl i industriland i 2009 ¹⁾

Opprinnelsesland	Antall asylsøkere	Opprinnelsesland	Antall asylsøkere
Afghanistan	26 803	Tyrkia	6 943
Irak	24 341	Armenia	6 226
Somalia	22 558	Bangladesh	6 189
Russland	20 367	DR Kongo	5 189
Kina	20 100	Syria	5 029
Serbia ²⁾	18 597	Guinea	4 969
Nigeria	13 310	Haiti	4 620
Iran	11 479	India	4 570
Pakistan	11 184		
Georgia	10 994		
Eritrea	10 164		
Mexico	9 987		
Sri Lanka	9 979		
Zimbabwe	8 527		

¹⁾ Baserer seg på informasjon fra 44 industriland.
²⁾ Inkluderer til en viss grad også Montenegro.
 Kilde: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)

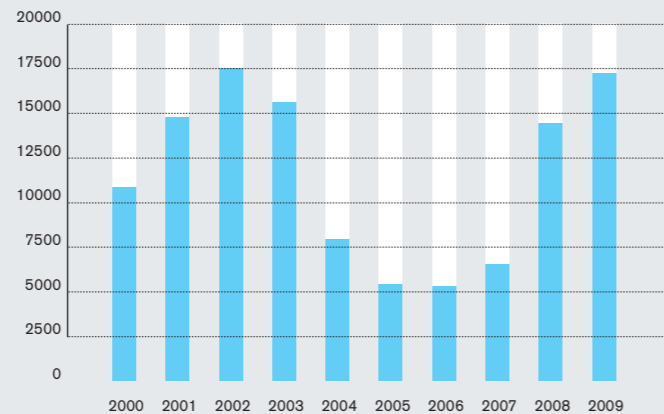
Asylsøkere til Norge i 2009 etter nasjonalitet

AFRIKA	Antall	AMERIKA	Antall	EUROPA	Antall
Eritrea	2 667	Colombia	19	Russland	867
Somalia	1 901	Honduras	4	Kosovo	291
Etiopia	706	Canada	3	Serbia	115
Nigeria	582	Ecudaor	3	Tyrkia	82
Sudan	251	USA	2	Aserbajdsjan	60
Algerie	161	Venezuela	2	Georgia	47
DR Kongo	107	Bolivia	2	Armenia	30
Libya	84	Jamaica	1	Ungarn	29
Guinea	75	Mexico	1	Albania	29
Marokko	72	Nicaragua	1	Ukraina	27
Gambia	69	Cuba	1	Makedonia	25
Ghana	54	Chile	1	Kroatia	15
Mauritania	45	Totalt for amerika	40	Bulgaria	13
Zimbabwe	36			Bosnia - Hercegovina	12
Liberia	35	ASIA	Antall	Moldova	10
Kamerun	34	Afghanistan	3 871	Hviterussland	10
Uganda	32	Irak	1 214	Tsjekkia	9
Senegal	31	Iran	574	Romania	6
Tunisia	31	Syria	278	Tyskland	5
Elfenbeinskysten	29	Sri Lanka	212	Polen	4
Egypt	29	Usbekistan	145	Litauen	4
Sierra-Leone	20	Pakistan	139	Italia	4
Angola	19	Jemen	113	Montenegro	2
Burundi	19	Nepal	112	Nederland	2
Burkina Faso	13	Kina	71	Danmark	2
Niger	13	Libanon	43	Kypros	1
Guinea Bissau	10	India	36	Slovakia	1
Kenya	9	Myanmar	31	Spania	1
Rwanda	8	Jordan	29	Storbritannia	1
Tchad	7	Kasakhstan	29	Sverige	1
Benin	6	Tadsjikistan	26	Frankrike	1
Mali	5	Kirgisistan	23	Totalt for europa	1 706
Togo	4	Bangladesh	20		
Sentralafrikanske-Republikk	3	Israel	13	OCEANIA	Antall
Kongo-Brazzaville	3	Bhutan	10	Australia	1
Gabon	3	Vietnam	9		
Ekvatorial-Guinea	2	Kuwait	6	Statsløse	1280
Tanzania	2	Turkmenistan	5		
Sør-Afrika	1	Sør-Korea	4	Asylsøkere i alt	17 226
Malawi	1	Nord-Korea	2		
Vest-Sahara	1	Saudi-Arabia	1		
Totalt for afrika	7 180	Indonesia	1		
		Mongolia	1		
		Malaysia	1		
		Totalt for asia	7 019		

Kilde: Utlendingsdirektoratet (UDI)

Asylsøkere til Norge, 2000-2009

År	Antall asylsøkere
2000	10 843
2001	14 782
2002	17 480
2003	15 613
2004	7950
2005	5402
2006	5320
2007	6528
2008	14 431
2009	17 226

Kilde: Utlendingsdirektoratet (UDI)

Asylvedtak i Norge i 2009 ¹⁾

Asyl ²⁾	1753
Annen beskyttelse ³⁾	1632
Opphold av humanitære grunner ⁴⁾	1088
15-mnd regelen ⁵⁾	2
Enslige midreårige begrenset	33
Avslag	6196
Dublin ⁶⁾	3965
Avslag annen grunn ⁷⁾	90
Trukket/henlagt	927
Totalt	15 686

¹⁾ Personer som har søkt fra utlandet og overføringsflyktninger er holdt utenfor statistikken.

²⁾ Personer som har fått oppholdstillatelse i henhold til kriteriene i FNs flyktningkonvensjon.

³⁾ Personer som i følge norske myndigheter ikke tilfredsstiller kravene til å få asyl, men som likevel har fått oppholdstillatelse av beskyttelsesgrunner.

⁴⁾ Personer som har fått oppholdstillatelse på grunn av sterke menneskelige hensyn og/eller på grunn av en særlig tilknytning til Norge.

⁵⁾ Personer som får oppholdstillatelse fordi behandlingen av asylsøknaden har tatt mer enn 15 måneder.

⁶⁾ Personer som har fått avslag på grunnlag av Dublinkonvensjonen. Det vil si at de enten har søkt asyl i et annet land som er medlem av Dublinkonvensjonen eller at de har kommet til Norge på visum gitt av et av landene som er med i Schengensamarbeidet. Søknad om asyl vil i disse tilfellene ikke bli realitetsbehandlet i Norge, men i stedet bli behandlet av et av de andre Dublinlandene.

⁷⁾ Personer som har opphold i trygt tredjeland eller avslag pga. Nordisk passkontrolloverenskomst. Ikke realitetsbehandlet i Norge

Kilde: Utlendingsdirektoratet (UDI)

Overføringsflyktninger til Norge i 2009

Statsborgerskap	Antall innvilget	Antall ankomster
Afghanistan	192	175
Bhutan	154	300
DR Kongo	37	37
Eritrea	190	121
Etiopia	20	80
India	1	1
Irak	58	65
Iran	2	2
Jordan	6	6
Kambodsja	-	7
Kina	1	6
Mongolia	2	2
Myanmar / Burma	154	326

Statsborgerskap	Antall innvilget	Antall ankomster
Pakistan	1	1
Rwanda	5	5
Somalia	57	9
Sri Lanka	-	9
Sudan	8	8
Thailand	-	2
Vietnam	2	2
Statsløse	222	225
Totalt	1112	1389

Tallet på ankomster inkluderer personer som har fått innvilget opphold før 2009. Derfor er det ikke direkte sammenheng mellom tall for innvilgelser og ankomster.

Kilde: Utlendingsdirektoratet (UDI)

OM STATISTIKKENE

Flyktningregnskapets tall på flyktninger som har krysset landegrense baserer seg på statistikk fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger i Midtøsten (UNRWA). Fram til og med 2007-utgaven av Flyktningregnskapet var tallene imidlertid basert på statistikk fra U.S. Committee for Refugees and Immigrants (USCRI). Statistikken fra og med 2008-utgaven av Flyktningregnskapet er derfor ikke direkte sammenlignbar med statistikken i de foregående utgavene.

I årets utgave av Flyktningregnskapet er også asylsøkere som ennå ikke har fått endelig vedtak på sin asylsøknad inkludert i flyktningtallene, etter anbefaling fra UNHCR. Årsaken er at for enkelte asylsøkere er det et stort antall personer registrert som asylsøkere, som i andre land ville vært regnet som en del av flyktningbefolkningen. Et eksempel er Sør-Afrika, som har over 300 000 asylsøkere som venter på å få søknaden behandlet.

Dette medfører imidlertid at totaltallet for antall flyktninger inneholder enkelte asylsøkere som vil få avslag på asylsøknaden, og dermed falle ut av statistikken på et senere tidspunkt. På grunn av beslutningen fra UNHCR om å inkludere asylsøkere i flyktningtallene, er ikke tallene for 2008 og 2009 direkte sammenlignbare. Asylsøkere som venter på vedtak utgjorde 983 420 ved utgangen av 2009.

Manglende tilgang til informasjon kan forklare de lave flyktningtallene UNHCR oppgir for enkelte land. Et eksempel på dette er Nord-Korea hvor tallet er langt lavere enn det andre kilder opererer med, blant annet fordi UNHCR nektes tilgang til nordkoreanske flyktninger i Kina.

Tall på internt fordrevne kommer fra Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), som er Flyktninghjelpens senter for kartlegging og rapportering om situasjonen til internt fordrevne. Tallene omfatter fordrivelse på grunn av væpnet konflikt, generalisert vold og brudd på menneskerettighetene. Fordrivelse på grunn av naturkatastrofer er ikke inkludert. Utfordringer ved denne statistikken er blant annet at det kan være vanskelig å få tilgang til områdene hvor internt fordrevne oppholder seg, samt utfordringer knyttet til den formelle registreringen. I mange tilfeller har myndighetene i landet også en egeninteresse av å holde informasjon om internt fordrevne skjult.

Det finnes ingen internasjonal organisasjon som har som mandat til å registrere internt fordrevne, på samme måte som FNs høykommissær for flyktninger har i forhold til flyktninger som har krysset en landegrense. IDMC baserer seg derfor på sekundærkilder og myndighetenes egne tall. Ofte vil det være ulike anslag fra ulike kilder, og i disse tilfellene blir høyeste og lavest anslag oppgitt. I mange tilfeller er anslaget oppgitt som et minimumstall. For noen land er situasjonen så uklar at IDMC ikke er i stand til å anslå antallet internt fordrevne. I disse tilfellene vil det stå 'ukjent antall'. Det er viktig å være klar over at for flere av disse landene er det sannsynligvis et betydelig antall internt fordrevne. Det anbefales å lese de respektive landprofilene for utdypende informasjon. Utfyllende informasjon er også tilgjengelig på IDMCs webside www.internal-displacement.org.

Statistikken fra UNHCR er basert på de mest oppdaterte tall per 2. juni 2010.

BESKYTTELSE AV FLYKTNINGER OG INTERNT FORDREVNE

Flyktningretten, menneskerettighetene og internasjonal humanitær rett består i stor grad av internasjonalt, juridisk bindende regelverk. De består av både globale og regionale bestemmelser. I tillegg er stater også bundet av internasjonal sedvanerett, som gjør at stater er forpliktet til å følge regler som i utgangspunktet ikke var juridisk bindende, men som gjennom statspraksis over lang tid har antatt bindende form.

FOLKERETTLIGE REGESETT

Flyktningrettslige instrumenter, menneskerettighetsinstrumenter og de internasjonale humanitære instrumenter sier noe om hvem som er å anse som flyktning og hvem som ellers har rett til internasjonal beskyttelse - hva slags beskyttelse som skal gis, og byrdefordeling mellom landene. Den primære beskyttelsen er i utgangspunktet ment å skulle gis i ens eget hjemland gjennom menneskerettighetene. Denne beskyttelsen er imidlertid fremdeles fraværende i store deler av verden i dag. Det sentrale i flyktningretten er derfor at personer som

ikke kan få beskyttelse i sitt eget hjemland, kan søke om å få internasjonal beskyttelse. Flyktningkonvensjonen av 1951 er det viktigste beskyttelsesinstrumentet. Kunnskap om menneskerettighetskonvensjonene er viktig blant annet for å kunne tolke flyktningkonvensjonen i tillegg til at det gir et eget vern mot tilbakesendelse til steder man frykter alvorlige overgrep.

Menneskerettighetsinstrumentene utgjør den primære beskyttelsen for internt fordrevne. Disse vil ikke kunne påberope seg vernet etter flyktningkonvensjonen da denne bare gjelder de som har krysset en internasjonalt anerkjent grense. FNs retningslinjer for internt fordrevne (av 1998) er en samling prinsipper hentet fra forskjellige menneskerettighetsinstrumenter, internasjonal humanitær rett, flyktningretten og internasjonal sedvanerett som hver for seg er bindende. Retningslinjene fastsetter både de internt fordrevnes rettigheter, samt myndigheters og opprørstyrkers plikter i alle fluktens faser.

Konvensjonene om sivile og politiske rettigheter og om sosiale, økonomiske og kulturelle rettigheter av 1966 samt de fire Genève-konvensjonene om beskyttelse av personer og gjenstander i krig. Retningslinjene er gruppert i fire hovedtema: ikke-diskriminering, bevegelsesfrihet, fysisk sikkerhet og humanitær assistanse.

■ <http://www.ohchr.org/english/issues/idp/standards.htm>

Menneskerettighetserklæringen av 1948 Inneholder fundamentale menneskerettigheter. Fra å være en ikke-juridisk bindende erklæring i 1948, er det i dag ingen som vil bestride at mange av disse menneskerettighetsprinsippene er juridisk bindende sedvanerett. De er nedfelt i en rekke menneskerettighetsinstrumenter og i nasjonal lovgivning og grunnlover i mange land. Sentralt i Menneskerettighetserklæringen står artikkel 14 som omfatter retten til å søke asyl ("Enhver har rett til i andre land å søke og ta imot asyl mot forfølgelse.").

■ <http://www.unhchr.ch/udhr/lang/eng.htm>

FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter av 1966 (SP) Konvensjonen omhandler viktige sivile og politiske rettigheter, som forbud mot vilkårlig frihetsberøvelse, forbud mot tortur, ytringsfrihet, religionsfrihet og organisasjonsfrihet.

■ http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ccpr.htm

FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter av 1966 (ØSK) Konvensjonen omhandler tema som arbeid, sosial sikkerhet, familie, levestandard inkludert mat, klær og husvære, helse og utdanning. Dette er rettigheter som i større grad enn de sivile og politiske rettighetene er avhengige av økonomiske ressurser for å kunne sikres.

■ http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ceschr.htm

Torturkonvensjonen av 1984 definerer hva som er tortur, og har som mål å hindre at mennesker blir utsatt for tortur eller sendt tilbake til land der de står i fare for å bli utsatt for tortur. Konvensjonen inneholder oppfølgingsmekanismer både i form av straffe- og utleveringsmekanismer. Det er også etablert en egen komité som enkeltpersoner kan sende klager til.

■ http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/h_cat39.htm

Den internasjonale straffedomstolen (ICC) er en permanent internasjonal domstol som kan straffeforfølge enkeltindivider for alvorlige internasjonale forbrytelser: folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser. Domstolen er den første faste institusjonen i sitt slag, og representerer et viktig framskritt for menneskerettighetene og internasjonal humanitær rett. Domstolen startet sin virksomhet i 2003. Den er lokalisert i Haag i Nederland, men kan gjennomføre rettsaker andre steder for å komme nærmere samfunnet som er blitt rammet av overgrepene.

■ <http://www.icc-cpi.int>

REGIONALE REGELVERK

Regionale systemer har vokst fram under tankegangen om at det ofte er lettere å finne en felles forståelse av problemene innen en region enn på verdensbasis. Instrumenter framforhandlet innen disse regionale systemene er i utgangspunktet bare bindende for denne regionen.

Afrika

African (Banjul) Charter on Human and Peoples' Rights

Konvensjonen omhandler viktige sivile og politiske rettigheter slik som forbud mot vilkårlig frihetsberøvelse, forbud mot tortur, ytringsfrihet, religionsfrihet og organisasjonsfrihet. I motsetning til andre menneskerettighetskonvensjoner, som er individfokuset, inneholder denne også referanser til folk/gruppers rettigheter.

■ <http://www.africa-union.org/root/au/Documents/Treaties/Text/Banjul%20Charter.pdf>

Den afrikanske menneskerettighetsdomstolen (African Court of Justice) Den afrikanske union har også et eget domstolsapparat. Dette er imidlertid så nytt og uprøvd at det er vanskelig å si noe om effektiviteten.

■ http://www.africa-union.org/root/au/organs/Court_of_Justice_en.htm

OAU-konvensjonen av 1969 Inneholder en utvidet flyktningdefinisjon som både viser til og supplerer 1951-konvensjonen. Ifølge denne er en flyktning en person som er utsatt for individuell forfølgelse eller generell vold, krig, borgerkrig, intern uro og liknende.

■ http://www.achpr.org/english/_info/refugee_en.html

I oktober 2009 gikk landene i Den afrikanske union (AU) sammen om en ny konvensjon for internt fordrevne. Konvensjonen er den første i sitt slag og representerer et stort skritt mot sterkere beskyttelse av internt fordrevne. 15 AU-land må ratifisere konvensjonen før den kan tre i kraft.

■ <http://www.africa-union.org/root/au/Conferences/2009/october/pa/summit/AU-IDP%20Convention%20-%20Assembly%20-%20Final%20-%202010.23%20pm%2023%20Oct.doc>

Latin-Amerika

American Convention on Human Rights (Pact of San Jose, Costa Rica)

Konvensjonen omhandler viktige sivile og politiske rettigheter, som forbud mot vilkårlig frihetsberøvelse, forbud mot tortur, ytringsfrihet, religionsfrihet og organisasjonsfrihet.

■ <http://www.oas.org/juridico/english/treaties/b-32.html>

The Inter-American Court of Human Rights Denne regionale domstolen har en lang og solid tradisjon og har vært en viktig institusjon i det amerikanske rettssystemet.

■ <http://www.corteidh.or.cr/>

Cartagena-erklæringen av 1984 En samling prinsipper som i utgangspunktet ikke er juridisk bindende, men som etter hvert har blitt inkludert i en rekke nasjonale lovgivninger. Den inneholder blant annet en utvidet definisjon av flyktningbegrepet på samme måte som den afrikanske konvensjonen.

■ <http://www.asylumlaw.org/docs/international/CentralAmerica.PDF>

Europa

I Europa er det for tiden to aktører som arbeider med menneskerettighets- og flyktningspørsmål. Den ene er Europarådet og den andre er EU.

• EUROPARÅDET

Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen av 1950 Inneholder fundamentale menneskerettighetsprinsipper.

Noen av dem er ufravikelige, som forbud mot tortur, forbudet mot slaveri, forbud mot lovers tilbakevirkende kraft. Konvensjonen etablerer også menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg, hvis avgjørelser er av fundamental betydning for eksempel når det gjelder vurdering av om retur av asylsøkere er trygt.

■ <http://www.hri.org/docs/ECHR50.html>

GBLALE REGELVERK

Flyktningkonvensjonen av 1951 Inneholder bestemmelser om hvem som er å anse som flyktning, om beskyttelse mot retur og om hvilke rettigheter en flyktning har.

En flyktning er en person som med rette frykter for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller tilhørighet til en bestemt sosial gruppe. Det er et vilkår at hun/han befinner seg utenfor sitt hjemland, det vil si har krysset en internasjonal grense. Grunnsteinen i all flyktningbeskyttelse er også nedfelt i Flyktningkonvensjonen: non-refoulement-prinsippet (artikkel 33). Dette prinsippet innebærer at ingen må sendes tilbake til et område der liv og sikkerhet er i fare.

1951-konvensjonens anvendelsesområde ble utvidet gjennom 1967-protokollen, som opphevet begrensninger med hensyn til tid og rom.

■ <http://www.unhcr.org>

FNs retningslinjer for internt fordrevne (UN Guiding Principles on Internal Displacement), fra 1998, er en samling av de viktigste rettighetene til internt fordrevne. Prinsippene – eller rettighetene – er hentet fra internasjonal sedvanerett og forskjellige juridiske instrumenter i internasjonal rett, deriblant Verdenserklæringen om menneskerettighetene av 1948,

Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg Domstolens oppgave er å sikre at de forpliktelsene statene har påtatt seg ifølge Menneskerettighetskonvensjonen, blir overholdt.

■ <http://www.echr.coe.int/>

• EU

Felles europeisk asylsystem 1. mai 2004 etablerte EU et Felles europeisk asylsystem (Common European Asylum System – CEAS). Bortsett fra Dublin-forordningen og Eurodac-forordningen er ikke disse instrumentene bindende for Norge.

■ http://europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/asylum/doc_asylum_intro_en.htm

De mest sentrale instrumentene er:

■ **STATUSDIREKTIVET:** Inneholder bestemmelser om hvem som er å anse som flyktning etter 1951-konvensjonen, og hvem som ellers trenger internasjonal beskyttelse ("subsidiary protection"). Bestemmelsene inkluderer hva dette medfører av rettigheter.

■ **DUBLIN-FORORDNINGEN:** Bestemmer hvilket land som skal være ansvarlig for behandlingen av en asylsøknad. Også Norge er med i dette samarbeidet gjennom en særavtale med EU.

■ **EURODAC-FORORDNINGEN:** Inneholder bestemmelser om fingeravtryksregister som gjør Dublin-samarbeidet praktisk gjennomførbart. Norge er med i dette samarbeidet.

■ **DIREKTIV OM MIDLERTIDIG BESKYTTELSE:** Gir regler om midlertidig beskyttelse i masseflyktsituasjoner.

■ **DIREKTIV OM MOTTAK AV ASYLSØKERE:** Inneholder krav til minimumsstandarder for innkvartering, skolegang, arbeid, osv. for asylsøkere.

■ **PROSEDYREDIREKTIVET:** Fellesregler for asylprosedyrer.

■ **RETURDIREKTIVET:** Inneholder krav til felles minstestandarder for retur av avviste asylsøkere. Vedtatt i 2008, trer i kraft i 2011.

Asia

For Asia finnes ingen regionale organisasjoner eller konvensjoner som tilsvarer de som er nevnt under Afrika, Amerika og Europa.

NASJONAL LOVGIVNING

1. januar 2010 trådte Utlendingsloven av 2008 i kraft. I henhold til den nye loven vil flere av de som får innvilget beskyttelse få status som flyktninger. Loven styrker barns rett til å bli hørt. På den andre siden innføres strengere regler for blant annet familieinnvandring. Med den nye loven endres enkelte begreper, blant annet erstattes ordet asyl med beskyttelse. Dette for å gjenspeile det internasjonale begrepet «protection» i flyktningretten

■ <http://www.lovdatabasen.no/all/hl-20080515-035.html> (2008)

Menneskerettighetsloven av 1999 Loven har innarbeidet tre menneskerettighetskonvensjoner: Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen av 1950 og de to FN-konvensjonene av 1966. I tillegg ble FNs barnekonvensjon innarbeidet i juni 2003. I tilfelle konflikt med annen norsk lovgivning skal disse konvensjonsbestemmelsene ha forrang.

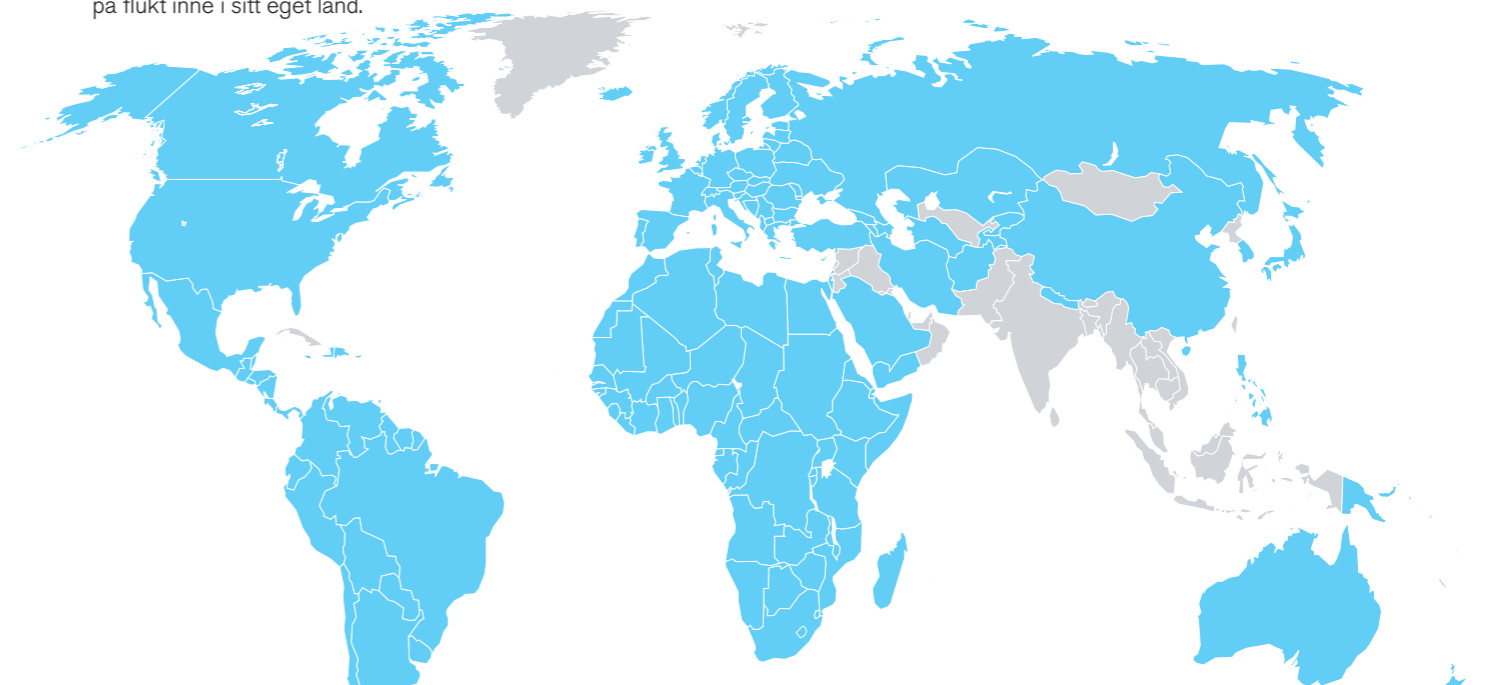
■ <http://www.stortinget.no/inno/199899-051-012.html>

LAND SOM ER TILSLUTTET FNs FLYKTNINGKONVENSJON

FNs flyktningkonvensjon fra 1951 og tilleggsprotokollen til konvensjonen fra 1967 er de viktigste internasjonale instrumenter for beskyttelse av flyktninger. Land som har sluttet seg til konvensjonen og protokollen, er forpliktet til å følge internasjonale regler for behandling av flyktninger. Konvensjonen og protokollen gjelder bare mennesker som har flyktet fra et land til et annet og gir dermed ikke regler for beskyttelse av internt fordrevne – mennesker på flukt inne i sitt eget land.

Nedenfor er en oversikt over landene som har ratifisert 1951-konvensjonen og protokollen fra 1967. Land merket med (K) har bare ratifisert konvensjonen, mens land merket med (P) bare har ratifisert protokollen.

Kilde: UNHCR

Afghanistan	Den dominikanske republikk	Hellas	Liechtenstein	Peru	Swaziland
Albania	Den sentralafrikanske republikk	Honduras	Litauen	Polen	Sør-Afrika
Algerie	Djibouti	Hviterussland	Luxembourg	Portugal	Sør-Korea
Angola	Dominica	Iran	Madagaskar (K)	Romania	Tadsjikistan
Antigua og Barbuda	Ecuador	Irland	Makedonia	Russland	Tanzania
Argentina	Egypt	Island	Malawi	Rwanda	Togo
Armenia	Ekvatorial-Guinea	Israel	Mali	Saint Kitts og Nevis (K)	Trinidad og Tobago
Aserbajdsjan	Elfenbenskysten	Italia	Malta	Saint Vincent og Grenadinene	Tsjad
Australia	El Salvador	Jamaica	Marokko	Salomonøyene	Tsjekkia
Bahamas	Estland	Japan	Mauritania	Samoa	Tunisia
Belgia	Etiopia	Jemen	Mexico	São Tomé og Príncipe	Turkmenistan
Belize	Fiji	Kambodsja	Moldova	Senegal	Tuvalu
Benin	Filippinene	Kamerun	Monaco (K)	Serbia	Tyrkia
Bolivia	Finland	Kapp Verde (P)	Montenegro	Seychellene	Tyskland
Bosnia-Hercegovina	Frankrike	Kasakhstan	Mosambik	Sierra Leone	Uganda
Botswana	Gabon	Kenya	Namibia	Slovakia	Ukraina
Brasil	Gambia	Kirgisistan	Nederland	Slovenia	Ungarn
Bulgaria	Georgia	Kongo - Brazzaville	New Zealand	Somalia	Uruguay
Burkina Faso	Ghana	Kongo - DR	Nicaragua	Spania	USA (P)
Burundi	Guatemala	Kroatia	Niger	Storbritannia	Vatikanstaten
Canada	Guinea	Kypros	Nigeria	Sudan	Venezuela (P)
Chile	Guinea-Bissau	Latvia	Norge	Surinam	Zambia
Colombia	Haiti	Lesotho	Panama	Sveits	Zimbabwe
Costa Rica		Liberia	Papua Ny Guinea	Sverige	Øst-Timor
Danmark			Paraguay		

48-TIMERS REGELEN: 48-timers prosedyre for asylsøkere med antatt grunnløse asylsøknader. Tiltak for at asylsøkere som antas å ikke ha et reelt beskyttelsesbehov får en raskere saksbehandling, og skal være ute av landet i løpet av 72 timer. Beslutten i oktober 2003 og trådte i kraft fra 2004. Ordningen inneholder alle elementene i en ordinær asylsak.

ASYL: Asyl betyr beskyttelse. Dette er primært beskyttelse mot å bli sendt tilbake til det stedet man blir forfulgt. Hvert land definerer imidlertid selv hva som legges i begrepet. I Norge gis asyl til personer som med rette frykter forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller tilhørighet til en spesiell gruppe. Utlendinger som defineres som flyktning etter Flyktningkonvensjonen av 1951, innvilges asyl. Asyl innebærer i Norge også visse rettigheter.

ASYLINTERVJU: Asylsøkeren skal intervjues så raskt som mulig etter ankomst til landet. Under intervjuet må søkeren gjøre rede for grunnen til at hun/han søker asyl. Opplysningene som blir gitt i intervjuet danner grunnlag for asylsøknaden. Asylintervjuet utføres av en saksbehandler fra Utlendingsdirektoratet. Asylintervjuets gjennomsnittlige varighet er fire timer. Intervjuer med en varighet på seks – åtte timer er ikke uvanlig. Asylintervjuet fokuserer på spørsmål om

- asylsøkerens identitet – hvem hun/han er
- asylsøkerens familiemedlemmer
- hvorfor asylsøkeren forlot hjemlandet sitt
- hvorfor asylsøkeren er redd for å reise tilbake til hjemlandet
- reiserute – hvordan asylsøkeren kom til Norge

Asylsøkere som er omfattet av prosedyrer for "åpenbart grunnløse" saker gjennomgår et kortere og forenklet intervju. Det legges i Norge opp til at søkeren skal ha mulighet til å bli intervjuet av en av samme kjønn.

ASYLMOTTAK: Tilbud fra staten om bosted for asylsøkere mens de venter på behandling av asylsøknaden. Etter vedtak er det vanlig at søkeren blir boende enda en periode i statlige mottak før bosetting i en kommune eller utreise. Beboere i statlige mottak får hjelp til det mest nødvendige av mat og klær, og de har ulike plikter og tilbud. Mottakene holder nøktern standard og er fortrinnsvis basert på selvhushold. I de siste årene har man også opprettet såkalte «ventemottak» som er et tilbud til de som har fått endelig avslag på søknad om asyl, men som av ulike grunner ikke kan reise tilbake til sine hjemland.

ASYLSØKER: Person som på egen hånd ankommer et annet land og som normalt søker om asyl ved ankomst eller kort tid etter ankomst. Retten til å søke asyl er nedfelt i artikkel 14 av Verdenserklæringen om menneskerettighetene, som sier at "Enhver har rett til i andre land å søke og ta imot beskyttelse mot forfølgelse". Personen omtales som "asylsøker" fram til søknad om asyl er avgjort.

BESKYTTELSE: Begrep som i flyktningssammenheng henspiller på det behov og krav til så vel juridisk som fysisk beskyttelse enhver flyktning har i henhold til internasjonale konvensjoner.

BORTVISNING: Begrep som i Norge brukes når en utlending i henhold til utlendingsloven nektes adgang til landet på grensen, eller må reise ut av landet etter et kortere eller lengre opphold. Vedtak om bortvisning er ikke til hinder for senere innreise. Bortvisning i henhold til utlendingsloven foretas blant annet når en utlending kommer til landet uten gyldig pass eller visum eller når vedkommende "ikke kan sannsynliggjøre å ha eller være sikret tilstrekkelige midler til opphold i riket og til hjemreise". Bortvisning må ikke forveksles med utvisning eller uttransportering fra landet.

BOSETTING I KOMMUNE: Personer med flyktningstatus, opphold på humanitært grunnlag eller kollektiv beskyttelse, som flytter ut av statlig mottak og bosetter seg som ordinær innbygger i en kommune. Dersom søkeren er i stand til å forsørge seg selv og eventuelle familiemedlemmer, kan hun/han fritt bosette seg i en ønsket kommune, også før hun/han har fått oppholdstillatelse. Begrepet omfatter også overføringsflyktninger og andre som ikke er innom statlige mottak.

BOSETTINGSTILLATELSE: Tre år med gyldig oppholds- eller arbeidstillatelse i Norge danner normalt grunnlag for bosettingstillatelse. Tillatelsen gir rett til varig opphold og generell adgang til å ta arbeid i Norge. Den gir også utvidet vern mot bortvisning og utvisning.

DRR (DISASTER RISK REDUCTION): Katastroforebygging og risikoreduksjon har både likheter og ulikheter med klimatilpasning. DRR gjelder alle katastrofer, ikke kun klimarelaterte, og har som regel et mer umiddelbart fokus. UNISDR (UN International Strategy for Disaster Reduction) definerer DRR som det konseptuelle rammeverket av elementer som anses å ha muligheter for å minimere sårbarhet og katastroferisiko i et samfunn, for å unngå (forebygging) eller for å begrense (mitigation og beredskap) de negative effektene av katastrofer (hazards), innen den bredere kontekst av bærekraftig utvikling.

ENSLIG MINDREÅRIG: Asylsøker, flyktning eller person med opphold på humanitært grunnlag som er under 18 år, og som er uten foreldre eller andre med foreldreansvar i landet.

FLYKTNING: En flyktning er i henhold til FN's flyktningkonvensjon en person som "har flyktet fra sitt land og har en velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk overbevisning eller medlemskap i en bestemt sosial gruppe, og som ikke er i stand til eller på grunn av slik frykt ikke villig til å påberope seg sitt lands beskyttelse". Brukes også ofte om personer som har fått beskyttelse av andre grunner enn det som er lagt ned i Flyktningkonvensjonen.

FLYKTNINGKONVENSIJONEN: FN's Konvensjon om flyktnings rettstilling av 28. juli 1951 og Protokollen av 31. januar 1967.

FLYKTNINGSTATUS: I henhold til flyktningkonvensjonens artikkel 1A defineres en person som flyktning hvis hun/han har «velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk overbevisning eller medlemskap i en bestemt sosial gruppe, og som ikke er i stand til eller på grunn av slik frykt ikke villig til å påberope seg sitt lands beskyttelse». Denne definisjonen blir stort sett brukt eller referert til ordrett i de forskjellige lands regelverk for flyktninger og asylsøkere, men siden det i praksis ikke finnes noen internasjonal myndighet som kan avgjøre tolknings spørsmål, blir artikkelens innhold tolket og praktisert ulikt fra land til land. FN's høykommissær for flyktninger har imidlertid laget en håndbok, med diverse vedlegg, som blant annet inneholder retningslinjer for fortolkning. I tillegg har EU vedtatt et eget statusdirektiv, som inneholder en utdypende fortolkning av artikkel 1A som skal gjelde likt i alle medlemslandene.

FLYKTNINGSPOLITIKK: Flyktningpolitikk omfatter mål, regelverk og tiltak i arbeidet for å forebygge og løse flyktningproblemer og hjelpe flyktninger, både internasjonalt og nasjonalt. Flyktningpolitiske virkemidler er blant annet forebyggende virksomhet, nødhjelp, asyl/vern, gjenbosetting og tilbakevendings tiltak.

FNS RETNINGSLINJER FOR INTERNT FORDREVNE: Guiding Principles on Internal Displacement. Vedtatt av FN's generalforsamling i 1998. En samling og sammenstilling av prinsipper fra forskjellige konvensjoner som er relevant for internt fordrevne.

GJENBOSETTING: Overføring av flyktninger for bosetting i et annet land. Brukes som regel i forbindelse med mottak av overføringsflyktninger. Man bruker også betegnelsen «kvoteflyktning».

IASC, INTER-AGENCY STANDING COMMITTEE: Internasjonalt samarbeidsorgan for humanitær bistand bestående av FN-organisasjoner og frivillige organisasjoner. Jobber for en styrket koordinering av humanitær assistanse.

IDP: Se under internt fordrevne personer.

INNVANDRER: En innvandrer er en person som er født i utlandet og fast bosatt i Norge, med begge foreldre født i utlandet.

INNVANDRINGSPOLITIKK: Innvandringspolitikk i vid forstand omfatter målsettinger, regelverk og tiltak som gjelder for innvandring og innvandrere, det være seg flyktninginnvandring, familieinnvandring eller arbeidsinnvandring. Politikken består av følgende hoveddel: regulering og kontroll av innvandring og oppholdet til utlendingene i riket (utlendingspolitikk), tiltak rettet mot ulike grupper av innvandrere og utlendinger som oppholder seg i Norge, og tiltak for å skape gode forhold mellom innvandrere og befolkningen

ellers. Den innenlandske flyktningpolitikken er en del av innvandringspolitikken.

INTEGRERING: Inkludering av individ eller av grupper (som minoriteter) på like vilkår i samfunnet, i en organisasjon eller ulike samfunnsområder som for eksempel utdanningssystem, arbeidsliv eller boligmarked. I begrepet ligger det at det må være gjensidig tilpasning mellom gruppene i samfunnet.

INTERNT FORDREVEN PERSON (IDP, INTERNALLY DISPLACED PERSON): Internt fordrevne er personer som har blitt tvunget til å flykte fra sine hjem og bosteder på grunn av – eller for å unngå – følgene av – væpnede konflikter, situasjoner med generell voldsutøvelse eller menneskerettighetsbrudd samt naturkatastrofer, som ikke har krysset en internasjonalt anerkjent statsgrense. Blir også kalt internflyktninger, men internt fordrevne er den korrekte betegnelsen.

KLIMAKONVENSIJONEN / UNFCCC: UNFCCC står for United Nations Framework Convention on Climate Change og er FN's rammekonvensjon om klimaendringer. Den ble vedtatt under FN's konferanse om miljø og utvikling i 1992 (Rio-konferansen) og trådte i kraft i 1994. Konvensjonen la det første viktige grunnlaget for det videre internasjonale arbeidet med å motvirke klimaendringer. COP (Conference of the Parties) er konvensjonens styrende organ.

KLIMAPANELET / IPCC (INTERGOVERNMENTAL PANEL ON CLIMATE CHANGE): Internasjonalt forskerpanel som følger klimautviklingen; både menneskeskapt og naturlig. Det internasjonale klimapanelet utgir statusrapporter på området.

KLIMATILPASNING / ADAPTATION: Klimatilpasning handler om å tilpasse seg de uunngåelige klimaendringene. FN's klimapanel definerer klimatilpasning som tilpasninger eller justeringer i naturlige eller menneskelige systemer som respons på eksisterende eller forventede klimatiske stimuli eller deres effekter, som modererer skade eller utnytter muligheter. Man snakker ofte om proaktiv eller responsiv tilpasning. Et eksempel på proaktiv tilpasning er treplanting for å unngå skred og flom. Et eksempel på responsiv tilpasning er humanitær assistanse.

KOLLEKTIV BESKYTTELSE ELLER MIDLERTIDIG BESKYTTELSE: Personer i en massefluktsituasjon kan få innvilget midlertidig oppholds- eller arbeidstillatelse på kollektivt grunnlag. En slik tillatelse danner ikke grunnlag for bosettingstillatelse de første fire årene. Normalt skal alle asylsøkere få en individuell behandling av sine søknader, men midlertidig beskyttelse er en kollektiv beskyttelse som innebærer at asylsøkeren får beskyttelse på grunnlag av vedkommendes tilhørighet til en spesiell gruppe som anses som utsatt for forfølgelse. Ble innført i tilknytning til krigen i Bosnia, og har senere bare blitt brukt overfor flyktningene fra Kosovo.

KYOTOPROTOKOLLEN / KYOTOAVTALEN: Kyotoprotokollen ble vedtatt i desember 1997 i Kyoto, Japan, som en protokoll til Klimakonvensjonen. Avtalen innebærer utslippskutt for en rekke industriland (Anneks 1-land) i forhold til 1990-nivå. På Bali-konferansen (COP 13) i desember 2007 ble partene til Klimakonvensjonen enige om å begynne forhandlinger om en ny avtale (eller "agreed outcome") i og med at de nåværende Kyoto-forpliktelsene løper ut i 2012. Klimatoppmøtet i København i slutten av 2009 nådde ikke ambisjonen om å få til en juridisk bindende avtale som kan avløse Kyoto-protokollen når den utgår. Det midlertidige utkastet til avtaletekst understreker betydningen av internasjonal koordinering og samarbeid for å håndtere klimarelatert fordrivelse, migrasjon og planlagt forflytting av mennesker i tilfeller der klimaendring resulterer i at områder blir ubeboelige.

MIDLERTIDIG OPPHOLDSTILLATELSE: Praksis som i utgangspunktet ble innført i 2000 for nord-irakiske (kurdiske) asylsøkere, som norske myndigheter mente ikke hadde et reelt beskyttelsesbehov, men som ikke kunne returneres til Irak av praktiske årsaker. Den midlertidige oppholdstillatelsen er gyldig for ett år, er ikke fornybar og danner ikke grunnlag for familiegjenforening eller bosettingstillatelse.

MIGRANT: Individ som deltar i migrasjon – se migrasjon.

MIGRASJON: Betegner forflyttingen av enkeltmennesker eller grupper over landegrenser. Brukes også for forflyttinger innenfor et land. For å skille de to gruppene brukes gjerne "internasjonal migrasjon" om forflytting over landegrenser.

NGO: Non-governmental organisation – ikke-statlig organisasjon. Brukes blant annet om ideelle, frivillige organisasjoner som driver med nødhjelp, bistand, menneskerettigheter, miljøspørsmål og annet.

NON-REFOULEMENT: Folkerettslig sedvanerettsprinsipp som innebærer at ingen må sendes til et område hvor liv eller sikkerhet er i fare.

OPPHOLD PÅ HUMANITÆRT GRUNNLAG: Tillatelse som gis til en asylsøker som ikke oppfyller kravene til flyktningstatus, men som er i en flyktningliknende situasjon. Man har nå begynt å skille mellom "opphold av andre beskyttelsesgrunner" og mer rene humanitære grunner. For eksempel kan det gis der andre sterke menneskelige hensyn taler for at en person bør få bli i landet. En oppholdstillatelse på humanitært grunnlag er normalt gyldig for ett år av gangen og fornyes årlig. Etter tre år innvilges normalt en permanent oppholdstillatelse. Myndighetene vil automatisk vurdere en person opp mot denne bestemmelsen der en person får avslag på søknad om asyl.

OVERFØRINGSFLYKTNING: Person som kommer til Norge etter avtale med FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). Stortinget fastsetter en kvote for hvor mange overføringsflyktninger Norge skal ta imot, og dette bestemmes for perioder på tre år av gangen. Ved vurderingen av hvem som bør utvelges, legges det vekt på flyktningens bakgrunn, forutsetninger for integrering og om hun/han har nære slektninger i Norge. Se «Gjenbosetting».

PERMANENT OPPHOLDSTILLATELSE: Se bosettingstillatelse.

REDD: REDD står for Reduced Emissions from Deforestation and Forest Degradation in Developing Countries. FNs Klimapanel (IPCC) har anslått at avskoging bidrar til nær 20 prosent av klimagassutslippene. Innenfor klimaforhandlingene er dette et område med stor fremdrift, særlig når det gjelder finansiering. Samtidig er det store utfordringer når det gjelder eierskap og forvaltning av skog og av urfolks rettigheter.

REPATRIERING: Innebærer at en person reiser tilbake til sitt hjemland etter å ha hatt en form for tillatelse (beskyttelse). Må ikke forveksles med retur.

RETUR: Begrepet retur benyttes for eksempel når en asylsøker har fått avslag på asylsøknaden og må returnere til et transittland eller til hjemlandet. En person med avslag plikter å organisere sin egen retur til transittland eller hjemland. Norge tilbyr de som har fått avslag på søknad å kontakte Den internasjonale organisasjonen for migrasjon (IOM) som kan fasilitere eller bistå returen. I noen tilfeller tilbyr IOM vesentlig økonomisk støtte/reintegreringsstøtte. De som velger å ikke organisere sin egen reise eller å kontakte IOM, blir uttransportert av politiet. Må ikke forveksles med repatriering.

RETURSAMTALE: I henhold til Utlendingsdirektoratets retningslinjer til ansatte i mottak, skal det gjennomføres en individuell retursamtale med asylsøker etter at første gangs negative vedtak er fattet. Retursamtalen har som formål at søkeren er forberedt (han/hun er fremdeles i asylsøkerprosessen) på at søknaden kan bli avslått og at dette medfører at han/hun plikter å forlate landet. Samtalen gir også informasjon om muligheten til å ta kontakt med IOM som kan støtte/organisere returen til hjemlandet.

STATSLØSE: Personer som av ulike grunner ikke har, eller har blitt fratatt sitt statsborgerskap.

TILBAKEVENDING: Innebærer at en flyktning eller en internt fordrevet person reiser tilbake til sitt hjemland eller hjemsted. Se "Repatriering".

TILBAKEVENDINGSSTØTTE: Alle personer som har blitt innvilget oppholdstillatelse i Norge, men som likevel ønsker å vende tilbake til hjemlandet på permanent basis, har rett til en tilbakevendingsstøtte på 15 000 kroner. Man har ikke krav på støtten under behandlingen av søknaden eller dersom man har fått avslag på den. I tillegg til tilbakevendingsstøtten dekker norske myndigheter også flyutgiftene til hjemreisen. Disse utgiftene dekkes også dersom man har fått avslag på søknaden og selv ikke har penger til reisen. Hvis asylsøkeren er tvunget til å komme tilbake til Norge på grunn av fare for overgrep i hjemlandet, må vedkommende ikke betale tilbake tilbakevendingsstøtten. Tilbakevendingsstøtten gjelder kun dersom man kommer til Norge som flyktning med et reelt beskyttelsesbehov.

TRANSITTMOTTAK: Midlertidig bosted for asylsøkere inntil de er intervjuet av myndighetene og har gjennomgått helsesjekk.

UTSLIPPSKUTT / MITIGATION: Utslippskutt eller utslippsreduksjon innebærer å redusere utslipp av klimagasser, men også bevaring og planting av skog (se REDD). FNs klimapanel definerer utslippskutt som teknologisk forandring og erstatning som reduserer ressurstilførsel og utslipp per produksjonsenhet.

UTTRANSPORTERING: Utlendinger som ikke har opphold i Norge, plikter å forlate landet frivillig. Dersom utlendingen nekter å forlate Norge frivillig, kan politiet føre vedkommende ut av landet. Utlendingen har plikt til å dekke utgiftene til sin egen uttransportering. I praksis er det likevel slik at staten dekker de aller fleste utgiftene ved uttransportering fra Norge. Dersom utlendingen kommer tilbake til Norge igjen, vil vedkommende ha gjeld til staten.

UTVISNING: Vedtak som innebærer at en utlending må reise ut av landet og bare unntaksvis kan komme tilbake, eller bare kan komme tilbake etter et visst tidsrom.

FLYKTNINGHJELPEN UTE I VERDEN

NEW YORK

Flyktninghjelpens representasjon i New York ble etablert i 2008 for å styrke den globale talsmannsvirkosomheten på vegne av flyktninger og internt fordrevne personer. Dette gir Flyktninghjelpen mulighet til å løfte aktuelle talsmannssaker overfor FN og Sikkerhetsrådet.

BRUSSEL

Flyktninghjelpen etablerte et eget kontor, NRC Europe, i Brussel i 2005. Målsetningen var å komme nærmere EU, som er en dominerende aktør innen både humanitært arbeid og utviklingshjelp. EU er blant annet den største giveren innen humanitær assistanse i verden, og organisasjonen er involvert i de politiske prosessene knyttet til mange av verdens humanitære kriser og glemte konflikter. Siden 2005 har Flyktninghjelpen arbeidet målrettet med både talsmannsarbeid i forhold til EUs institusjoner og nettverk som er basert i Brussel og med å øke Flyktninghjelpens prosjektfinansiering fra EU.

GENEVE

Siden 1994 har Flyktninghjelpens kontor i Genève deltatt aktivt i prosessene som former det internasjonale samfunns humanitære politikk. På oppdrag fra FN etablerte Flyktninghjelpen i 1998 Internal Monitoring Displacement Centre (IDMC) i Genève for å overvåke situasjonen for verdens internt fordrevne (www.internal-displacement.org). I dag er vi ledende på området, med en kontinuerlig oppdatert database med informasjon og analyse av situasjonen for internt fordrevne i over 50 land. IDMC driver også opplæring i beskyttelse av internt fordrevne for FN, nasjonale myndigheter og andre humanitære aktører som arbeider med internt fordrevne i felt.

COLOMBIA

Tilbyr informasjon, rådgivning og juridisk assistanse til internt fordrevne samarbeid i med universiteter. Gir utdanning til barn og unge som har falt ut av utdanningssystemet samt lese-/skriveopplæring for voksne. Jobber for å påvirke myndighetenes politikk overfor de internt fordrevne og samarbeider med lokale frivillige organisasjoner, ombudsmannen, justisvesenet og utdanningsmyndighetene i landet. Driver programmer for colombianske flyktninger som har tatt seg over grensene til Panama, Ecuador og Venezuela, med fokus på beskyttelse, kapasitetsbygging og utdanning.

LIBERIA

Tilbyr et komprimert studieprogram for barn fra 10 til 17 år der de fullfører grunnskolen i løpet av tre år. Programmet gir også skrive- og leseopplæring til voksne i tillegg til pedagogisk opplæring av lærere og undervisningspersonell. Årskurset "Youth Education Pack" gir yrkesopplæring, lese- og skriveopplæring og støtte til sosial kompetansebygging for arbeidsledig ungdom fra 14 til 25 år. Seks sentre er opprettet med omtrent 450 elever. Flyktninghjelpen tilrettelegger for direkte forhandlinger i landspørsmål og tilbyr kurs for tradisjonelle og nasjonale myndigheter om lovgivning knyttet til land. Flyktninghjelpen driver også et prosjekt for ofre for kjønnsbasert vold. Målet for prosjektet er å styrke mekanismer for forebygging og støtte til ofre for kjønnsbasert vold og å sikre tilgang til rettsapparatet.

ELFENBENSKYSTEN

I samarbeid med nasjonale myndigheter driver Flyktninghjelpen et ett-årig utdanningsprogram, som gir barn som har gått glipp av skolegang en mulighet til å komme tilbake til det offisielle skolesystemet. Rehabiliterer skolebygg. I områder som ikke har mottatt støtte fra nasjonale myndigheter jobber Flyktninghjelpen med sivilsamfunnet for å styrke den uoffisielle utdanningen og å få disse skolene registrert på det offisielle skolekartet. Utsteder offisielle identitetspapirer og driver talsmannsarbeid for å forbedre nasjonale rettigheter knyttet til landrettigheter. Tilbyr informasjon, rådgivning og juridisk hjelp, med hovedfokus på problemer knyttet til landrettigheter ved retur.

SUDAN

Prosjekter i Aweil, Warrap, Juba og Yei i Sør-Sudan inkluderer utdanning, skolebygg og informasjon, rådgivning og juridisk hjelp. Gir komprimert grunnutdanning til ungdom med mangelfull skolegang på grunn av krig, kombinerte med grunnleggende yrkesopplæring.

DR KONGO

Driver fem flyktningleire med rundt 20 000 interntflyktninger i Nord-Kivu i samarbeid med UNHCR. Kurser internt fordrevne lærere og tilbyr intensivkurs til barn mellom 10 og 13 år for at de skal kunne reintegreres i det formelle skolesystemet etter å ha vært på flukt. Driver "Youth Education Pack", et årskurs som gir ungdom i alderen 14-22 år muligheten til å lære seg et yrke og starte egen bedrift. Bygger og utstyrer skoler. Bidrar til å forbedre returprosessen ved å gi informasjon, rådgivning og juridisk hjelp til internt fordrevne og returnerte flyktninger samt å informere lokale myndigheter om internt fordrevnes rettigheter. Flyktninghjelpen har også et spesielt fokus på å bidra til å løse konflikter knyttet til tilgang til land. Deler ut nødhjelpsartikler og matrasjoner i samarbeid med henholdsvis Unicef og FNs matvareprogram. Samarbeider tett med FNs "cluster" system som har som mål å koordinere hjelpearbeidet i DR Kongo.

BURUNDI

Driver tre flyktningleire i samarbeid med UNHCR for nærmere 20 000 flyktninger fra DR Kongo. Er ansvarlig for bygging og reparasjon av skoler og hus samt distribusjon av mat, nødhjelpsartikler og ved til matlagning i leirene. Kurser internt fordrevne lærere og tilbyr intensivkurs til barn mellom 9 og 14 år for at de skal kunne reintegreres i det formelle skolesystemet etter å ha vært på flukt. Driver programmet "Youth Education Pack", et årskurs som gir ungdom muligheten til å lære seg et yrke og starte egen bedrift. Tilbyr informasjon, rådgivning og juridisk hjelp til flyktninger fra andre land, internt fordrevne og flyktninger som har returnert til Burundi. Fokuserer blant annet på landspørsmål, familierett og konfliktløsning.

UGANDA

Deler ut mat til spesielt sårbare individer i nord samt mat og nødhjelpsartikler til returnerte i sørvest. Utstrakt matutdeling erstattes gradvis av matsikkerhetsprosjekter med bl.a. inntektsbringende aktiviteter. Gir opplæring til lærere i samarbeid med lærerskoler og driver "Youth Education Pack"-sentre med alfabetisering, samfunnskunnskap og grunnleggende yrkesopplæring for ungdom og voksne som er i en særlig sårbar situasjon, med spesielt fokus på kvinner. 20 prosent av ungdommene har vært medlemmer av væpnede grupper. Rehabiliterer og bygger klasserom. Tilbyr informasjon, rådgivning og juridisk hjelp til internt fordrevne og flyktninger med fokus på returspørsmål. Bistår med forsvarlig stenging av flyktningleire og tilrettelegging for retur.

NORGE

Flyktninghjelpens hovedkontor ligger i Norge. Hovedkontoret gir informasjon om verdens flyktningsituasjon til lokalmiljø, deriblant skoler, organisasjoner og bedrifter. Er talsmann for asylsøkere, flyktninger og internt fordrevne og premissleverandør i forhold til norsk asyl- og flyktningspolitikk.

GEORGIA

Gir informasjon, rådgivning og juridisk hjelp til internt fordrevne og returnerte med fokus på eiendomsrett, pensjon, rett til offentlige tjenester og identitetspapirer. Bygger hus for internt fordrevne og rehabiliterer kollektivsentre i selve Georgia. Rehabiliterer hus og skoler ødelagt i krigen i Abkhazia. Driver ettermiddagsklasser for internt fordrevne skolebarn og opplæring av lærere i bruk av nye undervisningsmetoder. Gir yrkesopplæring og ferdighetstrening til ungdom.

LIBANON

Flyktninghjelpen har reparert over 3000 hus i Sør-Libanon og reparerer og gjenoppbygger hus i området rundt Nahr al-Bared leiren som ble ødelagt i konflikten mellom myndighetene og Fatah al-Islam i 2007. Landprogrammet oppgraderer hjem i uregistrerte palestinske leire i andre deler av landet. Flyktninghjelpen tilbyr undervisning, yrkesopplæring og veiledning til irakisk flyktningungdom og har engasjert palestinsk og libanesiske ungdom i prosjekter relatert til oppgradering av forholdene i leirene. I samarbeid med UNRWA kurser også Flyktninghjelpen lærere i UNRWAs skoler. I 2009 har Flyktninghjelpen kartlagt og tilrettelagt for å sette opp informasjon, rådgivning og juridisk hjelp samt leirdrift i Libanon.

DET PALESTINSKE OMRÅDET

Flyktninghjelpen startet i 2009 et juridisk bistandsprogram for palestinerne som står i fare for eller har blitt fordrevet fra sine hjem på Vestbredden og i Øst-Jerusalem. Prosjektet har som formål å styrke tilgang og kvalitet på gratis juridisk bistand til denne gruppen, for å hindre ytterligere fordriving av palestinerne. Dette prosjektet har så langt hindret fordriving av 5086 personer. I kjølvannet av krigen i Gaza i desember 2008/januar 2009 ble det etablert et prosjekt som tilbyr juridisk assistanse for gjenoppbygging og reparasjon av husly. Flyktninghjelpen er også leder «Shelter Cluster», et sektortiltak for koordinering av bygg og rekonstruksjon.

AFGHANISTAN

Vinterisolering av telt i midlertidig transittleir i Sari Pul og bygger permanent husly i Herat og Jalalabad. Gir informasjon, rådgivning og juridisk hjelp til returnerte flyktninger og internt fordrevne, blant annet knyttet til eiendomsrett og tilgang til identitetsdokumenter. Driver opplæringsprogram for lærere med spesiell vekt på konfliktløsning og fred. Tilbyr husly for særlig sårbare familier blant returnerte familier.

PAKISTAN

Gir informasjon, rådgivning og juridisk hjelp med fokus på retur og integrasjon, og på assistert frivillige returinitiativ. Distribusjon av 7000 nødhjelpsartikler til internt fordrevne i Mardan-distriktet. Delte ut over 2000 skyggenett til internt fordrevne i midlertidige leire, da temperaturen steg mot 50 grader i løpet av sommeren 2009.

NEPAL

Flyktninghjelpen faset ut av Nepal i første halvår av 2009, og ga fram til da informasjon, rådgivning og juridisk assistanse i 15 distrikter i områdene rundt Kathmandu, Nepalgunj og Biratnagar. Målgruppen var internt fordrevne og returnerte til hjemområdene. Programmet omfattet også flere talsmannstiltak, blant annet i samarbeid med UNHCR og OCHA, som rettet seg mot myndighetene, for at disse skulle godkjenne nye retningslinjer for støtte til internt fordrevne.

MYANMAR

Gjenoppbygger hus og skoler i områder som ble hardt rammet av sykklonen Nargis i 2008. Skolene og husene oppføres etter prinsipper som gjør at de vil kunne stå imot og fungere som tilfluktsrom for befolkningen ved fremtidige naturkatastrofer.

SOMALIA

Bygger og rehabiliterer skoler, driver utdanningsprogram samt gir midlertidig husly, bedrer sanitærforhold og distribuerer nødhjelpsartikler til internt fordrevne i South Central Somalia, Puntland og Somaliland. Samarbeider med UNHCR om å gi beskyttelse til internt fordrevne og styrke lokale organisasjoner.

SRI LANKA

Bygger boliger i returområder til internt fordrevne, med hovedvekt på personlig dokumentasjon, land og eiendomsspørsmål, familieproblematikk og overgrep i forhold til fordrivelsen. Yter nødhjelp i leire for internt fordrevne i form av midlertidig husly og deler ut nødvendige artikler som kokestuyr, klær og tepper, samt bygger midlertidige latriner.

DEN SENTRALAFRIKANSKE REP.

Flyktninghjelpen faset ut av Den sentralafrikanske republikk i løpet av 2009 etter å ha etablert seg i landet i 2007. Assisterer 57 skoler nord i landet hvor ble gitt utdanning til barn mellom 6 og 13 år. Drev opplæring og oppfølging av lærere, samt rehabilitering av skoler. Ga mnneskerettighetsopplæring til politi, militære, lærerorganisasjoner og andre, med særlig vekt på flyktningers og internt fordrevnes rettigheter.

KENYA

Sørger for husly til somaliske flyktninger i flyktningleirene i Da-daab. Bygger hus, klasserom og latriner. Drifter "Youth Education Pack"-opplæring, der yrkesopplæring inngår som en komponent. Tilbys til ungdom med barneskole samt andre som tidligere ikke har hatt skolegang.

ØST-TIMOR

Bygger midlertidige boliger for internt fordrevne. Driver leirledelse i fem leire for internt fordrevne. Har bygget og rehabilitert fem ungdomssentre der ungdom får opplæring i lese- og skriveferdigheter, enkel tallbehandling og yrkesrettet utdanning. Bygger skoler og driver lærerutdanning. Driver aktivt talsmannsarbeid for varige løsninger for internt fordrevne spesielt med tanke på landrettigheter.

Programland (land hvor Flyktninghjelpen har egne prosjekter)

Land med personell fra Flyktninghjelpens beredskapsstyrker

Både programland og personell fra Flyktninghjelpens beredskapsstyrker

